

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Pracoviště Orální historie - soudobé dějiny

Barbora Kramářová

**Československé expediční horolezkyně v běhu
každodennosti od počátků tzv. normalizace do roku 1989**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **Mgr. et Mgr. Lenka Krátká**

Praha 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jsem jen ty prameny a literaturu, které jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně Univerzity Karlovy a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repositáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 24. 6. 2015

Barbora Kramářová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především své vedoucí diplomové práce Mgr. Lence Krátké, která mi během přípravy poskytla mnoho přínosných rad a věcných připomínek, kterými mě směřovala ke zdárnému konci. Také bych ji ráda poděkovala za inspirativní pohled na zkoumanou problematiku, kterou se mě snažila navést na správnou cestu.

Dále bych chtěla poděkovat svému snoubenci Vojtovi, který mě po celou dobu podporoval a dodával mi elán svým zájmem o téma mé diplomové práce a životní příběhy konkrétních pamětnic

OBSAH

OBSAH	4
ABSTRAKT	7
ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
Historie organizovaného horolezectví v Československu (od konce 19. století po současnost).....	11
METODOLOGICKÁ ČÁST	21
LITERATURA	21
<i>Literatura vydaná do roku 1989</i>	21
<i>Literatura vydaná po roce 1989</i>	23
<i>Doplňkové zdroje</i>	24
ARCHIVNÍ ZDROJE	26
ORÁLNÍ HISTORIE	27
REALIZACE ROZHovorŮ	28
<i>Výběr narátorek a jejich kontaktování</i>	28
<i>Průběh rozhovorů</i>	30
<i>Vztah narátorka-tazatelka</i>	31
ZPRACOVÁNÍ ROZHovorŮ	32
<i>Přepis</i>	32
<i>Analýza</i>	33
<i>Interpretace</i>	34

<i>Základní údaje o narátorkách</i>	36
EMPIRICKÁ ČÁST	40
INTERPRETOVANÁ TÉMATA.....	40
1. VNÍMÁNÍ ŽENY V SOCIALISTICKÉM ČESKOSLOVENSKU.....	43
2. ZAČÁTKY HOROLEZECTVÍ PAMĚTNIC.....	50
3. KAŽDODENNOST V HOROLEZECTVÍ.....	53
3.1 HOROLEZKYNĚ MATKY, MANŽELKY A ZAMĚSTNANÉ ŽENY.....	53
3.1.1 <i>Matky</i>	53
3.1.2 <i>Manželky</i>	57
3.1.3 <i>Zaměstnané ženy</i>	60
3.2 KAŽDODENNOST OVLIVNĚNÁ HOROLEZECTVÍM – PŘÍPRAVA, FINANCE, VOLNÝ ČAS.....	64
3.2.1 <i>Příprava</i>	64
3.2.2 <i>Finance</i>	68
3.2.3 <i>Volný čas</i>	70
4. MOŽNOST CESTOVAT V RÁMCI HOROLEZECTVÍ, EMIGRACE.....	71
4.1 CESTOVÁNÍ.....	71
4.2 EMIGRACE.....	78
5. PREZENTACE ÚSPĚCHU KOMUNISTICKOU STRANOU.....	82
ZÁVĚR	87
POUŽITÉ ZDROJE	89
LITERATURA.....	89
ARCHIVNÍ ZDROJE.....	90
ONLINE ZDROJE.....	90
ROZHOVORY.....	91
PŘÍLOHY	91

PŘÍLOHA Č. 1 – HOROLEZCKÉ FOTOGRAFIE Z OSOBNÍHO ARCHIVU NARÁTOREK.....	93
PŘÍLOHA Č. 2 – REDAKČNĚ UPRAVENÉ PŘEPISY ROZHOVORŮ.....	99
<i>Lenka Benešová</i>	99
<i>Alena Čepelková</i>	109
<i>Blanka Nedvědická</i>	117
<i>Jana Nosková</i>	126
<i>Marta Špakulová</i>	131
<i>Dina Štěrbová</i>	142

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1: Titul „Mistr sportu“ pro Blaženu Karasovou a Radovana Kuchaře z roku 1954</i>	16
<i>Obrázek 2: Rozdělení horolezectví do kategorií.....</i>	20
<i>Obrázek 3: Fotografie narátorky Marty Špakulové.....</i>	36
<i>Obrázek 4: Fotografie narátorky Diny Štěrbové.....</i>	37
<i>Obrázek 5: Fotografie narátorky Aleny Čepelkové.....</i>	37
<i>Obrázek 6: Fotografie narátorky Blanky Nedvědické.....</i>	38
<i>Obrázek 7: Fotografie narátorky Lenky Benešové.....</i>	39
<i>Obrázek 8: Fotografie narátorky Jany Noskové.....</i>	39
<i>Obrázek 9: Ukázka systému výkonnostních tříd v horolezectví.....</i>	74
<i>Obrázek 10: Mapa pohoří Kavkaz.....</i>	76
<i>Obrázek 11: Mapa pohoří Pamír.....</i>	76
<i>Obrázek 12: Mapa pohoří Himaláje.....</i>	76
<i>Obrázek 13: Ilustrace z knihy o první československé ženské expedici do Himaláje.....</i>	86

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1: Vývoj vzdělanosti obyvatel ČSSR 1970 – 1989.....</i>	49
--	----

ABSTRAKT

Diplomová práce se věnuje tématu každodennosti horolezkyň v předlistopadovém Československu (konkrétně v letech 1969 až 1989). Prostřednictvím analýzy a interpretace orálněhistorických interview s horolezkyněmi, které se zúčastnily národních expedic do zahraničních velehor, bude autorka reflektovat následující témata: jak bylo možné, případně (ne)snadné stát se vybranou členkou horolezecké expedice; jak se toto „zaměstnání“ slučovalo s běžným životem pracující ženy, případně s jejími povinnostmi v rodině. Studie se zaměří také na otázky cestování, na téma horolezectví jako prestižního mezinárodního soupeření a prezentace této prestiže stranickými orgány; stranou nezůstane ani reflexe společenských či materiálních odlišností československými horolezkyněmi s mezinárodními týmy a zásahy komunistické strany do složení expedic. Práce přibližuje všednost nevšedních osudů československých vrcholových sportovkyň-horolezkyň a nabízí jeden z možných pohledů na poměrně neprobádané odvětví československého sportu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Horolezectví, každodennost za komunismu, orální historie, expedice, mateřství

ABSTRACT

The thesis is devoted to the topic of ordinary life of women mountain climbers in the period of Czechoslovakian socialism (specifically between the years 1969 -1989). Through analysis and interpretation of oral historical interviews with women climbers who had participated in the national expeditions to foreign mountains, the author will reflect the following topics: how it could be possible to become a member of selective expedition team; how this "job" women climbers combined with a daily life, working duty, and its obligations in the family. The study will also focus on the issues of travelling, climbing topic as a prestigious international competition and presentation of this prestige by executive body; it will not stay aloof from the reflection of social or physical differences between Czechoslovakian climbers and other international teams and the intervention of the Communist Party in the composition of the expeditions. The work draw ordinariness of extraordinary fates of Czechoslovak women athletes – climbers nearer, and offers one of the possible approach to the relatively unexplored sector of Czechoslovakian sport.

KEYWORDS

Mountain climbing, dailiness in communism, oral history, climbing expedition, maternity

ÚVOD

Jako jedny z mála si zvolily za svůj životní cíl zdolat ty nejvyšší vrcholky zasněžených hor. Sen bláhový, ale ne nemožný, dokonce ani ne v socialistickém Československu. Nejen daleké a exotické země, které nabízejí nejvyšší světová pohoří, ale také vrcholky západních Alp, se zdály v předlistopadovém režimu většině obyvatel téměř nedostupné. To vše vyplývalo z uplatňované restriktivní politiky socialistického Československa. Omezení se projevovalo nejen ve vnitřních záležitostech státu, ale také v kontrole občanů přísným střežením hranic, které mělo zamezit svobodnému pohybu osob či případné emigraci.

V podstatě horolezectví a politika nemají nic společného – ba naopak, dalo by se to považovat za dva na hony vzdálené pojmy, s nimiž nechce mít jeden ani druhý nic společného. A přesto, lidé, kterých se záliba ve zdolávání zasněžených vrcholků, ledovcových špic či skalních věží, týká, často museli čelit mnoha zákazům, které vzešly právě z oné politické situace. Hlavním tématem předkládané práce je tedy pohled do soukromí žen, které našly svou zálibu v horolezectví a svůj každodenní život v tzv. době normalizace tomu přizpůsobily. Práce se snaží popsat, jakým způsobem byl běžný život československých horolezkyň ojedinělý, rozdílný a zajímavý. Věnuje se horolezectví jako takovému, ale reflektuje ho optikou těch, které o něm dosud příliš nereferovaly.

Ženy-horolezkyňe, spojení je o to zajímavější, když si uvědomíme, že právě v období tzv. normalizace, do které je práce zasazena, se československé ženské horolezectví nacházelo ve své pomyslné zlaté éře. Ačkoli se od konce šedesátých let pořádaly expedice do nejvyšších světových pohoří, u ženského a mužského horolezectví byl menší fázový posun. Teprve v průběhu sedmdesátých let horolezkyňe překročily výškovou hranici 7000 m. n. m., kterou v následujících letech postupně zvyšovaly. Mnoho žen se tak během sedmdesátých a osmdesátých let stalo ikonami českého ženského horolezectví. Tehdejší politická situace s nedemokratickými principy však příliš nepřála těm, kteří se snažili svobodně cestovat a plnit si své sny. Horolezectví spíše než sport připomíná životní postoj založený na volnosti, přátelství a překonávání sám sebe. Šance na úspěch jsou mnohem nižší než rizika neúspěchu. Přesto se československým horolezcům a horolezkyňám podařilo mnoho zásadních horolezeckých výstupů, které významně reprezentovaly Československo ve světě. Důležitější však bylo, že se i přes všechny zákazy, povolení a nutnost respektovat „šablony“ tehdejší jednotné

tělovýchovy, podařilo hrstce vyvolených, kteří chtěli zaseknout cepín do zasněženého ledu opravdového ledovce, aby si splnili svůj sen a podívali se do Himalájí a dalších asijských velehor.

Celá práce bude zasazená do kontextu vývoje československého horolezectví ve své teoretické části. Tento přehled představí nejdůležitější milníky organizovaného horolezectví, tj. od konce 19. století až po současnost. Za počátek českého horolezectví se označuje rok 1897, kdy vznikl první český horolezecký klub. S ohledem na historické a společenské změny ve 20. století se ovšem vývoj horolezectví od této doby výrazně měnil, a proto je teoretická část rozdělena do kapitol kopírujících politický vývoj v Československu.

Část metodologická si klade za cíl seznámit s výchozími pozicemi již existující dostupné literatury, která se k tématu vztahuje. Metodologická část stejně tak představuje formu metody orální historie, se kterou pracuji a která je klíčová pro část interpretační. Dále bude podán menší přehled o všech narátorkách, které se na práci podílely a své životní příběhy mi poskytly. Zcela zásadní bude práce s pamětnicemi, ženami, které se ve vymezeném období expedic a výjezdů do zahraničí účastnily, a které žily na jedné straně zcela běžným životem, na druhé straně byly odvážnými dobrodružkami. Jejich vnímání každodennosti je totiž okořeněné právě tímto stylem života, jaký si zvolily a sny, které se snažily proměnit ve skutečnost. Na cestě měly mnoho překážek, ať už pozitivních či negativních.

V interpretační části se pokusím pomocí orálněhistorických rozhovorů, které byly s horolezkyněmi vedeny, propojit hlavní dvě osy diplomové práce. První představuje horolezectví obecně: co pro ženy znamenalo, jak se k němu dostaly, jak bylo možné vyjet na expedici, v čem to bylo pro ženy složitější apod. Další směr práce protíná horolezectví a soukromou sféru těchto žen. Jak ovlivňovalo jejich rodinný život, roli matek, pracovní povinnosti a finanční situaci (vzhledem k nákladnosti expedic). Obě tyto kategorie vycházející z rozhovorů s horolezkyněmi, budou interpretovány a následně doplněny o další související data z dostupných pramenů. Pro úplnost tématu postupně výchozí interpretační okruhy rozčlením v menší kapitoly. Mezi takové bude patřit zejména otázka cestování do socialistických i ostatních zemí a způsob, jakým komunistická strana horolezectví po návratu ze zahraničí prezentovala a refletovala.

TEORETICKÁ ČÁST

HISTORIE ORGANIZOVANÉHO HOROLEZECTVÍ V ČESKOSLOVENSKU (OD KONCE 19. STOLETÍ PO SOUČASNOST)

Dnešní význam slova horolezectví skrývá celou škálu podobných disciplín, které se liší od jeho původního smyslu. Ten ve svých počátcích představoval aktivitu s jediným cílem vystoupat k vrcholu hory jakýmkoli způsobem¹. V minulosti se používal tento název nejen pro himalájisty vystupující na nejvyšší kopce, stejně tak pro horolezce lezoucí na skály. Často se tyto aktivity překrývaly, ve svém etickém pojetí² se shodovaly, nicméně v dnešním vnímání jsou již naprosto oddělené. Horolezec zdolává vysokohorské vrcholy, zasněžené kopce v řádu tisíců výškových metrů. „Vrcholem“ lezce, spíše skalního lezce, je zdolání nějaké obtížné cesty na skále či skalní věži. Historie horolezectví v Československu se vyznačuje propojením různých stylů a forem horolezeckých aktivit, které se měnily s ohledem na politickou a společenskou situaci v průběhu minulého století.

Počátky českého horolezectví

Kolébkou, jak českého, tak světového horolezectví se staly Alpy³. Pomineme-li dobrodružné objevitelské výpravy do hor v období romantismu během osmnáctého století, opravdové dobývání alpských vrcholů nastalo až ve druhé polovině století devatenáctého. To se týká tedy především horolezectví organizovaného, tj. v rámci nějakého klubu či organizace, vymezit přesně historii individuálního horolezectví je téměř nemožné.

¹ Srov. FRANK, T. – KUBLÁK, T. a kol. *Horolezecká abeceda*. Epocha: Praha, 2007, s. 165.

² Etické pojetí horolezectví má velký vliv na způsob a podobu provozování horolezecké aktivity. Základním principem je požadavek, aby přirozený terén zůstal po výstupu člověka ve své původní podobě. Vztah k přírodě a soupeření lidské snahy s přírodní nedostupností jsou zásadními aspekty tohoto pojetí. V dnešní době se vlivem technologického pokroku a různých sportovních pomůcek etické pojetí mění. Srov. *Tamtéž*, s. 166.

³ Proto se dříve horolezci označovali jako alpinisté či alpisté.

Češi se nejprve zaměřili na slovinskou oblast Alp, „zejména po vybudování železniční tratě Praha – Linec - Terst v sedmdesátých letech devatenáctého století“⁴. Díky tomu se za počátek českého horolezectví považuje založení prvního českého horolezeckého spolku v roce 1897, který vznikl jako odbočka spolku slovinského⁵. Do té doby měli čeští a slovenští horolezci možnost sdružovat se pouze v klubech maďarských, případně německých, „jako například ve spolku *Magyarországi Kárpátgyerület (MKE) nebo Deutsch-Österreichischer AlpenVerein (DÖAV)*“⁶.

České horolezecké aktivity směřovaly i do dalších dvou oblastí, i když v mnohem menší míře než do Alp. Byly jím Vysoké Tatry na Slovenském území a pískovcové skály Českého ráje. První českou výpravu do Českého ráje v roce 1897⁷ zorganizoval Vojtěch Náprstek a Jaroslav Vrchlický spolu s Americkým klubem dam z Prahy⁸. Ve Vysokých Tatrách měly v této době horské aktivity čistě individuální charakter a žádný organizovaný klub zde nevznikl.

Zajímavostí je, že mnohé významné výstupy se nekonaly v záměru dobýt vrchol, ale důvodem průkopnické činnosti ve vysokohorských oblastech byla věda. Čeští vědci na dlouhou dobu vytvořili výškové rekordy, ačkoli se za horolezce nepovažovali. „Významný český geolog, paleontolog a cestovatel *Ferdinand Stoliczka při svých výzkumech v Himaláji a v Pamíru ve druhé polovině devatenáctého století navštívil sedla vysoká přes 6000 m n. m.*“⁹. Stejně tak byl úspěšný „zoolog *Richard Štorch, účastník rakouské vědecké expedice na africký Elgon*“¹⁰, na jehož vrchol vysoký 4321 m n. m. vystoupal roku 1912.

⁴ PROCHÁZKA, V. – BERANOVÁ, J. *Češi a hory*. In: *Člověk v přírodě – příroda v člověku. Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví 1897 – 1997*. Praha: ČHS a Tyršovo muzeum tělesné výchovy a sportu, 1997, s. 21.

⁵ Jeho vznik byl mimo jiné ovlivněn i tehdejší ideou slovanské vzájemnosti. Ve slovinské oblasti Alp později vznikla také dodnes sloužící Česká chata. Srov. BOSÁK, E. *České horolezectví jubilující*. In: *Tamtéž*, s. 16.

⁶ BARTŮŇKOVÁ, A. *Horolezectví 1894 – 2007*. Archiv sportu a tv Národního muzea v Praze: Praha, 2008. Inventář č. 20, s. 2.

⁷ Srov. PROCHÁZKA, V. – BERANOVÁ, J. *Češi a hory*. In: *Člověk v přírodě – příroda v člověku. Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví 1897 – 1997*. Praha: ČHS a Tyršovo muzeum tělesné výchovy a sportu, 1997, s. 23.

⁸ Americký klub dam byl prvním českým ženským spolkem, u jehož zrodu stála Karolina Světlá a Vojtěch Náprstek. *Historie – příběh jednoho salonu*. Dostupné online: <http://americkyklubdam.wz.cz/02-historie.htm>

⁹ PROCHÁZKA, V. – BERANOVÁ, J. *Češi a hory*. In: *Člověk v přírodě – příroda v člověku. Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví 1897 – 1997*. Praha: ČHS a Tyršovo muzeum tělesné výchovy a sportu, 1997, s. 23.

¹⁰ *Tamtéž*, s. 23.

Československé horolezectví mezi dvěma válkami (1918–1939)

Český odbor *Slovinského planinského družstva* ukončil definitivně svou činnost po vzniku samostatné Československé republiky. Čeští horolezci v této době vstupovali do *Klubu českých turistů*, který u nás působil již od roku 1888¹¹. Jeho příliš mnohostranná činnost však československé horolezce neuspokojovala, proto se pražští horolezci v roce 1924 již zcela osamostatnili v nově ustaveném *Klubu alpistů československých (KAČS)*¹². Ve 30. letech se stal předsedou klubu Rudolf Pilát, který v roce 1932 spolupodnítil založení Mezinárodní horolezecké unie ustavené v Chamonix. Na Slovensku vznikl v roce 1921 Tatranský horolezecký a alpinistický kroužek IAMES¹³. Mezi oběma spolky panovalo určité napětí a názorová nejednotnost, proto se slovenská skupina rozhodla pro úplné osamostatnění, ke kterému došlo 12. května 1929.

Horolezecké aktivity v době druhé světové války (1939–1945)

Odluka Slovenska a nacistická okupace českých zemí způsobily úplné odloučení organizací českých a slovenských horolezců. Horolezecké aktivity však v omezené míře pokračovaly dále, přestože byl přístup do oblíbených Vysokých Tater a jiných velehor horolezcům odepřen. „*Tím intenzivněji však byla pořádána cvičení na našich domácích skalách, jejichž pečlivému průzkumu mnozí členové věnovali všechny své volné chvíle. Širší veřejnost byla seznamována s horolezectvím hlavně přednáškami, zejména v rozhlasu i časopisem.*“¹⁴ Veškerý horolezecký život se tedy soustředil především do českých pískovcových terénů Hruboskalska, Příhraz, Prachova a Suchých skal¹⁵. Nacistická okupace

¹¹ FRANK, T. – KUBLÁK, T. a kol. *Horolezecká abeceda*. Praha: Epoque, 2007, s. 583.

¹² V roce 1938 se název změnil na *Klub alpistů českých*. Vydával časopis *Horolezec* a jeho členové patřili v meziválečném období mezi nejlepší tatranské a alpské horolezce. Roku 1946 splynul se *Svazem československých horolezců*. DIEŠKA, I. *Horolezectvo – encyklopédia*. Bratislava: Šport, 1989, s. 141, 142.

¹³ Název vznikl ze začátečních písmen slov idealismus, alpinismus, mortalita, eugenika a solidarita. Později přejmenován na *Spolek tatranských horolezců IAMES*. DIEŠKA, I. *Horolezectvo – encyklopédia*. Bratislava: Šport, 1989, s. 130.

¹⁴ JELÍNEK, O. *Výroční zpráva Klubu českých alpistů za rok 1939*. *Horolezec - Věstník Klubu českých alpistů*, 1. číslo 1940, ročník VII., s. 1.

¹⁵ Další významné pískovcové oblasti Labské pískovce a Teplicko-adršpašské skály se nacházely v sudetské části připojené k Německé říši. Přesto v nich horolezectví pokračovalo, stejně jako odbojová činnost saských horolezců. Srov. *Odboj proti nacismu*. Dostupné online: <http://www.usti-nl.cz/dejiny/1938-45/ul-7-14.htm>

přivedla některé horolezce do odbojového hnutí. „*Bratři Chlumové, Jaroslav Šimáně, E. Schwarzbach a nejlepší horolezec té doby Josef Smítko byli proto ke konci války popraveni*“¹⁶.

Oproti omezeným možnostem českých horolezců, slovenští alpinisté dále rozvíjeli tatranské horolezectví. Až do roku 1944, kdy se stala oblast Tater dějištěm Slovenského národního povstání, pokračovalo organizování různých horolezeckých aktivit pro mládež.

Československé horolezectví po roce 1945

Po osvobození Československa obnovili Češi i Slováci horolezeckou činnost ve svých dřívějších organizacích, tedy v *Klubu československých alpinistů* a v horolezeckém odboru *Klubu československých turistů (KČST)*, na Slovensku pak ve *Sboru tatranských horolezců IAMES*.

Dne 29. července 1945 na valné hromadě Klubu českých alpinistů bylo rozhodnuto o vytvoření jednotné horolezecké organizace a byl vytvořen Přípravný výbor svazu horolezců. V roce 1946 byl na Hrubé Skále, která byla v období fašistické okupace hlavním střediskem horolezeckého života, uspořádán první sjezd zástupců všech horolezeckých organizací. Tento sjezd schválil vznik samotného *Svazu československých horolezců*, tedy první celostátně integrované organizace v československém tělovýchovném a sportovním hnutí¹⁷.

Nejenže se Češi vrátili do Tater, kam více jak šest let neměli přístup, podíleli se i na mezinárodním dění. Vybraní horolezci byli vysláni roku 1947 do francouzského Chamonix, o rok později do Jugoslávie a také bulharských hor.

Po únorovém převratu v roce 1948 byly veškerá odvětví tělovýchovy a sportu sjednocena v organizaci Sokola. Po jeho zrušení a vytvoření *Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport (SVTVS)* v roce 1953 se horolezecká sekce vyčlenila z oddělení turistiky a přešla do oddělení sportů. Již v roce 1957 byl SVTVS zrušen a na jeho místě založen *Československý*

¹⁶ PROCHÁZKA, V. – BERANOVÁ, J. *Češi a hory*. In: *Člověk v přírodě – příroda v člověku. Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví 1897 – 1997*. Praha: ČHS a Tyršovo muzeum tělesné výchovy a sportu, 1997, s. 26.

¹⁷ Srov. BARTUŇKOVÁ, A. *Horolezectví 1894 – 2007*. Archiv sportu a tv Národního muzea v Praze: Praha, 2008. Inventář č. 20, s. 2.

svaz tělesné výchovy (ČSTV), v němž působila ústřední horolezecká sekce¹⁸. V této době nebyla možná činnost žádného horolezeckého spolku, který by nespadal pod všeobíhající dohled ČSTV.

V roce 1950 bylo nominováno první reprezentační družstvo horolezců (a horolezkyň)¹⁹, které roku 1954 uskutečnilo zájezd do Transylvánských Alp. Pokračovaly organizované výjezdy vybraných horolezců do Alpských zemí, především Francie a Švýcarska. Mezi nejvýznamnější horolezecké osobnosti padesátých let se zařadil Radovan Kuchař, Oldřich Kopal a Zdeno Zibrín. Někteří z nich se vrátili k průkopnické činnosti v Julských Alpách, z mezinárodního hlediska byly ale prestižnější a oblíbenější především oblasti západních Alp.

K velkým jménům československého horolezectví 50. let patří Blažena Karasová. Lézt začínala v období druhé světové války na pískovcích s Josefem Smítkou. Poté zdolala velké množství výstupů ve Vysokých Tatrách, ale i v Alpách a na Kavkaze²⁰. V letech 1951 až 1954 byla československou reprezentantkou a zároveň první ženou s uděleným titulem *Mistr sportu*²¹. Ženou let šedesátých byla Sylva Kysilková se svými významnými výstupy ve Vysokých Tatrách a Alpských stěnách Matterhornu a Eigeru²².

¹⁸ Srov. PROCHÁZKA, V. – BERANOVÁ, J. *Češi a hory*. In: *Člověk v přírodě – příroda v člověku. Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví 1897 – 1997*. Praha: ČHS a Tyršovo muzeum tělesné výchovy a sportu, 1997, s. 28.

¹⁹ Počet mužů a žen v reprezentaci dosáhl čísla 50. O tři roky později byl snížen na 30. Srov. *Tamtéž*, s. 28.

²⁰ DIEŠKA, I. *Horolezectvo – encyklopédia*. Bratislava: Šport, 1989, s. 144.

²¹ Mistr sportu v horolezectví patřil neúspěšnějšímu horolezci či horolezkyňi v uplynulém roce. Uděloval se od roku 1953 a jeho prvními držiteli byli Karel Cerman a Arno Puškáš. Jak dokládá článek věnující se této události v nespécifikovaném dobovém tisku, horolezectví se přibližovalo blíže k ostatním sportům. „*Není to však jen odměna a uznání, je to i pro všechny československé horolezce veliký závazek, který tkví v tom, aby se horolezectví rozšířilo do nejširších vrstev tak, aby masová základna dala možnost k hojnému následování ve vrcholných horolezeckých výkonech*“. *Mistr sportu v horolezectví*. Dostupné online: http://www.skalnioblasti.cz/4_history/5_history_index.asp?history_cmd=11view&id=1185

²² DIEŠKA, I. *Horolezectvo – encyklopédia*. Bratislava: Šport, 1989, s. 164.

Obrázek 1: Blažena Karasová obdržela jako první žena titul Mistr sportu v horolezectví. Dobový časopis „Horolezectví“ z roku 1954.²³

V období padesátých a šedesátých let se rozvíjelo skalní horolezectví a od druhé poloviny šedesátých let se začaly zlepšovat podmínky pro návštěvy zahraničních velehor. Jednalo se zejména o uvolňující se politiku, která znamenala vlídnější postoj k cestování do zahraničí²⁴. Bylo to období vzniku československého expedičního horolezectví²⁵. V roce 1965 byla uskutečněna první československá expedice do mimoevropských velehor – expedice Hindukúš '65, při které horolezci dosáhli sedmi vrcholů nad 6000 m. n. m. V měřítku světového horolezectví byla tato doba významná pro dobývání prvních osmitisícových vrcholů²⁶. V 70. letech odjížděly výpravy do Himálaje jen zřídka, přesto se českoslovenští horolezci o stejný cíl pokoušeli od konce šedesátých let, splnil se jim až roku 1971, kdy vystoupali na vrchol hory

²³ Inventáře Archivu tělesné výchovy Národního muzea v Praze.

²⁴ S tím souvisely i lepší podmínky pro nákup západního horolezeckého vybavení, které bylo v Československu nedostupné. Dina Štěrbová na tehdejší situaci vzpomíná takto: „*Takzvaný socialistický tábor byl úplně jako mimo z té koleje toho dobývání prvovýstupů v Himalájích, protože tady byla hluboká padesátá léta, když se otevřel Nepál, tak my jsme tady měli únor, takže to všechno jako...tam se dostali alpsští lezci, Američani, Japonci, ale nikdo ze socialistického tábora, nikdo tam nevyšel jako první nějakou osmitisícovku. Ta první dobytelská fáze ta úplně minula tady ty takzvané socialistické státy, no ale potom při tom uvolnění, samozřejmě, že každý chtěl jezdit do těch vysokých hor, tak začaly i tady expedice do Hindukúše v šedesátých letech, mimořádně úspěšné.*“ Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 10. 2014., s. 7.

²⁵ V pojetí výstupů existují tři základní modely - subjektivně bezpečnější expediční styl, který bývá také označován jako "klasická" expedice (někdy také těžká, komerční či zákaznická), sportovně mnohem hodnotnější lehká expedice a sportovně nejhodnotnější alpský styl. Srov. FRANK, T. – KUBLÁK, T. a kol. *Horolezecká abeceda*. Praha: Epocha, 2007, s. 169.

²⁶ Během padesátých let byly zdolány světovými horolezci téměř všechny ze čtrnácti nejvyšších vrcholů planety Země. Zbývající dvě roku 1960 a 1964.

Nanga Parbat²⁷. Osmitisícový vrchol se tak považoval od této doby za ten nejprestižnější horolezecký úspěch.

K historii československého horolezectví patří i nešťastné události, z nichž největší postihla československou výpravu v roce 1970 v Peru. Nejprve přišel nešťastnou náhodou o život člen expedice Ivan Bortel a o třináct dní později při zemětřesení, které postihlo celou oblast, zahynulo v základním táboře všech ostatních čtrnáct horolezců. Smutné je, že k této nehodě došlo velkým nedopatřením. Původně se skupina libereckých horolezců chystala na nejvyšší horu Severní Ameriky, Aljaškou Mount McKinley. Doba však některým projektům nepřála, zamítavé rozhodnutí přišlo z ÚV ČSTV, které z politických důvodů nedala k výjezdu tehdy nutný oficiální souhlas, proto se měla oblast v Peru stát náhradním cílem.²⁸

V sedmdesátých letech se každoročně organizovalo patnáct až dvacet výprav do Alp, Skandinávie, na Kavkaz, do Vysoké Asie i exotických hor. Spolu s rozvojem dalších zálib v tehdejším Československu, i horolezectví se během sedmdesátých let stávalo čím dál populárnější. Mezi horolezci se také více objevovaly ženy, vrcholem ženského horolezectví byla ovšem léta osmdesátá. V roce 1984 vystoupila na první osmitisícovou horu Cho Oju i československá horolezkyně Margita Štěrbová v americko-české výpravě s Věrou Komárkovou. Mnoho mladých žen se čím dál častěji účastnilo zahraničních expedic s úctyhodnými výsledky. Ačkoli nejvyšších vrcholů dosáhla²⁹ pouze Dina Štěrbová, Věra Komárková a Lívía Klembárová, mnoho dalších horolezkyň jako např. Alena Čepelková, Zuzana Hofmanová a Jaroslava Tallová získaly ocenění za své horské výstupy³⁰.

Během osmdesátých let českoslovenští alpinisté dosáhli vrcholů tří nejvyšších hor světa a podnikli další himálajské stěnové prvovýstupy. K osmitisícovým himálajským úspěchům té

²⁷ Od roku 1969, kdy se uskutečnila první výprava na vrchol himálajské osmitisícové hory Annapúrny, se do roku 1989 konalo celkem 29 expedic s cílem pokořit nejvyšší himálajské vrcholy. Z uskutečněných výprav bylo 18 úspěšných, ať už s českými či slovenskými horolezci na vrcholu. Některé z expedic se konaly ve smíšeném mezinárodním družstvu pod cizí patronací. Srov. VRANKA, Milan. *Za výzvou velehor – čeští horolezci na osmitisícovkách*. Praha: Metafora, 2004, s. 161 – 164.

²⁸ Srov. VÝROČÍ: 31. 5. 1970 tragický Huascarán. Dostupné online: <http://www.horolezeckaabeceda.cz/aktualita.php?id=27>

²⁹ 1984 expedice Cho Oju – vrchol Dina Štěrbová a Američanka českého původu Věra Komárková. 1988 expedice Gasherbrum II – vrchol Dina Štěrbová a Lívía Klembárová. Srov. NOVÁK, J. *Historie českých himálajských expedic*. Dostupné online: <http://www.horosvaz.cz/clanky-k-historii/historie-ceskych-himalajskych-expedic/>

³⁰ „Ženský výstup roku“ 1973 – Jaroslava Tallová; 1976 – Sylva Kysilková; 1977 a 1978 – Jaroslava Tallová, Dina Štěrbová; 1979 – Dagmar Filgasová, Božena Marušincová; 1981 a 1982 – Alena Stehlíková, Zuzana Hofmanová, Hana Teisslerová; 1983 – Alena Čepelková, Jarmila Cuberková, Blanka Danihelková; 1984 – Lívía Klembárová, Blanka Danihelková, Věra Fůsová, Zuzana Podhorská, Hana Zemanová, Dina Štěrbová. DIEŠKA, I. *Horolezectvo – encyklopédia*. Bratislava: Šport, 1989, s. 345 – 351.

doby patří především aktivita Josefa Rakoncaje, který vylezl na vrcholy hor Lhoce Shar, Manaslu, Cho Oyu, Nanga Parbat, Annapurnu I, Šisha Pangmu, dvakrát na K2 a Broad Peak³¹.

Z historie ženského horolezectví byla významná dlouho připravovaná expedice Himalaya '80, která měla být složená převážně z žen a cílovým vrcholem měla být osmitisícová hora Manaslu³². Účastnilo se jí osm žen společně se čtyřmi muži, kteří měli zastupovat role šerpů³³. Nejvyššího cíle však horolezkyně nedosáhly.

Roku 1988 stanuly na vrcholu Gasherbrumu II (8035 m. n. m.) členky československé expedice Karákoram '88 Margita Štěrbová a Slovenka Lívia Klembárová. Staly se tak autorkami prvního samostatného ženského československého výstupu na osmitisícový vrchol tzv. alpským stylem- bez použití umělého kyslíku, výškových nosičů i budování výškových táborů.

Nový rozměr horolezectví po roce 1989

Otevření hranic přineslo nové možnosti zejména pro expediční horolezce. Spolu s převažujícími výhodami svobodného cestování se začala projevovat i vzrůstající masovost a komercializace horolezeckého sportu. Čím dál nákladnější expedice zapříčinily hledání sponzorů a do expedičního horolezectví se tak dostala reklama.

Horolezecké disciplíny se více než kdy dříve začaly štěpit do různých kategorií, které spolu čím dál méně souvisely. Na skalní lezení se už nenahlíželo jako na cvičný terén pro vysokohorské výstupy, ale jako rozrůstající se odvětví horolezectví. Možnost cestovat umožňovala navštěvovat oblíbené světové skalní oblasti, s kterými si toto odvětví vystačilo, stejně jako ostatní horolezecké disciplíny. Pojem „horolezec“ ztratil původní význam, který po dlouhá léta nesl.

Rozdělení Československa na dva samostatné státy v roce 1993 se promítlo do oblasti tělesné výchovy a sportu tím, že byl v České republice ustaven Český horolezecký svaz - ČHS,

³¹ Josef Rakoncaje své horolezecké kariéře vystoupal mezi roky 1983 až 1995 celkem devětkrát na osmitisícový vrchol. Srov. VRANKA, Milan. *Za výzvou velehor – čeští horolezci na osmitisícovkách*. Praha: Metafora, 2004, s. 173.

³² KOLEKTIV AUTORŮ. *Československé horolezkyně ve velehorách Asie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1980, s. 7.

³³ Výraz „šerpa“ označuje příslušníka etnické skupiny obývající pohoří Himaláj v Nepálu. Jsou vyhledáváni jako zdatní výškoví nosiči, kteří se orientují v horském prostředí. Srov. DIEŠKA, I. *Horolezectvo – encyklopédia*. Bratislava: Šport, 1989, s. 281.

který je součástí Českého svazu tělesné výchovy. Nastala nová fáze vývoje českého horolezectví navazující na jeho předchozí bohaté výsledky. Kromě nového zastřešení horolezecké disciplíny v nových politických poměrech, byla důležitější nově nabytá svoboda pohybu a změna československého hospodářství z plánovaného na tržní. To se totiž projevovalo pozitivním i negativním způsobem v možnosti vycestovat do zahraničních velehor³⁴.

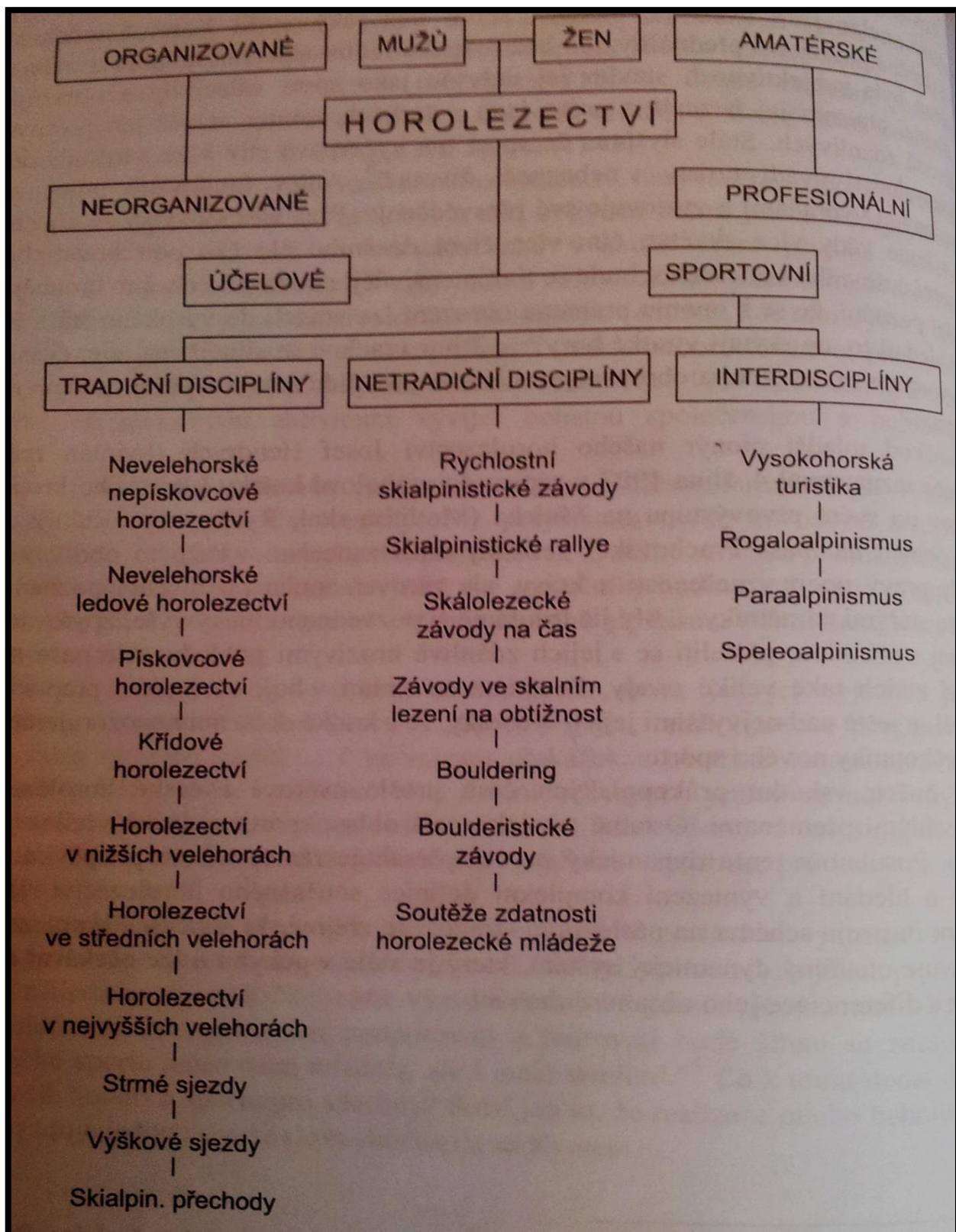
Po určitém útlumu expediční činnosti na počátku devadesátých let, kdy úspěchy slavili především jednotlivci v zahraničních výpravách, např. Leopold Sulovský výstupem na Mount Everest a Makalu v italské skupině. Díky expedicím na Cho Oju v letech 1994 až 2000 výrazně vzrostl počet českých horolezců a horolezkyň, kteří dosáhli vrcholu osmitisícové hory.

Soňa Vomáčková posunula koncem devadesátých let český výškový rekord žen úspěchem na Makalu (8.464 m) a následně na Lhotse (8516 m. n. m.), jako první česká horolezkyně se však na nejvyšší vrchol světa Mount Everest (8848 m. n. m.) podívala Klára Poláčková roku 2007.

K významným českým horolezcům nového tisíciletí patří Radek Jaroš, Marek Holeček a Jan Trávníček. Po vzoru Reinholda Messnera si roku 2014 i český horolezec Radek Jaroš připsal výstupy na všech čtrnáct nejvyšších vrcholů světa³⁵.

³⁴ Logickým pozitivem byla možnost pro kohokoli odjet do velkých hor, ať už himalájských, tak do horských oblastí západní polokoule bez ohledu na politickou situaci. Nesporným negativem se ale zdála být změna v ekonomice, která už neumožňovala tak velkou měrou využívat neplaceného volna při uvolňování ze zaměstnání. Postupně se i projevilo navyšování finančních nákladů jednotlivých expedic.

³⁵ Tato pomyslná horolezecká kategorie by se dala považovat za vrcholný sportovní výkon v oblasti horolezectví. Stejná „soutěž“ probíhala i u zahraničních horolezkyň, čemuž se také věnuje ve své knize *Touhy a úděl* Dina Štěrbová.

Obrázek 2: Rozdělení horolezectví³⁶

³⁶ Člověk v přírodě – Příroda v člověku. Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví. 1897-1997. Praha: Český horolezecký svaz a Tyršovo muzeum tělesné výchovy a sportu, 1997, s. 18.

METODOLOGICKÁ ČÁST

LITERATURA

Literatura vydaná do roku 1989

Velký podíl horolezecké literatury na českém trhu měly vždy knihy populární³⁷, cestopisné³⁸ a v neposlední řadě byly u našich nakladatelů populární česky psaní průvodci - zpočátku turističtí průvodci po horách³⁹, později i specializovaní průvodci horolezečtí⁴⁰. Z hlediska vývoje sportu však měly mnohem větší význam mnohdy nenápadné a dnes spíše přehlížené příručky věnované horolezecké technice⁴¹. Zatímco populární či cestopisné knihy o horách často přivedly mezi horolezce a horolezkyně nové zájemce, jejich další vývoj pak ovlivňovaly publikace metodického charakteru. Knihy o horolezectví či horolezecké metodice jsou z dnešního pohledu výmluvným svědectvím o době, ve které vznikaly⁴². Pomineme-li metodiku, především se jedná o podobu deníkových zápisů z horolezecké expedice, která naprosto opomíjí širší kontext dobový a společenský.

Před rokem 1989 bylo horolezectví v povědomí občanů velmi populární, za což bezpochyby vděčí prvnímu dobývání nejvyšších vrcholů planety Země Českoslováky na konci šedesátých

³⁷ KUGY, J. *Ze života horolezce*. Praha: Orbis, 1943; ČERNÍK, A. *Trůny bohů. K nebetyčným štítům Himaláje*. Pro čtenáře od 12ti let. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1964.

³⁸ ŠEDIVÝ, V. *Na ledovcích Váchánu*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1967; RYBÁŘ, P. *Čelenka Matky Země. Expedice do Kašmírského Himaláje*. Hradec Králové: Kruh, 1980; KELE, F. *Everest. Prvá československá expedícia na najvyššom vrchu sveta*. Bratislava: Šport, 1986.

³⁹ HAVELKA, O. *Liptovské hole*. Turistický průvodce. Praha: Státní tělovýchovné nakladatelství, 1955.

⁴⁰ DVORSKÝ, V. a kol. *Slovinské Alpy. Průvodce po alpských zemích slovinských, Krasu a Přímoří*. Praha: Český odbor Slovinského alpského družstva, 1910; ROUBAL, R. *Horolezectvopre každého*. Bratislava: Nakladateľstvo Cestovného ruchu, 1953; SITAŘ, I. *Horolezecké terény na Moravě*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1960.

⁴¹ ČERNÍK, A. *Horolezectví*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1964; PROCHÁZKA, V. *Základy horolezectví*. Praha: Olympia, 1975 (a 2. rozšířené a doplněné vydání v roce 1979).

⁴² Předmluvy mnohých těchto horolezeckých či alpinistických příruček, které vyšly v období 2. světové války nebo v padesátých letech v tehdejším socialistickém Československu, se stávají oslavou nového režimu i v tak okrajovém sportu jako byl alpinismus. Dále například v době tzv. normalizace, kdy došlo k vyčerpání komunistické ideologie, začaly vycházet oslavné knihy, propagující "horolezecké" aktivity uspořádané v rámci oslavy Sovětsko-Československého bratrství: „Zimní táboření pomáhá sportovcům všestranně zvyšovat jejich tělesnou zdatnost, otužilost a zoceluje jejich organismus pro obranu naší lidově demokratické vlasti. Brannou hodnotu zimního táboření je třeba zvláště podtrhnout, neboť pobyt horolezců v tvrdých zimních podmínkách vytváří v kolektivu i v jednotlivcích jednak pevnou vůli a odhodlání překonávat všechny překážky, jednak pravé bojové soudružství, které - podloženo socialistickým vlastenectvím a uvědomělou kázní - je zárukou fyzické a morální síly našeho vojáka.“ TICHÁK, R. Zimní horolezecké táboření. Praha: Státní tělovýchovné nakladatelství, 1955, s. 1.

let. K oblíbeným publikacím patřila díla českého horolezce Radovana Kuchaře⁴³, Vladimíra Procházky⁴⁴ a postupně v závěru osmdesátých let k takovým dílům patřila zejména postava Josefa Rakoncaje, který patří mezi nejúspěšnější české horolezce v počtu úspěšných výstupů na osmitisícové vrcholy. Oblíbené byly i další deníkové a souborné knihy z himalájských expedic⁴⁵.

Ženské horolezectví se oproti tomuto výčtu dočkalo samostatné publikace až roku 1980 k příležitosti první ženské expedice do Himaláje⁴⁶. Tato kniha *Československé horolezkyně ve velehorách Asie*, je společně s dalším dílem Diny Štěrbové *Čo Oju-Tyrkysová hora*⁴⁷ z roku 1988, jedinou tematickou literaturou, se kterou se dají výzkumné otázky komparovat. Je zřejmé, že za oběma díly stojí jedna a tatáž horolezecká osobnost. Ačkoli se kniha *Čo Oju – Tyrkysová hora* věnuje výstupu na osmitisícový vrchol himalájské hory, nastiňuje hned několik problematik, kterým se ve svém výzkumu věnuji. Kniha Diny Štěrbové přináší pohled do soukromí horolezkyně, která musí skloubit veškeré povinnosti, aby dostála svého cíle. Nechybí také kritičtější postoj k administrativním náležitostem pro horolezecká povolení a dalších „nutných“ postupů. Autorka knihy Dina Štěrbová je jednou z pamětnic, se kterou jsem vedla orálněhistorický rozhovor pro účely diplomové práce, o její publikaci z konce osmdesátých let se ovšem také z části opírám v interpretační části práce. Kniha nastiňuje svým obsahem některá z dílčích témat, na která jsem se autorky ptala, nicméně je reflektuje nepatrně jiným způsobem, a především v jiné době.

Soubornější přehled předlistopadové literatury lze najít v díle slovenského horolezce Ivana Diešky *Horolezectvo*⁴⁸, která slouží jako obraz dobové reflexe dějin československého horolezectví a pracuje se s ní v úvodní teoretické kapitole diplomové práce. Přestože referuje o encyklopedických pojmech horolezectví dobovým jazykem⁴⁹, zůstává nejucelenější encyklopedií svého druhu, která vyšla.

⁴³ KUCHAR, R. *Deset velkých stěn*. Praha: STN, 1963.

⁴⁴ PROCHÁZKA, V. *Na Annapúrnu*. Praha: Naše vojsko, 1972. - Vyprávění o první české himalájské výpravě v r. 1969, jejímž dílem bylo zlezení vrcholu Annapúrny IV.

⁴⁵ GÁLFY, I. *Makalu*. Bratislava: Šport, 1975; KELE, F. *Everest*. Bratislava: Šport, 1986; RAKONCAJ, J. – JASANSKÝ, M. *K2/8611 m*. Praha: Magnet-Press, 1986.

⁴⁶ Na tvorbě se podílela mimo jiné vedoucí expedice Dina Štěrbová. KOLEKTIV AUTORŮ. *Československé horolezkyně ve velehorách Asie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1980.

⁴⁷ ŠTĚRBOVÁ, D. *Čo oju. Tyrkysová hora*. Olympia: Praha, 1988.

⁴⁸ DIEŠKA, I. *Horolezectvo*. Bratislava: Šport, 1989.

⁴⁹ „Horolezectvo začíná plniť všetky hlavné funkcie športu ako nedeliteľnej zložky čs. socialistickej kultúry./.../ Napriek tomu z aktivity zodpovedných funkcionárov ČSZTV a obetavosti dobrovoľných funkcionárov i športovcov

Literatura vydaná po roce 1989

Po listopadové revoluci a následné demokratizaci státu a přechodu k tržnímu prostředí společnosti dochází ke zrušení cenzury. Nelze tvrdit, že by tato skutečnost způsobila „boom“ horolezecké literatury, spíše její vývoj volně pokračoval ve svém rytmu, za zlomové období bych ovšem označila až počátek druhého tisíciletí. Souvisí to bezpochyby se vrůstajícím zájmem o veškeré outdoorové aktivity včetně horolezectví.

Nejobsáhlejší přehled československého horolezectví od roku 1989 vydal Český horolezecký svaz k příležitosti 100. výročí českého organizovaného horolezectví. Tento obsáhlý sborník *Člověk v přírodě – Příroda v člověku*⁵⁰ slouží jako souborný přehled pro teoretické zakotvení diplomové práce. Kromě kapitoly o vývoji horolezectví v českých zemích za posledních sto let⁵¹, obsahuje chronologický přehled důležitých dat a přehledný seznam nejvýznamnějších mezinárodních výkonů československých (a českých) horolezců a horolezkyň. Tyto přehledy a data byly zcela zásadní pro zpracování teoretické části a vytvoření přibližného obrazu o poměru mužů a žen v horolezeckých expedicích (i když jen úspěšných). Pro teoretickou část stejně tak posloužil přehled československého himalájského horolezectví Milana Vranka⁵², s přesnými sestavami reprezentačních týmů zdařilých himalájských expedic a doplňujících informacích o každé z nich. Nedostatek obou publikací vidím v jejich orientaci na pouze úspěšné horolezecké aktivity v minulém století⁵³. Nepřináší proto celistvý pohled na československé horolezectví, protože neúspěch stejně jako úspěch patří ke sportu a čtenář by si lépe představil, jak obvykle výprava vypadala. Často se knihy omezují pouze na strohá data se jmény, k nimž chybí kontext.

Největší přínos pro horolezeckou literaturu znamenal rok 2014, kdy vyšlo hned několik titulů. Pro koncept diplomové práce je zásadní v pořadí druhá horolezecká kniha Diny Štěrbové *Touhy a úděl*⁵⁴, která věnovala dlouhá léta tomu, aby vytvořila obsáhlý obraz ženského

sa začiatkom 80. rokov dostáva čs. horolezectvo na svetovú úroveň nielen v alpskom, kaukazskom, pamírskom, andskom a hidúkušskom h., ale i v neveľhorskyh oblastiach a najma v himalajizme.“ *Tamtéž*, s. 169.

⁵⁰ *Člověk v přírodě – Příroda v člověku*. Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví. 1897-1997. Praha: Český horolezecký svaz a Tyršovo muzeum tělesné výchovy a sportu, 1997.

⁵¹ A dalších dvou doplňujících kapitol o horolezecké módě a přátelství.

⁵² VRANKA, M. *Za výzvou velehor – čeští horolezci na osmítisícovkách*. Praha: Metafora, 2004.

⁵³ Opačné neúspěšné aktivity znamenají ty výpravy, které nedosáhly stanovených cílů (vrcholů), ale celá výprava do zahraničí odjela a o výstup se pokoušela. Důvodem neúspěchu mohlo být špatné počasí či smrt některého (rých) z účastníků.

⁵⁴ ŠTĚRBOVÁ, D. *Touhy a úděl*. Praha: Nakladatelství DOŠ, 2014.

světového horolezectví. V tomto ohledu je potřeba se vůči knize vymezit. V jistých tématech se má diplomová práce s touto knihou podobají, nicméně se Dina Štěrbová omezuje pouze na světové horolezkyně a jejich osudy bez provázání s českým prostředím. Pojednává o genderové problematice horolezectví spojené s rodinným životem a mateřstvím, kdy v „*životě odhodlaných horolezkyň nebyla nouze o partnerské krize a rozvody, protože taková žena asi není žádným vysněným ideálem pro většinu mužů, dokonce ani, když se sami této činnosti věnují*⁵⁵. O poznatky z této knihy se lze tedy opřít jen částečně, protože i když čistě ženské otázky (mateřství, partnerství) zůstávají napříč světadíly stejné, česká situace je specifická svou dobou a společností. Osudy žen knihy *Touhy a úděl* jsou zasazeny do jiného zřízení, téměř výhradně (vyjma Polska) demokratického, s odlišnou ekonomikou, možností financování expedic a cestování. Proto by publikace byla spíše vhodná ke komparaci při výzkumu tématu v polistopadovém období.

Za zmínku stojí dotknout se dvou publikací světových tvůrců, kteří také zasvěcují své zkoumání ženskému horolezectví. Jsou jimi *Životní příběhy nejvýznamnějších průkopnic světového ženského horolezectví od roku 1808 do šedesátých let 20. století*⁵⁶ anglické spisovatelky Rebeccy Brown a komplexněji pojaté dílo Reinholda Messnera⁵⁷ *Ženy na hoře* o dějinách ženského horolezectví, které však logicky ponechal v rovině světové a s výlučným akcentem na sportovní výkon⁵⁸.

Doplňkové zdroje

Dnešní doba poskytuje nepřehledné množství internetových stránek jako možný zdroj informací. V tomto případě posloužily doplňkové zdroje zásadním způsobem především u hledání konkrétních narátorek a existujících archiválií. Server www.historielezeni.cz shromažďuje potřebná data v různých formátech. Primárně se prezentuje jako server pro

⁵⁵ *Tamtéž*, s. 28.

⁵⁶ BROWN, Rebecca A. *Životní příběhy nejvýznamnějších průkopnic světového ženského horolezectví od roku 1808 do šedesátých let 20. století*. Praha: Brána, 2005 - Autorka představuje dvanáct žen, které počátkem 19. století našly zalíbení ve zdolávání hor. Popisuje, co k tomu tyto ženy vedlo, jak dosahovaly významných fyzických výkonů, jak odvážný a výjimečný život měly i v době přísných pravidel viktoriánské společnosti.

⁵⁷ Reinhold Messner - prvním horolezcem, který zdolal všech 14 osmitisícových vrcholů, jako první zdolal Mount Everest bez použití kyslíkového přístroje a jako první provedl na Mount Everest kompletní sólový výstup bez lan.

⁵⁸ Z této informace lze vyvodit závěr, že se téma ženského horolezectví není opomíjené, pouze chybí dostatek hmatatelných informací a zdrojů pro české prostředí.

skalní lezce⁵⁹, ovšem z hlediska historického vývoje horolezectví v minulém století dochází k prolínání pramenů z oblasti skalního a vysokohorského horolezectví. Server slouží jako galerie horolezců, zceluje horolezeckou bibliografii včetně dobových knih, periodik, novinových a webových článků. Z tohoto internetového zdroje jsem čerpala především při hledání horolezecké bibliografie, a v několika případech mi posloužily uveřejněné dobové články, které jsem v archivu nenašla. Co ovšem postrádá úplnost a snižuje kvality internetového zdroje *www.historielezeni.cz*, je fragmentárnost dobových podkladů či chybějící pramen u novinových výstřižků.

Server *www.outfanatic.com* přinesl sérii štafetových rozhovorů s horolezeckými legendami, mezi kterými jsou i některé z žen a v nichž se mimo jiné osvětlují doposud nepopsaná témata, například výběr cílových zahraničních hor či shánění informací, průvodců a map za minulého režimu. Tato témata dostávají také svůj prostor v interpretační části diplomové práce, a proto jsem s uveřejněnými rozhovory dále pracovala⁶⁰. Stejně jako internetové stránky, jsem použila i jeden internetový blog, zasvěcený skalnímu lezení v Moravském krase *http://fotonec.blogspot.cz/*. Jeden z uveřejněných článků patřil bývalé lezkyni z Brna, která také v minulosti vyjížděla do zahraničních hor, a tímto způsobem jsem získala další pamětnici pro svůj výzkum.

V akademickém zpracování jsou k dispozici pouze studijní bakalářské a diplomové práce, které se ale téměř bez výjimky věnují aspektu sportovnímu; tedy především historii horolezectví, které bylo ale dříve ekvivalentem skalnímu lezení, jemuž se výhradně práce věnují a zpracovávají sportovní úrazy či lezecké možnosti v jednotlivých oblastech České a Slovenské republiky. Z hlediska historie a vývoje sportu se většinou jedná o opsané fráze z internetových zdrojů Českého horolezeckého svazu (*www.horosvaz.cz*) a dalších neoficiálních zdrojů (*www.lezec.cz*) bez širšího kontextu. Pro účely své práce jsem ovšem tyto webové servery v menší části použila, především u článků internetového zdroje *www.horosvaz.cz*, mapující expedice himalájské, kavkazské, pamírské aj. Doplnuje tak informace, které v knižních

⁵⁹ Rozdílu mezi skalním a vysokohorským horolezectvím se věnuji v teoretické části. V principu jde o to, že se v minulosti tyto pojmy (horolezec a lezec) neodlišovaly a skalní lezení bylo považováno za „cvičnou“ aktivitu pro přípravu na vysokohorské expedice. Většina horolezců se věnovala oběma odvětvím, ovšem ne nutně na zahraničních expedicích, ale třeba jen ve slovenských Vysokých Tatrách. Existovaly však i specifické skalní lezecké komunity (okolo určitých skalních lokalit – Moravský kras, Adršpašsko, Prachovsko aj.), které nepřišly s výškovým horolezectvím do styku.

⁶⁰ Na tento server mě upozornila také jedna z pamětnic Alena Čepelková, když jsem ji položila otázku týkající se popsání problematiky.

publikacích chybějí (uvádějí i neúspěšné expedice)⁶¹. Jiný případ nastává u webové stránky www.lezec.cz, který sice obsahuje velké spektrum článků zahrnující zkoumané období, ale jeho forma se podobá diskuznímu blogu⁶².

Archivní prameny

Nejrozsáhlejším archivním pramenem, který zpracovává téma horolezectví, jsou *Inventáře Archivu tělesné výchovy Národního muzea v Praze*. Zpracovalo ho oddělení novodobých českých dějin v soubornou sbírku tělesné výchovy a sportu. Zaniklé tělovýchovné a sportovní svazy byly po roce 1948 včleněny do archivu Národního muzea, který se měl stát archivem československé tělovýchovy. „V r. 1953 vzniklo Muzeum tělesné výchovy a sportu, jehož částí bylo tzv. dokumentární oddělení (nynější archiv). Pro archiv to znamenalo rozmnožení fondů o dokumenty k počátkům tělovýchovného hnutí, které patřily hlavně Sokolu Pražskému, a významné osobní pozůstalosti. V letech 1959–1960 se archiv značně zmenšil, když byla většina archivních fondů centrální povahy odevzdána do Národního archivu.“⁶³ Ve sbírce Národního muzea se nachází tiskoviny, novinové články a další písemnosti. Část písemností obsahuje ročenky různých klubů, kopie článků a seznamy horolezců, materiály výboru Horolezeckého svazu, materiály komise mládeže a komise masového rozvoje horolezectví, informace pro horolezecké výpravy a další písemnosti. Tyto části byly přínosné při interpretační části dílčích témat nominace horolezkyň do národních družstev, a zastoupení ženského horolezectví mezi muži. Fond Národního muzea není zdaleka kompletní. Jednoznačně v něm nelze najít souborné informace z let 1969–1989, spíše náhodně zařazené dokumenty různých dat a významů.

Dále jsem pracovala s archivem *Českého horolezeckého svazu*. Ten představuje pouze knihovnu, která zčásti jako archiv slouží. Obsahuje dobové časopisy, články, klubové publikace

⁶¹ V polovině sedmdesátých let zpracovala trenérská rada Československého horolezeckého svazu, kterou tehdy vedl Jiří Novák, poměrně rozsáhlý podklad pro předpokládanou publikaci o horolezectví na Kavkaze. Publikace nikdy nevyšla, nicméně je k dispozici v omezené podobě na internetových stránkách Českého horolezeckého svazu. Dostupné online: <http://www.horosvaz.cz/alpinismus/ceskoslovensti-a-cesti-horolezci-na-kavkaze-prehled-vystupu/>; <http://www.horosvaz.cz/clanky-k-historii/historie-ceskych-himalajskych-expedic/>.

⁶² U každého článku je otevřená diskuze, která posléze popsané informace vyvrací nebo opravuje. Nelze proto tento zdroj brát za jednoznačně směrodatný.

⁶³ *Archiv tělesné výchovy a sportu*. Dostupné online: <http://www.nm.cz/Historicke-muzeum/Oddeleni-HM/Oddeleni-novodobych-ceskych-dejin/Sbirka-telesne-vychovy-a-sportu/>.

a samozřejmě knihy. Pro účely práce jsem využila především nedostupnou knihu v ostatních knihovnách⁶⁴ o ženské horolezecké expedici 1980 a dále dobové výroční zprávy konkrétních klubů, které pojednávají o postavení ženského horolezectví v sedmdesátých letech. Pro účely práce jsem využila dále archivních pramenů v Národní knihovně České republiky, která uchovává výroční zprávy ČSTV – Českého svazu tělesné výchovy a dodává pohled vedoucích orgánů na vývoj sportu během sedmdesátých a osmdesátých let.

Neexistuje odbornější publikace věnující se ženskému horolezectví v politicko-historickém kontextu, o jejíž poznatky by bylo schopné práci opřít. Archivní prameny jsou tedy doplňkové pro interpretaci, ale zásadní pro postižení kontextu. Ženský svět horolezectví v minulém režimu není nikde přesně nastíněn ve své celistvé podobě, jak jej samy ženy vnímaly.⁶⁵ O to větší důraz přikládám při výsledné interpretaci ke zkušenosti jednotlivých pamětnic a také zkušenosti mé.

ORÁLNÍ HISTORIE

Těžištěm diplomové práce je především každodennost horolezkyň, která by se dala jen těžko konstruovat na základě nějakých písemných pramenů. Pro záměry práce byla proto metoda orální historie tou nejvhodnější variantou⁶⁶. Ačkoli je pramenný základ práce obsáhlý, většina poznatků vychází přímo ze svědectví narátorek.

Orální historie jako výzkum kvalitativní pracuje s formou interview a životního vyprávění⁶⁷, přičemž já jsem používala spojení obou forem, vzhledem k omezeným časovým možnostem a provádění pouze jednoho setkání. K uchopení tématu z více úhlů posloužil z větší části životní příběh s tzv. semistrukturovaným rozhovorem. Pamětnice tedy nebyla bezprostředně od začátku konfrontována s připravenými otázkami (jak by tomu bylo u interview), ale byla vedena ke spontánnímu biografickému vyprávění, které bylo postupně

⁶⁴ Publikace vyšla v malém nákladu na půdě Univerzity v Olomouci, v jejímž rámci expedice proběhla, proto se nachází pouze tam.

⁶⁵ S výjimkou publikační činnosti Diny Štěrbové, která své nejen literární nadání věnovala několika knihám týkajících se zmiňované doby a politických souvislostí.

⁶⁶ Úzce profilovaná témata neumožňují opřít výzkum o již existující literaturu, protože existuje v malém nebo téměř žádném množství. Využití pamětníků a pamětnic jako další zdroj informací a reálií je proto u takovýchto témat nepostradatelný.

⁶⁷ VANĚK, M. – MUCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií, 2012, s. 121.

doplněno dotazy, jež se vztahovaly k dílčím tématům. Pro usnadnění „vzpomínání“ převládá chronologický postup vyprávění⁶⁸ s časovou posloupností od narození po současnost, přičemž důležitou roli v každém z realizovaných rozhovorů hrály tematizované okruhy diplomové práce. Ke způsobu, jakým narátorka své vzpomínky hierarchizuje a interpretuje, se vrátím v interpretační části diplomové práce.

REALIZACE ROZHOVORŮ

Výběr narátorek a jejich kontaktování

Způsobů jak získat jména potencionálních narátorek bylo v mém případě mnohem více než by tomu bylo dříve, vzhledem k prudkému rozvoji informačních technologií⁶⁹. První zmínky o československých horolezkyních jsem čerpala z dostupných informací na internetu. Vzhledem k tomu, že o zkoumaném tématu nevznikla žádná publikace, která by ho důsledně uchopila, k dispozici byly jen útržkovité informace z různých zdrojů, které bylo potřeba ověřovat⁷⁰.

Zásadní roli hrál fakt, že dvě z narátorek jsou velmi mediálně známé v horolezeckém prostředí, což také usnadnilo hledání kontaktů⁷¹ a dalších podkladů pro setkání. Za logický postup při hledání narátorek považuji za vhodné se obrátit na nějakou zastřešující instituci, která se problematice věnuje. V tomto případě jím byl Český horolezecký svaz⁷², konkrétně jeho knihovna, na kterou jsem se obrátila s dotazem na seznam dostupných zdrojů a s radou při kontaktování narátorek. Posléze jsem tedy navázala emailovou komunikaci s doc. Ing. Jiřím Novákem CSc., který osobně některé z horolezkyň znal a poskytl mi dva kontakty. Následně mě požádal o zaslání osnovy diplomové práce, aby mi mohl poradit s tematickou literaturou, což také provedl. V tomto případě mi práci výrazně ulehčil internet a množství

⁶⁸ *Tamtéž*, s. 124.

⁶⁹ Horolezectví se stává velmi populárním sportem/ zálibou, stejně tak jeho historie. Proto se většina informací či útržkovitých zmínek objevuje na tematických internetových serverech.

⁷⁰ Například jména účastnic v internetové diskusi nijak nedokazující jejich horolezeckou činnost v době socialismu.

⁷¹ Jména dvou nejznámějších horolezkyň se často vyskytují ve spojení s dalšími horolezkyněmi, které bych jinak jen těžko dohledávala.

⁷² Občanské sdružení sdružující horolezce, sportovní lezce a skialpinisty. Předchůdcem byla Horolezecká sekce v rámci ČSTV - Československého svazu tělesné výchovy a sportu. Dostupné online: <http://www.horosvaz.cz//>

existujících tematických stránek. Jeden z kontaktů jsem získala⁷³ díky uveřejněnému rozhovoru s jednou z pamětnic diplomové práce.

Pro získání dalších kontaktů bylo potřeba použít metody „snowball sampling technique“⁷⁴, která fungovala jen částečně. Realita se poněkud lišila od představy, že většina horolezkyň zkoumaného období 70. a 80. let se navzájem zná. Ačkoli nebyl počet žen, které se výškovému horolezectví věnovaly, veliký, nedočkala jsem se očekávaných kontaktů či jmen, i přesto že se společně účastnily nějaké expedice. Až poté, co jsem jméno dohledala, jsem se setkala s tím, že případnou budoucí narátorku také znají⁷⁵.

Z obecně malého počtu horolezkyň aktivních v sedmdesátých a osmdesátých letech logicky vyplývá i menší počet pamětnic, které se na výzkumu podílely. Nutno podotknout, že některé z významných osobností ženského horolezectví v tzv. normalizaci, které by byly vhodnými narátorkami, už zemřely. Z celkového počtu deseti kontaktovaných žen odpovědělo sedm, z čehož se výzkumu účastnilo šest. Lze jen těžko spekulovat o odmítavém postoji těch, které se nechtěly účastnit. Důvodů existuje jistě více, nežájem některých žen vracet se k minulosti by mohl být jedním z nich. Vzhledem k informacím získaných během realizovaných rozhovorů vyšlo totiž několikrát najevo, že ne vždy byly vztahy mezi horolezkyněmi a horolezci⁷⁶ ideální a některé díky tomu nadobro skončily s horolezectvím. Pochopitelná by byla i nedůvěra sdělovat osobní data a vzpomínky neznámé osobě, i přesto, že bylo zcela jasně řečeno, že nedojde k žádnému jejich zneužití.

Průběh rozhovorů

S každou narátorkou se uskutečnilo jedno setkání. Celkem se na diplomové práci podílelo šest pamětnic, z nichž ani jedna nebydlela v Praze. Všechna setkání tedy proběhla v místě bydliště narátorky, především z důvodů vytvoření co nejpřirozenějšího prostředí, se

⁷³ Kontaktovala jsem správce blogu <http://fotonec.blogspot.cz/> s prosbou o pomoc při zprostředkování kontaktu na Lenku Benešovou, o níž rozhovor byl a který mi vzápětí poskytl. V rozhovoru se zmiňovala také další ženská jména, jejichž kontakty však ani autor rozhovoru, ani Lenka Benešová, neměli.

⁷⁴ Snowball sampling technique – (výběr na principu sněhové koule) Výzkumník naváže kontakt s určitou skupinou jedinců, pomocí nichž se pak dostává k dalším relevantním jedincům. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 390.

⁷⁵ Je možné, že nepovažovali tuto horolezkyni za vhodnou pro můj výzkum pro menší horolezeckou aktivitu, či v jednom případě proto, že věděli o její emigraci (a zároveň nedostupnosti).

⁷⁶ V interpretační části se k událostem vrátím v kapitole o vnímání žen-horolezkyň ostatními horolezci.

kterým byla pamětnice obeznána a cítila se tak pohodlně⁷⁷. Upřednostnění místa setkání nechala tazatelka na konkrétní narátorce, která vždy vymyslela plán dle svých možností a preferencí⁷⁸. Veškeré rozhovory proběhly bez účasti dalších osob.

Ačkoli jsem poslala narátorkám podrobný popis postupu a průběhu zpracování diplomové práce, metodu orální historie a celkový cíl předkládané práce bylo nutné znovu podrobně vyložit, jelikož se s podobnou formou interview zatím nesetkaly. Naprostá většina horolezkyň, se kterými rozhovory probíhaly, byly zvyklé na zájem ze strany médií, nikoli však touto formou tzv. životopisného vyprávění se zasazením do své doby⁷⁹. Ke kompletnímu orálně historickému rozhovoru je nutné poskytnout *Souhlas s poskytnutím osobních a citlivých údajů*, doplněný o podrobnosti ohledně zpracování a uložení nahrávky, který byl podepsán všemi narátorkami bez jakýchkoli výhrad. Spolu s žádostí o podpis formálního Souhlasu, jsem narátorky požádala o doplňující vlastní archiválie v podobě dobových fotek z horolezeckého prostředí, které by práci doplnily. Tento dotaz brala většina pamětnic jako kompliment a rády požadované fotografie poskytly a spolu s nimi se podělily o jejich „příběh“.

Samotný rozhovor začal neformálním seznámením a představením projektu a vize diplomové práce. Některé z narátorek vyžadovaly již předem seznam otázek, kterých se bude rozhovor týkat, čemuž jsem také vyhověla, ale pouze v obecné rovině okruhů dílčích témat, na které se práce zaměřuje⁸⁰. Jako první dotaz jsem položila pamětnicím obecnou otázku na nejranější vzpomínky, dětství a školní léta, na což následně navazoval obsáhlejší monolog narátorky, která ho směřovala a upínala směrem, jenž ji vyhovoval. Ve všech případech se konal rozhovor za velmi příjemné atmosféry a mnohokrát se od tématu práce odbíhalo do zajímavých a více osobních podrobností, která nebyla pro diplomovou práci důležitá.

⁷⁷ Pouze v jednom případě přijela narátorka za tazatelkou (mnou) do Prahy, kdy mi bylo poskytnuto zázemí Centra orální historie v Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR.

⁷⁸ Jednalo se o místo pracoviště, bydliště, restaurační zařízení.

⁷⁹ Nemám na mysli pouze vyprávění v tzv. době normalizace, ale reflexi svých vzpomínek v dalších etapách svého života a za jiných politických okolností. Většinou se u narátorek jednalo o rozhovory odborně-populárního charakteru, tj. zaměřené na horolezectví či pracovní činnost.

⁸⁰ U semistrukturovaného rozhovoru hraje velkou roli dějová linie narátora a akcenty jednotlivých životních milníků, proto jsou otázky nastíněny jen tematicky.

Vztah narátorka – tazatelka

Jedním z důležitých pravidel aplikace jakéhokoli kvalitativního výzkumu je objektivní přístup výzkumníka. Stejně je tomu u orální historie, která popisuje tento vztah mezi tazatelem a narátorem jako asymetrický⁸¹. Ve většině případů to tak opravdu je, jelikož tazatel se prezentuje jako součást nějaké instituce a s cílem sepsat odbornou práci, což může vytvářet dojem nadřazenosti. Jistá asymetrie byla v počátku znatelná z věkového rozdílu tazatelky a narátorek⁸², která ovšem nebyla zřetelná ze strany tazatelky, ale spíše některých pamětnic. Projevovala se vysvětlováním historických událostí určitých období československých dějin, ačkoli byla s těmito milníky tazatelka obeznámena⁸³. Podobná situace vznikla také v interpretaci zkoumané doby jako doby jedinečné ve spojení s horolezectvím a projevovala se nepatrnou dávkou nadřazenosti⁸⁴ při jejím líčení. Toto chování je v podstatě v menším rozporu s odbornou literaturou, která uvádí, že oslovení narátoři projevují spíše skutečnou skromnost a odmítají „zařazení do kategorie osob nějak významných, hodných vědeckého zájmu, neboť takové označení cítí spíše jako své hodnocení.“⁸⁵ Při vzájemném poznávání tato tendence uvadala a stoupala míra důvěry mezi oběma stranami. Pominu-li tyto prvotní náznaky asymetrie, zbytek výzkumu toto pravidlo zcela nesplňoval.

Charakteristika popisovaného asymetrického vztahu této práce je totiž ojedinělá v tom, že je výzkum prováděn v genderově vyrovnaném prostředí, tj. tazatelka žena provádí rozhovory výlučně s ženami. Obecně je v tomto případě sdílená větší míra důvěryhodnosti při popisování vlastního života, proto se naskytá větší tendence projevovat přátelské sklony⁸⁶. V mém případě nebyl u většiny rozhovorů znatelný jakýkoli ostych při sdělování osobnějších vzpomínek, především okolo tématu partnerských vztahů. Větší zdrženlivost ovšem panovala u témat politických známostí a protekcionismu, kdy se výpovědi jednotlivých pamětnic velmi lišily. Obecně bych označila všechny uskutečněné rozhovory za velmi přátelské.

⁸¹ Nevyvážený vztah mezi dvěma lidmi, kdy jeden převyšuje svým výchozím postavením druhého, jelikož je „rozhovor veden se záměrem rozšířit a prohloubit historické poznání konkrétně vymezeného období, události nebo tématu.“ Podle amerického orálního historika je tato asymetrie dále rozšířena o počáteční vztah k rozhovoru; tazatel i narátor k němu přistupují každý s vlastními zkušenostmi, předsudky či ovlivněním. Srov. VANĚK, M. – MUCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií, 2012, s. 129 - 130.

⁸² Věkový rozdíl činil zhruba 40 - 50 let.

⁸³ Především ve znalostech o době tzv. normalizace a možnosti cestovat.

⁸⁴ V jistém ohledu dávám za pravdu v přístupu svých narátorek, jelikož se doba velmi změnila a v době normalizace byla skutečnost zažít počátky ženského horolezectví jedinečná.

⁸⁵ VANĚK, M. – MUCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií, 2012, s. 142.

⁸⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 146.

Za další velmi důležitý fakt, pokud upozadím výzkum jako takový, bych označila samotné osobnosti typu žen-horolezkyň. Jedná se o velmi příjemně vystupující a otevřené ženy, které svůj život věnují outdoorové aktivitě volnomyšlenkářského rázu, proto bylo velmi jednoduché pro tazatelku najít společné zájmy a řeč, které z nahrávání činily neformální rozhovor. Tazatelka se věnuje horolezectví také v určité formě a mnoho osob a míst, o kterých byla během vyprávění řeč, zná osobně. Narátorka tak mohla bez větších vysvětlování maličkostí pokračovat ve vyprávění a fakt, že je obeznámena se světem horolezectví komunikaci velmi zjednodušovalo, stejně jako míru otevřenosti a sdílnosti narátorek. V souvislosti s tímto vývojem byla požádána tazatelka ve třech případech bezprostředně po rozhovoru o tykání, které poté pokračovalo velmi neformálním rozhovorem, následnou doplňující komunikací po mailu a ve dvou případech dalším setkáním na tematických kulturních akcích.

Je zřejmé, že byl tedy vztah narátorka-tazatelka ovlivněn a výsledný efekt poté bude pravděpodobně znatelný v interpretační části, ačkoli bude zachována potřebná objektivita. Hrozí tu totiž přílišná identifikace s tématem a problematické zachování neutrality, čemuž bude potřeba se vyvarovat.

ZPRACOVÁNÍ ROZHOVORŮ

Výpovědi pamětnic jsou základním kamenem orální historie, proto prochází několika fázemi zkoumání a zpracování. Bezprostředně po rozhovoru byly vytvořeny protokoly o realizovaném průběhu nahrávání. Nezbytným krokem je přepis, analýza a interpretace rozhovorů, přičemž část interpretační je východiskem diplomové práce. S cílem poskytnout obsáhlejší obraz o narátorkách jsem vypracovala kratší medailonky uvedené dále v textu.

Přepis

Součástí předkládané diplomové práce je upravený přepis uskutečněných rozhovorů, především z důvodu toho, aby byla práce kompletní a přehledná. Menší množství nahraných rozhovorů umožňuje poskytnout v příloze kompletní a nezkrácené verze rozhovorů v takové

formě, aby byly čtenářům a čtenářkám pochopitelné. Přiložené přepisy by měly především zachytit „*přesný smysl a obsah rozhovoru a stylistická a jazyková specifika narátora*“⁸⁷. Proto nejsou doplněny některé nesouvisějící výpovědi, jelikož se tématu netýkaly ani okrajově, v zásadě jsou ale texty úplné. Dále jsou vypuštěna opakující se slova a přeřeky. Menší zásahy do textu proběhly pouze v případech použití nespisovných výrazů, které byly změněny do hovorové podoby.

Detailnější vysvětlení ovšem potřebovalo velké množství slangových výrazů z horolezectví, specifických výrazů a upřesnění významů těch slov, která jinak mají v češtině jiný význam. Proto jsou výrazy doplněny vysvětlivkami z horolezecké metodiky k lepšímu porozumění. S tím souvisejí i vlastní jména a geografické názvy, které často získali častým používáním jiný (slangový) tvar, který je v textu zachován, nicméně pro správnost je v poznámkovém aparátu doplněn tvar správný.

Pro rozlišení osob v rozhovoru je použito počátečních iniciál. Interpunkce a oddělení textu odstavci vzniklo při přepisu ve snaze utvořit přehledný a čitelný text, aniž by byl nějak narušen tok myšlenek narátorek a tazatelky.

Analýza

Jako jeden ze základních pilířů výzkumné práce, musí být obsažena také analýza. V tomto případě jde o analýzu rozhovoru s „*cílem pochopit a porozumět jeho smyslu sdělení*“⁸⁸.

Analýza vzniká v podstatě už u samotného výběru narátorů dle jejich specifikací, čímž se vytváří směr, kterým se bude výzkum ubírat. Utvrzení v interpretovaných tématech práce se profiluje u prvních rozhovorů, stejně tak tomu bylo v tomto případě. Připravené interpretační okruhy jsem postupně doplňovala o další významná témata, která z rozhovoru vyplynula. Analýza pokračuje dále samotným přepisem, kdy je zvažována kvalitativní hodnota výpovědí, jejíž části jsou či nejsou posléze do přepisu zařazeny. Vyřadila jsem dlouhé pasáže, které narátorky samy do rozhovoru vnesly a které s tématem nijak nesouvisely. K samotné práci s výpověďmi jsem používala tištěné přepisy rozhovorů, které jsem barevně odlišila podle dílčích témat a opatřila poznámkami. Od pochopení smyslu sdělení v rozhovoru se v práci

⁸⁷ VANĚK, M. – MUCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku*. Praha: Fakulta humanitních studií, 2012, s. 157.

⁸⁸ *Tamtéž*, s. 164.

přechází k analýze dostupné odborné literatury a dalších tištěných pramenů. Tato fáze probíhala během tvorby teoretické části diplomové práce. K popsáním krokům dochází bezprostředně před samotnou interpretací.

Interpretace

Těžiště diplomové práce, ve které se výpovědi všech pamětnic dostanou do kontextu doby a tématu výzkumu, proběhne v samotné interpretaci. Klade si za cíl nejen zprostředkovat klíčové výroky narátorek a vysvětlit je, ale dát jim také hlubší smysl, aniž by je nějak generalizovalo⁸⁹. Závěry a hodnocení interpretačních částí jsou zcela jistě ovlivněné autorem, tedy subjektivní, což ale v zásadě řeší další dostupné prameny. Záleží na tom, z jaké perspektivy a v jakém kontextu interpret k rozhovoru přistupuje. Samotné rozhovory ovšem nejsou určujícím hlediskem, ačkoli u tohoto tématu práce převažují nad prameny tištěnými. V orální historii se naopak vždy doporučuje všechny vyřčené směrodatné informace ověřit u dalších pramenů či výpovědí. Ačkoli existuje velké množství tematických publikací a archiválií, není přímo možné v tomto případě ověřit veškeré vyřčené informace. Téma každodennosti je velmi subjektivní samo o sobě a rozdílná zkušenost každé pamětnice je více než předpokládaná. U případných rozporů ve výpovědích popisované události dvěma osobami rozdílně, proto nemůže posloužit u některých témat tištěný pramen jako arbitr.

Interpretace by měla zohlednit i snahu narátorek o typicky problematické jevy jakými jsou: ukazování se v lepším světle, bagatelizace, přehánění, úmyslné zamlčování nepříjemných informací. Tyto příklady nemusí vždy vzniknout úmyslně, lidský mozek tímto způsobem funguje a touží ukázat osobu jedince v lepším světle. Toto ovšem není případ mé diplomové práce. Nerada bych se pídila po malicherných teoriích proč to, či ono bylo, či nebylo řečeno. Cílem je především podat originální pohled na zkoumanou dobu a problematiku oproštěnou od dějin „velkých“⁹⁰. Snažím se objektivně hodnotit a popsat hlavní zkoumaná témata, která jsem si v práci stanovila. Některá vyplynula přirozeně z vyprávění, ovšem především témata

⁸⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 188.

⁹⁰ Opakem jsou „malé“ dějiny ve smyslu popsání života obyčejných jedinců, kteří netvořili politické dějiny, přestože jsou svým způsobem unikátní.

politická a osobní nepovažovaly narátorky za nosné, proto bylo potřeba je doplnit ve druhé (strukturované) části rozhovoru.

Hlavní interpretační celky jsem rozdělila do pěti menších okruhů se třmi podokruhy. Jsou interpretovány s ohledem na logický postup vyprávěcí linky o ženském horolezectví. Úvodní část o „Vnímání ženy (horolezkyně) v socialistickém Československu“ nastíní obecnou situaci genderové problematiky v tehdejší Československu a propojí to s konkrétními příklady ve vnímání horolezkyň jako rovnocenných partnerek v této sportovní aktivitě. Na tu naváže kapitola „Začátky horolezectví pamětnic“, která se bude snažit o interpretování v souvislosti s postavením žen v horolezectví a ve společnosti obecně. Další část tvoří stěžejní interpretační celek „Každodennost horolezkyň“, ve kterém reflektuji ženy a jejich role matek, manželek a zaměstnaných žen. Tyto role jsou dále doplněny o specifika spojená s horolezectvím, která se bezprostředně dotýkala soukromého života; tj. příprava na expedice, náplň volného času a finanční situace.

Další významný okruh o cestování „Možnost cestovat v rámci horolezectví a konfrontace se zahraničím“ líčí výjimečné vzpomínky na cestování v době tzv. normalizace spolu s otázkou podpory státu, nominací do družstev a devizové politiky. Co čekalo na horolezkyně po návratu a jak byl jejich úspěch vnímán či nevnímán pojednává kapitola „Prezentace úspěchu komunistickou stranou“.

ZÁKLADNÍ ÚDAJE O NARÁTORKÁCH

Následující medailonky s fotografií slouží k uvedení do života žen, které se na diplomové práci podílely a svoje příběhy mi poskytly. Vzhledem k nižšímu počtu účastnic je tento stručný přehled na místě a má především za úkol diplomovou práci oživit. V příloze diplomové práce lze najít další (dobové) fotografie z horolezeckého prostředí a z doby, o které práce pojednává.

Marta Špakulová⁹¹

Obrázek 3: Marta Špakulová

Doktorka přírodních věd se narodila v českém městě Nová Včelnice roku 1950, ačkoli od roku 1980 žije natrvalo v Košicích, odkud pochází její manžel. Vystudovala biologii na Přírodovědecké fakultě Olomoucké univerzity, na jejíž půdě se seznámila s Dinou Štěrbovou a jejím mužem Otakarem a následně se začala věnovat horolezectví. Její horolezecká kariéra netrvala příliš dlouho, nicméně provedla řadu hodnotných výstupů a účastnila se několika zahraničních expedic. Mezi lety 1973 – 1980 se účastnila expedic do Dolomit, Julských alp, na Pamír a do Himaláje. Návrat do hor podnikla společně se svým synem Jánem, kdy se vydala roku 2000 na vrchol Mont Blancu. V současné době pracuje jako vědecká tajemnice Parazitologického ústavu ve Slovenské akademii věd.

⁹¹ Obrázek 3: Marta Špakulová. Dostupné online: <http://www.osobnostivedy.sk/osobnost/rndr-marta-spakulova-drsc>

Dina (Margita) Štěrbová⁹²

Asi nejvýraznější osobnost československého horolezectví se narodila roku 1940 v Bratislavě,

Obrázek 4: Dina Štěrbová

kde vystudovala odbornou matematiku na Přírodovědecké fakultě Univerzity Komenského. V roce 1964 se provdala za Otakara Štěrbu, kterého následovala do Olomouce. Zde od roku 1964 přednášela na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého. Má syna Michala. Z nepřehledného množství hodnotných výstupů lze zmínit prvenství na osmitisícové hoře Čo Oju, kam se jako první

žena z Československa podívala roku 1984. Společně s Martou Špakulovou navštívila Pamír, Dolomity, Hindúkuš, Himaláj. Na druhou osmitisícovou horu vystoupila roku 1988 v ženské dvojici s Lívií Klembárovou a rovněž šlo o první československý výstup na vrchol hory Gasherbrum II. Od roku 2005 se aktivně věnuje humanitární činnosti. V současné době se stará o horskou nemocnici v Karákoramu, kterou s pomocí Vítězslava Dokoupila roku 2007 založila. Minulý rok vydala svou druhou knihu věnující se horolezectví.

Alena Čepelková⁹³

Obrázek 5: Alena Čepelková

Alena Čepelková, narozená roku 1953 v českém Náchodě, je právem považována za jednu z našich nejvšestrannějších horolezkyň. K horolezectví se dostala na Vysoké škole v Praze a zanedlouho se stala členkou reprezentačního týmu. Společně se Zuzanou Hofmanovou utvořily v osmdesátých letech minulého století silnou ženskou dvojici. Podnikla mnoho výstupů ve Vysokých Tatrách, Alpách, Kavkaze, Pamíru, Fanských horách. Mimo klasického horolezectví se věnuje také skalnímu lezení jak v českých pískovcových oblastech, tak i těch

⁹² Obrázek 4: Dina Štěrbová. Dostupné online: <http://www.dinasterbova.cz/>

⁹³ Obrázek 5: Alena Čepelková. Dostupné online: <http://www.outfanatic.com/clanek-246-Rozhovor-Honzy-Vestaka-s-horolezickou-legendou-Alenou-Cepelkovou>

světových (USA, Anglie, Norsko). Dlouhodobě působí v mezinárodním ženském horolezeckém spolku *Rendez-vous Hautes Montagne (RHM)* a v letech 2005–2009 byla předsedkyní Českého horolezeckého svazu (ČHS). Aktuálně pracuje jako produktová manažerka radiokomunikační společnosti a má dva syny.

Blanka Nedvědická⁹⁴

Obrázek 6: Blanka Nedvědická

Blanka Nedvědická pochází Rakovníka, kde se roku 1962 narodila. Vystudovala Vysokou školu zemědělskou v Praze. Jako členka reprezentačního družstva mezi lety 1983 – 1989 dobyla vrcholy hor v bývalých sovětských republikách – Tádžikistánu a Kazachstánu, dále navštívila Peru či italské Dolomity.

V devadesátých letech upřednostnila jiné sportovní aktivity, jakými byly kánoe, kajak a běžky. K horolezectví se vrátila roku 2006 výstupem na nejvyšší horu Aljašky. Stejně jako Dina Štěrbová se věnuje dobročinným aktivitám – nějaký čas strávila výukou angličtiny v Tibetské škole a v současné době pracuje jako projektová manažerka pro správu neziskových organizací a průvodkyně zážitkových outdoorových zájezdů po celém světě.

⁹⁴ Obrázek 6: Blanka Nedvědická. Dostupné online: <http://www.surya.cz/novinky/detail/id/415>

Lenka Benešová Seydel⁹⁵

Lenka Benešová pochází z Brna, kde se narodila roku 1949. Od mládí trávila hodně času s rodinou v přírodě, a proto si vytvořila brzy silný vztah i k horolezectví. Přesto, že často jezdila do Vysokých Tater a postupně se dostala do reprezentačního družstva, významně se zapsala i do dějin skalního lezení v Moravském Krase, Adršpachu či na Prachovsku. Její horolezeckou dráhu v rámci československého reprezentačního týmu přetrhla náhlá emigrace do Spolkové republiky Německo v roce 1980. Od té doby žije v severním Německu, kde pracuje na místní univerzitě v oboru matematiky, kterou vystudovala na brněnské vysoké škole. Od horolezectví se pomalu přesunula k hudbě, které se zájmově věnuje.

Obrázek 7: Lenka Benešová

Jana Nosková⁹⁶

Obrázek 8: Jana Nosková

Jako jediná z pamětnic této diplomové práce, pochází Jana Nosková z Prahy. Narodila se tu roku 1963 a vyrůstala v pražských Dejvicích. Už od malička ji okouzlovala příroda, ve které trávila čas především na skautu a se svými rodiči. Během studií na Lékařské fakultě se začala věnovat horolezectví. Díky přátelům se brzy podívala i za hranice Československa, konkrétně na několik výjezdů na Kavkaz a Pamír. Svůj sen si splnila cestou do italských Dolomit. Více než výkonnostní horolezectví pro ni znamenala dobrá parta a společné zážitky v horách a na cestách. Brzy po pádu komunismu se jí narodily dvě děti a k horolezectví se vrátila až v nedávné době. Vyměnila Prahu za Jizerské hory, ráda cestuje a stále působí jako lékařka.

⁹⁵ Obrázek 7: Lenka Benešová Seydel. Dostupné online: <http://fotonec.blogspot.cz/search?updated-max=2015-04-16T21:28:00%2B02:00&max-results=5>

⁹⁶ Obrázek 7: Jana Nosková. Dostupné online: <http://www.sportovnikarstvi.cz/nasi-lide/>

EMPIRICKÁ ČÁST

Interpretační část diplomové práce vychází z vyprávěcí linky, která je rozčleněna v menší dílčí témata, které zde v krátkosti představím. Samotný text vychází z interpretovaných přepsaných rozhovorů, které jsem vedla s horolezkyněmi.

1. Vnímání ženy (horolezkyně) v socialistickém Československu

Pojem horolezectví evokuje v lidech především představu o statném muži dobývajícího vysněný vrchol nějaké hory. Tento obraz takto prezentují literární díla, různé dokumenty či časopisy. Pojí se s tím adjektiva typu „odvážný, silný, nebezpečný“ – tedy adjektiva typická pro maskulinní svět⁹⁷. Je tedy na snaze říci, že postavení žen-horolezek nebylo automaticky přijímáno pozitivně, což nepochybně souvisí se stereotypním vnímání ženy. Rozsáhlá problematika postavení žen není tématem práce, ačkoli se v jistých bodech témata protínají. Za interpretaci ovšem stojí uchopit téma ženy jako odvážné sportovkyně s dobrodružným duchem, která se ve stereotypně vnímaných představách o socialismu snaží proniknout do čistě mužské sféry sportovní působnosti.

2. Začátky horolezectví pamětnic

Stát se horolekyní znamenalo pro většinu pamětnic diplomové práce něco osudového. Stěží by se dala tato činnost přirovnat k zájmovým sportům, kterým se ve volných chvílích lidé věnují. Co je k tomu vedlo a jak následně směřovalo jejich život a jakým způsobem s tím souviselo společenské klima, ve kterém se aktivitě věnovaly, se pokusím nastínit v jedné z úvodních kapitol interpretační části.

3. Každodennost horolezek

Zásadní část interpretace tvoří soukromý život každé z horolezek. „Každodenností“ je míněno mnoho malých aspektů, která protínala běžný život za socialismu, či se ho bezprostředně týkala.

⁹⁷ S jistou nadsázkou by bylo možné horolezce v 20. století přirovnat k archetypu hrdiny, jak je známý z klasických příběhů.

3.1 Horolezkyně matky, manželky a zaměstnané ženy

Jedním z takových je rodina a práce. Ve spojení s horolezectvím se naskýtá hned několik témat k zamyšlení. Jakým způsobem byla žena schopna být matkou a zároveň vyjíždět na delší zahraniční expedice? Jak fungoval rodinný život v socialistickém zřízení, které se rodinným zákonem z roku 1963 snažilo modernizovat vztahy mezi muži a ženami? K rozkrytí těchto témat poslouží nahlédnutí do role ženy za socialismu, která je obecně vykládána jako role „dvojí“, „ve které ženy pracovaly na plný úvazek a současně pečovaly o domácnost a děti“⁹⁸. Mnohdy tuto roli museli zastoupit jiné blízké osoby či partneři. Být horolezkyní, stejně jako být partnerem horolezkyně nebylo zdaleka samozřejmé. I to se mnohdy projevovalo v osudech mnoha žen, ať už ze vzorku této práce, tak z jiné literatury mapující světové horolezkyně a jejich soukromý život⁹⁹. Vzhledem k tomu, že stát vyžadoval zaměstnání po každém obyvateli a horolezectví bylo pouhým koníčkem, nabízí se také prozkoumat téma pracovního uvolňování pro zahraniční expedice, které mnohdy trvaly několik měsíců.

3.2 Každodennost ovlivněná horolezectvím - příprava, finance, volný čas

O stejné či delší době lze hovořit v souvislosti s přípravou na takovou expedici, která zaměstnávala téměř veškerý volný čas horolezkyň. Obstarávání často nedostupného vybavení, vlastnoruční výroba důležitých kusů oblečení, získávání informací o vybrané destinaci, fyzická příprava a finanční pokrytí nákladných expedic. Všechny tyto otázky sužovaly ladný chod oné „každodennosti“, o které je řeč.

4. Možnost cestovat v rámci horolezectví, emigrace

Být horolezkyní explicitně neznamenal být zvýhodňován při soukromém cestování. Ačkoli jistá „cesta“ ven tudy vedla prostřednictvím sportovních výsledků a následně zařazení do národního či federálního družstva. Tato část práce je zcela zásadní, stejně jako byla zásadní v době reálného socialismu pro horolezkyně – potýkaly se s touto realitou při veškerých svých plánech vyjet do zahraničí, proto bude začleněna ve větší míře do interpretační části diplomové práce. Všechny tyto otázky týkající se cestování nepřímo souvisejí s „výchozími podmínkami“ jednotlivých horolezkyň, tj. z jaké rodiny pocházejí, finanční zázemí, známosti aj. Tím pádem se i pohled na toto téma logicky liší. Je potřeba tedy nastínit celou problematiku

⁹⁸ HAVELKOVÁ, B. *Genderová rovnost v období socialismu*. In: Bobek, M.- Molek, P. – Šimíček, V. (eds.) *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějiny bezpráví*. Mezinárodní politologický ústav, Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 189.

⁹⁹ ŠTĚRBOVÁ, D. *Touhy a úděl*. Český Těšín: Nakladatelství Dina a Otakar Štěrbovi, 2014.

nominací a složení národních a federálních družstev spolu, aby bylo zřejmé, v jakých souvislostech horolezectví fungovalo. Mohlo by se zdát, že organizované družstvo zaštitěné pod federální patronací bude automaticky bezproblémově pouštěno na expedice, ovšem realita se mnohdy podobala formalitám soukromých cest za účelem horolezeckého výstupu. Možnost horolezkyň cestovat bude dána do konfrontace s obecnou cestovní a devizovou politikou ČSR poplatnou v době po roce 1968, *kdy se otázka svobody cestování do zahraničí stala neaktuální*¹⁰⁰.

4.1 Emigrace

Zcela jiná situace fungovala u výjezdů do západní části světa. Tím se naskýtá i otázka možné emigrace během horolezeckých expedic, které se bezpochyby děly. Jejich reflexe je důležitá především ve vztahu k rodné zemi a svobody jako takové. Ne vždy v tom hrála rodina hlavní roli, vzhledem k tomu, že se velká část žen účastnila výjezdů ještě za svobodna.

5. Prezentace úspěchu komunistickou stranou

Horolezectví mělo své čestné jméno a pověst především v době poválečné, kdy došlo k dobývání těch nejvyšších světových vrcholů. Jak bylo již zmíněno, hrdinské příběhy vznikaly hlavně o mužích, přičemž zmínky o ženském horolezectví téměř neexistují. Tzv. socialistický tábor zemí, mezi které Československo v minulém režimu patřilo, tvořil protipól západnímu světu a snažil se vyzdvihovat svou prestiž různými způsoby. K takovým bojůvkám mnohdy sloužil také vrcholový sport, a horolezectví nebylo výjimkou. Role médií a následné prezentace sportovních úspěchů či neúspěchů československých horolezkyň vládnoucí mocí poslouží jako logické završení na pohled do života těchto žen.

¹⁰⁰ RYCHLÍK, J. *Devizové přísliby a cestování do zahraničí v období normalizace*. ÚSD AV ČR: Praha, 2012, s. 18.

Vnímání ženy (horolezkyně) v socialistickém Československu

Následující kapitola představuje zásadní téma, které rezonovalo v životě každé horolezkyně; vnímání a postavení ženy jako horolezkyně společností a mužským kolektivem. Postavení ženy jako takové probíhalo v průběhu dějin rozličnými fázemi, přičemž nejzásadnějších změn dostalo v období 20. století. Občas je tato doba spojována se vzestupem emancipace žen, kdy se nejen ženy, ale i vládnoucí (komunistická) strana, snažily o srovnání role žen a mužů jak ve společnosti, tak v domácnosti.

Takzvaná emancipace žen vrcholila především v poválečném období, kdy „*hlavním hybatelem této změny byl nadiktovaný nástup žen do placeného zaměstnání po roce 1948.*“¹⁰¹ Ve druhé fázi, po roce 1969, v tzv. době normalizace, se spíše měnila pozice žen v soukromé a veřejné sféře – dříve typická rodinná sféra se stala útočištěm před režimem, předtím šlo spíše o veřejné uplatnění v politice, ale ta se stávala v pozdějších letech (70. – 80.) čím dál více nezajímavou, díky naprosté vyčerpanosti ideologie komunismu.¹⁰²

Role žen byla tedy v teoretickém rámci srovnávána s rolí mužskou. Avšak tato situace přináší mnoho stereotypů. V době tzv. normalizace jím „*naprostou většinu domácích prací vykonávaly ženy. Každodenní časové ztráty zaviněné čekáním ve frontách, nedostatečnými službami a dojíždkou do zaměstnání se projevovaly spánkovým deficitem zaměstnaných žen. Podle různých výzkumů se počet hodin, které zaměstnané ženy věnovaly domácnosti, se pohyboval kolem 30 až 38 hodin týdně v závislosti na stáří dětí, vybavení domácnosti, na tom, zda jde o domácnost městskou či venkovskou a dalších okolnostech.*“¹⁰³ Takto vypadala realita vycházející z průzkumů normalizační společnosti. Stejně činnosti byly tedy předpokládány od žen horolezkyň. Ačkoli se postavení žen v průběhu této doby měnilo směrem k větší emancipaci, úplnému zrovnoprávnění mužských a ženských rolí nikdy nedošlo¹⁰⁴.

¹⁰¹ VODOCHODSKÝ, I. *Patriarchát na socialistický způsob: k genderovému řádu státního socialismu*. In: Gender online. 27. 1. 2008, s. 3. Dostupné online: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2008012707>>.

¹⁰² Srov. *Tamtéž*, s. 4.

¹⁰³ TŮMA, O., VILÍMEK, T. *Česká společnost v 70. a 80. letech: sociální a ekonomické aspekty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, s. 244.

¹⁰⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 244.

Pro ženu v době socialismu nebylo zcela přirozené podnikat odvážné výstupy a dobrodružné skalní či horské toulky, mnohdy na vlastní pěst či v doprovodu dalších žen¹⁰⁵. Přinejmenším jako kuriózní pak působily cesty do zahraničí, které vznikly na základě strohých a neúplných informací, pouze s touhou podívat se do cizích a nedostupných velehor¹⁰⁶. V obecném povědomí převládal názor, že horolezectví je spíše výhradou mužskou než ženskou¹⁰⁷, ačkoli horské výstupy už měly několik svých ženských hrdinek i v českém prostředí¹⁰⁸. To nemění ovšem nic na faktu, že do skutečně velkých hor, tj. asijských Himalájí či Hindúkuše, se do roku 1980 vydaly pouze dvě ženy, přičemž československých expedic proběhlo od roku 1965 již několik desítek¹⁰⁹.

Skutečnost, že vnímání žen a mužů v horolezectví není zcela totožné, dokonce reflektovala širší horolezecká veřejnost. Pro názornou ukázkou uvádím úsměvnou kapitolu věnující se ženskému horolezectví, která vznikla k příležitosti 40. výročí zlínského horolezeckého klubu.

Ženský organismus není přírodou uzpůsoben k takovým fyzickým výkonům, jako mužský a proto se dlouho pohlíželo na horolezectví jako na nevhodný sport pro ženy. Díky tomu, že ženy v našem oddíle přistupovaly k řešení tohoto problému velmi rozumně, na základě fyziologických znalostí a možností ženského organismu, podařilo se jim během let upravit názor na ženu v těžkých horských i zimních podmínkách tak, že dnes ženy nejsou pokládány za nezdravé výstřelky, ale jejich činnost je posuzována s hlubokým oceněním. Je škoda, že některé z nich musely přerušit aktivní výkon v horolezectví na dlouhá léta, protože jsou matkami a musejí se starat o děti. To je ovšem zase dobrým příslibem do budoucna, že v oddíle nedojde k vážným generačním problémům, protože přísun horolezců z vlastního chovu je tak zaručen, i když je nutno čekat více let.¹¹⁰

¹⁰⁵ Toto poznání vychází z vyprávění pamětnic, které svou zálibu nepovažovaly, a dodnes nepovažují za zcela běžnou.

¹⁰⁶ Jako příklad poslouží výlet Diny Štěrbové a Marty Špakulové. Samy se vydaly do Afganistánu s cílem vylézt na horu Noshag a tento nápad jim vnukla pouhá zpráva v tisku o tom, že něco podobného podnikla západoevropská sesterská dvojice. Martu v Afganistánu posléze postřelili a Dina vylezla na horu Noshag sama. Tento výlet vzbudil jednak pozdvižení, ale také určité sympatie směrem k odvážným horolezkyním: „Mě už pak bylo taky třicet let a říkala jsem si jak sem stará, že už nikam nevylezu, tak jsme vybojovali několik zájezdů na Pamír, tam už se mohlo, s Martou a potom jsme si vymysleli, že pojedeme do toho Afganistánu, protože jsme se kdesi dočetli, že tam dojel nějaký bratr se sestrou, člověk vždycky chtěl mít nějaké příměry, takové vzory, co něco dokázali. Odjeli tam malinkým autíčkem, ale tehdy byl Afganistán klidná země, tam byl šáha, král, to nebylo jak dnes. A oni dojeli až do Vachánu a vylezli na ten Noshag tak to byla taková inspirace, že to jde, tak jsme tu udělali takový socialistický mobil, vyžebrali jsme nějaké devizové přísliby.“ Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 11. 2014, s. 8.

¹⁰⁷ „My muži ani nevíme, proč vás ženy, na našich výpravách nechceme, ale podstatné je, že vás tam nechceme.“ Tato duchaplná slova z úst krajského předsedy horolezectví zazněla na jedné ze schůzí, kde jsem vynesla protest, který mi pouze vynesl nechtěnou pověst novodobého ženského Dona Quijote.“ ŠTĚRBOVÁ, D. Čo oju. Tyrkysová hora. Praha: Olympia, 1988, s. 13.

¹⁰⁸ Sylva Kysilková či Blažena Karasová.

¹⁰⁹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Československé horolezkyňe ve velehorách Asie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1980, s. 18 – 19.

¹¹⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *40 let horolezectví v Gottwaldově: 1944-1984*. Gottwaldov: TJ Gottwaldov, 1984, s. 14 - 15.

Stát se snažil oficiálním způsobem horolezkyně podporovat, k tomu také zřídil příslušné spolky a komise v rámci Horolezecké sekce ČSTV, která tuto aktivitu zaštiťovala. To bylo ovšem jedno z mála, co podnikl. Nutno dodat, že veškeré tyto kroky směrem k většímu zrovnoprávnění žen v rámci horolezectví jsou pamětnicemi vnímány jako prázdná opatření, která sice existují, ale svou funkci nenaplnují. V rámci komise se ozývaly stejné požadavky, které reflektují u svých rozhovorů. Hlavním nedostatkem začleňování horolezkyň mezi horolezce do národních a federálních družstev, se zdálo být malé množství samostatně lezoucích ženských dvojek a příležitost k hledání rovnocenných spolulezkyň. Pro tyto účely komise pořádala občasně srazy výkonných horolezkyň ve Vysokých Tatrách¹¹¹. Otázkou ale zůstává, zda byly tyto snahy splnitelné, tj. zda existovalo opravdu tak velké množství československých žen, které propadly horolezectví a mohly by tak v počtu „konkurovat“ či se vyrovnat mužské účasti. Ve sportu, kde je ženská přítomnost spíše raritní v poměru s přítomností mužskou, je pochopitelné, že některé snahy ženské komise nemohly být vyslyšeny. Další snaha o zlepšení povědomí o ženském horolezectví vzešla také z lůna horolezeckého svazu v roce 1968, kdy byly dvě československé horolezkyně¹¹² vyslány na Mezinárodní sraz horolezkyň *Rendez – vous Hautes Montagne*, kdy šlo zřejmě spíše o otázku mezinárodní prestiže během 70. a 80. let než o úmyslné začlenění československých žen do světového horolezectví. V této tradici pokračovala i jedna z narátorek, Alena Čepelková, která v těchto setkáních vidí přínosnou výzvu pro celou ženskou horolezeckou komunitu.

Já jsem na konci 80. let jela na takový sraz, jmenuje se to RHM, je to mezinárodní horolezecká organizace, která vznikla v roce 1968 díky osvědčený Švýcarce Felicitas von Řezníček, která pojala myšlenku, že by ženy měly mít, aby rozvíjely svoje lezení na prvním, nějakou organizaci a ještě chtěla, aby to byla mezinárodní organizace a aby tam byly přizvaný ženy z východu, takže díky ní tam jela na ten první sraz zakládající Blažena Karasová a Olga Zibrínová a pak to funguje tak, že v každý zemi je nějaká koordinátorka a jsou nějaký ženský, kterejm předává nějakou informaci a vždycky každé rok v létě se v jedny zemi koná sraz, kam můžou přijet i ostatní a organizátorky z tý jedny země všechno připravěj pro ty ostatní, takže ty maj komfort. No a tohleto je prostě úžasně jednoduše princip a takhle to funguje do dneška no a já jsem tak nějak v tom 1987 vyjela, poprvé se nějak podívat a říkala jsem si, ježiš marja, nějaký bláznivý ženský, ale fakt to bylo bezvadný,

¹¹¹ Zpravodaj Československého horolezeckého svazu, č. 3, říjen, 1973, s. 6. Inventáře Archivu tělesné výchovy Národního muzea v Praze.

¹¹² Sylva Kysilková: „V květnu 1968 jsem byla s Olgou Zibrínovou delegována horolezeckým svazem do švýcarského Engelbergu na založení Mezinárodního svazu horolezkyň *Rendez – vous Hautes Montagne*, kde jsem jako delegátka českých a slovenských horolezkyň dodnes. Při této příležitosti jsem spolu s Polkou Halinou Kruger a Francouzskou Christinou de Colombel vstoupila na Betlerstock jižní stěnou za asistence švýcarské televize. Od té doby se snažím, aby se každoročních srazů mohly účastnit i naše mladé nadějně horolezkyně a poznávat tak nejen různé horolezecké oblasti, ale seznamovat se i s horolezkyněmi z celé Evropy. V roce 1972 jsme také my organizovaly sraz Mezinárodního svazu horolezkyň (RHM) ve Vysokých Tatrách.“ KARASOVÁ, B. *Přátelství spojená lanem*. In: PROCHÁZKA, V. – BERANOVÁ, J. *Češi a hory*. In: *Člověk v přírodě – příroda v člověku*. Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví 1897 – 1997. Praha: ČHS a Tyršovo muzeum tělesné výchovy a sportu, 1997, s. 54.

začala jsem víc lízt s ženskejma, hodně ženským to vlastně pomohlo se osamostatnit a lízt si po svém.¹¹³

O zmíněných problémech, jakými byl nedostatek ženských spolulezkyň, malá účast žen v zahraničních expedicích a přezíravý pohled mužů na ženské expediční horolezectví, referovaly téměř všechny pamětnice podobným způsobem. Všechny se snažily primárně hledat ženskou partnerku z čistě praktických důvodů, jakými bylo uznání vlastních sportovních úspěchů a prostor pro seberealizaci.

A já jsem se setkala v minulosti s názorem, že když holka vylezla ve dvojici něco s klukem, tak se to posuzovalo tak, že většinu toho vytáhl ten kluk a ta holka. Ne že by byla úplně ozdobou tý dvojice, ale že to v podstatě víceméně byla zásluha toho chlapa. No a proto jsem začla lízt v ženským družstvu, protože my jsme se se Zuzanou docela dobře doplňovaly, já jsem byla takový ten spíš silovější lezec na ty spáry a Zuzana byla ten technickejší typ na ty stěny a měla taky docela slušnou fyzickou kondici, takže si myslím, že jsme se docela dobře doplňovaly.¹¹⁴

No a v tom mančaftu to byl vždycky docela boj, i s těma mužskejma, protože někteří si jako mysleli, že tam berem místo nějakým klukům, kteří by lezli líp, tak jsme si říkaly, že jim to musíme dokázat a něco pěkný ho vylízt.¹¹⁵

Podceňování žen bylo znatelné, a pokud šlo o nominace do národních družstev, které znamenaly případný výjezd, o to silněji tato problematika rezonovala. Ne všechny horolezkyně ovšem reflektují prostředí nominačních týmu jako prostředí konkurenční. Důvodem mohl být partnerský vztah v rámci národního či federálního týmu, který potom zapříčinil to, že přítomnost ženy pak ostatní horolezci vnímali z jiného úhlu pohledu. Nespornou výhodou Aleny Čepelkové, která vzpomíná pouze v dobrém na tyto mezilidské vztahy, byla finanční podpora mnoha expedičních výjezdů jejím otcem, ředitelem Uranových dolů Hamr v severních Čechách.

Pokud se zaměřím na různorodý přístup ve vnímání horolezectví ženami, rozdíl se projevují ruku v ruce s rozdílností osobnostního založení každé z žen. Některé vynikaly a převyšovaly svou odvahou a odhodlaností mnoho mužských horolezců a nespokojily se ve svých cílech s průměrem. Jiné se spokojily s pobytem v přírodě, horách, s účastí na zahraničních expedicích bez snahy o vyšší mety. Nesnižuje to ovšem jejich status horolezkyň, nikde není řečené, že by museli lézt všichni jenom na prvním konci lana a na ty nejvyšší světové

¹¹³ Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová, 14. 10. 2014, s. 5.

¹¹⁴ Rozhovor s Blankou Nedvědickou vedla Barbora Kramářová, 15. 12. 2014, s. 4

¹¹⁵ Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 3 - 4.

kopce. Tyto ženy v konečném důsledku spíše oceňovaly mužskou přítomnost a byly rády za to, že se podívaly do zahraničí¹¹⁶. Nutno ale podotknout, že horolezkyně, které jsou dodnes známé a něco v horolezectví (ve sportovním slova smyslu) dokázaly, byly individualisticky založené a přesně věděly, co chtějí.

Způsoby, jak vnímaly ženy, že nejsou na úplně stejné „lodi“ s horolezci bylo mnoho. Odmítavý postoj pociťovaly ze strany vládnoucích funkcionářů v Horolezeckém svazu ÚV ČSTV, posléze od jednotlivců v oddílech a na expedicích. Pro ukázkou, jak vypadalo takové střetnutí dvou československých skupin (mužské a ženské) v Afganistánu v roce 1978, uvádím vzpomínku Diny Štěrbové.

Takže jsme jeli autobusem do Kábulu a tam byla zrovna slovenská výprava vedená Krišákem, ti se vrátili od někud z Vachánu a na nás zase se dívali hrozně - jako „co tady děláte, máte být doma. Jenom bordel všude děláte atak no“. No a my jsme se chtěli přidat k těm Polákům (do expedice), oni to tenkrát dělali tak, že si zaplatili jedno povolení, to vyřídili na místě v tom Kábulu, to ještě tenkrát takhle fungovalo. A na to povolení připsali třeba sedm expedic, oni byli šílení, oni si to vymakali. Takže oni to napsali dohromady, jeden vedoucí a to se pak rozptýlilo do sedmi údolí. A vedoucí toho byl Zawada a my jsme věděli, že je to Zawada, tak jsme tomu našemu velvyslanci, on byl teda na dovolené, tak tam za něj byl takový hrozný kolaborant, co studoval Moskvě a ten byl odpornej, to si pamatuju. A ten: „co soudružky, co tady chcete“. No my jsme říkali, že se tady přidáme k polské výpravě, my jsme museli kamuflovat, my jsme toho Zawadu ani nikdy neviděli. A došlo tam ke scéně, že teda zavoláme do té kanceláře kvůli tomu povolení, a co čert nechtěl, zrovna v té kanceláři byl ten Zawada. No tak tady jsou dvě soudružky, které tvrdí, že jsou ve vaší expedici a jedou s váma do Vachánu a Zawada byl úplně zaskočený a z druhé strany se nic neozývalo, „tak tady máte soudružku Štěrbovou“, já jsem musela zachovat dekorum. Uplně zkoprněle jsem se opakovala „No dobrý den pane Zawada, my jsme ty dvě, co se k vám přidáme...“ „co kdo?“ „Já vám strašně děkuju za vaši vstřícnost“. No jenom jsem takhle dělala, aby šel zvuk a on nic nepoznal. A on pak řekl, že nerozumí ničemu, ale ať za ním přijdeme, jakýsi hotel tam řekl. A já jsem mu stále děkovala, ale byla jsem úplně na mrtvici samozřejmě, takové divadlo. No a tak jsme za ním jako šli a teď jsme si představovali, že to bude jako setkání s Gálfym, ten mezitím prohlásil, že už nevezme nikdy žádnou ženskou do expedice atd, a toto byl velmi milý člověk a hned pochopil a to jsme mu to vysvětlili ve dvou větách, vůbec si nezjišťoval, jestli lezeme nebo ne.¹¹⁷

Neznamenalo to ovšem, že byly československé horolezkyně neakceptované a znevýhodňované svým okolím. V souvislosti s jejich vysokým nasazením a snahou se začlenit do československé špičky ovšem občas musely těmto situacím a postojům čelit. V obecné rovině se dá říci, že vzbuzovaly sympatie a obdiv, i díky tomu, že patřily opravdu mezi první

¹¹⁶ „No oni jako věděli, že se s něma nemůže nějak měřit. Tam nás bylo pár, který sme do těch hor chtěly, a oni taky chtěli, aby jezdili ty holky, ale když zase šli do něčeho zásadního, tak to nám ani jako neřikali. No ale, když se jelo do Tater a teď mi to přide zpětně zajímavý, že si troufli s náma lézt v říjnu na Gerlach nějakou docela šílenou cestou, nebo na Gamek, tak že si nás vzali i na toho druhýho. To od nich vlastně bylo hezký, že to takhle brali, byly to husarský kousky.“ Rozhovor s Janou Noskovou vedla Barbora Kramářová, 16. 4. 2015, s. 4.

¹¹⁷ Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 11. 2014, s. 10.

ženy, které se do nejvyšších asijských hor či Alpských stěn v době normalizace podívaly a předvedly zde skvělé výkony.

„Dříve to bylo více o kamarádství“ – to je žitá vzpomínka o tom, že v dobách socialismu lidé žili více jeden pro druhého, sportovali a družili se pro společný výsledek. V horolezectví je v dnešní době tato otázka reflektována zásadním způsobem, ať už pamětníci, či celou horolezeckou komunitou. Horolezectví, ať už jej budeme nazývat sportem či životním stylem, je ve své podstatě velmi individualistická činnost. Horolezec či horolezkyně jsou soupeřem vlastního odhodlání a odvaze, více než kamarádům a spolulezcům. Je tedy pochopitelné, že každý si chtěl „urvat“ tu svou příležitost a vystoupit na vrchol. Ačkoli je patrné, že jakýsi komunitní duch horolezectví v minulém režimu existoval v mnohem větší míře než dnes, nelze brát horolezectví za socialismu jako ekvivalent k většímu přátelství a solidaritě, jak to tom referuje mnoho tematických publikací¹¹⁸. Ve skutečnosti toto prostředí bylo velmi konkurenční, jak o tom svědčí například výmluvná vzpomínka Blanky Nedvědické:

My vždycky, když jsme vyjížděli do zahraničí za socialismu, tak jsme byli vlastně konkurenti, každý se snažil prosadit tu svoji individualitu, ne všichni prostě můžou na vršek.¹¹⁹

Společenské postavení žen se tedy v době socialismu pomalu měnilo. Navenek znamenalo větší míru možností¹²⁰, jakými bylo jednak zaměstnání, ale především možnost vzdělání. Vztáhnu-li otázku vzdělání ke konkrétním pamětníkům, je zajímavé, že všechny z nich jsou absolventkami vysokých škol, a to ačkoli pocházejí z nejrůznějších poměrů¹²¹. Je všeobecně známo, že „O přijetí na vyšší stupně škol nerozhodovaly schopnosti uchazečů, ale kádrové charakteristiky jejich rodičů. Podle centrálně stanovených limitů byla každoročně

¹¹⁸ V poslední době jsem to zaregistrovala u rozhovoru s Petrem Schnabelem, člověkem, který se pohyboval v československém horolezectví na nejvyšší úrovni a účastnil se mnoha zahraničních expedic: „Podle mě trošku vymizel kolektivní duch. Protože dříve, když na ten vršek vylezli jenom dva lidi z celé výpravy, tak se to bralo jako úspěch celého týmu.“ MITÁČ, S. Petr Schnabl: *Půl století do kopce*. Internetový magazín o lezení a dobrodružství eMontana. Dostupné online: http://www.emontana.cz/?page_id=4859

¹¹⁹ Rozhovor s Blankou Nedvědickou vedla Barbora Kramářová, 15. 12. 2014, s. 4.

¹²⁰ „Vzdělání jako základní charakteristika sociálního statusu těsně souvisí s dalšími faktory ekonomické a sociální diferenciací: s kvalifikací, příjmem, životní úrovní a způsobem života.“ TŮMA, O., VILÍMEK, T. *Česká společnost v 70. a 80. letech: sociální a ekonomické aspekty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, s. 180.

¹²¹ „Vůbec mě nenapadlo, že bych šla na medicínu, ale paradoxně, když sem pak byla ve čtvrtáku na gymplu, tak bylo oznámeno mým rodičům, že z kádrových důvodů, ať to na tu filosofii ani nezkouším, prostě se tam opravdu dostat nemůžu, ale kupodivu, že to můžu zkusit na medicínu. Tak po tom roce v nuláku jsem se dostala na medicínu, ale pak sem si říkala, že to bylo zajímavé, že to prostě aspoň nezkusím jako na tu filosofii. Jako někdo mi řekl, že mu řekl...tak jsem to vzala jako hotovou věc, že mě ani nenapadlo to zkusit.“ Rozhovor s Janou Noskovou vedla Barbora Kramářová, 16. 4. 2015, s. 3.

odmítána více než polovina uchazečů o studium. Důsledky této politiky se projevily v zaostávání Československa za vyspělými státy, zejména u vysokoškolského vzdělání.¹²²

Vzdělání	1970		1980		1989	
	<i>Muži</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Ženy</i>
Vysokoškolské	4,91	1,9	8,4	5,2	10,1	7,3
Úplné střední	14,1	12,5	20,5	26,9	19,6	29,8
Vyučení	31,5	9,8	41,5	20,2	47,6	26,7
Střední bez maturity	4,9	6,6	2,6	4,5	2,0	3,5
Základní	43,2	67,6	27,0	43,2	20,4	32,5

Tabulka 1: Vývoj vzdělanosti obyvatel ČSSR. Rok 1970 zahrnuje vzdělání bydlícího obyvatelstva, údaje za roky 1980 a 1989 se vztahují k obyvatelstvu ekonomicky aktivnímu.¹²³

Právě na poli vysokých škol se rozdíly stíraly nejvíce. Ačkoli byly ženy podle statistik soustředěny zejména v humanitních vědách a muži se výrazněji koncentrovali v technických oborech¹²⁴, v dalších (normalizačních) letech se rozdíly v menší míře vyrovnávaly. O tom také svědčí výlučně exaktní zaměření pamětnic¹²⁵. Všechny by se daly označit jako nadprůměrné studentky s výbornými výsledky a přirozenou inteligencí. Cílevědomost ve studijním či profesním životě tak odpovídala odhodlanosti v horolezectví.

¹²² TŮMA, O., VILÍMEK, T. *Česká společnost v 70. a 80. letech: sociální a ekonomické aspekty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, s. 185.

¹²³ *Tamtéž*, s. 188.

¹²⁴ *Tamtéž*, s. 187.

¹²⁵ Studovaly se zaměřením na medicínu, matematiku, biologii, zemědělství, techniku.

Začátky horolezectví pamětnic

První setkání s horolezectvím popisují pamětnice jako něco osudového, něco, co je ovlivnilo po zbytek jejich života¹²⁶. Tomuto stavu ale předcházelo zejména dětství, jeho náplň a výchova rodičů. Většina pamětnic trávila s rodiči čas v přírodě a dokonce se i jejich prostřednictvím s horolezectvím seznámila.

Tak jsem tátu, když mi bylo 14, tak jsem ho udundala, aby mě vzal s sebou, to jsme tehdy jeli s horolezeckým oddílem Slávia, táta tam byl předseda a ten tam jezdil takovým strašným starým autobusem, takovou šílenou poslepovanou kraksnou a vždycky byl jako jásoť, když nás to dovezlo až k cíli. Tak jsme vyjeli na Vysočinu na čtyři palice a tam jsem poprvé lezla, to byl úžasný zážitek a to už jsem tomu propadla prostě.¹²⁷

Zájem o horolezectví vyplynulo jako něco samozřejmého. Souviselo s touhou po něčem, co by naplňovalo život žen v mládí. Osobnostně to byly podnikavé typy, které rády překračovaly hranice a mnohdy svou povahou připomínaly chlapce (střílení ze vzduchovky, potulování se po osamocených budovách, osamocené stopování, chození mimo vyznačené stezky v horách aj.) Tato bezprostřednost se promítla v jejich dalším počínání a směřování – motivace riskovat, která patří odedávna k lidské společnosti. Tyto zájmy a směřování rodinné výchovy můžeme vztáhnout k celospolečenské situaci. Soukromí rodin představovalo výhradní místo pro utváření lidské důstojnosti. Tam se musely kompenzovat všechny neduhy bývalého systému¹²⁸ a člověk přirozeně hledal únik k něčemu smysluplnému, případně k „sám sobě“. Pobyt v přírodě a horolezectví tuto teorii zcela naplňuje, o čemž také vypovídají ženy ve svých vzpomínkách. Začátky pamětnic s horolezectvím jsou provázané s tehdejší společenským klimatem, kdy se obyvatelstvo více pohroužilo do svého soukromí a raději velebilo své zájmy, což režim vnímal pozitivně, jelikož se lidé méně soustředili na uplatňovanou politiku státu¹²⁹.

V dětství se také většina budoucích horolezkyň věnovala mnoha sportům a rozličným koníčkům. Nejoblíbenějším sportem byla gymnastika a atletika. Zajímavé je, že většina

¹²⁶ „To horolezectví pro mě bylo, jak když mi to někdo naservíruje, jako že ten můj život do té doby nestál za nic a najednou prostě mi to někdo daroval.“ Rozhovor s Martou Špakulovou vedla Barbora Kramářová, 2. 10. 2014, s. 1.

¹²⁷ Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 1.

¹²⁸ Srov. VODOCHODSKÝ, I. *Patriarchát na socialistický způsob: k genderovému řádu státního socialismu*. In: Gender online. 27. 1. 2008, s. 4. Dostupné online: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2008012707>>.

¹²⁹ Srov. RATAJ, J. - HOUDA, P: *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha: VŠE – Oeconomica, 2011, s. 401.

pamětnic spojuje předznamenání horolezectví a nějaký druh „zakořeněné touhy“ po tomto druhu dobrodružství se svým otcem. To jen potvrzuje fakt, že tyto ženy jsou osobnostně více podobné chlapcům a mají tak blízko k jejich druhu zábavy. Rodiče, zejména otcové, je formovali směrem ke skautské tradici¹³⁰, dobrodružným „verneovkám“ a především kladným vztahem k přírodě¹³¹. Tímto způsobem se poté utvářela tendence pohybovat se v přirozeně mužském prostředí horolezectví, kde o takovéto aktivity nebyla nouze. Své místo mezi muži se tedy učily vnímat už od začátku pohybu v horách, možná proto se později tak vymezovaly a snažily se upozornit na své vlastní sportovní úspěchy srovnatelné s těmi mužskými.

Základním působiště pro všechny horolezce a horolezkyně představovaly dříve kluby. Ty fungovaly v rámci jednotlivých škol a v tomto případě univerzit. Většina narátorek začala s horolezectvím až při studiu vysoké školy, kde se také zapsala do místního klubu¹³² a horolezectví provozovala. Ve své podstatě nebyl žádný výrazně propracovaný systém tréninku či přípravy, ale je třeba říci, že nováčkům se vždy věnovala zvláštní péče a tzv. lektoři oficiálně existovali a snažili se je seznámit s celou metodikou tohoto sportu¹³³. Prvním krokem byla většinou návštěva skalních oblastí, dříve tzv. tréninkových stěn¹³⁴. Mezi takové patřily jednak pískovcové oblasti v severních Čechách – Adršpašsko-teplické skály, Suché skály, Prachovské

¹³⁰ „Já jsem mezitím ještě na devítiletce začala chodit do takového skautského oddílu se skautskou tradicí, zase díky mojí babičce, protože její kamarádky, tak jejich vnučky taky chodili do skautského oddílu. [...] To si myslím, že bylo pro mě jako hrozně fajn a důležitý, protože jsem tam potkala spoustu lidí, se kterejma se do dneška setkávám, [...] vůbec takovej ten základ toho, že ten člověk měl rád přírodu. To jsme opravdu trávili léta na těch táborech, tam jsme si museli všechno postavit, udělat a zatloukat hřebíky a stavět ty stany s podstavou...po nocích jsme hlídali...tak to bylo takový, že se člověk zocelil.“ Rozhovor s Janou Noskovou vedla Barbora Kramářová, 16. 4. 2015, s. 1.

¹³¹ „Ale jak říkám, tu přírodu jsme měli vždycky jako takový únik, moji rodiče koupili ještě s přáteli, několika rodinami chalupu, na Beskydech, na hřebeni, tak jsme tam trávili prázdniny a to bylo to nejhezčí, co jsem si uměla představit.“ Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 1.

¹³² Konkrétně šlo o Fakultní oddíl ČVUT, Brno Lokomotiva, Oddíl Lokomotiva Rakovník, Přírodní vědy Olomouc, Lékařská fakulta Praha.

¹³³ „...ale tyhle ty velký oddíly měly třeba dobře zavedený systém vlastních instruktorů, takže když přišel tam nějaký nováček, tak nejdřív musel absolvovat nějaký výcvik v tom smyslu, že ho nepustí na nějaký těžký cesty, ale nějaký starší člověk, ne že se obětoval, tehdy to bylo takový přirozený, tak se tomu nováčkově věnoval. I ty cvičitelé měly různé třídy od jedničky až do čtyřky, pak se začalo s trenérstvím a co se týče výkoností, tak i ta se sledovala, že vlastně byly nějaký výkonnostní třídy, trojka dvojka jednička, pak následoval mistr sportu a vždycky na každou tu třídu byl určený nějaký ten počet výstupů.“ Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová, 14. 10. 2014, s. 2.

¹³⁴ „No a přes ty prázdniny tam jako není moc co dělat, studenti tam většinou nejsou a tak jsem uplně náhodou, až v tom čtvrtém ročníku, potkala kamaráda, kterej jel na hory, na skály, teda na cvičný skály k Šumperku na Rabštejn a náhodou jsem ho potkala a on my řekl, že jede má tam sraz s nějakýma kamarádama z Brna a jestli nejedu s nim. Tak jsem jela s nim a tam jsem poprvé viděla lano, poprvé jsem viděla, že se dá někam vylízt a slanit, nejvíc se mi líbilo slaňovat. No šáhla jsem si na skálu a strašně se mi to zalíbilo, jako že velká věc, to je to co chci v životě a prostě takový ty pocity euforický, člověk to nečeká a najednou má takovej bezvadnej zážitek.“ Rozhovor s Martou Špakulovou vedla Barbora Kramářová, 2. 10. 2014, s. 1.

skály, Příhrazy, na Moravě pak Rabštejn či Moravský kras. Rozhodujícím okamžikem byla ale pro většinu žen až návštěva Vysokých Tater - nejvyšších hory v tehdejší Československu, které dodnes slouží jako kvalitní příprava pro vysokohorské lezení. Mají s tím spojené mnohé historky, ve kterých se mísilo dobrodružství a odvaha, proto se možná tak vrylo do jejich paměti. Jako příklad poslouží vzpomínka Diny Štěřbové a Lenky Benešové:

Takže peníze jsem měla, a pak jsme jeli do těch Tater a tam jsme prováděli takové kousky, že jsme sami vylezli na Gerlach s tou holkou, ještě jsme to našli, nějaké řetězi, tak úplně po čuchu, no tak to taky nebylo úplně normální. Vylezly jsme na Lomničák po takových drátech, no kdyby to moje matka viděla, tak to by nepřežila. To je jako otřesný, kdybych si představila, že můj syn něco takového dělá. No a tam mě to postihlo. Prostě vždycky je něco v každém lidském životě, co toho člověka okouzlí, může to být i více věcí, mě okouzlovalo taky více věcí. Ale ty hory, to bylo takové to nade vším.¹³⁵

Vysoké Tatry představovaly hlavní útočiště všech československých horolezců a horolezkyň v době, kdy nebylo možné jednoduše navštěvovat zahraniční hory. Společně s cvičnými skálami jezdily horolezkyně výhradně do Tater, ať už samy či v doprovodu oddílu. Své horolezecké začátky také spojují s Téryho chatou¹³⁶ - výchozím bodem pro slovenské Vysoké Tatry, kde se sdružovala většina horolezců a horolezkyň. Většina horolezkyň tam ve svých počátcích pracovala a seznamovala se se zdejším prostředím.

¹³⁵ Rozhovor s Dinou Štěřbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 11. 2014, s. 3.

¹³⁶ Je nejvýše položenou chatou s celoročním provozem. Nachází se ve Vysokých Tatrách, v Malé studené dolině, ve výšce 2 015 m. n. m. u Pěti Spišských ples. Okolí chaty je vhodné pro provozování horolezectví, přechody sedel, skialpinismus a další turistiku. Srov. Dostupné online: <http://www.nostalgicketatry.sk/historia/teryuka.html>

Každodennost horolezkyň

Horolezkyně matky, manželky a zaměstnané ženy

Přestože socialismus se snažil odstranit patriarchální způsob nahlížení na rodinu, ženy zůstaly primárními pečovatelkami o domácnost a děti. Vznikla tak situace označovaná jako „dvojitá břemeno“, ve které ženy pracovaly na plný úvazek a současně pečovaly o domácnost a děti.¹³⁷ Z různých výzkumů vyplývá, že muž měl o čtyři hodiny více volného času než žena. Horolezkyně samy sebe dnes vidí stejným způsobem – především jako matky, manželky a zaměstnané ženy. Jejich každodennost v těchto sférách ale ovlivňovala horolezecká aktivita, ať už menším či větším způsobem, nicméně svým způsobem vybočovaly s klasické socialistické rodiny a někdy naopak narážely na tyto mantinely zejména v osobním životě.

Matky

Fenomén mateřství lze bezpochyby označit za nejproblematictější otázku ženského vysokohorského horolezectví. Otevírá nepřeborné množství témat, která se zdají být na jedné straně mírně kontroverzní, na straně druhé jsou atributy svobodného a moderního způsobu života. Horolezectví je považováno za nebezpečnou aktivitu, která není ovlivněna pouze sportovním výkonem jedince, ale podléhá také řadě nepředvídatelných okolností, které mohou člověka ohrozit. Proto si dovoluji tvrdit, že pohyb v nejvyšších horách světa je svým způsobem risk, který v nemálo případech způsobil smrt horolezců a horolezkyň. Vztáhneme-li toto tvrzení k mateřství, mnoho lidí je přesvědčeno o tom, že matka-horolezkyně tak vědomě hazarduje se svým životem a vystavuje své děti osiření.

Jak vyplývá z provedených rozhovorů, pro všechny ženy to představovalo zcela zásadní otázku, dokonce tuto problematiku stejným způsobem reflektuje dostupná literatura o světovém ženském horolezectví. Každá žena se k tomuto tématu vždy stavěla svým osobitým způsobem; ve světě existovaly případy, kdy se ženy dobrovolně rozhodly nemít děti, nebo se i dokonce vzdaly života v partnerství, protože nebylo partnera, který by to pochopil a

¹³⁷ Srov. HAVELKOVÁ, B. *Genderová rovnost v období socialismu*. In: Bobek, M.- Molek, P. – Šimíček, V. (eds.) *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví*. Mezinárodní politologický ústav, Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 197.

akceptoval. V případě českých narátorek převládá mateřství pud nad nějakou touhou zasvětit svůj život výlučně horám. Postoj k horolezectví se u pamětnic nejzásadněji změnil po narození prvního dítěte, protože vyvolávalo silné balancování mezi tím odjet, či zůstat doma.

Názory na kombinování mateřství s horolezectvím se různí. Převládá ale názor, že pokud to má žena v sobě srovnané a ví, jaké jsou její priority, je možné skloubit obě role dostatečně dobře¹³⁸. Z realizovaných rozhovorů bezprostředně vyplývá, že i když se už jako „čerstvé“ matky pouštěly do odvážných výstupů, mateřství v jejich životě zaujímal vždy první místo.

Já jsem jako první svoji povinnost brala svoji rodinu, to asi zní divně, ale měla jsem to tak nastavený – rodina a povolání. No vůbec sem nebyla ten typ, že bych na to kašlala. To třeba spíš ty Polky, ty se schválně nevdávaly, třeba ta Wanda Rutkiewicz (nejznámější polská horolezkyně), ta se rozvedla, vždycky všechno ukončila, i podruhé se rozvedla, protože jakmile ji chtěl někdo zotročit takzvaně, tak z toho vycouvala. Dost, já si myslím, že to těm ženským zničilo ten rodinný život, nebo si ho vůbec neudělali jako apriori. A taky nechtěly, aby byly sirotci. Jako ty ženské musely mnohem víc obětovat pro ty vysoké hory než ty chlapy.¹³⁹

Neznamená to však, že by toto kloubení nebylo komplikované a nepřinášelo mnoho obětí. Zásadním předpokladem pro fungování jako „matka-horolezkyně“ byl chápající partner či rodinné zázemí. Otci rodiny se od malých dětí odchází sice také těžce, ale přece jen trochu lehčeji s vědomím, že starostlivá matka bude doma pečovat o jejich blaho. V opačném případě, navíc bez dobré opory v rodině, bylo toto rozhodování často až zoufalé, doprovázené pochybnostmi a výčitkami svědomí:

Neměla jsem tam vlastně pomoc, rodiče mého muže, on je z pěti dětí [...] a jeho maminka už tehdy byla stará paní a otec už když Janko byl maličký, tak už měl 90 a maminka byla už okolo 80, takže my jsme tam teda jezdili, ale spíš já jsem jim pomáhala než naopak jako. Že bych tam nechala dítě, to v žádném případě, ale jedna jeho sestra teda, když jsem byla zoufalá, tak mi třeba pohlídala Janka, ale jinak ne jako. No já nevím, jestli to víte, já jsem udělala zoufalou věc, nechala jsem devítiměsíční dítě doma a jela jsem do těch Himalájí.¹⁴⁰

¹³⁸ „Tadyto kloubení s tím mateřstvím je zajímavá věc, to by si měla každá žena udělat podle sebe, jak se cítí. Pokud by se měla cítit provinilá, tak to je k ničemu. Já sem to dělala tak, teda určitě nevědomky, ale když sem nad tím přemýšlela, dařilo se mi na to dítě doma nemyslet, když sem lezla, prostě jsem to vypustila, protože kdybych na to myslela, tak bych nemohla dělat takovýchle věcí. A spousta ženských to asi nedokáže se od toho odpoutat a přemýšlí pořád co doma, co se děje, takže tohle mě se dařilo.“ Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová, 14. 10. 2014, s. 4.

¹³⁹ Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 11. 2014, s. 18.

¹⁴⁰ Rozhovor s Martou Špakulovou vedla Barbora Kramářová, 2. 10. 2014, s. 7.

Československé horolezkyně většinou odjížděly na expedice v rozmezí jednoho až tří měsíců. Po tuto dobu proto bylo nezbytné, aby se o jejich potomky někdo staral. Většinou tuto roli zastávali prarodiče, partner nebo dokonce v ojedinělých případech i paní na hlídání. Během této doby se snažily příliš nemyslet na odloučení. V běžném každodenním fungování s sebou děti brávaly a hlídání řešily vzájemnou pomocí – jedna matka hlídala ostatním horolezkyním děti a naopak¹⁴¹.

Nelze nezmínit, že mnohdy touto nepřítomností matky, ne-li obou z rodičů, trpěly především děti. Narátorky své potomky v této souvislosti příliš nezmiňují, spíše si samy nechtějí reflektovat, jak těžké občas toto období pro jejich děti bylo, jelikož je to téma velmi osobní a emotivní. Jak vyplývá ze vzpomínky Diny Štěrbové:

No dá se to skloubit, myslím hrozně těžce, já nevím, co si o tom myslel můj syn, dodnes to nevím, asi to pro něj taky nebylo lehký. (To mu byly) tři roky, ale to byl u babičky, to ještě bylo takové nejméně drastické. Nejhorší to bylo na (expedici) Manaslu, to mu bylo třináct let a byl v pubertě a hlídala ho jedna moje studentka, která u nás mezitím bydlela... (můj muž) byl se mnou, právě že to bylo nejhorší a oni na něj (syna) hodili tenkrát krádež třídní knihy, on teda nebyl žádný neviňátko jo, ale byl hodnej kluk, takovou věc by neudělal. A udělal to tam jinej kluk a schoval to do komína, ale hodili to na něj, protože on byl taky takový rebel, nesympatický učitelkám, rušil při vyučování. A on tím hrozně trpěl a nikdo ho neubráníl, až později se to prokázalo. A tenkrát nám napsal takový šílený dopis, já sem se tam rozbřečela v tom Káthmándú, to dodnes nemůžu strávit. Tak krasopisně, on jinak hrozně škrábal: „Doufám, že jste vylezli a jestli ne, tak to nevádí, hlavně, že se vám nic nestalo.“ No to je přece hrozný.¹⁴²

Stejným způsobem mohli být ovlivněni rodiče horolezkyň, především starostlivé matky. U výpovědi žen je zajímavé si všimnout skutečnosti, že ačkoli samy riskovaly život a dělaly starosti svým rodičům (spíše matkám), jsou velmi rády, že jejich děti v tomto koníčku nepokračují. Zcela určitě tu hraje roli věkový odstup, se kterým se na své začátky dívají a jak je reflektují z dnešního pohledu.

No člověk prováděl různé věci, já si pamatuju, když jsem se rozsekala o vánocích v Tatrách. Když mě máma pustila, to jsem měla ještě malýho Ondru, byla jsem sama a jela jsem do Tater trénovat, když jsme měli jet na Kavkaz zimní a řekla mi, že ho pohlídá. No a po čtyřech dnech ji zavolał Mirek Šmíd, že ležím v Popradu v nemocnici v bezvědomí, ať si mě jedou vyzvednout. Takže to muselo bejt něco strašného. [...] Nikdy se mi teda nestalo nic hrozného, ale ten pocit, že se tomu dítěti může něco stát [...] Takže si říkám, že mi to patří, že jsem to dělala svejm rodičům. Ale jako v tom lezení je to horší,

¹⁴¹ „A takových ženských je určitě víc a ty to maj většinou v hlavě srovnaný a dokážou fungovat i s rodinou. My třeba jak jsme jezdili do toho Saska na ten písek, to se jezdilo v zimě a měli jsme takovou partu. A to bylo hezký, [...] já si pamatuju, že jsem jezdila s malým a ostatní holky, který třeba tak nelezly, tak mi ho hlídaly, nebo jedna se třeba postarala o ty všechny děcka. Takže takhle to teda fungovalo, dalo se teda trénovat i takhle při tom dítěti tímhle tím způsobem. [...] Nebo jsem měla kamarádku, která neměla vlastní děti, takže mi malýho hlídala, když já jsem lezla.“ Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová, 14. 10. 2014, s. 13.

¹⁴² Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 11. 2014, s. 19.

*protože člověk moc dobře ví, že kdyby lezli...tak ví. Já si moc dobře uvědomuju, že je zázrak, že jsem naživu, že jsem to všechno přežila, že mám spíš velkou kliku, protože těch situací je fakt strašně moc. [...] Takže asi bych o svý dítě měla velkej strach.*¹⁴³

Pamětnice si uvědomují, že jejich hazardování mohlo dopadnout i smrtí, jak se ostatně v mnoha jiných případech stalo. Společnost poté více nazírá na horolezkyně nedůvěřivým způsobem, a v případě, že měly děti, je neváhá označit jako špatné matky. Stejně tak může horské neštěstí připravit děti o tatínka, což je ale vnímáno s větší mírou tolerance¹⁴⁴. Vzhledem k tomu, že jejich partneři byli všichni také horolezci, manželské páry se snažily omezit pravděpodobnost nehody či úmrtí tím, že spolu nelezly ve dvojici, ale střídaly se s jinými horolezeckými přáteli¹⁴⁵.

V důsledku mateřství a rodinných souvislostí také některé ženy svou horolezeckou činnost a cestování ukončily. Je třeba říct, že to popisují jako „nutnost“, to znamená, že šlo o velmi náročný proces, během kterého se musely vzdát toho, co je nejvíce naplňovalo. Mateřství tak ale v konečné fázi tuto mezeru zčásti zaplnilo. Všechny začínaly jako svobodné, bezdětné, bezstarostné ženy, které si myslely, že se tento sport stane obsahem jejich celého života. Zcela pochopitelné a lidské se ale zdají důvody, proč k tomu došlo – úmrtí někoho blízkého, nemocné dítě či netolerantní partner. Nejvýmluvnější jsou pocity Lenky Benešové.

V roce 1981 se nám narodil Michal a [...] když mu byly dva roky, to bylo 1983, tak se zabil brácha na Kavkaze. A to pro nás byl takový hodně velký šok, protože nám bylo jasné, že to nejde...že buďto máme děti, nebo lezeme jako extrémně v horách. [...] Když má člověk děti, tak má zodpovědnost, bohužel je to tak, mnozí horolezci to tak nevidí, ale já jsem to tak viděla. Jako dokud se to stávalo jiným, tak jsem to mohla vždycky vytěsnit, ale za tu dobu...dodnes se zabilo asi 30 známých lidí, kamarádů v horách. [...] Já jsem tu představu prostě nevydržela, že by mé dítě zůstalo samo, kdyby se mi něco stalo, nechtěla jsem. [...] No ono to není tak jednoduchý s tím přestat[...] Ona je to taková pěkná závislost, opravdu. A nám ten rok, co jsme se rozhodli, že už tak nepolezem, tak se nám dařilo velmi špatně. Vždycky přišla neděle a teď jako co...no nepojedem na skály, to bylo nepřijemné. [...] A jenom jednou jsme byli v horách, v Dolomitech a tam jsme lezli nějakou pětku, máma nám hlídala a to jsme se cejtili oba už strašně špatně...že už tam nemáme co dělat a že je to blbost, že jsme tam

¹⁴³ Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová, 14. 10. 2014, s. 13.

¹⁴⁴ Alena Čepelková dává toto téma do spojitosti s úmrtím britské horolezkyně Alison Hargreavesovou, která měla dvě děti a zahynula (v roce 1995) na K2. „Tak ji strašně pranýřovali v tisku a všude, jak je špatná matka, takže já si myslím, že tohle téma tam ještě úplně není zažitý, že ten problém mají úplně stejně muži jako ženy. S tím že odjedou od malejch dětí a od rodiny, ale vždycky jsou za to ty ženské víc pranýřovány.“ Tamtéž, s. 3.

¹⁴⁵ „Spolu (s manželem) jsme sem tam jezdili do Tater, i třeba už s dítětem s Jankem malým. Buď já sem si ho nechal, anebo on, a já sem šla s někým na nějakou túru, to jo, ale už to nestálo za nic, musím říct. No to lezení nestálo už za nic, tak mezi tou partou těch horolezců bylo dobře, to neříkám, ale nějaký ty kvalitní věci to už teda spolu už vůbec, to jenom nějaký takový lehký. A ani jsme teda ani jeden ani druhý nechtěli spolu lít, protože...jako nemluvili sme o tom, buď se zabiješ ty, nebo já, ale o tom to bylo jako.“ Rozhovor s Martou Špakulovou vedla Barbora Kramářová, 2. 10. 2014, s. 7.

*mámu nechali sedět s těma dětma po tom, co se to bratrovi stalo. Tak to bylo naposled, co jsme lezli v horách.*¹⁴⁶

Mateřství více než cokoli jiného znamenalo zásadní zlom v životě horolezkyň. Z dnešního pohledu pamětnic je patrné lavírování mezi mateřstvím a horolezectvím, kdy se některým ženám podařilo částečně obě aktivity spojit, jiným ne. Ačkoli se narátorky k tématu kloubení mateřství a častých odjezdů na delší dobu vyjadřují a svým způsobem si obhajují své počínání, je jasné, že jim tato skutečnost působila značné potíže. Není zcela zřejmé, jak se k odjezdům svých matek stavěly jejich děti, jelikož se o tomto tématu povětšinou doma nehovořilo. To mohlo být zapříčiněné tím, že horolezkyňe braly svůj koníček jako samozřejmost. Vzhledem k tomu, kolik jim činilo námahy na expedice odjet, tomuto konverzačnímu tématu se svými dětmi se nejspíše cíleně vyhýbaly. Nečinily tak z nějakého nezájmu, ale každá žena si během odloučení vytvářela jakousi obranu, kdy eliminovala přemíru emocí, které je vedly ke strachu a stesku po jejich nejbližších. Co je zajímavé, že ani dnes nejsou pamětnice schopny odpovědět na otázku, co si o jejich horolezecké „kariéře“ myslely jejich děti.

Manželky

Pro horolezkyňe byla opora v jejich partnerovi stejně důležitá jako jejich role matky. Vše se odehrávalo v cyklickém kruhu vzájemné podpory a kompromisů, které umožňovaly ženám odjet na delší dobu. Je důležité ale zmínit, že větší část pamětnic měla své „zlaté“ období aktivního horolezectví právě před, či při založení rodiny. Ty, které se vše snažily skloubit, mnohdy procházely složitými partnerskými krizemi, občas vyvolanými právě kvůli odjezdům do hor. Přeci jen, představa o tradiční rodině, kdy žena je zodpovědná za chod celé domácnosti a péči o rodinu a potomky, převládal nad socialistickými formulami o rovnoprávném postavení mužů a žen ve veřejném životě i v domácnosti. Zatímco zaměstnání žen se stalo již sociální normou, racionálnější dělba práce v domácnosti ještě nastala, patriarchální model trval, ačkoliv už zmizel jeho sociálně ekonomický základ.¹⁴⁷ Občas je tedy z rozhovorů patrné toto staromódní genderové uspořádání, které jim v důsledku celé

¹⁴⁶ Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 14.

¹⁴⁷ Srov. TŮMA, O., VILÍMEK, T. *Česká společnost v 70. a 80. letech: sociální a ekonomické aspekty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, s. 223.

„kloubení“ mateřství s horolezectvím komplikovalo. Pamětnice ovšem působí ze svých vzpomínek většinou jako ženy, které se o sebemenší změnu v tomto směru snažily. Pokud se partner horolezkyň nepřenesl přes cílevědomou osobnost své ženy, většinou tento vztah nemohl dále fungovat a vedlo to k rozpadu manželství. Většina žen se snažila dělat nejdříve ústupky v zájmu zachování rodiny, ale ne pokud „partnerství“ znamenalo „soupeření“.

Tenkrát to bylo skoro tři čtvrtě roku vyřizování všech formalit a můj vklad do té expedice bylo deset péřovejch spacáků, který sem ušila, už jsem je měla celně odbavený a dva dny před odjezdem, já jsem měla vlastně jet vlakem do Jugoslávie a tam už jsem měla odletět s nima (s jugoslávskou expedicí), měla jsem letenku, všechno...tak můj bejvalej manžel mi dal nůž na krk a řekl mi, že „jestli odjedeš, tak už se nevracej“. Určitě žártil taky a já jsem tenkrát...dneska bych se už rozhodla jinak. Protože jsem si myslela, že to je v zájmu zachování našeho vztahu...já jsem to brala jako oběť, oběť tomu vztahu a dneska už bych to neudělala. Prostě já jsem neodjela, bylo mi strašně trapně vymlouvat se na to, že mě nepustili přes hranice, ale ten zakopanej pes byl trošku někde jinde. [...] A když to bylo takhle tenkrát postavený, tak to byla jedna z trhlin, která vznikla v tom našem vztahu.¹⁴⁸

Z dnešního pohledu žen, které se cítily nějaký způsobem omezovány svým mužem, je tušit pocit nespravedlnosti, přes který se sice přenesly, ale dnes by vše, jak říkají, udělaly jinak. Je otázkou, zda za to může dnešní doba, která se s sebou přinesla i změnu v pojetí tradiční rodiny, kdy se ženy cítí čím dál více „emancipované“, či skutečná reflexe svých starých (z dnešního pohledu špatných) rozhodnutí.

Košičani pak ještě později, to už měl Janko 4 roky, tak udělali takovou expedici [...] na (osmitisícovou horu) Gasherbrum II. a já jsem domluvila, že se tam přidala Dina Štěrbová a jela tam ještě jedna Košičanka, [...] moje kamarádka Lívía Klembarová, která měla jako takovou tu hvězdnou dobu akorát tam. [...] A zavolala sem Dinu a Dina si to zaplatila z vlastních peněz a jela. No a já jsem nakonec nejela, protože jsme měli manželskou krizi takzvanou, protože můj muž prostě zaryl kopyta a řekl, že se se mnou rozvede. Tak já jsem teda nejela, a do dneška mě to mrzí, ale tak teď už mě to nemrzí, ale mrzelo mě to hodně. No a ony (Dina a Lívía) to nakonec vylezly (osmitisícový vrchol)....¹⁴⁹

Žádná z horolezkyň si nedovede představit fungující manželství bez toho, aniž by jejich partner také lezl. Životní styl a množství přátel, která tato komunita vytváří, jsou téměř neslučitelné s jinou paralelní životní náplní. Na základě dostupných svědectví lze tedy polemizovat o tom, zda bylo pro narátorky vůbec možné žít šťastný partnerský život s člověkem, který se horolezectví nevěnoval. Vše nasvědčuje tomu, že nikoli. I přesto, že pamětnice uzavřely vztah s horolezci, neznamenalo to vždy v konečném důsledku šťastné manželství, ale tato skutečnost hrála, a hraje, opravdu zásadní roli.

¹⁴⁸ Rozhovor s Blankou Nedvědickou vedla Barbora Kramářová, 15. 12. 2014, s. 8.

¹⁴⁹ Rozhovor s Martou Špakulovou vedla Barbora Kramářová, 2. 10. 2014, s. 7.

V případě, kdy se stal manžel více partnerem než soupeřem, zastával během nepřítomnosti matky veškeré domácí práce a péči o dítě sám. Tyto případy byly spíše ojedinělé, ve větší míře se o děti při výjezdech na expedice, staraly babičky¹⁵⁰. I přesto, že následující úryvek z rozhovoru s Dinou Štěrbovou je ojedinělý ve smyslu, že popisuje, jak ji byl manžel oporou, zůstává zarážející, jakým způsobem.

No měla jsem štěstí s tím Haramošem, s tou první československou výpravou do Karákoromu, to vděčím svému muži, jako opravdu. Že ať jsme se hádali, jako byli jsme dost konkurenční manželství, protože jsme byli dost vyhranění oba, jo, to lítaly blesky. Ale nikdy jsme nelikvidovali druhému jeho možnosti, to byl takový zákon číslo jedna, i proto jsme stále spolu, že jsme toho druhého vždy podporovali. A díky jeho podpoře taky vděčím tomu, že jsem mohla někam odjet, nemůžete bojovat s celým světem a ještě doma s manželem, to nejde. On mě teda umožnil, že jsem mohla vidět ty vysoké hory a to už jsem pak neměla v hlavě nic jiného.¹⁵¹ To bylo vlastně to, co ten muž pro mě udělal. Že mě nepropouštěl s nějakým proklínáním...nevracej se a podobně, takže se třeba ty dva měsíce o toho kluka staral, sice svým způsobem, protože on je děsně tvrdohlavý a nikdy neuznal, že ty věci v té domácnost mají být nějak, takže když já sem se vrátila, tak sem týden uklízela. Všechny kytky byly totálně nezalité a poslední den přelité a všude byla voda. A co jedli...no vim, že jednou celou tu dobu jedli nějaký řízky bez přílohy, no dělal to tím svým způsobem, ale kluk to přežil.¹⁵²

Ze všech rozhovorů „nejpozitivněji“ vnímaná vzpomínka na manželovu podporu totiž ukazuje rozdílné pohledy na výsady žen a mužů. Žena se nemohla sama zcela svobodně rozhodnout, zda odjede či ne, musela se v podstatě doprošovat manžela. V ostatních případech byly situace mnohem více vyhrocené, kdy docházelo k výhrůzkám o rozvodu a striktním zákazům. Ženy se tedy nacházely v absolutně nerovných poměrech vůči mužům, jelikož jejich přítomnost doma se považovala za samozřejmost. V opačném případě by pravděpodobně k takovému doprošování ze strany manželů nedocházelo a je evidentní, že nepřítomnost manželů v rodinách byla společností vnímaná tolerantněji. Možná právě proto bylo vidět více mužů na expedicích a ve výškovém horolezectví, jelikož ne všechny ženy si byly schopny kompromisy vydobýt a raději se podvolily. Potvrzuje to jen to, co již bylo řečeno. Roli žen jako matek a manželek považovala společnost za stěžejní, na níž rodina pečovatelsky stála. Domácnost tak stále fungovala na tradičním patriarchálním modelu.

¹⁵⁰ Role babiček byla v době tzv. normalizace často zásadní. Díky dřívějšímu odchodu do důchodu, disponovaly babičky větším množstvím času a mohly tak vypomáhat s výchovou a hlídáním potomků. V tomto případě je „instituce babiček“ specifická v tom, že horolezkyňe často bydlely v jiném městě než jejich matky, proto platila jen částečně. Srov. SCHINDLER-WISTEN P. *Kdo neokrádá stát, okrádá rodinu*. In: Miroslav Vaněk (ed.): *Obyčejní lidé...?!*. Academia: Praha, 2009, s. 376 – 377.

¹⁵¹ Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 11. 2014, s. 8.

¹⁵² *Tamtéž*, s. 18.

Zaměstnané ženy

Výběr zaměstnání nebyl zdaleka pouze svobodným rozhodnutím. Jak již bylo řečeno, nutnost pracovat platila v minulém režimu pro všechny stejným způsobem. Jeho volba souvisela už předem s jistou segregací ve vzdělání, která poté ženy směřovala. „*Odhlédneme-li od povinnosti pracovat, zakotvené v ústavách z roku 1948 i 1960, bylo zajištění druhého příjmu pro rodiny ekonomickou nutností.*“¹⁵³ Žena se stala spolu živitelkou rodiny, jejíž plat byl součástí společných výdajů, proto se spíše ženy do zaměstnání vracely, než aby zůstávaly doma s dětmi. Přestože existovala jistá nerovnoprávnost v platech mezi ženami a muži¹⁵⁴, mužský plat mohl jen stěží vystačit na finanční pokrytí vícečlenné domácnosti. Nesmíme zapomenout také na to, že vysokoškolsky vzdělané ženy se většinou nespokojily s tím obstarávat pouze domácnost, ale také se chtěly realizovat a kvalifikovat ve svém oboru.¹⁵⁵

Všeobecně se ženy koncentrovaly v lehkém průmyslu, obchodu, službách, zdravotnictví a pedagogice.¹⁵⁶ To je také i zčásti poplatné pro narátorky, které ačkoli se zaměřovali na exaktní vědy ve svých studiích, většina z nich působila v akademické sféře vysokých škol a věnovala se pedagogické činnosti. Dvě z pamětnic působily ve zdravotnictví. Z dnešního pohledu se může zdát, že se režim snažil spíše o zvýšení počtu žen v technických oborech, ale v souvislosti se zdravotnictvím spíše „bojoval“ proti feminizaci v této sféře od počátků 70. let a kladl menší nároky na chlapce¹⁵⁷.

Ve srovnání se zaměstnáním ostatních horolezkyň, o kterých se můžeme dočíst z dostupných zdrojů, bylo exaktní pracovní zaměření velmi typické pro ženy těchto zájmů, tudíž je možné tento poznatek zobecnit¹⁵⁸. Důvod, proč jsou narátorky z tohoto odvětví, vidím

¹⁵³ HAVELKOVÁ, B. *Genderová rovnost v období socialismu*. In: Bobek, M.- Molek, P. – Šimíček, V. (eds.) *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějiny bezpráví*. Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita: Brno, 2009, s. 200.

¹⁵⁴ *Tamtéž*, s. 202.

¹⁵⁵ HÁKOVÁ, L. *Ženy v sociální struktuře naší společnosti*. In: MACHONIN, P. *Sociální struktura socialistické společnosti*. Praha, Svoboda 1966, s. 559.

¹⁵⁶ Srov. TŮMA, O., VILÍMEK, T. *Česká společnost v 70. a 80. letech: sociální a ekonomické aspekty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, s. 199.

¹⁵⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 199.

¹⁵⁸ V rozhovorech pamětnice často zmiňují, že do hor či skal vyjízděly spolu s lékařskými či přírodovědeckými fakultami. U některých horolezkyň, které se na práci nepodílely, bylo možné dohledat jejich profesní zaměření nebo studijní obor, z čehož vyplývá i tvrzení o většinové orientaci na exaktní vědy: **Eva Liščinská** – lékařství, **Jana Koukalová** – doprava, **Božena Marušincová** – ekonomika, **Marie Skopalová** – účetnictví, **Milena Střelcová** – stavitelství. KOLEKTIV AUTORŮ. *Československé horolezkyňe ve velehorách Asie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1980, s. 14 – 17. **Jaroslava Tallová** – Chemie a biochemie. Dostupné online: www.skalnioblasti.cz, **Olga Zibrínová**

spíše v jejich touze po smysluplném pracovním naplnění, které má pevný explicitní základ a nelze na něj uplatňovat nějaká ideologie jako je tomu u věd humanitních. Tento fakt však není poplatný pouze pro horolezkyňe, proto je jen zčásti výmluvný. Nabízí se přirovnat zaměření žen a jejich zájem se zájmy mužů, kteří k technickým oborům přirozeně více tíhnou. Pracovní zaměření pravděpodobně nesouviselo s praktikováním horolezectví, i když v některých případech se nabízí vysvětlení, že u žen pracujících v pedagogické sféře, bylo více prostoru a možností ke kloubení zaměstnání s výjezdy (různé prázdniny a vysokoškolská nepravidelná výuka). Pamětnice to ovšem do žádné spojitosti nedávají, přesto je zřejmé, že jim takový režim vyhovoval.

V obecném měřítku znamenalo zaměstnání nikoli samostatně nezávislou volbu, ale hledání nějakých přijatelných podmínek v místě současného bydliště, což mnohdy představovalo značné komplikace. Narátorky reflektují zaměstnání jako něco, co je ne zcela naplňovalo, zásadnější pro ně byl soukromý život. Neřekla bych, že by to souviselo s vybranou vědní disciplínou, spíše s omezenými možnostmi uplatnění a pracovních vyhlídek do budoucna. Sám obor jako takový často ani náznakem nekorespondoval s tím, čemu se poté narátorky věnovaly, lépe řečeno – čemu se věnovat mohly. Díky neexistenci volného pracovního trhu byly podmínky pro výběr zaměstnání velmi omezené a ovlivnitelné dalšími neprofesionálními aspekty (protekce, stranictví). Podobný příklad zažila pamětnice Marta Špakulová, která v důsledku toho, více než pracovní nasazení, prožívala víkendy, které trávila horolezectvím v horách či skalách¹⁵⁹.

Kariérní sklony lze však zaznamenat u pamětnic z akademické sféry, nicméně jim režim takovýto postup spíše znemožňoval¹⁶⁰. Souviselo to s omezenou možností žen kariérně

– matematika a fyzika. Dostupné online: <http://www.montana.cz/archiv/montana-2008-5/article/olina-olga-zibrinova-laskova/>. **Dáša Kropáčková** – Geologie. Dostupné online: www.skalnioblasti.cz.

¹⁵⁹ „No ten režim tý nemocnice byl takovej, že tam člověk ráno přišel a prostě se převlík do bílýho a všechno bylo v rámci tý nemocnice [...] takže sem se v pátek převlékla, tehdy se ještě nosili takový ty pumpky. [...] Vzala jsem batoh a jela jsem. V pátek po práci někam a v neděli večer sem přijela. Bydlela sem teda na ubytovně tý nemocnice, potom sem se v pondělí ráno oblíkla do bílýho a v pátek sem to bílý zase sundala. Takže potom sem měla někam jet a já prostě neměla civilní šaty jako ani jedny, no a tak se mi to strašně nelíbilo. Tak jsem žila tím lezením teda spíš než nějakou prací, a ještě ten pan profesor na mě pak začal tlačit, že bych měla dělat nějaký chromozomy nebo něco takovýho...a že teda ať si nemyslim, že jako budu každej víkend pryč. Jo jako že prostě ten kvází výzkum, že to chce celého člověka, tak sem si řekla, „a pryč“. Jako to teda ne.“ Rozhovor s Martou Špakulovou vedla Barbora Kramářová, 2. 10. 2014, s. 3

¹⁶⁰ „Já jsem promovala v šedesátém třetím, pak jsem rok učila na technice tam, protože matematiků byl nedostatek vlastně i pro takové špatné kádry jako já nebyl takový problém sehnat místo. No a tady taky brali na přírodovědecké, ta fakulta byla v takových počátcích. Problém s tím nebyl, ale potom i tady pokračovalo to německví moje, mého otce tu vyhrabali, tady v těch Čechách to hrálo mnohem větší roli, protože v Čechách, jako Slováci měli slovenský stát a byli mnohem méně pronásledováni, zatímco Češi se cítili mnohem více ukřivdění a

postoupit¹⁶¹. Upřednostňování byli v celé společnosti jednoznačně muži. „Například v zemědělství, kde ženy činily 52 % pracovníků, bylo pouze 20 z celkového počtu 5 800 zemědělských družstev vedeno ženami. I v tak „feminizované“ oblasti, jakou bylo zdravotnictví, byla pouze dvě z více než tří set lokálních zdravotních středisek řízena ženami.“¹⁶² Je potřeba také zmínit finanční odměnu, která byla státem regulovaná, a proto často vedla k demotivaci na pracovišti. Socialistický režim vyvíjel tlak na centrální regulaci mezd, který byla obnovena po roce 1969.¹⁶³ I v těchto motivech je možné hledat příčiny toho, proč se horolezkyně uchýlovaly spíše k soukromým zájmům před „budováním“ kariéry, na kterém neměly v několika případech sebemenší vliv.

Při volbě zaměstnání šlo tedy o kompromis mezi rodinou, horolezectvím a možností získat přijatelné bydlení. Lenka Benešová například záměrně vyhledávala možnosti zaměstnání blízko Vysokých Tater, později v severočeských Uranových dolech u České lípy, jelikož bylo všeobecně známo, že ředitel uranových dolů horolezce a horolezkyně nadmíru podporuje. V Uranových dolech Hamr se proto běžně koncentrovali horolezci¹⁶⁴ i horolezkyně. Kromě Lenky Benešové, která pracovala jako analytička ve výpočetním středisku, zde byla zaměstnaná i Alena Čepelková (Stehlíková) jako elektroinženýrka, jejíž otec byl ředitelem Uranových dolů. Z tohoto důvodu byly spojovány její horolezecké úspěchy a cesty do zahraničí s protekcí ze strany vlivného rodiče. Toto téma vyplynulo samovolně ve dvou rozhovorech, nicméně šlo spíše o konstatování o snadnějších podmínkách zmíněné horolezkyně, přičemž její sportovní výkony pamětnice žádným způsobem nezpochybňovaly. Vzhledem k tomu, že ředitel Stehlík horolezce podporoval, tj. finančním způsobem napomáhal dotovat nákladné

ten odpor vůči těm Němcům byl tady mnohem silnější než na Slovensku, to můžu říct a taky tady ten odsun ty lidi strašně schvalovali a v této situaci to nebylo jako dobrý. Mě to v podstatě zničilo kariéru. Já jsem nic nesměla, já jsem byla ta třetí kategorie. Já jsem ale učila tu matematiku a mě ta matika bavila, tak jsem si studovala, co mě zajímalo, akorát jsem z toho nemohla mít žádné benefity, protože veškeré vědecké hodnosti, docentury, to bylo určeno pro komunisty, to tak opravdu bylo.“ Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 11. 2014, s. 5.

¹⁶¹ „Konkrétně kvůli svým reprodukčním povinnostem, které zůstaly tvůrci socialistické sociální politiky nezpochybněny, ženy nemohly být nikdy vnímány jako stejně spolehlivé a oddané věci komunismu jako muži.“ VODOCHODSKÝ, I. *Patriarchát na socialistický způsob: k genderovému řádu státního socialismu*. In: Gender online. 27. 1. 2008, s. 3 – 4. Dostupné online: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2008012707>>.

¹⁶² HAVELKOVÁ, B. *Genderová rovnost v období socialismu*. In: Bobek, M.- Molek, P. – Šimíček, V. (eds.) *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějiny bezpráví*. Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita: Brno, 2009, s. 203.

¹⁶³ Srov. PRŮCHA, V. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 - 1992. 2. díl*. Nakladatelství Doplněk: Praha, 2009, s. 907.

¹⁶⁴ Václav Šírl nebo například známý horolezec Miroslav Šmíd, zakladatel Mezinárodního filmového horolezeckého festivalu. Dostupné online: <http://www.horyinfo.cz/view.php?cisloclanku=2012050006>

expedice; a v některých případech díky svému postavení usnadňoval opatřování devizových příslibů a výjezdních doložek¹⁶⁵, se dají tyto vzpomínky označit za odpovídající realitě. A to i přesto, že se od těchto tvrzení Alena Čepelková distancuje¹⁶⁶. Není však tajemstvím, že stejně jako dnes, tak i v minulém režimu byla existence takovýchto konexí a známostí běžná a v některých případech i nápomocná, jak zmiňují ve svých zkušenostech i jiné narátorky¹⁶⁷.

Pro výjezd na zahraniční expedici, ať už oficiálně organizovanou či jako soukromou cestu s cílem provozovat horolezectví, bylo zapotřebí mít oficiální tzv. technický souhlas Ústředního výboru Československého svazu tělesné výchovy a sportu (ÚV ČSTV)¹⁶⁸. Problematika udělování devizových příslibů je tématem jiné kapitoly, nicméně po udělení devizového příslibu žadatel vyplnil žádost o vydání výjezdní doložky, kterou musel opět potvrdit zaměstnavatel¹⁶⁹. V takovémto případě byl tak u oficiálních národních a federálních expedic zaměstnavatel povinen poskytnout neplacené volno po celou dobu expedice. V případě soukromých cest byla organizace na pracovišti mnohdy překotná a komplikovaná, jak uvádí ve své vzpomínce Dina Štěrbová:

Na katedře nás není ani málo, ani moc, je nás právě tak, abychom při dvacetiprocentním překračování normy zvládli výuku, kterou garantujeme. A já budu od konce března tři měsíce pryč. Žádný šéf na světě není šťasten, když se na něj obrátíte s tímto problémem. Takže musíte snížit laťku: vážený soudruhu děkane, vážený soudruhu rektore, nežádám za ty dva měsíce naplaceného volna, které mi poskytujete spolu s možností připojit k tomuto jeden měsíc řádné dovolené, nic jiného, než změnu v rozvrhu. Prosím, aby mi výuka za duben a květen byla přesunuta do zimního semestru. A děkuji vám předem za vaše pochopení významu vysokohorského horolezectví. A tak jsem celý zimní semestr přednášela a cvičila dvacet hodin týdně, což je víc, než úvazek na střední škole. Stojí vůbec ta hora s azurovým či tyrkysovým jménem za to?¹⁷⁰

Více měsíční uvolňování z práce se mnohdy odráželo ve vztazích na pracovišti.

Já jsem měla rozloženo dvakrát a pracovala jsem v zemědělském nákupu a zásobování, takže já jsem nastoupila hned po škole do podniku, kterej pak po revoluci zrušili, protože to byl krajskej

¹⁶⁵ „Nás ten ředitel podporoval, on mi dokonce jednou vyřídil tu výjezdní doložku, že jsem mohla sama odjet do Alp.“ Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 9.

¹⁶⁶ „Třeba pro to uvolňování se zaměstnání, teď nemyslím, že bych měla přímo protekci u táty, to táta byl zas přísný, to by nedovolil, ale jakmile se člověk dostal do té reprezentace a byl dobrý, tak dostal ve smyslu usnesení strany a vlády i třeba neplacený volno na ty výjezdy.“ Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová, 14. 10. 2014, s. 3.

¹⁶⁷ Shánění devizových příslibů v případě Marty Špakulové a Diny Štěrbové. Srov. Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 11. 2014, s. 8. Rozhovor s Martou Špakulovou vedla Barbora Kramářová, 2. 10. 2014, s. 12.

¹⁶⁸ „Oni to samozřejmě vždycky museli schválit, takzvaný technický souhlas, ale potom už se to trochu rozvolnilo.“ Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 11. 2014, s. 13.

¹⁶⁹ RYCHLÍK, J. *Devizové přísliby a cestování do zahraničí v období normalizace*. Praha: ÚSD AV ČR, 2012, s. 21.

¹⁷⁰ ŠTĚRBOVÁ, D. *Čo oju. Tyrkysová hora*. Praha: Olympia, 1988, s. 26.

podnik, takže ten byl zrušen a já jsem tenkrát jela na tu expedici, dostala jsem neplacený volno, ale mí kolegové v práci, zvláště některé ženský to nesly dost těžce.¹⁷¹

Už jenom tím, že člověk dostal volno ze zaměstnání a ještě, samozřejmě, že ty lidi okolo, když vedle seděl pracovník a nikam nevyjel a vy jste dostala volno, tak samozřejmě, že záviděl, to nebylo nikdy nic moc na ty mezilidský vztahy, ale nebyla to existenční katastrofa, protože potom v 90. letech po revoluci všichni začali makat neuvěřitelným způsobem a nedovolili si z té práce třeba odejít, takže tím pádem, takže taky třeba lidi přestali lízt kvůli tomu, že si nemohli dovolit z té práce odejít. Kdežto za toho socíku to bylo daleko volnější.¹⁷²

V tehdejším pracovním systému státních podniků, kdy se nepracovalo pro zisk, ale řečeno jednoduše, pro „kolektiv“, takovéto výhody vyvolávaly žárlivost a nepřejícnost. Proto je logické, že tuto sféru reflektují pamětnice jako problematickou, která také mohla přispět k jejich vlažnému vztahu vůči vlastnímu zaměstnání a jen umocňovala jejich orientaci na soukromí život a své koníčky.

Každodennost ovlivněná horolezectvím – příprava, finance, volný čas

Příprava

Horolezectví mělo bezprostřední vliv na další aspekty každodenního života, zejména během příprav na expedici. Ženy musely v běhu denního rytmu, rodiny či práce zařizovat a obstarávat a ty nejmenší detaily pro svou cestu. Vypráví o tom Dina Štěrbová ve svých knižních vzpomínkách:

I dalších problémů byla fůra. Představte si normální vdanou ženskou, která má ráda své povolání a nedělá je pouze proto, aby zvýšila životní úroveň rodiny. Tráví v něm příslušnou dobu, po které se žene domů, kde čekají hladový manžel a syn v letech, kdy od něj nemůžete příliš mnoho čekat. Je třeba uvařit, nakoupit, vyprat, vyžehlit, umýt nádobí, uklidit, vyvenčit psa a sehnat přední hovězí, občas malovat a tapetovat, odnést a přinést šatstvo z čistírny, mandlu, správkárny, něco na sebe spíchnout, všechno činnosti, na které mám monopol. A zde to jen začíná: ženská, která se chystá na himalájskou expedici, musí kromě toho lézt, běhat večer po sídlišti a také dle možnosti v lese či na běžkách, posilovat, několik hodin denně protelefonovat s lidmi, které prosí, zapřísahá, přemlouvá a slibuje jim protislužby za to, že vyřídí včas haldy vzájemně se podmiňujících potvrzení, povolení, že do termínu vyřídí letenky, jízdenky, víza a tisíc dalších věcí.¹⁷³

¹⁷¹ Rozhovor s Blankou Nedvědickou vedla Barbora Kramářová, 15. 12. 2014, s. 10.

¹⁷² Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová, 14. 10. 2014, s. 7.

¹⁷³ ŠTĚRBOVÁ, D. *Čo oju. Tyrkysová hora*. Praha: Olympia, 1988, s. 25.

Příprava na expedici ve své podstatě volný čas bezprostředně před odjezdem zaplňovala. Vzhledem k omezeným možnostem dostupnosti potřebného materiálu, účastnice expedic si musely po dlouhé měsíce (i roky) vše připravovat svépomocí. Ženy se věnovaly hlavně šití různých nezbytných spacích pytlů a teplého oblečení. Zejména náročná koordinace probíhala během dvouleté přípravy první československé ženské expedice do Himalájí Manaslu 80', jak vzpomíná Dina Štěrbová:

Takže takhle jsme tenkrát posháněli ty informace a peníze a rozdělili sme si úkoly. To byla expedice, která furt šila...my jsme ušili všechny péřovky, všechny spacáky, ale nejenom pro sebe, to sme věděli, že budeme najímat nějaké šerpy, dokonce nějaké stany sme šili. To jídlo vim, že nám i dali nějaké fabriky, že sme chodili a žebrali. My jsme taky samozřejmě budili nějaké sympatie...já už nevím, to bych musela moc vzpomínat, ale třeba salámy nám kdosi dal sto kilo, potom jsme udělali zabíjačku tady v nějakém JZD, nám dali dvě prasata a to maso se naložilo do konzerv, tak to byl takový druhý zdroj.¹⁷⁴

Ačkoli existoval horolezecký obchod v Brně, nenabízel zdaleka tak kvalitní zboží, které se prodávalo v zahraničí¹⁷⁵. Horolezkyně a horolezci si během svých prvních výjezdů do zahraničí proto složitě „západní“ materiál sháněli, nebo si ho prostřednictvím někoho jiného nechávali dovézt. Na tyto specifika minulého režimu (nedostatek zboží, vhodných oděvů, domácí výroba výrobků) vzpomínaly povětšinou pamětnice jako na dnes už raritní záležitost, na kterou byly ale náležitě hrdé. Svým způsobem podtrhovala jejich snahu provádět horolezectví za ztížených podmínek, které reflektovaly za prvé u zahraničních horolezců, ale zejména ji dávají do kontrastu s dobou dnešní. Podobné problémy vyplývají také z výročních zpráv horolezeckých oddílů, které upozorňovaly na nemožnost využití vydělaných peněz kvůli nemožnosti obstarat kvalitní materiál a vyjet do zahraničí¹⁷⁶.

¹⁷⁴ Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 11. 2014, s. 16.

¹⁷⁵ „No zahraniční materiál ne, ten se musel šmelit ze zahraničí a ten český, to byl v Brně u paní Šaleové obchod u Náměstí svobody a tam teda mělu tu bídu holt, co tehdy byla k sehnání.“ Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 7. „No to vždycky někdo od někud něco přivezl, to byla hrozná vzácnost každá smyčka. To se pak počítalo, jestli jsou všechny smyčky, říkali jsme, že máme lano kapík a lano socík.“ Rozhovor s Janou Noskovou vedla Barbora Kramářová, 16. 4. 2015, s. 9.

¹⁷⁶ „Ve výkonnostním horolezectví se odvedl také kus práce, ale pořád narážíme na problémy: zejména na nedostatek vhodných lan a kvalitního materiálu, který je nezbytný k bezpečnému provozování moderního horolezectví. Do dalšího období bychom si přáli také podstatně větší podporu ze strany tělovýchovné jednoty, a to zejména pomoc při zajištění zahraničních zájezdů. Několikaletá praxe potvrdila, že jsme schopni si na podobné akce hospodářskou činností vydělat, ale zatím se nenašel způsob, jak vydělané peníze použít! Vždyť výstupy v zahraničních horách jsou dnes u špičkových lezců jediným měřítkem výkonnosti, neúčast členů našeho oddílu na podobných zájezdech je stejná, jako kdybychom chtěli od hokejistů dobré výsledky a nepustili je na led.“ ADÁMEK, L. Výroční zpráva horolezeckého oddílu TJ Lokomotiva - Ingstav Brno za rok 1986. Vzorný oddíl socialistické tělovýchovy I. stupně. Výbor HO TJ Lokomotiva-Ingstav Brno, 1986, s. 4.

Běžná náplň dnů proto spočívala z velké části v přípravě potřebných propriet k horolezectví, ať už pro účely expedičních výprav do ciziny, Vysokých Tatrám či pobytu ve skalách. Kromě neustálého šití oděvů a spacích pytlů, pomůcky určené k horolezectví se povětšinou vyráběly také doma z dostupného materiálu. Ten se ovšem nedal srovnávat s kvalitou západního zboží. Jak vypadala běžná horolezecká „móda“ 70. a 80. let vzpomíná Alena Čepelková a Lenka Benešová.

No takže spacáky, péřovky jsme si šili, oblečení na sebe, kdo začal lízt v zimě, tak si ušil oblečení z larisy deka. [...] To byla taková deka, chlupatá, teplá. No a my jsme přišli na to, že si z toho ušijeme kalhoty a bundu, no a teď ono to moc nepružilo, tak já si pamatuju, když jsme s tou Zuzkou (Hofmannovou) lezly v zimě v Tatrách, tak to člověk ani nemohl zvednout nohu, ale bylo to teplý, jak když člověk leží na dece. No a další stupeň byly takzvané bonekanky. Bonekanka, to byla bunda něco jako fleece, takový chlupatý, už to bylo pružný, takže to měl každý, pak kolovaly střihy, takže každý si tu bundu ušil nebo nechal ušít u někoho, kdo to uměl. Rukavice na zimu se šily, vnější vnitřní ze silonu. Kamaše, všechno se vlastně šilo.¹⁷⁷

Boty byly příšerný, to jako ty vibramy, to byly kopyta, takzvané pohorky. Já sem teda lezla i v horách hodně v lezečkách, a ty lezečky jsme si kupovali takové filcové papučky, jako opravdu papuče na šněrování a ty měly takovou měkkou mechovku nalepenou a ta dobře držela, tak jsme lezli v těch papučkách.¹⁷⁸

K horolezecké výbavě také neodvratně patřil „těžký“ materiál k zajišťování horských a skalních cest, po kterém byla sice velká poptávka, nicméně nabídka ji zcela nenaplnovala. Tento nedostatek se řešil domácí výrobou, nákupem v zahraničí či vzájemným půjčováním:

Já si pamatuju svojí šílenou akci, kdy sem odložila dítě právě k tý tetě a jela jsem za Neumanem, to byl, je, on ještě žije, není zas tak starej. Prostě horolezec Čech, který žije někde v Kešmarku, v Tatrách...oni se vrátili od někud a já sem ho znala, nebyli sme kamarádi to určitě ne. Já jsem ho nějak telefonicky otravovala, aby nám na tu (expedici) Manaslu půjčil nějaký titanový skoby, jako takový ty do ledu, ty kotvy. A on asi moc nechtěl, ale asi ani neřekl, že ne a já jsem udělala takovou šílenou akci, což do dneška se za to stydim, prostě že sem natvrdo osobně dojela do jeho bytu, na jeho adresu, teda dům to byl. Manželka byla doma, on nebyl doma, tak sem tam zůstala a čekala a až sem se ho dočkala, on mi ty skoby dal. Já mám pocit, že sme je ztratily, že sme mu to snad ani nevrátily.¹⁷⁹

Kromě materiálního zajištění vyřizovaly veškeré administrativní záležitosti a povolení, které potřebovaly pro výjezd do cizí země a výstup na vybranou horu. Kde v sedmdesátých a osmdesátých letech sháněly informace o cílové destinaci, zvycích a podrobnostech k výstupu? Z rozhovorů jednoznačně vyplývá, že mnoho expedic bylo založeno na strohých informacích, fotkách a doporučeních. Horolezci i horolezkyně se snažili udržovat „kontakt se západem“ ve

¹⁷⁷ Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová, 14. 10. 2014, s. 8.

¹⁷⁸ Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 7 - 8.

¹⁷⁹ Rozhovor s Martou Špakulovou vedla Barbora Kramářová, 2. 10. 2014, s. 9.

smyslu materiálního zajištění a knižních publikací, kterých byl v poměru k Československu opravdu nadbytek. Tyto informace jim poskytovali většinou českoslovenští emigranti či místní známí horolezci. Jak vzpomíná Alena Čepelková, pro většinu lidí bez kontaktů byly tyto informace nedostupné, až v případě prvního výjezdu se člověk teprve zorientoval v zahraniční nabídce a zakoupil nějakého průvodce či tematickou publikaci¹⁸⁰.

Snaha připravovat se fyzicky na výstupy a udržovat se v kondici však měla každá z horolezkyň. Pokud pomineme víkendy strávené ve skalách či Vysokých Tatrách, ženy se věnovaly hlavně kondičnímu běhu, běžkám, cyklistice či posilování. Částečně je k takovýmto aktivitám směřoval jejich domácí oddíl¹⁸¹ a společná komunita. Některé zmiňují svou fyzickou přípravu ve spojitosti s narozením prvního dítěte, které přišlo logicky v jejich, ze sportovního hlediska, „nejproduktivnějším“ věku (mezi 20–30 rokem). Motivace udržet si své místo v národním týmu byla tak veliká, že se bezprostředně po porodu začaly (fyzicky) připravovat na další expedici. Ženy si uvědomovaly, že je tímto jejich pozice ať už ve federálním družstvu, či v horolezecké komunitě ohrožena. O to silněji se snažily mateřství překlenout v pečování o potomka a své fyzické a morálové¹⁸² schopnosti nabýt v co nejkratším čase zpět¹⁸³. Toto vnímání věku a změny fyzické výkonnosti jsem zaznamenala v několika případech. Ve své podstatě se ženy snažily bojovat proti přírodě ve smyslu, že se pokoušely eliminovat přirozené pudy sebezáchovy během mateřství a fyzické změny vlastního těla. Pramenilo to pravděpodobně ze strachu o postavení v horolezecké (z větší části mužské) komunitě. Tím, že se žena stala matkou, se jen umocňoval většinový názor o tom, že horolezectví je výsada mužů, kteří mateřství a s ním spojené psychické a fyzické změny řešit nemuseli. Tzv. trénink, ačkoli nijak organizovaný nebyl¹⁸⁴, probíhal jednak díky sportovnímu výkonu, jednak k udržení svého místa.

¹⁸⁰ Srov. Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová, 14. 10. 2014, s. 11.

¹⁸¹ Narátorky nereflktují ve většině případů oddíl jako něco zásadního v jejich životní náplni, nicméně je jasné, že to byl odrazový můstek pro jejich další aktivitu. To, jak pamětnice vnímají oddílový život, souvisí také s jejich mírou individualistického založení. Oddíl vesměs spíše zaštiťoval horolezeckou aktivitu a sdružoval horolezce, kteří spolu posléze jezdili do hor, a poskytl jim prostor k tomu vůbec začít.

¹⁸² Morálovými schopnostmi se v horolezectví chápe potlačení strachu v nebezpečných situacích a cestách, v situacích, ve kterých může hrozit zranění či smrt.

¹⁸³ Srov. „*Když jsem se v roce 1980 dostala do toho federálu (federálního týmu, [...] narodil se mi v roce 1980 první synek, ale jak jsem byla taková zapálená, [...] tak jsem začala hnedka běhat a lízt i když to nebylo jednoduchý, ten strach tam třeba byl, ale to se překoná potom.*“ Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová, 14. 10. 2014, s. 3.

¹⁸⁴ Srov. „*My jsme techniku trénovali opravdu lezením a fyzičku - běhalo se, běhalo se na lyžích a trénink na výšku, to nejde nijak natrénovat, to každé musí zjistit, když poprvé vyjede a ještě ani to nefunguje.[...]Takže nějakéj*

Finance

Finanční výdaje představovaly často kámen úrazu pro cestování a expediční horolezectví, a zasahovala také do každodenního života pamětnic horolezekyň. Expedice byly na tehdejší poměry nákladnou záležitostí, což je stejně tak poplatné pro současnou situaci. Pamětnice, které se prosadily v rámci federálního družstva, hodnotí otázku nákladnosti expedic mnohem optimističtěji než ty, které její součástí nebyly. Souvisí to zřejmě s oficiálním úspěchem a podporou ze strany státu a dalších, kteří se expedice v rámci federálního družstva účastnili¹⁸⁵.

Každá expedice byla jinak finančně náročná. Z výpovědí ovšem vyplývá, že se částka pohybovala zhruba kolem deseti až dvaceti tisíc pro každou účastnici větší expedice. V oblasti vědy a výzkumu se průměrný plat ke konci sedmdesátých let pohyboval okolo 2917 Kčs za měsíc, přičemž více zastoupené pamětnice z oblasti školství dostávaly ve stejném období 2449 Kčs¹⁸⁶. V průběhu osmdesátých let se průměrné mzdy postupně zvyšovaly¹⁸⁷, nicméně i přesto lze vidět, jak složité muselo být obstarávání finančních zdrojů pro zahraniční expedice.

Shánění financí souviselo s dalším fenoménem z dob socialismu, který představovaly výškové práce. Logicky k nim měli nejbližší lidé pohybující se s lanem ve výškách, dalo by se tedy i do dnešních dnů označit jako „zaměstnání horolezců (a dnes už méně) horolezekyň“. Tehdejší systém umožňoval výškovým pracovníkům jako jedním z mála, vydělávat značné obnosy prostřednictvím tzv. fakturačních peněz v rámci vedlejší hospodářské činnosti:

No finance jsme brali tak, že tehdy byla povolena v rámci oddílu taková vedlejší hospodářská činnost – výškové práce a my jsme měli teda čtyři komíny¹⁸⁸, které se jmenovali Manaslu 1, Manaslu 2, Manaslu 3 a Manaslu 4. [...] No ale dostali jsme se tam a ty peníze jsme taky vydělali s těma komínama a pak jsme ty valuty, to bylo jenom 6000, co jsme dostali, druhých 6000 dostali ti

specializovanej trénink ani moc nebyl.“ Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová, 14. 10. 2014, s. 3.

¹⁸⁵ „No nákladná...ono to bylo tehdy daleko lehčí vyjet než dnes, aspoň pro mě, protože jsem natírala, ještě den předtím měl člověk barvu na sobě a vyjel, ale vydělal si a mohl jet a nebyla to taková hrůza jako dneska, že bych musela dát 150 000 na každou expedici na osmitisícovku a to každé nemůže, že jo...to shání všelijak. Takže si myslím, že tehdy to bylo takový jasnější v tom, že kdo byl dobrej, tak se prosadil a vyjel, pokud neměl nějaký strašnej škraloup, že ho nepustili vůbec ven, tak se prostě prosadil, vyjel a jezdil, že to bylo takový jasnější, že to nebylo o těch penězích.“ Tamtéž, s. 7.

¹⁸⁶ Věda, výzkum a vývoj: 1975 – 2622 Kčs; 1979 – 2951 Kčs; Školství: 1975 - 2203 Kčs; 1979 – 2410 Kčs; Zdravotnictví: 1975 - 2285 Kčs; 1979 – 2453 Kčs. ČSÚ. *Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1980*. Praha: SNTL, 1989, s. 196.

¹⁸⁷ Věda a výzkum: 1984 – 3140 Kčs; 1988 – 3358 Kčs; Školství: 1984 – 2688 Kčs; 1988 – 2903 Kčs; Zdravotnictví: 1984 – 2601 Kčs, 1988 – 3008 Kčs. ČSÚ. *Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1989*. Praha: SNTL, 1989, s. 208.

¹⁸⁸ Jednalo se o výškovou práci pomocí horolezecké techniky, kde se natíraly čtyři komíny.

Hradečáci, no což bylo málo tak jsme každý kdo tam chtěl jet, udělali takový výběr a ty ženské museli složit prachy, já nevím, asi dvacet tisíc, to byly strašný prachy na tu dobu. A neměli jsme prachy, jako měli jsme něco z těch komínů, ale tenkrát se nedaly žádné reklamy, bylo strašně málo těch možností, takže každý musel složit ty peníze a za ty peníze se od veksláků nakoupily dolary a ty se rozložily po lidech, protože to bylo trestný je mít doma. Tím se porušoval jakýsi zákon o devizách. No a takhle jsme sehnali nějakých těch dalších 5000 dolarů.¹⁸⁹

Tento způsob výdělků prezentují pamětnice jako něco pro ženy kuriózního, co jim přinášelo potěšení i užitek prostřednictvím snadného a rychlého výdělků. Všednější způsob, jak vydělat potřebné finance, představovalo šití a prodej spacích pytlů. Je až s podivem, kolik jich těchto pár žen vytvořilo za celou svou horolezeckou éru. Z provedených rozhovorů se to jeví, spolu s výškovými pracemi, jako nejsnadnější způsob přivýdělků. Nutno dodat, že výdělek za jeden prodaný spacák, výrazně převyšoval čas a energii strávenou měsíc v běžném zaměstnání¹⁹⁰.

Evidentní byla finanční podpora rodiny, zejména pokud ještě horolezkyně studovaly. Marta Špakulová dokonce vzpomíná, že navzdory komplikované rodinné situaci, se její maminka snažila vždy uzpůsobit rodinné výdaje, aby byla schopna ji v expedičních výpravách podporovat. Bylo by však nepravdivé tvrdit, že navzdory překotné komercializaci dnešního horolezectví, nehrály dříve finance také stěžejní roli. I přes zmíněné přivýdělků, byla finanční zátěž pro některé ženy tak sužující, že jim dokonce někdy odjezd do hor znemožňovala. Tyto problémy často pramenily z uplatňované politiky regulovaných platů a celkového podhodnocování některých (intelektuálních) povolání komunistickým režimem, spolu s důrazem na kádrový profil jedince při výběru zaměstnání. Tento případ nastal v rodině Lenky Benešové, jejíž matka měla po událostech v roce 1968, navzdory své vysoké kvalifikaci, problémy nějaké pracovní místo vůbec sehnat.

A to vim, že byl rok, kdy jsme třeba na Vánoce neměli vůbec žádné peníze. Já jsem jela na hory (do Tater) a měla jsem s sebou polívky v pytlíku nějaký a kus chleba. No, a když jsem chtěla někam jet, tak jsem si na to vydělávala na různých brigádách, to jsme tady natírali brněnský plynojem. [...] všechno jsme dělali z lana, ze sedaček atak. Takže jsme natírali ten plynojem, tak tam jsem si třeba vydělávala peníze [...] Takže to nebylo vůbec jednoduché s těma financema. [...] Jednou vím, že sem neodjela, že jsem neměla peníze, prostě jsem to nesehnala. To jsem nemohla pak včas do termínu zaplatit a pak když jsem je měla, tak už to nešlo, už to někdo obsadil.¹⁹¹

¹⁸⁹ Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 11. 2014, s. 17.

¹⁹⁰ „Celou, já sem šla spacáky, to sem si vydělávala spacákama, asi 300 jsem jich ušila. Dělali se výškové práce, to se smělo. Kdo uměl něco vyrábět, nějaké skoby nebo materiál, tak to prodával dalším a pak ty spacáky. To bylo dobrý, protože jeden spacák stál tolik, co byl můj plat na fakultě. Ale musela sem si umět sehnat dobé peří – nějaké známé a běhat a strašně úsilí musel jako člověk vynakládat.“ Tamtéž, s. 17.

¹⁹¹ Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 7 - 8.

Spolu s politickou nesvobodou v otázce cestování, představovala finanční tíseň narátorek hlavní praktické překážky pro odjezd do zahraničí. Zajímavé je, že dnešní proces shánění hmotných prostředků popisují jako stejně komplikovaný, a to i přes pozitivní reflexi současných možností výdělků. Tento názor souvisí v první řadě s překotnou komercializací a zpoplatněním veškerých služeb horolezectví zejména v zemích třetího světa (kde se nejvyšší hory nacházejí). V druhé řadě v tom hraje roli bezpochyby pokročilejší věk narátorek, kdy se může zdát plánování expedice a shánění finanční podpory (sponzoringu) příliš komplikované¹⁹². Z toho vyplývá, že materiální zajištění horolezkyň hrálo a stále hraje prim v otázce výjezdů, a tedy jen částečně je za jejich problematiku finanční situace zodpovědný samotný socialistický režim (jak je na první pohled z některých rozhovorů patrné).

Volný čas

O volném čase se narátorky zmiňují především v souvislosti se svými vysokoškolskými studii a době, ve které ještě neměly děti. Z toho vyplývá, že mezi všemi domácími pracemi, zaměstnáním a péčí o potomky nezbývalo tolik času pro horolezectví, i když se tomu většina z nich snažila svůj harmonogram uzpůsobit. Horolezectví ale pro všechny znamenalo mnohem více než jen náplň volného času. Představovalo jakýsi únik do svobodného světa.

Na skalách a i v našich horách jsme nacházeli jiný svět v krásné přírodě, svobodný a spravedlivý, byli jsme mezi lidmi, kterým se dalo věřit a kde nebylo možné žádné upřednostňování těch méně schopných. Při lezení si člověk může troufnout jen na to, na co doopravdy má a vylezení každé těžší cesty je zaslouženým vítězstvím nad sebou samým. Tato spravedlnost nám nahrazovala tu, kterou jsme postrádali v běžném životě.¹⁹³

Bylo všechno velmi omezené, takové reglementované a to lezení byla svoboda.¹⁹⁴

Do těch Vysokých Tater jsme jezdili opravdu často a opravdu jenom na víkend, to byly úplně obsazené vlaky, to byly hrůzy, cesty na jedny noze. No když se jelo tam tak se smotali lana přes držáky na zavazadla, obsadilo se kupé a spalo se na tom, ty co chtěli šetřit, nebo neměli na jízdenku, tak si lehli pod lavici, no a zpátky se jezdilo opravdu na jedny noze, že se stálo u záchodu, a ještě ne svý. Takže takhle se jezdilo a vůbec nám to nevadilo, my jsme to považovali za normální a pak se šlo hnedka do práce. Třeba já když sem jela do Liberce rychlíkem ráno a hned sem šla do práce.¹⁹⁵

¹⁹² To rozhodně neplatí ve všech případech. Nejstarší narátorka Dina Štěrbová (nar. 1940) založila v roce 2005 v horské oblasti Pákistánu nemocnici, na kterou získává peněžité příspěvky a dotace pomocí nejnovějších postupů.

¹⁹³ ŠTĚRBOVÁ, D. *Touhy a úděl*. Praha: Nakladatelství DOŠ, 2014, s. 193.

¹⁹⁴ Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 2.

¹⁹⁵ Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová, 14. 10. 2014, s. 2.

Vzpomínky na volné chvíle jsou pevně spjaté se skalami a horami. Zajímavé je, že ani jedna z pamětnic nezmiňuje jinou náplň volného času než každodenní „nutnosti“ a snahu být v horolezeckém terénu. Jak vyplývá z ukázek, horolezectvím se pamětnice vzdalovaly reglementované realitě socialismu v 70. a 80 letech. Nicméně je pozoruhodné, že se dnešní interpretace horolezectví pamětnicemi téměř nemění. Stále pro ně představuje únik z reality, všedních problémů a příkoří. Ať už je tedy společnost totalitní či demokratická, vždy se bude někomu jevit jako nespravedlivá a horolezectví bude přirovnáváno k symbolu svobody a volnosti.

Možnost cestovat v rámci horolezectví, emigrace

Cestování

Po roce 1968 a nástupem tzv. normalizace se opět začala rozšiřovat omezení pro cestování, na krátký čas uvolněná v průběhu pražského jara. *„Akční program KSČ byl revokován jako „revizionistický“, a tím se i otázka svobody cestování do zahraničí stala neaktuální.“*¹⁹⁶ Bylo zcela jasné nově ustanovenými poměry, že normalizační režim neměl z politických důvodů zájem na tom, aby českoslovenští občané příliš cestovali. Nová situace s sebou přinesla i změny v devizové politice, která se ve velké míře týkala horolezců a horolezkyň, vyjíždějících do zahraničních velehor. Z dostupné literatury a všech svědectví je zřejmé, že celý tento proces byl velmi komplikovaný.

Administrativní postup při odjezdu do zahraničí se odvíjel do toho, zda byl organizován pod hlavičkou Horolezeckého svazu ČSTV nebo v rámci oddílových zájezdů či jednotlivců. V každém případě bylo zapotřebí mít souhlas s výstupem na konkrétní horu schválený ČSTV.¹⁹⁷

Každý občan Československa, který v té době chtěl vycestovat do cizí země, svůj pobyt v zahraničí nemohl krýt jinak, *„než nákupem devizových prostředků do tuzemské devizové banky a jejich následným vývozem do zahraničí.“*¹⁹⁸ K tomu mu sloužil tzv. devizový příslib,

¹⁹⁶ RYCHLÍK, J. *Devizové přísliby a cestování do zahraničí v období normalizace*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, s. 18.

¹⁹⁷ Tzv. Technický souhlas ČSTV. Srov. Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 11. 2014, s. 13.

¹⁹⁸ RYCHLÍK, J. *Devizové přísliby a cestování do zahraničí v období normalizace*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, s. 20.

kterým stvrzoval dostatečné množství prostředků k pobytu. Spolu s devizovým příslibem bylo dále nezbytné získat výjezdní doložku k cestovnímu pasu, kterou musel potvrdit zaměstnavatel a celý tento postup završil souhlas „okresního oddělení pasů a víz ministerstva vnitra, v běžné mluvě nazývaného prostě „pasovým úřadem“¹⁹⁹.“

Z rozhovorů vyplývá, že získat devizový příslib a následně výjezdní doložku bylo „jako vyhrát ve sportce“. Na tento proces dnes horolezkyně vzpomínají jako na zdouhavý a zbytečný, v zásadě špatně vnímaný celou horolezeckou komunitou, která si pro tyto účely vytvořila své způsoby a kličky pro jeho získání. Používala se metoda fiktivních pozvání ze zahraničí, kde se obyvatel cizí země zavazoval, že za horolezce či horolezkyně vše uhradí.

Tak třeba abych dostala výjezdní doložku, tak mě musela moje sestra, která se mezitím vystěhovala do Itálie a provdala se tam, napsat, že mě zve na výlet já nevím někam, že mi všechno hradí, dokonce i odvoz rakve zpátky, to se tak jako muselo no.²⁰⁰

Pozvání ovšem nefungovala pouze fiktivně, nýbrž pamětnice vzpomínají na spřátelené zahraniční oddíly ze západních zemí, které posláním své pozvánky výjezd umožnily. Neznamenalo to ovšem, že by měli pobyt hrazený. V dobovém tisku se se zdůrazňovala především pozvání ze Sovětského svazu, které stát oficiálně vítal²⁰¹. U jedné výpovědi se pamětnice dokonce zmínila, že v jejím případě byla potvrzení zfalšovaná. Jelikož se ale s administrativními záležitostmi nedostala příliš do kontaktu, spíše celou problematiku zlehčuje, aniž by přesně tušila, jak se postupovalo.

Oni kluci tuhleto administrativu měli kupodivu takovou zmáklou, oni si od nás vzali pasy a nějak nám to zprostředkovali. A já jsem tam byla taková trochu, jak se říká, na hyenu, ale oni to měli jako nějaký pozvání, ale všechno to jako bylo načerno, Razítka si vyráběli, to byly samý zfalšovaný dokumenty. Onehdá jsme to vytáhli, tak jsme se tomu smáli, co tam bylo napsaný o tý kulturní výměně a takový věci jo.²⁰²

V provedených rozhovorech zaujímalo téma cestování zcela zásadní místo. Snaha poznávat nové země a místní kulturu zaplňovalo vyprávění žen mnoha zajímavými a dobrodružnými historkami. Fakt, že tato možnost byla výlučně poskytnuta jen malému

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 22.

²⁰⁰ Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 10. 2014, s. 8.

²⁰¹ „Sovětská federace alpinismu – v rámci mezinárodní alpiniády 1975 – pozvala také družstvo našich horolezců do prostoru Leninova štítu, které na počest 30. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou vztyčilo naši a sovětskou vlajku na jeho vrcholu...“ Neznámý výstřižek z dobových novin, 1975, Miloslav Maťašák. Dostupné online: <http://www.lokalka.eu/index.php/clanky/clanky-podle-roku/2005/137-armadni-horolezci-na-kavkaze--684>

²⁰² Rozhovor s Janou Noskovou vedla Barbora Kramářová, 16. 4. 2015, s. 4.

množství lidí, si pamětnice velmi dobře uvědomovaly a také to prezentovaly s velkou pokorou. Zároveň ale zdůrazňovaly, že si to také „tvrdě vybojovaly“.

Mě už pak bylo taky třicet let a říkala jsem si jak sem stará, že už nikam nevylezu, tak jsme vybojovali několik zájezdů na Pamír, tam už se mohlo, s Martou a potom jsme si vymysleli, že pojedeme do toho Afganistánu. [...] Tak jsem dělala v těhle omezených možnostech tadytoho šíleného buzeranství a toho reálného socialismu a té nomenklaturní společnosti, a kupodivu fakt když člověk hrozně hrabe a nedá tomu pokoj. [...] Já nevím jakým způsobem, asi i na ty policajty to nějak působilo, já sem neměla protekci, tak mě tu výjezdní doložku třeba do toho Afganistánu, to se strašně divili, jako proč chcete do Afganistánu, vždyť to není žádná zajímavá cizina, oni nechápali, jo a dali nám tu výjezdní doložku s Martou. Ale my sme řekli, že potřebujeme na nějakých šest týdnů nebo kolik...“to nejde“, tam řvali a běhali po chodbách, ale pak nám to dali, oni se na nás dívali jak na cvoky, tak proto nám to dali, že jsme neškodný.²⁰³

Na čem ale záleželo to, že zrovna ony mohly vyjet ven či se stát součástí národní reprezentace? Mohlo by se zdát, že se vše odvíjelo pouze od sportovních výsledků a pro postup směrem vzhůru probíhal pro každého za stejných výchozích podmínek. V tomto ohledu si některé výpovědi protiřečí. Výběr do státních družstev byl podle některých pamětnic z velké části poznamenán nespravedlností, protekcí a politicky motivovaným bojem. Jiné názory potvrzují systematický postup ovlivněný sportovními úspěchy. Pravděpodobně byla realita někde mezi oběma tvrzeními. K tomu, aby se horolezec nebo horolezkyně dostaly do reprezentačního družstva, se prakticky postupovalo v rámci tzv. jednotlivých výkonnostních tříd. V každém stupni museli adepti a adeptky potvrdit čím dál náročnější teoretické a praktické dovednosti. Pro příklad uvádím požadavky pro splnění nejvyšší „Mistrovské výkonnostní třídy“:

Sportovec, který je nositelem odznaku „Horolezec I. stupně“ a prokázal teoretické a praktické dovednosti (ovládá některý speciální obor potřebný při větších výpravách, zná nejméně jeden světový jazyk, vykazuje odbornou publicistickou a přednáškovou činnost ve sféře horolezectví), horolezecké výkony – ŽENY - v létě: 15 výstupů IV. stupně obtížnosti, 5 výstupů V. stupně obtížnosti, 2 výstupy III. stupně obtížnosti na vrcholy vyšší 4000 m. n. m., 2 výstupy IV. stupně obtížnosti na vrcholy vyšší 3000 m. n. m. v ledovcové oblasti; v zimě: 15 výstupů II. – III. stupně obtížnosti, 8 výstupů IV. stupně obtížnosti, 2 výstupy V. stupně obtížnosti.²⁰⁴

²⁰³ Rozhovor s Dinou Štěřbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 10. 2014, s. 8.

²⁰⁴ Zpravodaj Českého horolezeckého svazu, č. 3, říjen, 1973, s. 2. Inventáře Archivu tělesné výchovy Národního Muzea v Praze.

Počet výstupů ve velehorách požadovaných pro udělení výkonnostních tříd:
/Welzenbachova stupnice nebo stupnice UIAA/

	klas.	L É T O		Z I M A	
		MUŽI	ŽENY	MUŽI	ŽENY
I VT	III		10 /3/	12 /2/	8 /2/
	IV	15 /3/	8 /2/	8 /1/	6 /1/
	V	10 /2/	4 /1/	4 /1/	1
	VI	6 /1/			
				Z toho min. 12/muži/ a 7/ženy/ výstupů v S a V stěnách	
		+ zkoušky z 8 teoretických předmětů			
		ŽENY: Nejméně 12 výstupů musí být provedeno v ženském družstvu.			
II VT	II				8 /2/
	II/III			10 /2/	-
	III	15 /3/	12 /3/	8 /2/	4 /1/
	IV	10 /2/	8 /3/	3 /1/	1
	V	5 /1/	1		
			Z toho min. 10 /muži/ a 6 /ženy/ výstupů ve S a V stěnách		
		+ zkoušky z 11 teoretických předmětů			
III VT	II	5 /2/	4 /2/	8 /2/	6 /2/
	III	8 /1/	6 /1/	4 /1/	1 /1/
	IV	4 /1/	1		
		+ zkoušky z 11 teoretických předmětů. Min. věk 18 let, členství v HO min. 2 roky + stupeň "Horolezec".			

Obrázek 9: Ukázka systému výkonnostních tříd z Klubu TJ Lokomotiva, které znamenaly šanci vyjet do zahraničí.²⁰⁵

Na základě průběžných výstupů a výsledků ženských horolezkyň se odvíjelo jejich začlenění. Požadavky pro ženské vrcholové horolezectví se lišily od těch mužských, pouze ale v mistrovské třídě, přičemž podmínky pro zbylé výkonnostní třídy zůstaly stejné²⁰⁶. Výpovědi některých žen se ale neslučují s tímto vzestupným systémem výkonnostních tříd, kdy některé pamětnice tvrdí, že ačkoli měly velmi dobré výsledky, nikdo jim účast ve výběrovém družstvu nenabídl. Souvisí to s dalším aspektem patrným z vedených rozhovorů, že k dobrým sportovním výsledkům a nezbytným financím, byla potřeba také různých konexí.

*No a díky Ivanu Dieškovi, ten to tenkrát nějak prosadil, že nás vzali jako ženský do reprezentačního mančافتu s mužskejma, protože těch ženských bylo málo, co dobře lezly. Bylo jich pár, my jsme se všechny znaly samozřejmě.*²⁰⁷

²⁰⁵ Výroční zpráva horolezeckého oddílu TJ Lokomotiva - Ingstav Brno za rok 1986. Vzorný oddíl socialistické tělovýchovy I. stupně. Výbor HO TJ Lokomotiva - Ingstav Brno, 1986, s. 10.

²⁰⁶ Srov. Zpravodaj Českého horolezeckého svazu, č. 3, říjen, 1973, s. 2 - 6. Inventáře Archivu tělesné výchovy Národního Muzea v Praze.

²⁰⁷ Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 3.

Tyto federální expedice do zahraničních hor se konaly v rozmezí tří až čtyř let²⁰⁸. Více než finanční krytí, účast ve státě schválené expedici znamenala bezproblémové získání výjezdní doložky. O nominacích jednotlivých účastníků už panují rozdílné názory. Podle Diny Štěřbové byli nominováni jen vyvolení a často ne ti nejlepší:

*No on (Ivan Gálfy) rozhodoval. On si tam vždycky vzal nějaké zasloužilé kamarády nebo nějaké soudruhy, to se tam sešli fotografové, co se šli zadarmo podívat do Nepálu někam. A vzal si tam samozřejmě ve vlastním zájmu, nebyl na hlavu, taky výborné kluky a ti mu to tam vylezli. Ale teď tam panoval jednak strašný antagonismus mezi Čechy a Slováky, za druhé tam byla absolutní poslušnost, to bylo jak v padesátých letech v té původní expedici, to nebyla žádná svoboda. A když byl třeba nějaký neúspěch, třeba to Makalu, kdy se tam pokaždé zabil nějaký člověk, tak tam byly stranické schůze. Dokonce Šmídák (Miroslav Šmíd), to byl takový recesista [...] ten to dokonce natočil na nějaký magneták a potom to různě pouštěl...tam se vedly takové řeči, jako že strana a vláda to zaplatila a vy budete poslouchat atak, no.*²⁰⁹

Ty ženy, které do reprezentace patřily (ačkoli se spolu ve výběrových družstvech nesetkaly (1975 - 1988), mají s průběhem nominování podobnou zkušenost. Na dobu svých začátků a nejvýkonnějších let vzpomínají dnes až s údivem, o jaké výstupy se musely zasloužit²¹⁰, aby dosáhly úspěchu. Jsou si ovšem vědomy i nebezpečí, které s tím souviselo.

*My jsme museli odevzdávat, kdo tam chtěl, tak musel odevzdávat seznam výstupů a podle toho se pak rozhodovalo, kdo vyleze těžší věci, tak se tam jako dostal. Ale já to dnes vidí, teda i tehdy jsem to viděla dost kriticky, protože to nutilo lidi, aby i dost riskovali, lezli za špatného počasí, za špatných podmínek. No ano, protože to znamenalo zájezdy. Kdo tam byl, tak měl mnohem lehčí jet do velkých hor. To byl nemožný systém.*²¹¹

Mimo státní výpravy, vyjížděly horolezkyně také v rámci menších krajských či oddílových výjezdů, nicméně méně často už do nejvyšších Himalájí. Pamětnice tak často zmiňují cesty na Kavkaz, Pamír, Ťan Šan či do Hindúkuše, kam bylo možné podívat se častěji díky relativně nižším finančním nákladům.²¹² Administrativní zajištění trvalo i několik měsíců.²¹³

²⁰⁸ ŠTĚRBOVÁ, D. *Touhy a úděl*. Praha: Nakladatelství DOŠ, 2014, s. 192-193.

²⁰⁹ Rozhovor s Dinou Štěřbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 10. 2014, s. 15.

²¹⁰ Samy se nazývají „magory či bezmozky“.

²¹¹ Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 6.

²¹² Srov. ŠTĚRBOVÁ, D. *Touhy a úděl*. Praha: Nakladatelství DOŠ, 2014, s. 94.

²¹³ „Jinak se dalo vyjet jen tak, že si člověk požádal u policie o výjezdní doložku, k tomu musel mít souhlas zaměstnavatele, to byl první problém, protože zaměstnavatelé měli třeba obavy, že lidé jim utečou a budou z toho mít potíže, takže si to dost rozmysleli. A dostat tu výjezdní doložku, to bylo jak vyhrát v sazce. Lidi tam měli známí, podpláceli atakdále. Napřed se musel dostat devizový příslib v bance, aby člověk mohl vykázat, že má peníze, což se třeba člověku podařilo jednou za pět let. Když měl ten příslib, šel s ním k policajtům a ti mohli a nemuseli to povolit. Takže to bylo...vždycky jsme na tom pracovali celý rok, já sem si říkala, ty jo, už toho nechme a jezděme do Tater, budeme mít parádní dovolenou za ty prachy, co do toho vrážíme. Oni ty devizy byly šíleně drahý, to dnes

Obrázek 10: Pohoří Kavkaz – Dříve součást SSSR, dnes se pohoří táhne podél rusko-gruzínsko-ázerbájdžánských hranic.²¹⁴

Obrázek 11: Pamír - rozsáhlý horský masív v dnešních hranicích v Tádžikistánu, Afghánistánu a Číně.²¹⁵

Obrázek 12: Pohoří Himaláje - V tomto pohoří se nachází deset ze čtrnácti nejvyšších vrcholů světa, tzv. osmitisícovek. Oblast zasahuje na území Pákistánu, Číny, Indie, Nepálu a Bhútánu.²¹⁶

jsou taky, ale tehdy to bylo ještě horší. To se kupovali načerno marky u veksláků...no bylo to náročné. Pak byly zájezdy horolezeckého svazu, tvrdě vybojované..." Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 4.

²¹⁴ Dostupné online: <http://www.rusko-info.cz/clanek/kavkaz>

²¹⁵ Dostupné online: [http://www.treking.cz/treky/matca.htm?full_discussion=true&id_comment\[\]=3230](http://www.treking.cz/treky/matca.htm?full_discussion=true&id_comment[]=3230)

²¹⁶ Dostupné online: <http://pixshark.com/indian-himalaya-map.htm>

Jak vyznívá z rozhovorů a vzpomínek, hlavním působištěm československých horolezců a horolezkyň se tak staly především sovětské velehory. Ve srovnání s Československem vnímaly poměry v Sovětském svazu výrazně méně svobodně. Skupiny horolezců a horolezkyň se směly zdržovat pouze v táborech, kde bylo vše velmi proorganizované a regulované. Lenka Benešová vzpomíná, že v souvislosti se srpnovou okupací Československa v roce 1968 zaznamenala větší snahu distancovat a izolovat Čechoslováky a Čechoslovačky od ostatních²¹⁷. Systém schválených doprovodů se zachoval po celou dobu normalizace až do konce osmdesátých let:

Tam jsme mohli být jenom v nějakých táborech, který tam měli Rusové zřízený. Když jsme tam odsad' vycházeli, třeba když jsme byli na Kavkaze v 82. roce, to jsem byla právě s tou Hankou, tak jsme dostali doprovod. My jsme se pokoušeli o výstup na Užbuk a nám se podařilo ten doprovod setřást, to bylo jako dobrý, ale oni to potom asi kádrově odskákali, ale to byl prostě tábor, kde každá skupina cizinců měla přiděleného ruského instruktora, který byl samozřejmě prověřený pro styk se západem.²¹⁸

Cesty na západ se objevovaly ve vyprávění horolezkyň v menší míře než výjezdy do východních částí světa. Ty, které západ navštívily, ať už v rámci reprezentačních výjezdů či soukromých cest, mluví o této zkušenosti s velkým entuziasmem a povětšinou byly místní zemí nadšené. Jejich prožitky jsou však mnohdy ovlivněny kontrolou ze strany komunistické strany, která s nimi vždy „vysílala“ odborný dohled.

My když jsme vyjížděli třeba na ty autobusový zájezdy od československý reprezentace, co byly třeba do Alp, nebo do Itálie, [...] tak vždycky tam s náma byl nějaký bafuňář, který měl podávat hlášení a museli jsme absolvovat ve škole nebo zaměstnání ten povolovací proces, kdy se k tomu musela vyjadřovat i stranická buňka prostě, u nás na škole třeba abych vyjela, tak jsem potřebovala sedm podpisů.²¹⁹

Ta opona byla opravdu železná. Prostě jet do Itálie a ještě s oddílem. Nějak se to domluvilo, bylo to přes ČSTV, takže s náma jel oficiálně jeden práskač, to bylo „hrozně fajn“. On se snažil vždycky tam vmístit, když jsme se tam měli setkat s nějakou emigrantama, tak nás furt pronásledoval, bylo to takový tragický a komický opravdu. Oni to tenkrát organizovali jako setkání toho italského horolezeckého klubu a našeho. A ještě oni tam měli mezi sebou nějaký politický plotky, že to byli nějaký dvě strany, jedna byla taková jako levicová a to, že pozvali nás, tak mělo být, že se tím zase jako spřátelí, jo. Takže to byly takový situace, kterým jsme moc nerozuměli, pozval nás oficiálně starosta Verony na radnici. Ted nás tam přijímal jako horolezeckou delegaci, to bylo opravdu jako komický až.²²⁰

²¹⁷ Srov. Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 5.

²¹⁸ Rozhovor s Blankou Nedvěďickou vedla Barbora Kramářová, 15. 12. 2014, s. 9.

²¹⁹ *Tamtéž*, s. 9.

²²⁰ Rozhovor s Janou Noskovou vedla Barbora Kramářová, 16. 4. 2015, s. 6.

Co tedy představovalo cestování v době tzv. normalizace pro narátorky jiného než pro ostatní občany? Skutečnost, že byly ženy horolezkyněmi, výrazně usnadňovala proces odjezdu do zahraničí, pomineme-li opravdu komplikovaný postup, který s tím souvisel. Režim se pravděpodobně na cestování vrcholových horolezců (ač je nijak zvlášť neprotěžoval a horolezectví nepropagoval) díval jinou optikou²²¹ než na soukromé cesty ostatních obyvatel Československa. Zásadně negativní závěr, který vyplývá z problematiky cestování za horolezectvím, je vyšší tendence k riskování života. Narátorky si nebyly nikdy jisté, kdy budou moci vyjet příště, a proto se vědomě ocitaly v nebezpečných situacích, které by si za jiných okolností pravděpodobně nedovolily. Stejně jako ve spoustě jiných společenských sfér v období tzv. normalizace, i ve vyšších kruzích horolezeckých funkcionářů rozhodoval spíše vliv a protekce než reálné schopnosti a výsledky horolezců a horolezkyň. Pro některé pamětnice tak byla otázka svobody a rovných možností tak zásadní, že se rozhodovaly, či definitivně rozhodly zůstat v zahraničí.

Emigrace

Otázka ohledně možnosti emigrovat se tak zdála jako logicky položená. V rozhovorech vyplynula několikrát sama od sebe, aniž bych se na ní zeptala. Všechny horolezkyně s výjimkou Aleny Čepelkové o nelegálním odjezdu z Československa vážně přemýšlely. Dnešní vzpomínky jsou ovlivněné svým způsobem ale také faktem, že se žádná z žen, mimo Lenku Benešovou, pro takový čin nerozhodla. Horolezkyně mohly ve své podstatě bez problémů zůstat v zahraničí a z expedic se nevrátit. Touha odjet do svobodného světa a začít nový život souvisela v první řadě s omezujícími poměry v tehdejší Československu, v druhé řadě se dotýkala horolezectví samotného. V zemích s možností svobodně cestovat, by měly lepší podmínky dosáhnout svých cílů, což částečně zmiňují, ale z dnešního pohledu svého rozhodnutí zůstat v Československu, nelitují. Každá z pamětnic uvedla různá odůvodnění toho, proč neemigrovala, ačkoli o tom přemýšlela. Je patrné, že o tomto tématu už několikrát hovořily a přemítaly, jelikož je tato otázka nepřekvapila. Je možné, že si každá z žen, která lavírovala mezi „zůstat“ a „jít“, vytvořila

²²¹ V tom smyslu, že horolezci a horolezkyně měli primárně jiný důvod k odjezdu než ostatní, tím se teoreticky snižovala pravděpodobnost nelegálně setrvat v zahraničí.

vlastní obraz toho, proč bylo lepší zůstat. Zcela určitě v něm hrál roli strach z budoucího osudu, svého uplatnění a finančního zajištění.

Tak určitě jsme přemýšleli o tom, jestli nezůstat venku, protože fakt je, že úplně všechno sme nemohli, tak jak jste se ptala...ty devizový přísliby byly, prachy sme neměli, prostě ty platy to bylo směšný, museli sme je...ty peníze, který sme někdy horko těžko sehnali, tak sme je pašovali přes hranice, no prostě šílené. Ale samozřejmě, že sem tam někdo venku zůstal, takovej Bednařík si pamatuju, prostě krásnej bezvadnej horolezec, potom tam venku už moc nelez ale...ten život venku je zas jinak těžkej. My jsme si tu lezli a lezli a lezli a ty lidi venku se museli starat, žal bohu ti emigranti, který tam jako museli něco vybudovat a potom když to vybuodovali, tak byli už daleko od toho lezení jako celého. Tak nějak sem se zamýšlela samozřejmě, dokonce spousta lidí si o mě myslelo, že emigruju, ale nikdy, já sem se teda rozhodla vědomě, že teda ne. A vlastně jsem dospěla k tomu, že nějaký ten pocit spokojenosti nebo spokojenosti s tím životem...že si to neseme nějak v genech, jo že prostě bych na tom západě nebyla spokojenější, než jsem a naopak lidi, který emigrujou a jsou už tady našťvaný na všechno, tak mnohokrát zůstanou našťvaný i tam. Že to prostě není tak jednoduchý, že by se to změnilo k lepšímu. Většina lidí, když se baví o emigraci, tak říká, že měl sem tu rodinu a rodiče starý, ale většinou to není o tom, je to o nějakým tom vnitřním rozhodnutím, jestli to chci a potřebuju a já jsem zjistila, že to vlastně nepotřebuju.²²²

Některé z horolezkyň tuto otázku řešily bezprostředně v mládí, tj. v době, kdy ještě neměly žádné závazky. Nicméně v ostatních případech bylo rozhodování bezpochyby ovlivněné rodinou situací, dětmi a manželem. Dalším motivem vyplývajícím ze všech rozhovorů se zdá být pouto k rodné zemi. Tento „patriotismus“ je zmiňován několikrát a zejména u těch žen, které byly v národních družstvech a jejich rodinné zázemí a výchozí podmínky nebyly nijak zvlášť komplikované. Ve světle dnešních zkušeností odůvodňují pamětnice svá rozhodnutí neemigrovat také strachem z toho, že by nebyl život v zahraničí o nic jednodušší než doma, a v konečném důsledku by si tu „svobodu“ ani neužily. Důležité je zmínit, že tyto ženy měly na svou dobu nevídané cestovatelské zkušenosti a na vlastní oči viděly, jak situace v jiných zemích (západních či rozvojových) vypadá²²³. Proto nejsou jejich představy o životě v zahraničních zemích světa nijak zkreslené. Je třeba dodat, že horolezecká komunita se stýkala s emigrujícími krajany v zahraničí, a tím pádem na vlastní oči viděly, jak

²²² Rozhovor s Martou Špakulovou vedla Barbora Kramářová, 2. 10. 2014, s. 13.

²²³ „Dost často (jsem o emigraci přemýšlela). Ale mě z toho v podstatě vyvedla ta cesta do Peru, protože tam jsem se v tom roce 1985 setkala s lidma, byla to rozvojová země, který na tom byli opravdu ekonomicky hodně špatně. A pak v roce 1988 jsem cestovala po tý expedici, jak se to tam všechno...Jirka se zabil, ta lavina, ty všichni čtyři kluci zůstali na Everestu, já jsem měla tu natrženou achilovku a já už jsem nechtěla čekat v Káthmándú, než tam dorazí celá ta expedice, protože já jsem tam vlastně vyrazila dřív a my jsme měli letenku, se kterou nešlo hejbat. My jsme se měli vracet až někdy 11. listopadu přes Frankfurt, takže já jsem se tenkrát vydala sama do Indie a to bylo ještě v době, kdy tam nebyl zrušený kastovní systém a já jsem se tam dobelhala ve Varanasí jsem se tam byla podívat a v tý době jsem se setkala ještě s tím, že tam umírali na ulicích lidi hlady. A to jsem si říkala, jsme za oponou, máme kde bydlet, máme co jíst a v podstatě já jsem si nemohla stěžovat, já jsem tu šanci dostat se do tý ciziny měla a já se přiznám, že já jsem patriot. Mně se tady v tý český kotlině líbí.“ Rozhovor s Blankou Nedvědickou vedla Barbora Kramářová, 15. 12. 2014, s. 10.

vypadají tamní poměry, které mnohdy vedly k výlučné orientaci na zaměstnání, přičemž horolezectví šlo naprostou stranou:

Jo, já jsem chtěla (emigrovat), když sem viděla nad barákem ruský vrtulník v šedesátém osmém, to měl kluk rok, ale můj muž řekl, že je tady doma, tak sme nikam nejeli. Ale já jsem ráda, že sme neodešli, protože jsem ráda, jak ti emigranti většinou dopadli. Nedopadli moc dobře, oni jsou nespokojení no a nakonec se mnoho z nich vrátilo a tady jsou dále nespokojení. Asi kdybychom emigrovali, tak bychom se tak strašně museli věnovat povolání, že myslím si, že bych nebyla lezla. Protože to bychom museli od nuly začít a co maj ty jiní lidi...no skoro všichni tam přestali lézt.²²⁴

Narátorka racionalizuje své, tedy spíše manželovo rozhodnutí zůstat v Československu. Opět jsou patrné nerovné možnosti v rozhodování mezi muži a ženami. V případě, že by byl naopak manžel pro odjezd a žena by tu chtěla setrvat, jak by situace dopadla? Podobná situace nastala u narátorky Blanky Nedvědické, jejíž rodina (manžel a děti) o emigraci přemýšlela, nicméně došlo k zákazu odjet ze strany jejího otce. Otázka je, kolik z pamětnic, které o emigraci uvažovaly, by odjelo, pokud by byly svobodné a nemusely brát v potaz rozhodnutí svých blízkých. Je možné, že by se jejich počet zvýšil.

Další téma, které vyplývá ze vzpomínky Diny Štěřbové, je představa o tom, že všichni emigranti dopadli hůře, než kdyby zůstali v Československu. Vztáhneme-li to k otázce horolezectví, pravděpodobně tomu tak bylo. Nelze však tvrdit, že v jiných aspektech soukromého či veřejného života platilo to stejné. Na jedné straně za takovými názory mohla stát racionalizace vlastního rozhodnutí, na straně druhé prezentace občanů v exilu dobovými médii. Jak jsem již zmiňovala, pamětnice měly velký přehled a zkušenosti ze zahraničních výjezdů, proto bych se přikláníla k závěru, že za dnešní reflexí tématu emigrace stojí rozumové odůvodňování vlastního počínání.

Horolezkyně Lenka Benešová nicméně v roce 1980 emigrovala do severní části Spolkové republiky Německo. Nejběžnějším způsobem, jakým se dalo v tehdejším Československu emigrovat, byla cesta přes Jugoslávii. Od poloviny sedmdesátých let přestalo československé vedení na tyto vesty hledět tak negativně, jako počátkem sedmdesátých let, a Jugoslávie se tak pro mnoho lidí stala v období tzv. normalizace „bránou ke svobodě“²²⁵. Své důvody nespojuje Lenka Benešová v žádném případě s možností svobodně cestovat a

²²⁴ Rozhovor s Dinou Štěřbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 10. 2014, s. 20.

²²⁵ Srov. RYCHLÍK, J. *Devizové přísliby a cestování do zahraničí v období normalizace*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, s. 36 – 37.

provádět horolezectví, nýbrž ji k tomu vedly osobní pohnutky, které pramenily z negativních zkušeností celé její rodiny.

Já jsem si vždycky říkala, že jsou lidi, kteří tady žít můžou, tak tady taky můžu žít. A pak jsem si řekla, že ne, to se nedá takhle srovnávat a oni ty lidi mají asi nějaký jiný módus. Jako já jsem měla pořád víc problémů všude, pořád miň věci šlo a já jsem se tak rozhodovala, že odejdu. Můj bratr, ten tehdy taky hodně lezl a on o tom věděl, maminka o tom taky věděla a říkala mi, že ona by taky nezůstala, kdyby byla mladší, ale že ten důchod, že jim nedaruje. A já jsem furt tak jo a ne, zas tak moc se mi nechtělo, pak ale odjel můj brácha do Švýcarska se zájezdem, on byl taky v mančaftu dlouhý roky, a nevrátil se, jakože tam zůstane. A mě bylo jasné, že jakmile se to doví policajti, že už nikdy nikam neodjedu. Takže já jsem se během odpoledne sbalila a odjela. No já jsem jela do Maďarska, tam se dalo jet, do Budapešti a takhle. Já jsem měla výjezdní doložku do tehdejší Jugoslávie, to se dalo sehnat jednodušeji než na Západ, to nebyl tak velký problém, ale taky to musel šéf podepsat. (Lenka Benešová emigrovala přes území Jugoslávie do Spolkové republiky Německo)²²⁶

Lenka Benešová měla jako jediná větší problémy s omezováním své vlastní svobody²²⁷ a vzhledem k tomu, že byla svobodná, naskýtá se doplnit, že to představovalo hlavní důvod k emigraci. Dodává ovšem, že hlavním „motorem“ k odchodu byla emigrace jejího bratra, proto není jisté, zda by i v tomto případě nepřevážily důvody k setrvání jako u jiných pamětnic. Nutno doplnit, že se v krátké době po emigraci vrátil bratr Lenky Benešové zpět do Československa, a stejně tak se mohla vrátit i pamětnice, což se ovšem nestalo. Znamená to, že o svém rozhodnutí byla pevně přesvědčená a nezavinila ho pouze momentální souhra náhod. Z dnešního pohledu reflektuje odchod jako něco zásadního, čeho nelituje. Roli v tom hraje určitě okamžité založení rodiny v zahraničí (tím i finanční zajištění) a následné pracovní uplatnění v oboru. Rodina, finanční zajištění a míra „zakořenění“ hrály tedy zásadní roli v postojích ostatních narátorek k otázce emigrace.

²²⁶ Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 11.

²²⁷ „Dříve jsem hrála divadlo a tančila a všechno takový jsem dělala. No a tam byli lidi, kteří byli politicky angažovaní, třeba rozmnožovali Chartu a maminka tehdy mého nejlepšího kamaráda tu Chartu podepsala a oni je pak vystěhovali do Rakouska a já jsem pozorovala, jak se to kolem mě nějak stahuje. Pak tam na mě nasadili nějakého pitomce, který mě měl jako pozorovat a to jsem si řekla, že ne, že to už nejde.“ Tamtéž, s. 9.

Prezentace úspěchu komunistickou stranou

Obecný postoj komunistické strany ke sportu byl ovlivněn světovou politickou situací. „Vládnoucí garnitura zastávala názor, že vrcholový sport a státní reprezentace je jednou z mála oblastí, kde lze rovnocenně soupeřit s nejvyspělejšími státy světa.“²²⁸ Tomu se také přizpůsobil rozvoj relevantních organizací – ČSTV, SSM, ROH, Svazarm ministerstva školství, obrany a vnitra. Z dobového zápisu sborníku vědecké rady ČSTV²²⁹ je patrné, že se stranické orgány snažily nastartovat „ozdravný“ proces po roce 1968, kdy v předchozím období sportovní svazy usilovaly o větší pravomoci, dokonce i o obnovení zaniklých sportovních spolků. Normalizační politika tak zapříčinila silné zideologizování a zpolitizování sportu, který se orientoval na masovost a boj proti elitářskému individualizmu. Horolezecká sekce se ovšem v rámci ČSTV nacházela na jiné koleji než masovější a oblíbenější olympijské sporty²³⁰, především díky tomu, že neexistoval žádný hmotný úspěch v podobě medailí z Olympijských her²³¹. Později ale „dobývání“ vrcholů nejvyšších hor rezonovalo také jako něco exkluzivního²³²:

Při hodnocení vysokých sportovních úspěchů, kterými českoslovenští horolezci reprezentovali naši vlast a naši socialistickou tělovýchovu a kterými se zařadili na důstojné místo v evropském i světovém horolezectví, třeba podtrhnout, že tyto úspěchy souvisí s porozuměním a podporou nejvyšších stranických, vládních a tělovýchovných orgánů, s porozuměním a podporou celé naší socialistické společnosti. Tato skutečnost zavazuje všechny dobrovolné pracovníky v horolezectví k dalšímu zvyšování úrovně československého horolezectví ve sportovním mistrovství, v uvědoměném socialistickém vlastenectví a tím i v proletářském internacionalizmu v duchu idejí marxismu-leninismu.²³³

²²⁸ GREXA, J. *Dějiny sportu*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 205.

²²⁹ „Reprezentace ČSSR je vytvářena skutečně nejlepšími sportovci obou národů a národností. Tomu všemu napomáhá péče o ekonomické a technické zajištění tělesných cvičení, sportu, turistiky a rekreace. Uvedme jen výstavbu areálu Vysokých Tater, které se staly evropským střediskem zimních sportů, nebo výstavbu sportovního komplexu v Košicích, ale také spartakiádní stadión v Praze. Zvyšuje se náročnost trenérů a cvičitelů, kteří používají více poznatků vědy a techniky.“ CIKLER, Jaroslav. *Československá federace jako tvořivá základna pro rozvoj tělesné kultury*. In: Sborník vědecké rady ÚV ČSTV. *Mezinárodní vědecká konference při Československé spartakiádě 1975*. Olympia: Praha, 1975, s. 17.

²³⁰ Fotbal, lední hokej, tenis, krasobruslení, atletika, cyklistika. Doménou tělovýchovné činnosti bylo mimo jiné konání Československých spartakiád v pětiletých cyklech (1975, 1980, 1985). GREXA, J. *Dějiny sportu*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 203 - 204.

²³¹ „No oni to tak nebrali. Ten československý svaz tělesné výchovy potřeboval vždycky něčím oslňovat, na olympiádě medaile nebo něco takového a ti horolezci co jako něco vylezli, tak ale nikdo tomu stejně nerozuměl, nevěděl, co to je, takže my jsme tam byli takový chudí příbuzní ti horolezci a oni teda i tušili, že my jsme takový nepoddajní živly, jako že si nás moc nemůžou ovládat, takže nás moc neměli rádi no. Tak na oko se jako udělala trenérská rada, aby to bylo jako oficiální a byla to spíš taková hra. A ty zájezdy se pak pomocí toho svazu tělesné výchovy z toho nějak vydupaly.“ Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová, 31. 3. 2015, s. 6.

²³² Dnešní horolezecká literatura o tom takto referuje.

²³³ Zpravodaj horolezeckého svazu ČÚV ČSTV, 1984

Tendence reprezentovat Československo však nebyla sama od sebe patrná z vyprávění pamětnic. Některé k tomu zaujímaly zcela odmítavý postoj²³⁴, u jiných byla evidentní hrdost nad svými konkrétními sportovními výkony a jejich následné ocenění veřejností či Horolezeckým svazem. Přeci jen ale horolezci a horolezkyně se svými výstupy fascinovaly mnoho lidí, jak o tom svědčí úryvek z rozhovoru s Ivanem Gálfym, funkcionářem a předsedou Horolezeckého svazu. Potvrzuje to, že se v rámci tzv. „dobývání“ nejvyšších hor světa, jednalo o jistý způsob reprezentování.

V roku 1970 sme boli sním na Gerlachu a ja som mu (Ludvíku Svobodovi) rozprával, že sa chystáme do Himalájí. "No keď to slezete," riekol, "tak mi o tom príjdte popovídat do Prahy." Týždeň po návrate nám poslal osobitné lietadlo a prijal nás na Pražskom hrade. Cestou z hlavného mesta sme sa zastavili v Bratislave, kde nás prijali vládni predstavitelia: Jozef Lenárt a Peter Colotka. Nech ich už dnes hodnotíme akoľkovek, profesor Colotka nám povedal slová, ktoré mi v ušiach znejú dodnes. Vraj si ani neuvedomujeme, čo sme vykonali, lebo ako reprezentanti malého národa sme vynikli v tom, v čom majú tradíciu veľké národy.²³⁵

Mnoho pamětnic však tuto skutečnost bralo jako protekci ze strany vedoucích funkcionářů Československé vlády, která měla své kořeny v přátelských konexích a zcela neodpovídala tomu, kdo by měl být po zásluze přijat za své výkony.

Ten (Ivan) Gálfy uchvátil po té ruské invazi v tom horolezeckém svaze moc, pretože on byl podporovanej Slovenskem a téma nejvyššíma komunistama – Colotka, Jindra, Lenárt. Tyto tři postavy to byli Slováci, vysoko postavený komunisti v Československu. A ti jezdili do Tater, kde oni jim dělali různé chlastačky, jako horská služba organizovala a platil to Gálfy a tam oni ti to ukecali u nich. Sám Gálfy byl taky velký komunist, on sice dělal, že není, ale byl to normální kolaborant odpornej. A on to dovedlo domluvit s těmato a z toho vyplynulo jednak, že stát na to uvolnil ty prachy, to šlo všechno těmato kanálama a například stát dal příkaz, že je tam letadlo zadarmo odvezlo...to všechno šlo s tímhle. Teďka různé fabriky daly všechno zadarmo, nebo oni tenkrát nelítali, ale jezdili těma liazkama, tak jim nějaká jiná fabrika dala liazku, takže takhle to ten Gálfy organizoval a ještě na to dostával jednou za 4 roky peníze od ČSTV, takže oni to měli dobře podporovaný, jenomže to byla ta jediná výprava, která to tak měla, všichni ostatní jednak vůbec neexistovali a když existovali, tak si museli ty peníze sehnat od těch uranových dolů.²³⁶

Snaha prezentovat výkony horolezců a horolezkyň, či je nějakým způsobem přetvářet v „propagandu“, nebyla příliš zjevná. V praxi zůstávaly tyto snahy na nižší úrovni v rámci výročních zpráv a oficiální propagandistické činnosti každého z oddílů (zapojování mládeže,

²³⁴ „Mě to bylo fuk, já sem byla daleko od nějakejch snah někoho reprezentovat. Jako já sem si lezla pro sebe a pokud mě někdo někam napsal, jakože, tehdy se jako udělovaly výstupy roku a takový kraviný...no nikdy sem neměla žádněj výstup roku nebo sem si toho nevěšimla, ale to bylo spíš takový srandovní, pro mě teda.“ Rozhovor s Martou Špakulovou vedla Barbora Kramářová, 2. 10. 2014, s. 12.

²³⁵ PREKOPOVÁ, B. *V horách sa človek naučil prekonávať ťažkosti a nevzdávať sa.* Rozhovor Ivana Gálfyho pre Jamesák z roku 2009. Dostupné online: <http://www.horosvaz.cz/chs-informace/zemrel-ivan-galfy/>

²³⁶ Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 10. 2014, s. 14.

starost o nástěnku klubu, pomoc přírodě). Ve výročních zprávách Horolezeckého svazu či podružných oddílů se zmiňovalo provozování horolezectví hlavně v souvislosti s „*formováním morálních vlastností člověka jako občana socialistického státu, se zvyšováním fyzické, sportovní a branné přípravy členů, organizování jejich volného času ve smyslu sportovního vyžití, v té souvislosti i s posilováním etické stránky horolezectví, zvláště ve vztahu k přírodě a její ochraně*“.²³⁷ Proč se ale takto vyhýbala propaganda právě horolezectví, když u jiných sportů byla zcela jasně zřetelná? Pomineme-li hlubší význam, který reflektují všechny narátorky, a sice že jim horolezectví přinášelo jistou dávku svobody v nesvobodném světě, jeho zvýšená popularizace a propaganda by jistě vedly k většímu zájmu o cestování do zahraničí. Takovýto vývoj nebyl jistě v zájmu vedoucí strany státu, která se snažila spíše o eliminování výjezdů do cizích zemí.

Z dostupných archiválií a dobových tiskovin je zřejmé, že se více psalo o mužských horolezeckých výkonech, které byly ovšem četnější. V případě žen se zmiňovaly především oficiální expedice²³⁸ více než ty, které nebyly pod hlavičkou státního družstva.

U ostatních případů uvádím nejvíce vypovídající příklad toho, jakým způsobem ovlivňovala současně poplatná politická situace tisk ve spojení s horolezeckými úspěchy. Olympijské hry v roce 1984 jsou toho zářným příkladem. Tyto hry bojkotoval Sovětský svaz i ostatní státy Východní Evropy (kromě Rumunska a Jugoslávie), stejně jako Kuba, Etiopie a KLDK. To se týkalo také Československa, které na této olympiádě chybělo. Uváděným oficiálním důvodem neúčasti bylo údajné nedostatečné zajištění bezpečnosti a nerespektování důstojnosti sportovců. Pravou příčinou byla odvěta za bojkot předchozích OH v Moskvě, kam na výzvu USA nepřišlo 65 zemí na protest proti invazi Sovětského svazu do Afghánistánu.²³⁹ V souvislosti s tímto vývojem československého sportu, vedení státu reagovalo naprostým bojkotem jednoho z nejvýznamnějších výstupů ženského horolezectví v 80. letech. Česko-americkou expedici Diny Štěrbové a emigrantky Věry Komárkové nezmínil žádný dobový tisk, jak by tomu pravděpodobně mělo být u podobného úspěchu. Dina Štěrbová se stala první československou ženou, která vystoupala na vrchol osmitisícové hory

²³⁷ Zpráva o činnosti ÚV Českého horolezeckého svazu za uplynulé volební období od roku 1969. Duben 1973. Inventáře Archivu tělesné výchovy Národního muzea v Praze.

²³⁸ „Nejprve provedla vynikající výstup Stehlíková s Charvátovou, které ve třech dnech opakovaly cestu Chergianiho na Ťutu v obtížnosti 5B. Souhrnně lze konstatovat, že výprava byla velmi úspěšná a výstupy byly i sovětskou alpinistickou federací vysoko oceněny.“ Naši horolezci na Kavkaze, 21. 8. 1981

²³⁹ Srov. KOLÁŘ, F., HLADÍK, P., HAVRÁNKOVÁ, H. *Český olympismus: 100 let*. Praha: Olympia, 1999. 160 s. 111.

(Čo Oju, 8201 m. n. m.). Horolezkyně vzpomíná na prezentování svého největšího úspěchu takto:

No to tak bylo v roce, kdy tady ten tuhý socialistický tábor bojkotoval v Los Angeles olympiádu, potom na revanche udělali v té Moskvě a do toho já jsem se vezla nešikovně s Američankou a když se to vylezlo, tak se o tom mluvilo jenom na hlasu Ameriky, tak moji, ti to věděli, a když sem se vrátila, tak byl výslovný zákaz o tom cokoli psát. Vydalo ho ÚV ČSTV. Ale to potom mnoho lidí porušilo, protože ten komunismus byl v rozkladu, ale ČSTV se od toho tímto způsobem distancovala. A potom mě různě zvali, to se našli odvážní novináři. Jeden mě napsal asi za měsíc do Mladé fronty takovej článek, potom Lidé a země mi dovolili uveřejnit moji reportáž, oni zas ne všichni byli podělaní jo a zase už to nebylo tak mocný...to oni si hráli na něco, ale tu moc neměli. Už i toho (Ivana) Gálfyho sesadili, ten (František) Kele ho z té everestské výpravy vystrnadil a sám se tam nasomroval, já už nevím ty podrobnosti...no prostě měl lepší politické tlačanky.²⁴⁰

Podobnou zkušenost zažila ženská dvojice Dina Štěrbová a Livia Klembárová po výstupu na osmitisícový vrchol hory Gasherbrum II. v roce 1988. Kvůli vzniklým nedorozuměním mezi členy a členkami expedice a porušení řady pravidel stanovených vedoucím expedice, doznival výsledek expedice ještě na stránkách československých novin.

Protože jsem neměla letenku, musela jsem jet domů vlakem přes Čínu a když jsem za tři týdny dojela, už toho byly plné noviny. Aniž bychom se mohly nějak bránit, tak o nás do Pravdy napsali nactiutrrhačné články, kde shazovali i samotný výstup. Jak to mohli shazovat? Byl to československý prvovýstup, třeba na počest Polek, byla v Rakousku za ten samý výstup, vydaná poštovní známka. Výsledkem toho všeho bylo, že na základě těch článků chodila Lívie dva měsíce po Košicích „kanálama“ a vlastně už nikdy mezi horolezce nevkročila. Tak takhle smutně dopadla expedice na Gasherbrum, dodnes to nechápu. Několik let jsem trpěla takovým zvláštním psychickým blokem, všechny myšlenky o této výpravě jsem od sebe odháněla.²⁴¹

Tato skutečnost byla daleko od snahy nějakým způsobem prezentovat úspěšné výsledky obou československých horolezkyň. Větší míra zaujatosti a nevraživosti mezi jednotlivými horolezci a horolezkyněmi zapříčinila to, že Livia Klembárová po této zkušenosti s horolezectvím nadobro přestala. Hlavní důvod bych viděla spíše v nefungujících mezilidských vztazích a existujících sympatiích či antipatiích vůči jednotlivým členům a členkám. Svědčí o tom i jiná vzpomínka Aleny Čepelkové, která je opačnou vzpomínkou než předchozí úryvek:

Třeba po tom Dhaulághiri nás pozval asi Štrougal, a dostali jsme nějaký, nevím co, jak jsem říkala, to byl člověk ještě docela hrdina. Nebo po tom, co jsme vylezli tu anglickou cestu, tak sem napsala do prestižního anglického časopisu, takže taky to bylo hodně publikovaný. Takže díky několika málo jedincům, kteří se o to tady starali, tak ta informovanost v zahraničí o nás byla. Dokonce jsem slyšela, že to bylo oceňovaný víc než tady doma.²⁴²

²⁴⁰ Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová, 22. 10. 2014, s. 21.

²⁴¹ Dina – Good boy! Profil Diny Štěrbové. Časopis Everest. 07/2002, s. 60.

²⁴² Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová, 14. 10. 2014, s. 11.

Obrázek 13: Ilustrace z knihy o první československé ženské expedici do Himaláje.²⁴³

²⁴³ KOLEKTIV AUTORŮ. *Československé horolezkyňe ve velehorách Asie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1980, s. 31.

ZÁVĚR

Vzpomínky horolezkyň nás dovedly až na samý závěr práce, která se snažila přiblížit běh jejich každodennosti ve spojení s horolezectvím během sedmdesátých a osmdesátých let minulého století. Přestože mnohé s horolezectvím skončily ještě v minulém režimu, horolezkyněmi zůstávají ve svém srdci napořád. Závěr osmdesátých let lze označit na jedné straně jako konec vlády komunistického strany a s ním spojených restrikcí, na druhé straně také jako ukončení expedičního horolezectví většiny pamětnic, jelikož právě v této době nastaly změny, které k tomu vedly (mateřství, zaměstnání, finance). Otevřením hranic (s ním neomezené možnosti cestovat) a přeměnou plánovaného hospodářství v tržní ekonomiku, nastal velký zvrat v oblasti vysokohorského lezení. Tato nová etapa je vnímána všemi pamětnicemi velmi negativně, a to především díky postupujícímu vlivu komerce a degradaci původní myšlenky překonávat sám sebe vlastními schopnostmi a vůlí (a ne pomocí financí). Nové podmínky a doba, ve které se koncipovala svobodná společnost, nabízí prostor pro nové bádání k tématu ženského horolezectví (zejména v souvislosti se změnou vnímání ženy v domácnosti). Jiným zajímavým námětem k dalšímu výzkumu by byl komparativní pohled na podmínky mužů a žen, doplněný o výpovědi horolezců.

Diplomová práce vychází z šesti rozhovorů vedených pomocí metody orální historie. Zároveň velký prostor empirické části práce zaujímají popisné úseky, které provázejí vzpomínky pamětnic a dávají práci informativní charakter. Tento celek je založen na výpovědích narátorek doplněných o odbornou literaturu a dostupné archiválie. Interpretační část tvoří dva tematické okruhy: problematika postavení žen v horolezectví, spolu s druhým tématem, kterým je soukromá sféra narátorek a jejich spojení s praktikováním horolezectví. Tyto celky jsou doplněné o menší dílčí témata, která s nimi úzce souvisejí, mezi nimiž jsou cestování, emigrace či prezentování sportovních úspěchů komunistickou stranou.

Z prvního interpretačního celku vyplývá, jak zásadní roli hrálo postavení žen v době tzv. normalizace. Rezovalo napříč všemi dílčími tématy, na které se práce zaměřuje. V úvodním tematickém okruhu se ukazuje, jak se ženy cítily oproti mužským sportovcům silně znevýhodňovány, a proto se snažily cíleně vybočovat a vytvářely ženské horolezecké dvojice. Tento interpretační závěr není poplatný s dobovými literárními zdroji, které tvrdí, jak se

rozdíly v postavení obou pohlaví srovnaly. Podobný vývoj provázal i druhé interpretační téma o soukromé sféře narátorek. Nerovnosti v postavení žen na veřejnosti šly ruku v ruce s patriarchálním nahlížením na ženy v domácnosti. Ačkoli některé pamětnice tvrdí, jak jim manželé odjezdy umožňovali, z interpretace vyplývá, že se mužů musely v podstatě doprošovat a svým způsobem získávat další (nad ostatní nutné) neoficiální povolení pro opuštění svého domova. Ačkoli by se mohlo zdát, že největší potíže při odjezdech na zahraniční expedice byly zapříčiněny striktními nařízeními komunistického režimu, pravdou je, že téměř všechna omezení a komplikace vzešly ze situace v soukromí. Mateřství, manželství a finanční poměry tak určovaly kroky horolezek více, než uplatňovaná devizová politika státu.

Většina výstupů této práce byla založena na informacích získaných z vyprávění pamětnic. Odborná literatura tak sloužila především jako komparativní zdroj pro popisné části diplomové práce a doplňovala druhý pohled na jednotlivé dílčí okruhy vyplývající z rozhovorů.

Na závěr je vhodné doplnit, čím byla tedy každodennost československých horolezek jiná než každodennost jiných žen, jakým způsobem byla zvláštní a ojedinělá? V běhu svých každodenních dní se na první pohled příliš nelišila. Všechny ženy se snažily plnit co nejlépe funkci matek a manželek, chodit do zaměstnání a pečovat o domácnost. Tato práce se nezabývala komparací každodennosti ostatních žen, proto lze jen spekulovat nad tím, že i přesto byla každodennost horolezek specifická. Musely disponovat obrovským nadšením a organizačními schopnostmi, aby během těch „běžných“ dní paralelně pěstovaly svou zálibu a zvládaly komplikovanou přípravu zahraničních expedic. Na svou dobu to byly ženy s velkým rozhledem na poli cestování, a nebály se postavit také dobovým konvencím, aby si splnily svůj sen a vydaly se na dobrodružnou cestu do vysokých hor. Horolezectví pro ně představovalo (a stále představuje) životní cíl, cestu a naplnění. Skutečnost, že pamětnice žily v totalitním zřízení a jejich koníček pro mnohé představoval útek do svobody, v zásadě takovou roli nehrála.

POUŽITÉ ZDROJE

LITERATURA

- DIEŠKA, I. Horolezectvo – encyklopédia. Bratislava: Šport, 1989.
- ČSÚ. Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1980. Praha: SNTL, 1980.
- ČSÚ. Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1989. Praha: SNTL, 1989.
- FRANK, T. – KUBLÁK, T. a kol. Horolezecká abeceda. Praha: Epocha, 2007.
- GREXA, J. Dějiny sportu. Brno: Masarykova univerzita, 2011.
- HÁKOVÁ, L. Ženy v sociální struktuře naší společnosti. In: MACHONIN, P. Sociální struktura socialistické společnosti. Praha: Svoboda, 1966.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005.
- KOLÁŘ, F., HLADÍK, P., HAVRÁNKOVÁ, H. Český olympismus: 100 let. Praha: Olympia, 1999.
- KOLEKTIV AUTORŮ. Československé horolezkyně ve velehorách Asie. Olomouc: Univerzita Palackého, 1980.
- PROCHÁZKA, V. – BERANOVÁ, J. Češi a hory. In: KOLEKTIV AUTORŮ. Člověk v přírodě – příroda v člověku. Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví 1897 – 1997. Praha: ČHS a Tyršovo muzeum tělesné výchovy a sportu, 1997.
- PRŮCHA, V. Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 - 1992. 2. díl. Praha: Nakladatelství Doplněk, 2009.
- RATAJ, J. - HOUDA, P: Československo v proměnách komunistického režimu. Praha: VŠE – Oeconomica, 2011.
- RYCHLÍK, J. Devizové přísliby a cestování do zahraničí v období normalizace. Praha: ÚSD AV ČR, 2012.
- SCHINDLER-WISTEN P. Kdo neokrádá stát, okrádá rodinu. In: Miroslav Vaněk (ed.): Obyčejní lidé...?!. Praha: Academia, 2009.
- ŠTĚRBOVÁ, D. Touhy a úděl. Praha: Nakladatelství DOŠ, 2014.
- ŠTĚRBOVÁ, D. Čo oju. Tyrkysová hora. Praha: Olympia, 1988.
- TICHÁK, R. Zimní horolezecké táboření. Praha: Státní tělovýchovné nakladatelství, 1955.
- TŮMA, O., VILÍMEK, T. Česká společnost v 70. a 80. letech: sociální a ekonomické aspekty. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012.
- VANĚK, M. – MUCKE, P. Třetí strana trojúhelníku. Praha: Fakulta humanitních studií, 2012.
- VRANKA, Milan. Za výzvou velehor – čeští horolezci na osmitisícovkách. Praha: Metafora, 2004.

ARCHIVNÍ ZDROJE

Archiv Českého horolezeckého svazu. Fond horolezectví (nezpracovaný). Výroční zpráva Klubu českých alpistů za rok 1939, č. 1, r. VII., s. 1.

Archiv Českého horolezeckého svazu. Fond horolezectví (nezpracovaný). Výroční zpráva horolezeckého oddílu TJ Lokomotiva - Ingstav Brno za rok 1986, č. 5, s. 10.

Archiv Českého horolezeckého svazu. Fond horolezectví (nezpracovaný). 40 let horolezectví v Gottwaldově: 1944-1984, č. 3, s. 14 - 15.

Archiv Národní knihovny ČR. Sborník vědecké rady ÚV ČSTV. Československá federace jako tvořivá základna pro rozvoj tělesné kultury. Olympia: Praha, 1975, s. 17.

Archiv tělesné výchovy a sportu Národního muzea v Praze. Fond Horolezectví. Horolezectví 1894 – 2007, č. 20, s. 2.

Archiv tělesné výchovy a sportu Národního muzea v Praze. Fond Horolezectví. Zpravodaj Českého horolezeckého svazu, č. 3, s. 2 - 6.

Archiv tělesné výchovy a sportu Národního muzea v Praze. Fond Horolezectví. Zpravodaj horolezeckého svazu ČÚV ČSTV, č. 6, s. 15.

Archiv tělesné výchovy a sportu Národního muzea v Praze. Fond Horolezectví. Zpráva o činnosti ÚV Českého horolezeckého svazu za uplynulé volební období od roku 1969, č. 7, s. 20.

ONLINE ZDROJE

„Alena Čepelková.“ In: *Outfanatic*. 24. 2. 2014 [online] [cit. 22. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://www.outfanatic.com/clanek-246-Rozhovor-Honzy-Vestaka-s-horolezeckou-legendou-Alenou-Cepelkovou>>.

„Blanka Nedvědická.“ In: *Dobrovolníci ve Sluneční škole*. [online] [cit. 22. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://www.surya.cz/novinky/detail/id/415>>.

„Dáša Kropáčková“. In: *Galerie lezců*. [online] [cit. 15. 6. 2015]. Dostupné z: <<http://www.skalnioblasti.cz>>

„Dina – Good boy!“. In: *Časopis Everest*. [online] [cit. 22. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.dinasterbova.com/PROFIL_DINA.pdf>.

„Dina Štěrbová.“ In: *Galerie*. [online] [cit. 22. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://www.dinasterbova.cz/>>.

„Fanské hory a Matča.“ In: *Treky, turistika*. 6. 11. 2007 [online] [cit. 20. 5. 2015]. Dostupné z: <[http://www.treking.cz/treky/matca.htm?full_discussion=true&id_comment\[\]=3230](http://www.treking.cz/treky/matca.htm?full_discussion=true&id_comment[]=3230)>.

HAVELKOVÁ, B. „Genderová rovnost v období socialismu.“ In: Bobek, M.- Molek, P. – Šimíček, V. (eds.) *Komunistické právo v Československu*. Kapitoly z dějin bezpráví. 25. 2. 2011 [online] [cit. 28. 4. 2014]. Dostupné z: <<http://www.komunistickepravo.cz/obsah/>>.

„Historie – příběh jednoho salonu.“ In: *Americký klub dam*. [online] [cit. 12. 2. 2015]. Dostupné z: <<http://americkyklubdam.wz.cz/02-historie.htm>>.

- „Indian Himalaya Map.“ In: *Image galleries*. [online] [cit. 20. 5. 2015]. Dostupné z: <<http://pixshark.com/indian-himalaya-map.htm>>.
- „Jana Nosková.“ In: *Institut sportovního lékařství*. [online] [cit. 22. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://www.sportovnilekarstvi.cz/nasi-lide/>>.
- „Jaroslava Tallová.“ In: *Galerie lezců*. [online] [cit. 15. 6. 2015]. Dostupné z: <<http://www.skalnioblasti.cz>>
- „Kavkaz.“ In: *Turistika a hory*. 17. 6. 2008 [online] [cit. 20. 5. 2015]. Dostupné z: <<http://www.rusko-info.cz/clanek/kavkaz>>.
- „Lenka Benešová Seydel.“ In: *Sedmikrásky*. 4. 4. 2015 [online] [cit. 22. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://fotonec.blogspot.cz/search?updated-max=2015-04-16T21:28:00%2B02:00&max-results=5>>.
- „RNDr. Marta Špakulová DrSc.“ In: *Osobnosti vědy a techniky*. [online] [cit. 22. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://www.osobnostivedy.sk/osobnost/rndr-marta-spakulova-drsc>>.
- MAŤAŠÁK, M. „Armádní horolezci na Kavkaze.“ In: *Historie oddílu*. [online] [cit. 22. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://www.lokalka.eu/index.php/clanky/clanky-podle-roku/2005/137-armadni-horolezci-na-kavkaze--684>>.
- MITÁČ, S. „Petr Schnabl: Půl století do kopce.“ In: *eMontana*. [online] [cit. 10. 5. 2015]. Dostupné z: <http://www.emontana.cz/?page_id=4859>.
- NOVÁK, J. „Historie českých himalájských expedic.“ In: *Alpinismus*. 02. 01. 2008 [online] [cit. 20. 2. 2015]. <<http://www.horosvaz.cz/clanky-k-historii/historie-ceskych-himalajskych-expedic/>>.
- „Odboj proti nacismu.“ In: *Dějiny města Ústí nad Labem*. [online] [cit. 14. 2. 2015]. Dostupné z: <<http://www.usti-nl.cz/dejiny/1938-45/ul-7-14.htm>>.
- „Olga Zibrínová.“ In: *Montana*. [online] [cit. 15. 6. 2015]. Dostupné z: <<http://www.montana.cz/archiv/montana-2008-5/article/olina-olga-zibrinova-laskova/>>.
- PREKOPOVÁ, B. „V horách sa človek naučil prekonávať ťažkosti a nevzdávať sa.“ In: *ČHS - informace*. 21. 7. 2011 [online] [cit. 12. 5. 2015]. Dostupné z: <<http://www.horosvaz.cz/chs-informace/zemrel-ivan-galfy/>>.
- „První mistři sportu v horolezectví.“ In: *Horolezecká bibliografie*. [online] [cit. 13. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.skalnioblasti.cz/4_history/5_history_index.asp?history_cmd=11view&id=1185>.
- „Téryho chata“. In: *Nostalgické Tatry*. [online] [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://www.nostalgicketatry.sk/historia/teryuka.html>>
- VODOCHODSKÝ, Ivan. 2008. „Patriarchát na socialistický zptřsob: k genderovému řádu státního socialismu.“ In: *Gender online*. 27. 1. 2008 [online] [cit. 29. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cislocianku=2008012707>>.
- „31. 5. 1970 tragický Huascaran.“ In: *VÝROČÍ*. [online] [cit. 11. 2. 2015]. Dostupné z: <<http://www.horolezeckaabeceda.cz/aktualita.php?id=27>>.

ROZHOVORY

Rozhovor s Lenkou Benešovou vedla Barbora Kramářová 31. 3. 2015.

Rozhovor s Alenou Čepelkovou vedla Barbora Kramářová 14. 10. 2014.

Rozhovor s Blankou Nedvědickou vedla Barbora Kramářová 15. 12. 2014.

Rozhovor s Janou Noskovou vedla Barbora Kramářová 16. 4. 2015.

Rozhovor s Martou Špakulovou vedla Barbora Kramářová 2. 10. 2014.

Rozhovor s Dinou Štěrbovou vedla Barbora Kramářová 22. 10. 2014.

PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Horolezecké fotografie z osobního archivu pamětnic

Příloha č. 2 – Redakčně upravené přepisy rozhovorů

Příloha č. 1 – Horolezecké fotografie z osobního archivu pamětnic

Federální reprezentační družstvo na Kavkaze (Alena Stehliková (Čepelková) a Zuzana Charvátová (Hofmannová) mezi muži), SSSR 1981.²⁴⁴

Alena Čepelková na vrcholu pamírské Pik Korženěvské, SSSR 1983.²⁴⁵

²⁴⁴ Archiv Aleny Čepelkové.

²⁴⁵ Archiv Aleny Čepelkové.

První zkušenost Lenky Benešové ve Vysokých Tatrách. Pohled na západní stěnu Lomnického štítu a patnáctiletou Lenku Benešovou v hornické přilbě, ČSSR 1964.²⁴⁶

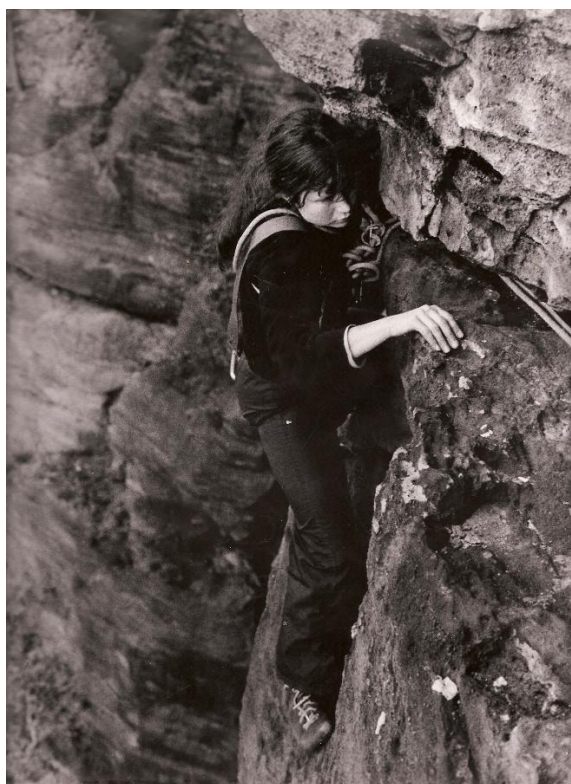
Lenka Benešová zvaná „žížala“ v Moravském Krase, ČSSR 60. léta.²⁴⁷

²⁴⁶ Archiv Lenky Benešové.

²⁴⁷ Archiv Lenky Benešové.

Foto 1: Lenka Benešová ve vícedělkové cestě Rorejsi v Moravském Krase.²⁴⁸ Foto 2: Lenka Benešová na Pulčínách.²⁴⁹

Lezecké začátky Aleny Čepelkové na severočeských pískovcích, ČSSR 1975.²⁵⁰

²⁴⁸ Archiv Lenky Benešové, foto Jiří Dobrovolný.

²⁴⁹ Archiv Lenky Benešové.

²⁵⁰ Archiv Aleny Čepelkové.

Dina Štěrbová na vrcholku Afghánské hory Noshag, Afghánistán 1977.²⁵¹

Společná fotografie z první ženské horolezecké expedice do Himaláje, Nepál 1980.²⁵²

²⁵¹ Archiv Diny Štěrbové.

²⁵² Archiv Diny Štěrbové.

Dina Štěrbová před vrcholem osmitisícovky Čo oju, Nepál 1984.²⁵³

²⁵³ Archiv Diny Štěrbové.

Alena Čepelková v pískovcové oblasti Wadi Rum, Jordánsko 2003.²⁵⁴

Blanka Nedvědícká na hřebeni k nejvyššímu postupovému táboru na Mount Mc Kinley, Aljaška 2008.²⁵⁵

²⁵⁴ Archiv Aleny Čepelkové.

²⁵⁵ Archiv Blanky Nedvědícké.

Příloha č. 2 – Redakčně upravené přepisy rozhovorů

Lenka Benešová Seydel

L.B.: Já jsem se narodila v Brně 1. května 1949, to bylo dost brzy po válce ještě, takže ta doba tím byla hodně ovlivněná. Moji rodiče byli oba za války zavření, tatínek strávil přes tři roky v koncentráku a byl tím i dost řekla bych postižen. Jenomže jako dítěti se mi to nezdálo, děti berou všechno samozřejmě tak jak je a nekladou si otázky, jestli to může být taky jinak. Rodiče se mnou vždycky jezdili do přírody, to byla jejich láska a my jsme trávili vždycky neděle, soboty se pracovalo, tak neděle někdy venku, neexistovalo, že bychom zůstali doma. Do školy jsem chodila, jako všechny děti, na devítiletku, tam jsem dokonce byla jednou předsedkyně pionýrské skupiny, protože tatínek byl dělník pomocný někde, ale on byl pomocný dělník jenom proto, že ho vyhodili jako šéfredaktora rovnosti, protože napsal nějaký článek, který nebyl politicky konformní.

B.K.: On byl tedy novinář?

L.B.: On byl žurnalista, bohužel to nedělal moc dlouho, protože v padesátých letech se dostal okamžitě do konfliktu, i když byl komunist, byl komunist, protože byl v koncentračním táboře a tam mu komunisté pomáhali. Takže oni jako usoudili, že když mám takový dělnický původ, tak mám být předsedkyně, jenže za půl roku zjistili, že tatínek je sice pomocný dělník, ale to pozadí...takže jsem zase nebyla předsedkyně, tak mi to bylo takové divné.

B.K.: A spojovala jste si to nějak?

L.B.: No rodiče žili tehdy dost v obavách, asi by to špatně dopadlo, kdyby Stalin tehdy neumřel, oni se tu pokoušeli udělat nějaké odborové centrum, pak to nakonec dopadlo dobře. To tak nějak kolem mne procházelo, já sem vnímala, že je to nějaké jiné než u ostatních dětí. Ale jak říkám, tu přírodu jsme měli vždycky jako takový únik, moji rodiče koupili ještě s přáteli, několika rodinami chalupu, na Beskydech, na hřebeni, tak jsme tam trávili prázdniny a to bylo to nejhezčí, co jsem si uměla představit.

B.K.: Měla jste nějaké sourozence?

L.B.: Měla jsem jednoho bratra, o pět let mladšího, ten zahynul bohužel, byl velmi dobrý horolezec, extrémní a zahynul na Kavkaze v roce 1983. Jako šel sólo a při slanění, nikdo neví jak a proč. A co dál. Můj tatínek kdysi jako mladý muž lezl a pak toho nechal, spíš nuceně, jak se děly různé politické události a potom zase začal. Měl známé kamarády, kteří mu řekli, pojed s námi a tak zase začal lézt. A mne to velmi zaujalo, já jsem studovala různé horolezecké knížky a pořád jsem si to představovala, jaké to asi je.

B.K.: Jako už od dětství?

L.B.: No tak já jsem vlastně dělala všechny možné sporty. Já jsem dělala už od svých tří let krasobruslení a uměleckou gymnastiku, sportovní gymnastiku, volejbal a atletiku. Já jsem opravdu chodila z jednoho do druhého, každé odpoledne jsem vždy trávila v tělocvičně nebo na hřišti. Ale to lezení, to pro mě bylo takový strašně...no nevím, asi to znáte.

B.K.: Jo, já si to umím moc dobře představit.

L.B.: Tak jsem tátu, když mi bylo 14, tak jsem ho udundala, aby mě vzal s sebou, to jsme tehdy jeli s horolezeckým oddílem Slávia, táta tam byl předseda a ten tam jezdil takovým strašným starým autobusem, takovou šílenou poslepanou kraknou a vždycky byl jako jásos, když nás to dovezlo až k cíli. Tak jsme vyjeli na Vysočinu na čtyři palice a tam jsem poprvé lezla, to byl úžasný zážitek a to už jsem tomu propadla prostě. No pak jsem lezla čím dál tím víc a začalo mě to jít, pořád víc mě to bavilo a tak se to stalo mým hlavním zájmem, já jsem teda ještě kromě toho chodila na hvězdárnu, pracovala jsem tam ve dvou sekcích amatérsky, ale to lezení bylo neustále jako v popředí. Pak když mi bylo 15, tak jsme poprvé jeli do Tater, tam sem zažila úžasný výstup, kdy jsme při sestupu zatměli, protože to bylo zasněžené a zledovatělý, no tak jsme lezli dolů, kdosi měl baterku v puse kulatou a bylo to takové dramatické, ale mně se to strašně líbilo všecko. To najednou byl naprosto jiný svět, to byla ještě úplně jiná příroda, než jakou jsem znala a mě to úplně uchvátilo. No a my jsme byli asi tři v jednom oddíle, asi patnáct šestnáct.

B.K.: Můžete nějak specifikovat ten oddíl? V rámci čeho to bylo?

L.B.: To byly tehdy různé oddíly v Brně, které si tak poněkud i konkurovaly a já jsem byla v horolezeckém oddíle Slávia, to bylo u Vysoké školy, ty Slávie byly většinou oddíly Vysokých škol, tam bylo hodně vysokoškoláků právě a jak říkám, táta tam byl předseda.

B.K.: Takže vy jste tam byla ještě na střední škole?

L.B.: No, tehdy ta škola trvala do patnácti, tak já jsem ještě v těch čtrnácti tam vstoupila. No a pak už jsem začala v létě sama jezdit do Tater, protože tam holky z oddílu pracovali na Teryho chatě přes prázdniny, tak jsem tam taky pracovala, roznášela čaje, krájela chleby a já nevím co, tam jsem vlastně trávila prázdniny celé a pak jsem začla chodit na gymnázium....teda to je hrozný, moc si to nepamatuju, ono se toho pořád tolik dělo, protože mě se teda osobně dělo i hodně těch špatných věcí. No mě v té době potkalo v životě dost nepříjemných a smutných věcí, ale to lezení, u toho jsem se vždycky nějak zachraňovala, to mě vyťahovalo ze všeho možného, to je takový jiný svět a ona ta doba byla i taková dosti neradostná bych řekla. Bylo všechno velmi omezené, takové reglementované a to lezení byla svoboda. To jsme vždycky potom odjížděli, když už pak byly volné soboty, tak v pátek odpoledne někam ven, na Pálavu, do krasu, tam jsme zůstali přes celý víkend. To byl úplně jiný svět a třeba do Krasu, tak to byl úplně svět sám pro sebe, protože tam jsou úžasný jeskyně, napůl ještě neobjevený, takže tam i hodně lidí co lezlo, tak byly jeskyňáři, tak občas nás i někam vzali, kam se jinak nesmělo.

B.K.: To ještě nebylo takhle zprofanovaný, jak je to dneska?

L.B.: No ona je tam pořád velká část neobjevená a nechodila tam vždycky tam velká část lidí, ale hodně, to bylo plný, ale bylo to jako dneska, jak je to zprivatizovaný a je z toho udělaný takový velký obchod, to tehdy nebylo.

B.K.: A vnímala jste i v tom světě lezení, že tam třeba nějak zasahuje ten systém?

L.B.: No tak to se nedalo nevnímat. To tam samozřejmě bylo stále a hlavně později, když jsem lezla pořád líp a když jsem se pak dostala do toho družstva reprezentačního a pak šlo o to, kdo kam pojedou do zahraničí.

B.K.: Ano, to mě zajímá taky hodně, k tomu se potom určitě ještě dostaneme.

L.B.: Jo, kde sem to byla, střední škola. Tak to jsem pořád jenom lezla lezla lezla, pak jsem odmaturovala, předtím jsem se ještě vymlela na pionýru, jsem se skoro zabila. To byla taková malá motorka, ale když se chtělo, tak jela i padesát, takže jsem s ní vjela někde tam do telegrafního sloupu den před maturitními písečkama. Tak jsem ležela hrozně dlouho v nemocnici, i s tím lezením jsem si musela dát pauzu, ale pak jsem se z toho za ten rok zase dostala. Pak jsem začala studovat tady na univerzitě matematiku no a lezla jsem.

B.K.: Takže jste měla takový exaktní zájem nebo jste chtěla na něco jiného?

L.B.: No, já jsem začla původně studovat i filozofii a chtěla jsem to dělat obojí, jenže pak přišel rok 68 a pak dobré lidi z té filozofie vyházeli, kvůli kterým jsem tam vlastně chtěla chodit.

B.K.: Myslíte pedagogy.

L.B.: Ano, pedagogy, tam byl třeba Bolek Sus, a jiní výborní lidi a ti samozřejmě z politických důvodů zmizeli velmi rychle a kdo tam zůstal na té filozofii, tak to s prominutím nestálo za řeč.

B.K.: Jo, ty humanitní vědy, to je to, co nejvíc ovlivňuje tu společnost.

L.B.: Tak jsem si říkala, že matematika, do toho se nebude nikdo vcelku moc plést, to zůstane v jakékoli politické situaci, tak jsem zůstala u té matematiky.

B.K.: To máte teda úplně stejné jako Dina Štěrbová s tou matematikou, co mi vyprávěla, že v tom prostě hledala ten systém, které nemohl nikdo nabourat.

L.B.: Jo, my jsme byli spolu s Dinou dost často v horách. No ano, to myslím, že hodně lidí tehdy hledalo taková to povolání, takže jsem skončila u té matematiky, pak mi umřel ještě tatínek, tak to byla zase další...no nějak mi někdo pořád umíral, to nebylo hezké. Tak to se mi dařilo docela špatně, ale u toho lezení jsem pořád zůstala, bohužel jsem tehdy byla i silně anemická, takže jsem strašně zhubla, na to lezení to nebylo tak špatné, dokud jsem nemusela nosit batoh. No pak se mi teda podařilo i v Tatrách pár dobrých výstupů, pak jsem si za pomocí Ivana Diešky našla partnerku do těch Alp, to byla Hanka Ferencová z Bratislavy, ta tehdy tak trochu začínala, ale byla velmi šikovná a velmi dobře lezla a Ivan nás seznámil a tak jsme začli lízt spolu. Mimochodem díky mě se potom Hanka seznámila se svým dnešním manželem. Mě jednou bylo špatně a nemohla jsem na túru a on šel místo mě s ní, on tam někde dělal topiče, aby mohl lízt, takové náhody. No a s Hankou jsme toho v Tatrách hodně popolezly, protože obě jsme tam o prázdninách někde něco...vařili na chatě, převlíkli postele, prostě to bylo normální jet v těch semestrových prázdninách do tater, aby tam člověk nemusel nic platit a mohl tam být zadarmo, tak tam někde na chatě pracoval. Sice jsme tam nikdy moc nevydělali, ale ani jsme toho moc nenapracovali, takže to bylo v pořádku. Takže to jsme tehdy objevovali takovýty cesty, co moc ženský nelezly. To jsme spolu lezli Girtku na Kežmarák, Bertku na Kežmarák, Hokejku na Lomničák a takovýhle věci, který tehdy...no oni jsou i dodnes...mě sice vykládali, že to lezou bez lana, jako prosím o to ani nejde, my jsme tam v tom laně taky nevyseli, ale oni jsou takový frajeři, oni to tehdy taky už lidi lezli bez lana. No a

díky Ivanu Dieškovi, ten to tenkrát nějak prosadil, že nás vzali jako ženský do reprezentačního mančafu s mužskejma, protože těch ženských bylo málo co dobře lezly. Bylo jich pár, my jsme se všechny znaly samozřejmě, ale...

B.K.: Mohla byste třeba někoho zmínit?

L.B.: To byla Aťka Hyňáková, Dina Štěrbová samozřejmě, Zorka Patková, Sylva Kysilková. My jsme byly tak trochu roztroušený po celý republice, my jsme se teda znaly, pak se začali dělat soustředění pro ženy, to organizovala Bláža Karasová, to byla stará horolezkyně, které vždycky lezla velmi dobře.

B.K.: Tu znám.

L.B.: Její dcera Blážička ta lezla taky moc dobře, tak začala organizovat taková soustředění, tak tam jsme se poznávali a domlouvali si všelijaké akce. No a v tom mančafu to byl vždycky docela boj, i s těma mužskejma, protože někteří si jako mysleli, že tam berem místo nějakým klukům, kteří by lezli líp, tak jsme si říkali, že jim to musíme dokázat a něco pěkného vyhlízt.

B.K.: Takže jste pocítovala takový napětí, že ty horolezci ty holky moc nebrali?

L.B.: No, dost jsem se o to často hádala s nima. A byla jsem moc ráda právě, že lezeme dvě holky, jinak i když jsem třeba cestu vyváděla, tak oni pak vykládali, že sem to třeba lezla jako druhá. Jako svoji nejtěžší, nejlepší cestu v Tatrách jsem vlastně vyváděla a pak říkali nějakí lidi, že jsem to šla druhá, což nebyla pravda. Jsem měla parťáka, který to vůbec lízt nechtěl, já jsem ho přemluvila a on to pak šplhal po laně.

B.K.: Takže jste vlastně i záměrně lezla s těma ženama, protože...

L.B.: No a s Haničkou jsme si i moc dobře rozuměli, byli jsme spolu i v Alpách a něco jsme tam vylezli v Chamonix, ale bohužel počasí stálo za bačkoru. No a teď se můžu vrátit k těm zájezdům. To bylo vždycky...byl jeden zájezd za sezonu, někde se vyjíždělo a teď kdo tam pojede.

B.K.: Myslíte v rámci horolezeckého svazu?

L.B.: Ano, a jinak se dalo vyjet jen tak, že si člověk požádal u policie o výjezdni doložku, k tomu musel mít souhlas zaměstnavatele, to byl první problém, protože zaměstnavatelé měli třeba obavy, že lidé jim utečou a budou z toho mít potíže, takže si to dost rozmýšleli. A dostat tu výjezdni doložku, to bylo jak vyhrát v sazce. Lidi tam měli známí, podpláceli atakdále. Napřed se musel dostat devizový příslib v bance, aby člověk mohl vykázat, že má peníze, což se třeba člověku podařilo jednou za pět let. Když měl ten příslib, šel s ním k policajtům a ti mohli a nemuseli to povolit. Takže to bylo...vždycky jsme na tom pracovali celý rok, já sem si říkala, ty jo, už toho nechme a jezděme do Tater, budeme mít parádní dovolenou za ty prachy, co do toho vrážíme. Oni ty devizy byly šíleně drahý, to dnes jsou taky, ale tehdy to bylo ještě horší. To se kupovali načerno marky u veksláků...no bylo to náročné. Pak byly zájezdy horolezeckého svazu, tvrdě vybojované...

B.K.: To od jakého roku se začaly pořádat?

L.B.: Pokud si pamatuju, tak to už bylo jaksi vždycky. Nám dokonce jednou nám vyjednal vedoucí, já jsem pak změnila oddíl do Zbrojovky a vedoucí toho oddílu, to byl František Plšek, to byl opravdu vynikající horolezec, který tady dělal Macochu, lezl strop Macochy, lezl první Hokejku...no prostě na tu doby úžasně cesty a ten nám nějak vyjednal výměnný zájezd do Alp. Vyjednal to s nějakou odbočkou toho Alpenvereinu u Mnichova, takže oni jako měli přijet sem a my jsme jeli jakoby za nima ale vlastně jsme jeli do Alp a oni nám tam něco někde jako zaplatili, ale většinou moc ne, na to jsme si museli někde sehnat na černo peníze. Bylo to nesmírně komplikované, ty peníze se nemohli přes hranice převážet, tak se museli schovat, aby je nikdo nenašel při případné prohlídce jako.

B.K.: A v jakém to bylo roce? Kdy jste začala poprvé jezdit do zahraničí?

L.B.: No to byl můj první zájezd do zahraničí, to bylo s tou zbrojovkou, nějak 1971, 1972.

B.K.: Takže počátkem sedmdesátých let jste začala takhle aktivněji jezdit.

L.B.: No já jsem byla dost aktivní i předtím, ony ty Tatry jsou dost adekvátní vůči ostatním horám.

B.K.: To nechci nijak snižovat.

L.B.: Jako Chamonix je něco jiného, ale třeba Dolomity, tak ty Tatry se jím plně vyrovnají. No takže to jsme poprvé vyjeli, napřed jsme byli v Etzálských Alpách, tam jsme se drápali po těch sněhohledových stěnách a pak jsme jeli ještě do Dolomit a na to jsme všichni čekali, ty Dolomity, to byl vždycky náš sen. Tam jsme byli pod Tore Fieste, Tore Venecia a tam jsme někde stanovali u chaty Batzorel v lese, tehdy to ještě šlo a my jsme teda lezli na...samozřejmě jsme si hledali to nejtěžší, když už tam jsme, tak to musí stát za to. Tak kluci lezli na Tore trieste, to jsme losovali, kdo co poleze, protože samozřejmě všichni

chtěli na Tore trieste. A my jsme si vybrali na Tore Venecia, tam byla nějaká nová cesta přes takový obrovský převis. A to že je teda ten největší prďák, co tam je, tak sme do toho nastoupili a zjistili jsme, že vlastně děláme první průstup a navíc to bylo tak rozbitý, že by tam asi nikdo jinej do toho nevezl, ale my nadšenci jsme to teda nějak přelezli...šandy byly mizerný, skoby se daly vyťahovat, takovýhle bloky se tam vyvalovaly..takový ty žlutý, odporný skály, který už od pohledu jsou lámavý. Pak jsme museli bivakovat, pak začlo sněžit, tak sme to druhý den dolízali ve sněhu. Tak jsme to teda vylezli, v pořádku sestoupili a pak jsme byli hrdinové na té chatě, protože tam byl starý pan Ernani Fae, ten tam taky dělal prvovýstupy a ten nás pozoroval ze zdola a pak nás pozval na chatu, jak jsme jinak nechodili, protože jsme neměli prachy a tak sme se tam směli sušit u ohně a objednali nám víno a guláš, tak jsme tam byli hvězdy no.

B.K.: A to jste byla s tou Hankou?

L.B.: Ne, to jsem byla ještě s tou zbrojovkou, to jsem měla dva partáky, se kterýma jsme to lezli a s Hankou jsem začala lízt teprve potom, to trvalo myslim ještě tak dva roky. Na Kavkaze jsem tehdy taky ještě nebyla s Hankou, tam jsem byla s Hankou Myslivcovou, to byla taky výborná lezkyně, ta lezla s Poldou Páleníčkem, nevím, jestli to jméno znáte.

B.K.: Jo, jo, jo.

L.B.: Tak oni lezli výhradně spolu a Hanka teda chodila většinou druhá, ale lezla velmi těžký věci s ním, i v Alpách, tam se jim podařilo taky jednou jet a vylezli tam krásný věci v Dolomitech. Takže s Hankou myslivcovou jsme byli pod Elbrusem a to jsme měly opravdu smůlu, protože počasí nestálo vůbec za nic, bylo strašně moc sněhu, tak jsme tam lezly takový bezvýznamný věci. Byly jsme tam prostě moc brzo no. A na Elbrus jsme dokonce chtěly, ale ani tam jsme nevylezly, tam se pár lidem udělalo v té výšce špatně, a jednak jsme si, jako na pokyn našeho jakoby trenéra, to jsme museli jako oficiálně mít trenéra, no on to byl Jura Ševčík...tak on vyhlásil, že si nemáme brát mačky, že je to blbost, že to jenom protáhнем, když deme jenom ve sněhu a nahoře to bylo všechno sfoukaný a byl tam vodní led. Tak jsme se tam otočili někde za sedlem a šli jsme zase domů. Takže ani na ten Elbrus jsme nevylezli. Ale bylo to zajímavý, to byla moje první cesta do Ruska, tak jako ty poměry jaký tam byly a i v tom horolezeckém táboře, tak to bylo nezapomenutelné. Že bylo všechno naprosto proorganizované a vždycky sme si museli jít nafasovat jídlo na túru, vždycky podle obtížnosti se fasovalo jídlo, čím obtížnější, tím bylo lepší jídlo.

B.K.: A to jste fasovali od koho?

L.B.: My jsme byli normálně jako ti Rusové v tom jejich táboře, jenomže to bylo nějak tak po té okupaci, tak oni nás tam moc nechtěli, abychom se bavili s ostatníma, tak nás tam tak trošku izolovali.

B.K.: A byli jste nějakým způsobem hlídání při těch expedicích?

L.B.: My jsme měli jednoho jednoho styčného, takového starého horolezce, už byl takový hodně břichatý a nebyl v kondici a ten jako nás měl doprovázet, abychom netropili nepřístojnosti. A jak bylo špatné počasí, tak jsme se rozhodli, že když už nemůžem lízt, tak že půjdem přes jedno sedlo do Svanécie, to nevím, jestli vám něco říká. Svanécie, to je taková oblast už vlastně v Gruzii, takové jedno údolí, který se strašně dlouho bránilo jako proti komukoli, oni si to drželi jako samostatný, pak se samozřejmě museli vzdát, oni jsou takový velmi svéprávní, pořád se cítí jako Svanové, oni jako nepřísluší k žádnému jinému státu a třeba na tom jejich náměstí, tam měli takovou zeď slávy a tam měli všechny Svany, kteří se čímkoli proslavili. Oni měli jednoho výborného horolezce, který byl dokonce lezl i v Chamonix, ale bohužel se tam zabil, tak toho tam slaví jako svatého, navštěvuje se jeho rodný dům a na té desce tam, tam prostě byli profesori, barové tanečnice, všechno v jednom, kdo byl slavný, tak tam byl. My jsme tam došli za dva dny, nádhernou krajinou, to bylo úplně jako v Kanadě, obrovský stromy, smrky, potok, kytičky..nádhera, ta jižní strana Kavkazu je opravdu krásná, ta severní to je štek většinou. No oni se s náma nejdřív nechtěli moc bavit, protože si mysleli, že jsme Rusové a pak zjistili, že jsme Češi, tak to jsme byli jejich bratři. To bylo velké bratření s velkým šampaňským, a mělo to zlé následky.

B.K.: Zeptám se, do toho mančafu jste se dostala jenom díky Ivanu Dieškovi nebo jako to bylo?

L.B.: Vůbec ne. My jsme museli odevzdávat, kdo tam chtěl, tak musel odevzdávat seznam výstupů a podle toho se pak rozhodovalo, kdo vyleze těžší věci, tak se tam jako dostal. Ale já to dnes vidí, teda i tehdy jsem to viděla dost kriticky, protože to nutilo lidi, aby i dost riskovali, lezli za špatného počasí, za špatných podmínek.

B.K.: Jenom s vyhlídkou toho, že se dostanou na expedice.

L.B.: No ano, protože to znamenalo zájezdy. Kdo tam byl, tak měl mnohem lehčí jet do velkých hor. To byl nemožný systém a měli jsme i dokonce trenérskou radu a oni to tak nějak krotitili, abychom v tom svazu tělesné výchovy obstály a dostaly nějaký prachy od nich a vůbec jako, aby nás tam někdo respektoval, protože ti horolezci tam za nic neplatili, my jsme neměly žádný oficiální závody, žádný výsledky, oni se neměli čím chlubit.

B.K.: Myslíte, že nebyly důležité ty výstupy?

L.B.: No oni to tak nebrali. Ten československý svaz tělesné výchovy potřeboval vždycky něčím oslňovat, na olympiádě medaile nebo něco takového a ti horolezci co...jako něco vylezli, ale nikdo tomu stejně nerozuměl, nevěděl, co to je, takže my jsme tam byli takový chudí příbuzní ti horolezci a oni teda i tušili, že my jsme takový nepoddajní živly, jako že si nás moc nemůžou ovládat, takže nás moc neměli rádi no. Tak na oko se jako udělala trenérská rada, aby to bylo jako oficiální a byla to spíš taková hra. A ty zájezdy se pak pomocí toho svazu tělesné výchovy z toho nějak vydupaly, protože jet na Kavkaz, třeba jen tak, nešlo. I když to byl socialistický stát, ale dostat se do Ruska, to bylo někdy horší než dostat se na Západ. Oni tam nikoho nepouštěli. A tenhle ten oficiální zájezd, co si zažádal svaz, tak to oni pak nějak vyřídili většinou, ale taky tak jeden za rok, když to všechno dobře šlo tak dva, ale většinou jeden. A to jsme pak museli, měli jsme to naplánovaný, že poletíme do toho jejich tábora, tam budeme tři týdny a pak zase zpátky, nesměli jsme nikam odjet, nic. A tam teda jsme měli toho Igora, kterej nás tam hlídal a šel s náma chudák i do té Svanecie, kde jsme ho dost zničili, protože on tam trpěl přes ty sedla a jak jsme tam diskutovali s těma Svanama, tak nás furt tahal zpátky, jakože z toho bude průser a my jsme viděli, jak tam taky někdo ty Svany tahá zpátky a říká jim, že z toho bude průser. Ale on pak na nás nic neřekl, protože nechtěl mít sám problém. Rusko se taky trošku dělalo „jako když“. Takže to byl můj první Kavkaz, pak jsem tam byla ještě jednou, to bylo lepší, to jsme taky byly teda s tím mančafem a ono to s něma jezdit, nebylo moc příjemné, protože tam byly takové skupinky a my jsme si konkurovali samozřejmě, protože každý se tam chtěl udržet a tam teda byly takové skupinky spřátelené a každý tajil své plány, co chce lízt.

B.K.: Vy jste to neměli dopředu dohodlé?

L.B.: Ne, to se každý vymyslel, co chce dělat, To jsme si sháněli tehdy...t jsme byli v cejské oblasti, to byl východní Kavkaz, tam jsou nádherné kopce, 4600-4700 m.n.m. a tam se moc nejezdilo, tam to bylo všechno takový nový, k tomu třeba nebyly vůbec žádné podklady. Tam jezdili někdy kolem první světové války Němci, něco tam vylezli a jinak se o tom nic nevědělo. Takže tam jsme jeli, to byla paráda, to bylo už dál od toho Moskvy, od toho centrálního...a tam už to bylo takové všechno jaksi opotřebované, ta kázeň a všechno, takže tam se to dalo docela dobře. Tam jsme vylezli pěkný věci tehdy, jako dva prvovýstupy, jeden byl, tam měli tu stupnici 5a 5b nejvyšší, tak jsme to daly 5b a lezli jsme to tři dny, to byla hezká cesta a dokonce kluci tam pak šli lízt ještě nějaký věci, odjeli na pět dní někam do jiný oblasti a tam něco lezli, všechno se dalo tak nějak tam udělat. Dokonce Sylva Talla tam jel navštívit nějaké své příbuzenstvo, o kterém tušil...tam to bylo už takové, tam byly spíš takové ztracené existence v tom horolezeckém táboře a dalo se s něma vyjít Takže ten druhý Kavkaz byl jako úspěšný, tam jsme vylezli hodně těžkých věcí. Vždycky byl třeba potíž tam vůbec doletět zpátky, oni ti Rusové vždycky zašmelili ty naše letenky a my jsme pak vypracovali taktiku, jako že jsme šli do těch aerolinek ruských, jeden se s něma hádal a ostatní dělali reptající nasranej dav v pozadí, jako aby nám nějaký to letadlo teda vydupali. A jednou jsme dokonce letěli tak, že jsme šli za českou pilotama, který tam lítali s českou linkou a ptali jsme se jich, jestli nemaj náhodou ještě volno, že by nás vzali. Rusko bylo vždycky dobrodružství, většinou jsme tam zůstali v nějakym městě viset, kde jsme museli přenocovat a byli jsme vždycky rádi, že jsme doma, aspoň já jsem teda byla ráda.

B.K.: Jak jste už nastínila tu finanční stránku, jak jste to teda vy osobně zvládala?

L.B.: No zvládala jsem to špatně, protože jednak teda tatínek byl s mámou rozvedený, on teda na nás platil, ale pak umřel v 1969, on byl těžce nemocen, měl cystické ledviny, to bylo tehdy, kdy se mu podařilo vrátit se do redakce, pracoval ve Vědě a životě a bohužel, když se tam měl stát šéfredaktorem, tak zemřel v roce 1969. A maminka byla na Vysokém učení technickém, ona byla docentka, kandidátka věd, ale jelikož se zasazovala za tu politiku toho Dubčeka a nesouhlasila se vstupem spojeneckých vojsk, tak ji pak vyhodili, musela z té školy odejít, protože by studenty špatně ovlivňovala a nemohla potom najít dlouho žádné místo, protože měla tuhle minulost...to se pak toho člověk nezbavil. A pak přes nějakého kamaráda se dostala do projekčního ústavu, kde ji ale napřed strašně málo platili, protože zas nesměla mít žádný podřízený a to vim, že byl rok, kdy jsme třeba na Vánoce neměli vůbec žádné peníze. Já jsem jela na hory a měla jsem s sebou polívky v pytlíku nějaký a kus chleba. No, a když jsem chtěla někam jet, tak jsem si na to vydělávala na různých brigádách, to jsme tady natírali brněnský plynojem. To v Brně byli pověstní bratři Pochylí takzvaní pavouci a on ten Pavouk, to byl velký obchodník, pak to skončilo všechno velmi špatně, zavřeli ho, ale tehdy byl ještě velký obchodník, a když jsme to natírali jako bez lešení, tak si to nechal zaplatit, jako kdyby to byla firma s lešením, takže mohl nás dobře zaplatit, a jemu zbylo samozřejmě ještě daleko víc.

B.K.: Jo, takže to bylo z lana?

L.B.: No, všechno jsme dělali z lana, ze sedaček atak. Takže jsme natírali ten plynojem, tak tam jsem si třeba vydělávala peníze...on problém byl i s materiálem, protože oni se sice dělali český lana, ale ty nestály skutečně za nic...to si kamarádi jednou dělali srandu, přivázali lano za strom a pět lidí škubalo a přeškubli ho, takže to bylo opravdu pro strach na nich lízt. Karabiny to bylo totéž, to se začli dělat první hliníkový a ty se prostě otvíraly. Takže jsme se to snažili vždycky sehnat, když někdo jel na západ, tak si každý sháněl někde načerno peníze, pak mu dal seznam a peníze. Bylo to všechno takové dosti náročné na organizaci, bych řekla. Pak když jsem byla v tom mančafu, tak jsme třeba dostali půjčit lano, nebo půjčit úvazek a mačky nebo cepín, takže si to člověk nemusel všechno kupovat, ale člověk stejně nikdy nevěděl, co dostane. S těma lanama, to jsme si říkali, že je blbost, že nikdy člověk nevěděl, kdo do toho jak padal, ty lana tehdy nebyly tak kvalitní, prostě se mělo

lano po pádu víceméně vyřadit. To je něco jiného, když se dnes leze na skalách a odskakuje se do toho, ale když do toho někde v horách zhučí dvacet metrů... Takže to nebylo vůbec jednoduché s těma financema.

B.K.: A bylo kde si to vůbec koupit?

L.B.: No zahraniční materiál ne, ten se musel šmelit ze zahraničí a ten český, to byl v Brně u paní Šaleové obchod u Náměstí svobody a tam teda měli tu bídu holt, co tehdy byla k sehnání.

B.K.: Ale tak většina to asi používala ne?

L.B.: No my jsme třeba měli ještě starý ocelový karabiny, hasičský. Ty byly těžký, to bylo neuvěřitelný. Skoby si kluci dělali sami většinou, boty byly příšerný, to jako ty vibramy, to byly kopyta, takzvané pohorky. Já sem teda lezla i v horách hodně v lezečkách a ty lezečky jsme si kupovali takové filcové papučky, jako opravdu papuče na šněrování a ty měly takovou měkkou mehovku nalepenou a ta dobře držela, tak jsme lezli v těch papučkách. Já vím, že v těch Dolomitech jsem byla senzace s těma papučkama, protože já jsem s něma pak šla ještě dolů tím sněhem, to se pěkně nacucalo vodou. Takže jsme improvizovali, nebo si ludu kupovali kecky, jak jsou dnes ty drahý Converse, tak to stálo tehdy pár šupů, protože se to dováželo z Číny a obrousil se na tom ten podešev a nalepila se na to ta mehovka. Takže to byly ty nejlepší výkřiky. Já jsem si tehdy, jo, já jsem byla ještě v Rumunsku na Alpiniádě.

B.K.: To je co?

L.B.: No oni tam vždycky ti rumunští horolezci pořádali tzv. Alpiniádu, kde pozvali, koho mohli, a aby je za to ty lidi zase ozvali, protože oni nemohli jezdit vůbec. Takže jsme tam byli v těch Karpatech a potom ještě někde na východě, tam oni měli takový kaňon nějaký s třístametrovými stěnami, tak tam jsme ještě byli, jakási voda, biela voda. A taky bylo špatný počasí, oni měli na to peníze od státu, takže jsme tam strašně nebužirovali, oni to museli všechno utratit, tak nám tam pořád lili nějaký koňaky, příjemné. Odtamtud jsem si dovezla taky nějaký lezečky, bylo to takový improvizovaný.

B.K.: A na skalách ste lezli jak teda? To jste používali ty věci, co jste si těžce sháněli?

L.B.: No, jistě. A v těch vibramech se na skalách nelezlo, jen v lezečkách, pak smyčky na písku. Tady jeden kamarád byl u armády u letců, a oni měli takový výborný popruhy kterými chytaly ty stíhačky když přistávali na padákách, tak nám nosil ty popruhy a my sme si z toho dělali smyčky, ty měli výbornou nosnost i na to šhubání. No tak jako se dalo no. Jsem dostala třeba jednu smyčku od Charouzka, který byl taky výrobní lezec, a jednou jsme dělali prvovýstup na prachově a on mi hodil na hlavu ten rourák, to je to čím se vrtají díry při prvovýstupech. Byl tak asi 12 metrů nade mnou, já jsem ho jistila, a říkám, hele poslyš, když to takhle dáváš do toho batohu...a ono to najednou vypadlo mě na hlavu, takže pak mi dal krásnou smyčku Edelrid.

B.K.: Takže finančně vás vůbec nijak nepodporovali?

L.B.: Ono jak kdo. Když někdo ty rezervy měl, ty finanční. To bylo tehdy, tak, maminka byla inženýrka, pak pracovala na té vysoké škole, ale tahle povolání byla strašně mizerně placená. Ta zaměstnání tzv. intelektuální byla strašně podhodnocená, ty vydělávali jak uklízečky. Ono to bylo tak znivelizovaný, že nikdo nic neměl, a kdo co měl, tak to byli uzenáři, zelináři, prostě ti, kteří rozdělovali to, čeho byl nedostatek a ti to pak šmelili s nějakýma řízkama, a ti jezdili v dobrých autech. A máma pak dělala ještě různé fušky po straně, jako zaměřovala něco vedle, tak pak k tomu ještě něco měla. Ale jinak jsme byli takový dost chudí, bych řekla.

B.K.: V ohledu s horolezectvím, omezovalo vás to třeba tak, že jste třeba mohla jet, ale kvůli financím ne?

L.B.: Jo, jednou vím, že sem neodjela, že jsem neměla peníze, prostě jsem to nesehnala. To jsem nemohla pak včas do termínu zaplatit a pak když jsem je měla, tak už to nešlo, už to někdo obsadil.

B.K.: Ještě se vrátím k vysoké škole. To jste pak byla pořád v té Slávii?

L.B.: Ona se ta Slávie pak rozpadla a volně se vytvořily tzv. vysokohorské sporty, takový jako velký klub a tam se přihlásili všechny tyhle dílčí oddíly, ale ne všechny. A já jsem už tehdy lezla s těma klukama ze zbrojovky, tak jsem přestoupila do té zbrojovky. Protože mě se do toho velkého oddílu nechtělo, oni tam měli takový...třeba měli oddílovou chalupu na Vysočině a tam se museli dělat brigády. No sakra, když je krásný počasí a chcu jet lízt, tak tam přece nebudu, stejně bych tam nejezdila na tu chalupu. Co mám sedět na střeše a natírat nějaký trámy, tak sem řekla, že tak to teda ne, tak jsem tam nevstoupila.

B.K.: Jak jste to měla potom se zaměstnáním?

L.B.: Já jsem potom skončila tu vysokou školu a teď jsem měla teda takové představy, že bych mohla jít někam blíž k vysokým tatrám, tak jsem si první místo sehnala ve Svitu pod Vysokýma Tatrama, tam byla strašná fabrika, oni dělají nějaké syntetiky a takové ty syntetické svetříky, nevím, jak se to jmenovalo. No a tam jsem to vydržela přesně měsíc, protože to jako nešlo. Oni nebyli schopní mi dát ubytování slušný, to bylo, že budu bydlet s někým na pokoji a na to sem už byla moc stará, že. Tak

na tu zkušební dobu jsem tam vydržela, ale pak jsem odešla. Oni tam byly takový jiný mravy bych řekla. Třeba když jsem šla k doktorovi a nic se nedělo, tak jsem se ptala těch ženských, jestli je tam pan doktor a chtěla jsem zaklepat a ony, že pan doktor má návštěvu a když pan doktor vylezl, tak ty starý babičky v šátcích se mu klaněly a všechno možný. Takže pak jsem odešla k uranovým dolům do Liberce, do České Lípy u Liberce, kde tehdy byl ředitel otec Aleny Stehlíkové a on byl velkým příznivcem horolezců a taky jezdil rád do hor. A tak chtěl podporovat místo fotbalistů horolezce, takže jsem tam odešla se svým tehdejší partnerem, i lezeckým, Vencou Širlem, no a tam jsem to vydržela 4 roky.

B.K.: A co jste dělala?

L.B.: Já jsem dělala analytičku ve výpočetním středisku, což jsem nikdy jako dělat nechtěla, ale i s mým politickým profilem jako to bylo tak, co jsem dělat mohla.

B.K.: Šla jste tam tedy cíleně kvůli lezení?

L.B.: Ano, nás ten ředitel podporoval, on mi dokonce jednou vyřídil tu výjezdní doložku, že jsem mohla sama odjet do Alp.

B.K.: Tak to byl docela úspěch, ne?

L.B.: Byl to úspěch, bohužel bylo zase špatné počasí. Když jsem to pak slyšela od manžela, že tam taky byli, ale že bylo špatné počasí, tak jeli do Marseille a lezli tam na těch skalkách kolem Marseille.

B.K.: Jojo, tak je to úžasný, tam jsem teďka byla. Akorát jsme měli špatný počasí, no klasika, když jedem v březnu...déšť, zima, celý dva týdny pár stupňů...v tomhle se prostě nedá lízt. Ale vždycky jezdíme lézt v zimě, můj přítel je hotovej z toho slunka. No to je jedno.

L.B.: To nedá. To byla tenkrát taková móda lézt v zimě. Někdo vyhlásil takové blbé heslo „zimní tatro jsou příprava na letní alpy“. Tak jsme se v zimě hrabali v těch sněhách...no to bylo strašný. A samozřejmě je to blbost, protože v Alpách je sníh jenom jako ledovce a to není žádný sníh. Tam lízt nějaký pětky a čistit tam každej chyt, vždycky na dýlce strávit tři hodiny...a já jsem mrzla. Já na tu zimu vůbec nejsem, já prostě nemůžu zimu. Já jsem dokonce od zimy jednou omdlela, jak mi zmrzly ruce, a omrzly mi prsty na nohách.

B.K.: To je zvláštní, že jste se teda vydala tímhle směrem, když nemáte ráda zimu cestou. Já právě kvůli tomuhle důvodu se tomu spíš vyhýbám.

L.B.: Já bych se tomu taky ráda bývala byla vyhýbala, ale to znamenalo, že když chci někam jet, tak musím mít ty výstupy v zimě...no protože pak se řekne „zimní tatro jsou letní alpy“ a když nemám zimní tatro, tak mě tam nezařadí, že jo. To bylo jak u blbejch.

B.K.: Jak jste takhle trávili s přítelem, ten asi taky lezl, ten svůj den...život...

L.B.: Pracovali. Pracovali jak blbci. Ještě se nám někdy po práci podařilo odjet na skalky, kolem Liberce je toho dost. A soboty neděle se jezdilo lízt samozřejmě, Adršpach, ještě když jsem studovala, tak jsem rok strávila v Prachově vlastně, tam jsem měla zase jiného přítele. Pak jsem rok byla na zbojnické chatě, tam jsem toho nalezla okolo a to jsem taky studovala a to mě kamarádi psali přednášky a já jsem pak jenom jezdila dělat zkoušky. Příznávám se, že byly obory, ze kterých jsem opravdu věděla velmi málo. Jako co mě nebavilo, třeba numerická matematika, tak to jsem pak dostala tu zkoušku jenom proto, že ten asistent přijel jednou na den otevřených skal na Pálavu a já s mojí kamarádkou Věrou Jílkovou, která byla taky výbornou lezkyní, lezla hodně se Sylvou Kysilkovou, oni velmi brzy potom emigrovali s manželem, a tak jsme ho vzali a nechtělo se nám s ním lízt nějaký lehký cesty. Jako každý tam mohl přijít a říct, že si chce zkusit zalízt a my jako jsme jim byli k dispozici. Tak jsme ho vzali, severní stěna se to jmenuje, to je taková dobrá pětka a jde tak trošku šikmo doprava a je to dost převislý, musí se to umět. Nemusí tam člověk viset za ruce, ale musí vědět jak. On to teda nevěděl, tak pak nám tam někde v půlce odpadl a visel tam jak pytel, byl celej žlutej. Pak se nám ho podařilo spustit, když ho člověk spustí, tak je to pořád ještě lezeckej terén, tak se nám ho nějak podařilo zachránit a on mi pak byl nesmírně vděčný, místo aby mi vynadal, že co jsem mu to udělala, tak si myslel, že jsem mu zachránila život. Tak se obávám, že tu zkoušku za dvě jsem dostala za tento výkon.

B.K.: Jak to teda dál pokračovalo? Po vysoké jste byla tam, pak v Liberci...

L.B.: Po vysoké jsem byla čtyři roky na tom uranu, no ale já jsem se tam hodně kamarádila s lidma z divadla Ypsilon, protože to byl taky jako vždycky můj zájem, měla jsem co dělat s kulturou. Dříve jsem hrála divadlo a tančila a všechno takový jsem dělala. No a tam byli lidi, kteří byli politicky angažovaní, třeba rozmnožovali Chartu a maminka tehdy mého nejlepšího kamaráda tu Chartu podepsala a oni je pak vystěhovali do Rakouska a já jsem pozorovala, jak se to kolem mě nějak stahuje. Pak tam na mě nasadili nějakého pitomce, který mě měl jako pozorovat a to jsem si řekla, že ne, že to už nejde.

B.K.: To bylo v jakých letech?

L.B.: Kdy to byla ta Charta...

B.K.: 1977.

L.B.: No tak kolem té Charty...77, 78. Tak mi to bylo už čím dál tím nepříjemnější a ono to bylo taky hrozně náročný na tom uranu, protože samozřejmě ten uran to byl takový český Klondike. Tam lidi pracovali tři dny tahem skoro a pak je poslali na šest dní pryč, aby to tam všechno neroztřískovali, protože tam se jenom chlastalo že. A já jsem byla ve výpočetním středisku a všichni samozřejmě bydleli v Liberci, protože tam nikdo nechtěl bydlet v těch Hamrech u Sázavy, jak se to tam jmenovalo. Tam nebylo nic...všecko to samozřejmě bylo zamořené, radioaktivní taky a z toho Liberce se tam muselo každý den dojíždět autobusama přes hodinu, to jelo přes Ještěd a ten autobus jel někdy ve čtyři, nebo ve čtvrt na pět a já jelikož jsem chodila do toho divadla a po divadle jsme vždycky ještě někde seděli, tak to pak končilo tak, že jsem nepsala skoro vůbec. A všechno se vším, pak jsem tam dala výpověď a odešla jsem.

B.K.: A kam jste šla?

L.B.: To taky nebylo jednoduchý. Šla jsem do Brna, tam mi kamarádi horolezci sehnali místo u Vysoké školy zemědělské, výpočetní středisko, tak jsem tam byla nějakou dobu, pak jsem chtěla do Prahy, protože jsem tam byla zaláskovaná. Tak taky na Vysokou školu zemědělkou jsem se tam přihlásila, pak jsem onemocněla, byla jsem půl roku nemocná, tak jsem se zas vrátila do Brna, protože v té Praze jsem neměla kde bydlet. To tehdy byl ten život ovlivňovaný takovými věci jako třeba tím bydlením. To lidi chodili kamsi, hodně lidí bylo na tom Uranu, že tam dostali jakýsi byt. Jim bylo všechno jedno, ale hlavně dostali byt, protože byty prostě neexistovali. Ten život byl takový dosti komplikovaný. Pak jsem teda byla v Brně nějakou dobu, zas jsem pracovala u té Vysoké školy zemědělské, pak jsem pracovala u řízení letového provozu, to mi zas jeden kamarád sehnal a pak jako...abych řekla pravdu, bylo to čím dál horší. Já jsem si vždycky říkala, že jsou lidi, kteří tady žít můžou, tak tady taky můžu žít. A pak jsem si řekla, že ne, to se nedá takhle srovnávat a oni ty lidi mají asi nějaký jiný modus. Jako já jsem měla pořád víc problémů všude, pořád míjí věci šlo a já jsem se tak rozhodovala, že odejdu. Můj bratr, ten tehdy taky hodně lezl a on o tom věděl, maminka o tom taky věděla a říkala mi, že ona by taky nezůstala, kdyby byla mladší, ale že ten důchod, že jim nedaruje. A já jsem furt tak jo a ne, zas tak moc se mi nechtělo, pak ale odjel můj brácha do Švýcarska se zájezdem, on byl taky v mančaftu dlouhý roky, a nevrátil se, jakože tam zůstane. A mě bylo jasné, že jakmile se to doví policajti, že už nikdy nikam neodjedu. Takže já jsem se během odpoledne sbalila a odjela.

B.K.: A jak jste se dozvěděla, že tam zůstal?

L.B.: On nám zavolal, a to bylo jasné, že když nám zavolal, tak že to půjde dál. Pak teda během odpoledne jsem všecko sbalila, zlikvidovala, sedla si na rychlík a odjela do Budapešti.

B.K.: Jakým způsobem jste odjela?

L.B.: No já jsem jela do Maďarska, tam se dalo jet, do Budapešti a takhle. Já jsem měla výjezdní doložku do tehdejší Jugoslávie, to se dalo sehnat jednodušeji než na Západ, to nebyl tak velký problém, ale taky to musel šéf podepsat. Můj šéf byl veliký komunista, ale takový ten ryzí prospěchář. On se tím taky netajil, proč je v tý straně. Ze všech stran bral úplatky, protože byl předseda bytového družstva...prostě takový dost nechutný kariérista a ještě chlastal k tomu. Tak já jsem za ním šla, aby mi to podepsal a on se tak na mě kouká a říká: "hm, nechceš tam náhodou zůstat?" A já jsem tak zatrnula a říkám: „no a proč si myslíš, že tam jedu“. On to vzal jako dobrý vtip a podepsal mi to. Takže tím pádem jsem mohla odjet. Tak jsem jela do Záhřebu a tam všichni věděli, že v Záhřebu se dostává průjezdové vízum přes Rakousko. To byla jako oficiální možnost, dostat průjezdové vízum přes Rakousko, protože Rakousko je mezi Záhřebem a Československem a takto oni vlastně umožňovali lidem utéct ti Rakušáci, protože jinak se do Rakouska taky jen tak nedalo dojet, oni chtěli vízum samozřejmě. Tak jsem si tam nechala dát to vízum a dojela jsem teda do Vídně a tam jsem seděla a nevěděla jsem co. Napřed jsem chtěla jakoby do Austrálie, ale pak mě přešla odvaha a říkala jsem si, že když už budu jednou v Austrálii, tak už se odtamtud v životě nevrátím, nebo ne tak jednoduše a já jsem z té Evropy přece jenom nechtěla pryč. Tak jsem zavolala právě té mamince toho mého kamaráda Julka Neumana, která tam...

B.K.: To jste měla už sehnané kontakty předem?

L.B.: No já jsem věděla, že tam je a měla jsem její číslo. Tak jsem jí zavolala a ona byla naprosto úžasná a říkala, kde bydlím a já jsem říkala, že no hm, jaksi nikde. Já už jsem tak tři noci nepsala, jsem neměla peníze skoro, nemohla jsem nikam do hotelu, jako jednu noc ve vlaku jsem prospala. Tak ona mi pověděla, že tam má volný pokoj, že u ní budu bydlet, tak mě tak hezky přijala a nějakou dobu jsem byla tam u ní a pak jsem se rozhodla...takhle, měla jsem i známé v Německu, protože jsem v Německu v roce 1968, než nás obsadili Rusové, byla v létě na brigádě, právě tam kde žiju dnes, v tom Bielefeldu, tam jsou takový velký ústavy pro epileptiky, to je taková celá městská čtvrť, kde ti epileptici žijí dohromady s normálníma lidma a dokonce se je snaží integrovat, aby mohli pracovat a je to strašně známý, je to tam už stopadesát let, i po světě je to známý. A maminka kamarádka byla tehdy v pražském Rozhlase vedoucí sociální rubriky a vyjednala mě to tam. Tak jsem tam byla a seznámila jsem se tam taky s místními horolezci a pak přišla ta okupace no a já jsem tam nechtěla zůstat tehdy, protože táta byl těžce nemocnej a já jsem si říkala, že už ho nikdy nevidím, tak jsem jela zpátky. Ale ty kontakty zůstávaly, oni nás dokonce navštívili dvakrát v Brně. Tak jsem pak tak cvičně zavolala a byl doma ten jejich syn Fran, co jsem s ním taky lezla a ten říkal

„no tak přijed“. Ale já že nemám vízum, ale on že jeho táta mi to vyřídí. Jeho tatínek byl tehdy kriminální policista a on mě to skutečně vyřídil, kvůli mně lhal u policie, jako říkal, že jedu jenom na návštěvu, že tam určitě nezůstanu, takže pak jsem odjela do toho Bielefeldu a tam jsem už zůstala.

B.K.: Tam jste si asi našla muže...

L.B.: No, to jsme se seznámili hnedka, protože manžel je výborný horolezec a hned první večer jsme šli na jakési poslední slavnění.

B.K.: To byl někdo z té skupiny, kterou jste znala z léta?

L.B.: No já jsem ho neznala, protože když jsem tam zrovna byla, tak oni byli v Alpách...no takže jsme se seznámili hned a už to tak zůstalo třiatřicet let nebo kolik.

B.K.: A pak jste spolu lezli? Jak pokračoval váš život s ohledem na to horolezectví?

L.B.: No tak my jsme měli hnedka za rok dítě, našeho Michala.

B.K.: Můžu se jenom zeptat časově, kdy to bylo?

L.B.: Já sem tam odešla v roce 1980 a 1981 se nám narodil Michal a jinak jsme jezdili na ty skály pořád, teda ten rok ne a lezli jsme hodně, a když byly Michalovi dva roky, to bylo 1983, tak se zabil brácha na Kavkaze. A to pro nás byl takový hodně velký šok, protože nám bylo jasné, že to nejde...že buďto máme děti, nebo lezeme jako extrémně v horách, protože my jsme ještě byli v Dolomitech, když byl náš Michal roční a lezli jsme tam já nevím, na Topánu, Pilastro roso a takovýhle těžký a pak nám teda bylo jasné, že to nemá smysl. Když má člověk děti, tak má zodpovědnost, bohužel je to tak, mnozí horolezci to tak nevidí, ale já jsem to tak viděla. Jako dokud se to stávalo jiným, tak jsem to mohla vždycky vytěsnit, ale za tu dobu...dodnes se zabilo asi 30 známých lidí, kamarádů v horách.

B.K.: Jak se teda na to díváte, asi skepticky teda, ale obecně, když horolezci...nebo vztáhneme to teda konkrétně k těm ženám, když mají děti a lezou. Protože spíš na ně, je pak nahlíženo trochu jinak než na ty muže.

L.B.: Tak to riziko je tam opravdu velké a musí si to každý rozmyslet, jestli mu to za to stojí. Já jsem tu představu prostě nevydržela, že by mé dítě zůstalo samo, kdyby se mi něco stalo, nechtěla jsem. Já znám třeba i manželku slovenského horolezce Zdeno Zibrína a ta že takhle přesně přestala, až se jí narodilo dítě a že najednou nemohla. Ten jeden rok jsme teda lezli, že jsme Michala brali s sebou, měli jsme ho dole v ohradce ve skalách nebo v Alpách nám ho hlídala máma a pak jsem si říkala, že jsme byli teda pěkně střelený. No tehdy mi to připadalo normální, ale pak to s tím bráchou...protože on byl úžasnej, on byl opravdu hodně dobrej, Mauglí se mu říkalo. Ona se mu taky rok předtím zabila jeho bývalá láska, oni se pak rozešli, ale ona vlastně začala lízt kvůli němu a lezla blbě, neuměla to, byli na jaře v Tatrách a nějaký trouba jí poslal jako první do nějakýho mixu, tak se tam s ní něco vysypalo, spadlo 80 metrů, neměla helmu, vůbec naděju. A brácha se za to jaksi cítil vinej. On lezl hodně sólo, na Galerii Galfu třeba tam lezl třeba Vlado Tatarka s komplicem jednu cestu a on mezitím vylezl tři vedle nich a on mě i psal, že se ve skále cítí naprosto jistě i v těch šestkách, což byla pravda, jenže pak se tam s ním něco vysypalo v zimě ve velkých Baštách u Popradského, on se tam praštil hodně do hlavy, visel tam v bezvědomí, taky byl na sólo. Pak už byla tma a probral se, zlikvidoval to a dostal se dolů, ani ten pitomec vrátný ho nechtěl pustit na Popradské pleso, že je špinavý. A pak teda jel na Kavkaz kvůli tomu, že ho měl zaplacený. To se mu už ani moc nechtělo, ale jel tam a lezl tam sólo, on ten rok vlastně lezl jenom sólo. Myslim, že už potom psychicky z toho nebyl v pořádku, byl depresivní hodně.

B.K.: A kde se vlastně usadil? V tom Švýcarsku?

L.B.: Ne, on se vrátil, to sem vám neřekla.

B.K.: Po jaké době?

L.B.: On tam byl asi měsíc a pak volal mámě a říkal, že ho to tam sere a že tam nemá co dělat a že tam jenom sedí a nedělá nic a že chce zpátky. Tak máma šla vyjednávat na policajty jako, že nerozumný synek udělal hloupost a teď má strach.

B.K.: Oni už o něm samozřejmě věděli ne?

L.B.: Samozřejmě. A teď oni v podstatě se radovali, že se chce dobrovolně vrátit jako...ta ovečka, co se kaje. „Jo, tak ať přijede, my to nějak zařídíme“. Ale pak ho nechtěli nikam pustit, akorát na ten Kavkaz.

B.K.: To je velmi zajímavé, že jste vlastně vy na popud jeho odjezdu, odjela...

L.B.: Právě. No pro mámu to teda byl záběr, protože jednu dobu tam seděla a obě děti byly ilegálně v cizině.

B.K.: Čemu jste se pak věnovala Německu?

L.B.: No já jsem vlastně měla hned Michala a já jsem byla jako azylantka, takže jsem ani pracovat nesměla, teprve až mi ten azyl vyřídili, to trvalo skoro rok a teď jsem měla malý dítě a v Německu to bylo takové, že jako školy, nebo jesle, to tam v té době neexistovalo, dneska je to jinačí, ale v té době prostě nebylo nic. Tak jak Michal začal chodit do školky, pak jsme měli ještě Janu, tak sme měli dvě děti, jedno sem nechtěla, jsem si říkala, že se budu věčně bát a když pak měla Jana dva, tak jsem si sehnala nějakou paní a začala jsem chodit na místní univerzitu a byla jsem tam jako pomocná vědecká síla, tak jsem se tam nějak uchytila ve výpočetním středisku. To český studium mi jakžtakž uznali no a pak jsem tam shodou různých náhod dostala docela slušný místo na půl úvazku u psychologů. Psychologové potřebují neustále matematiky, protože mají strašnou spoustu statistik, kterým sice vůbec nerozumí, protože jim žádný psycholog nerozumí, tak to nikomu jako nevádí. Tak jsem tam pracovala vlastně až do...před pár roky jsem tam skončila, protože se pak ukázalo, že mám vlastně tu samou nemoc, co měl můj táta, cystické ledviny, to se dědí bohužel v polovině případů a mezitím jsem si ještě udělala psychoterapeutickou kvalifikaci, to se dělá šest let a pak jsem začla praktikovat, ale ještě jsem měla ten úvazek na uni a ještě k tomu jsem praktikovala a pak jak ta nemoc pokračovala, tak jsem to neovládala už a říkala sem si, že bohužel, důchod je důchod a vybrala jsem si tu uni, že teda zůstanu tam, tak jsem to tam doklepala.

B.K.: Jak jste zvládala ten jazyk, když jste tam přijela?

L.B.: Tak já jsem německy...my jsme sice ve škole měli angličtinu, ale můj dědeček byl profesor němčiny a angličtiny a učil všechny známé a příbuzné, takže já jsem tam chodila k němu na hodiny, takže já jsem německy docela slušně znala. Já už jsem tady v Čechách dělala překlady nějaké pro překladatelské středisko, to jsem znala spíše pasivně, takže mě to tam nějakou dobu trvalo, než jsem se rozmluvila, ale s tím nebyly žádné velké problémy, protože tu němčinu už jsem měla jako dobrou. S angličtinou mám problémy dodnes.

B.K.: A ještě když jste byla na výjezdech s těma expedicemi, tak to jste se domlouvali jak?

L.B.: No tak rusky jsme se učili ve škole každý den hodinu devět let, takže ta ruština nebyl problém, takže rusky no. Dokonce ještě v Mongolsku jsem byla, to jsem vám zapomněla říct, na alpiinádě v Mongolsku. Archira se to jmenovalo, a bylo to někde až u čínských hranic, byla to naprostá země nikoho, nebylo tam nic. Letěli jsme tam z Ulánbátaru napřed letadlem, potom ještě autem a nakonec ještě na velbloudech. Měli jsme tam tábor v takovém údolí řeky a byl to úžasný zážitek jako. Na lezení to bylo takové...no s Ivanem Dieškou jsme tam vylezli jeden takový prvovýstup pěknou stěnu, 5+ to bylo a jinak jakýsi přechod hřebene, to bylo tak rozbitý, to bylo neuvěřitelný. Věžičky pětimetrové a to se všecko takhle kejvalo, to se člověk nesměl radši ani ničeho dotknout, ale tak jako zážitek to byl úžasný, takže takhle jsem byla ještě v tom Mongolsku.

B.K.: Jak jste teda zakončila to horolezectví? Vy jste s ním přestala definitivně po...

L.B.: No já jsem s ním přestala spíš vlastně, jak se to tomu bráchovi stalo, pak jsme tak trochu ještě...no ono to není tak jednoduchý s tím přestat...nám se ten rok dařilo jako špatně. Ona je to taková pěkná závislost, opravdu. A nám ten rok, co jsme se rozhodli, že už tak nepolezem, tak se nám dařilo velmi špatně. Vždycky přišla neděle a teď jako co...no nepojedem na skály, to bylo nepříjemný. A my jsme pak chodili jen tak si trénovat do lomu, tam byl takový lom cvičný, kde se dají lízt bez lana takový bouldry, tak jsme se tam chodili tak jako...jsme brali naše děti a sousedovy děti a chodili jsme si tam lízt. Anebo jsme ještě chodili občas na ty cvičný skály, a jenom jednou jsme byli v horách, v Lienských Dolomitech a tam jsme lezli nějakou pětku, máma nám hlídala a to jsme se cejtili oba už strašně špatně...že už tam nemáme co dělat a že je to blbost, že jsme tam mámu nechali sedět s těma dětma po tom, co se to bratrovi stalo. Tak to bylo naposled, co jsme lezli v horách.

B.K.: A od té doby?

L.B.: No my jsme to dělali tak, že jsme třeba s dětma jezdili do hor a buďto nám teda máma hlídala a my jsme si vyběhli na nějaký vršek, nějakou dvojku a protože jsme to oba uměli, tak nám to šlo rychle a jednou jsme byli na Glochneru, to nám zas hlídal kamarád, že jsme v noci vyjeli, ani jsme nikde nepřenocovali a šli jsme tam od toho posledního parkoviště prostě tahem přes ten Stuhlergrad, to je taková trojka, na vršek a zase zpátky a odpoledne jsme už zase byli zpátky. Takový věci no, vždycky jsme to vytáhli za jeden den, co se normálně chodilo za dva, ale jako lezení velký s lanem, to už jsme nedělali. Takový ty do trojky, prostě abychom si někam vylezli na vršek.

B.K.: A co na to děti vaše?

L.B.: Tak nás Michal i trošku lezl, on teda chodí rád do hor, oni tam třeba dělají takový ty vysokohorský přechody a trošku chodí lízt někam na překlíčku, ale on je 1,90 a váží 90 kilo, takže bych řekla, že na to zrovna nemá lezeckou figuru, ale on má rád hory, chodí do hor a lyžuje taky. A naše Jana, ta by určitě lezla strašně dobře, ona je velmi šikovná, ona dělala velmi dobře gymnastiku, dělala velmi dobře všechno, naučila se sama jezdit na snowboardu a vyhrála pak nějaký závody na tom, ale ona nechtěla, ona jako...to bylo zvláštní, my když jsme s něma jeli na skály, tak Michalovi bylo jedno, co tam děláme, ale ona tam stála jak zkamenělá a já říkám, že to nemůžem dělat. Nám ji bylo líto, ona měla...ani nevím, jestli strach...ona se nám narodila přesně rok a den po tom, co se brácha zabil...takový to „lumikare, lumikare, do roka a do dne“. Tak jsem si říkala dobře, tak to má být tak a nemrzí mě to, že děti nelezou, jsem naopak hodně ráda. To bylo zajímavý, co jsem pak přestala lízt, tak jsem pak začala mít sny. Mně se zdálo, že někde visím v nějaký strašný rozdrobený stěně v nějakým převisu a nemůžu ani nahoru

ani dolů...všechny ty strachy, co sem kdy potlačila, pak ze mě začaly v těch snech vylízat. A trvalo to asi rok a půl, a pak se mi začlo zdát, že du lízat a pod tou stěnou se obrátím a řeknu „a dneska nepolezu“, to už pak bylo dobrý. Podvědomí je zajímavá věc.

Alena Čepelková

B.: Nejdříve bych vás poprosila, kdybyste mohla nějak sama vyprávět, spontánně něco připraveně...

A.: Nic jsem si teda rozhodně nepřipravovala...

B.: To nevádí...prostě o svém životě, úplně od začátku, nějaký životní příběh. Odkud pocházíte, z jaké rodiny, něco o dětství, o škole.

A.: Až takhle, dobře. Tak, evidentně jsem se narodila, narodila jsem se v Náchodě v roce 1953 rodičům, kteří byli oba ve straně, takový ti opravdu zapálení, jako všechno pro republiku, jako druhý dítě, ještě mám bratra o tři roky staršího, takže bohužel jsem se narodila jako poslední, protože ještě chtěli třetí dítě republiky, ale to nevyšlo, takže jsme takhle zůstali. No a táta začal pracovat u Jáchymovských dolů tehdy, takže díky tomu vlastně vystudoval vysokou školu, on pocházel z rodiny spíš chudší, měli barák, ale spíš chudší, mamka ta vůbec, ta byla chudá úplně strašně moc v tom Náchodě, no ale vystudovali, teda táta vystudoval a mamka se učila švadlenou a zůstala potom v domácnosti a tak nějak ho podporovala, protože on udělal kariéru v těch Jáchymovských dolech, asi 4x jsme se stěhovali, Trutnov, Jáchymov, Ostrov a pak jsme zakotvili v Příbrami, no a nakonec se stal ředitelem tady v uranových dolech Hamr, takže jsme se sem přestěhovali do Liberce, v roce 1972, kdy tady začínal uranovej program.

B.: A vy jste vyrůstala převážně v Náchodě?

A.: No právěže to stěhování proběhlo v průběhu těch mých prvních let a já si moc z toho dětství nepamatuju, takže já sem vychodila základní školu, do školy jsem začla prakticky chodit až v Příbrami a zůstala jsem tam, až sem dodělala gympl, přírodovědnou větev a pak jsme se teda přestěhovali do toho Liberce.

B.: To vám bylo kolik, když jste se přestěhovali?

A.: No, přímo po gymplu, takže to mi bylo 19. A vybrala jsem si, protože táta bych profesí elektrikář a brácha taky studoval v Praze na elektrice, a já sem vůbec nevěděla co. Dělal jsem gymnastiku hodně a bavili mě všechny sporty, tak jsem myslela, že bych šla na inťák, na institut tělesný výchovy a sportu, no ale, jelikož jsme měli takovou tlustou učitelku na tom gymplu na tělocvik, tak jsem si říkala, že třeba taky takhle ztloustnu a nebude to to pravý ořechový, tak jsem se nakonec rozhodla pro tu elektriku taky. Je to v rodině. Takže to bylo v tý době taky docela neobvyklý. Já jsem měla dobrej prospěch, takže vlastně tehdy to šlo bez zkoušek, takže mě přijali bez zkoušek na tu elektriku a vystudovala jsem to. Jak jsem říkala, dělala jsem tu gymnastiku, měla jsem různý koničky, hrála jsem na housle, zpívala jsem, všechno možný, takže takovej typ, že chci všechno zkusit, celkem mi to šlo, ale zase nic úplně pořádně a když jsem přišla a tu vysokou školu, tak ještě v tý přípravě jsem začala dělat judo, takže jsem pokračovala na tý vysoký škole ve Slávii, dotáhla jsem to na nějaký mistrovství republiky na nějaký bronzový medaile a tak, ale zároveň jsem začala pokukovat po horolezení, po nějakým horolezeckým oddíle, protože náš táta bych skaut a bral nás s tátou do Vysokých Tater, takže já sem měla prochozený Vysoký Tatry ještě dřív než sem začala lízat, jako turistka, a hrozně mě bavilo dycky jít někam mimo ty značky. Tehdy existoval takový vysokohorský průvodce na různý jedničkový a dvojkový obtížnosti cesty, takže podle toho jsme s tím tátou vybírali výstupy a mě to vždycky moc bavilo někam mimo stezku. Takže když jsme se potkali někde na vršku s horolezce, tak jsem toužebně vzhlížela a když jsem přišla do tý Prahy, tak jsem se přihlásila do oddílu. Tehdy fakultního ČVUT FEL a začala jsem teda lízat. Tehdy se považoval písek za takový cvičný skály na hory, no já jsem začala jezdit s pražákama tady do Skaláku a na Sušky atak, tehdy to byl takovej docela propracovanej systém, kterej podle mě dneska už dost schází, opravdu ta výchova těch nováčku byla bezvadná.

B.: Myslíte ten oddíl.

A.: No, jako v tom oddílu pod tou patronací, třeba se k tomu pak vrátíme, to si myslím, že bylo dobrý. No ale ten hlavní cíl byly opravdu ty vysoké hory, takže se tehdy jezdilo do Vysokých Tater, který pro nás byly úplně domovskou oblastí. Já sem od začátku nebyla taková ta typická, co přijde do oddílu, zalíbí se jí tam nějaký kluk, tak ho odtáhne, pak si ho vezme, maj děti a už ho třeba od toho lezení odtáhne, já sem chtěla opravdu lízat, takže jsem už od začátku začala hodně střídat, že jsem nelezla jenom za chlapama na tom druhým konci, takže to jsem už na tý vysoký škole rovnou takhle provozovala v těch Tatrách. No,

a když jsem potom začala mít problémy se zádama s tím judem a vrátila jsem se po absolvování školy sem do Liberce, tak sem začala lízt vážnějc.

B.: To znamená, že během té vysoké školy jste tam jezdily třeba každý víkend nebo jak vlastně fungoval ten oddílový život?

A.: No, tohleto byl teda fakultní oddíl při Slávii, pak byla ještě Slávia vysoký školy v Praze, tam byl nestor Lůďa Suchý, ačkoli je mu dnes už přes devadesát, tak myslím, že ještě leze, to je prostě fantastickéj člověk. Takže tohleto nějak úplně nefungovalo, ale tyhleto velký oddíly měly třeba dobře zavedený systém vlastních instruktorů, takže když přišel tam nějaký nováček, tak nejdřív musel absolvovat nějaký výcvik v tom smyslu, že ho nepustí na nějaký těžký cesty, ale nějaký starší člověk, ne že se obětoval, tehdy to bylo takový přirozený, tak se tomu nováčkovi věnoval. I ty cvičitelé měly různé třídy od jedničky až do čtyřky, pak se začalo s trenérstvím a co se týče výkonosti, tak i ta se sledovala, že vlastně byly nějaký výkonnostní třídy, trojka dvojka jednička, pak následoval mistr sportu a vždycky na každou tu třídu byl určený nějaký ten počet výstupů, třeba...já už si to samozřejmě napamatuju, ale třeba na třetí třídu musel člověk vylézt 15 cest obtížnosti dva v tatrách, a tohleto všichni, co se chtěli někam posunout celkem bez odporu plnili, no a ta motivace proč se posunout, byla poměrně velká a ten kdo se na základě tohoto dostal do nějakýho toho výběrovýho družstva, to byly okresní, krajský...

B.: Pak národní?

A.: Národní a pak nejvyšší byl federál, to už bylo vlastně repre mančaft, tak dostal příležitost odjet někam ven na zájezd a to byla samozřejmě motivace velikánská. Byli i lidi co moc nechtěli, jako když jsem začínala na konci 70. začátkem 80. let, lidi jako Prcas, Jirka Slavík, co lezli v horách, ale pak je to jakoby nějak nebavilo a věnovali se dál jenom tomu lezení na pisku, takže to je třeba příklad, že vyjel do hor, měl i těžký výstupy, ale pak se tomu nijak nevěnoval.

B.: Tak jak pokračovat, protože jsme našli spoustu témat, tak nevím, do čeho se zakousnout...tak jestli byste mi mohla popsat, jak jste se vy dostala do toho národního družstva nebo jak to prostě postupovalo pro vás.

A.: Tak jak jsem říkala, na té vejšce jsem začala jezdit se dvěma nebo třema klukama do Tater a já sem nikdy nebyla taková, že bych si řekla, tak a teď tomu věnuju celej život, to vůbec, já sem byla taková hodná holčička, jezdila jsem hodně domů, minimálně jeden víkend v měsíci jsem jela domů, ze začátku i dva, no ale jak jsem začala vyjíždět na ty pisky a do těch Tater, tak toho bylo víc a do těch Vysokých Tater jsme jezdili opravdu často a opravdu jenom na víkend, to byly úplně obsazený vlaky, to byly hrůzy, cesty na jedný noze. No když se jelo tam tak se smotali lana přes držáky na zavazadla, obsadilo se kupé a spalo se na tom, ty co chtěli šetřit, nebo neměli na jízdenku, tak si lehli pod lavici, no a zpátky se jezdilo opravdu na jedný noze, že se stálo u záchodu, a ještě ne svý. Takže takhle se jezdilo a vůbec nám to nevadilo, my jsme to považovali za normální a pak se šlo hnedka do práce. Třeba já když sem jela do Liberce rychlíkem ráno a hned sem šla do práce. No a ty Tatry jsme fakt znali dobře, dneska si myslím, že ten písek v kombinaci s Tatrama je důvod, proč ti českoslovenští horolezci byli fakt dobrý, v těch Alpách nebo Himalájích. Obecně si myslím, že se lezlo daleko víc, lidi měli daleko víc nalezeno než dneska. A abych se vrátila k tomu, jak jsem se dostala já, takže tím jak jsem byla, dneska bych řekla bezmozek, všichni mi říkali, že nemám pud sebezáchovy, takže sem docela rychle vylezla nějaký věci, který nebyly na holku úplně obvyklý, ještě že sem střídala a brzo jsem se naučila vyvádět, takže potom jsem....když sem se vrátila do Liberce, tak už jsem říkala, že ten táta dělal ředitele, tak mimo jiný udělal vlastně to, že založil, s jedním náměstkem ještě, horolezecký oddíl TJUD Hamr a ten jednu dobu soustředil špičkový reprezentanty, Mirek Šmíd, Jirka Janyš, Petr Plachecký, pak teda já a Zuzka Hofmanová, tak tam jednak jsem měla nějaký vzory a jednak dobrý podmínky pro to, se nějak...třeba pro to uvolňování se zaměstnání, teď nemyslím, že bych měla přímo protekci u táty, to táta byl zas přísný, to by nedovolil, ale jakmile se člověk dostal do tý reprezentace a byl dobrej, tak dostal ve smyslu usnesení strany a vlády i třeba neplacený volno na ty výjezdy.

B.: To mě práce hodně zajímá, jak je možný, že jste během toho běhu pracovního, mohli takhle odjet na jeden, dva, tři měsíce, záleží jak která expedice, ze zaměstnání.

A.: No já dám krásnej příklad s tou první expedicí, ale ještě se teda vrátím. Na základě vlastně těch výstupů v Tatrách, jsem vyjela, teď už nevím, jestli už rovnou jsem se dostala do toho českýho výběru, ale v roce 1979 jsem jela poprvé do Chamonix, kde se mě tehdy s mým prvním manželem, tehdejší, otcem mého prvního dítěte, povedl výstup Hemingovou cestou na Dri na střídačku a ještě nějaký další výstupy a na základě toho jsem se dostala rovnou do federálu. Takže to bylo vlastně úplně rychle a dneska mi připadá, že vlastně bez nějakých zásluh, tak jako na pohodu. Nicméně, nepřivezla jsem si jenom Heminga, ale i jsem otěhotněla, takže když jsem se v roce 1980 dostala do toho federálu, ještě Zuzka se tam dostala vlastně, ale já jsem měla pauzu na mateřskou, narodil se mi v roce 1980 první synek, ale jak jsem byla taková zapálená, takže jak se narodil, tak jsem začala hnedka běhat a lízt i když to nebylo jednoduchý, ten strach tam třeba byl, ale to se překoná potom, a následující rok 1981 byl zase zájezd reprezentačního družstva na Kavkaz, kde se nám teda povedla taková bomba s tou Zuzkou vylízt, cestu toho Chergianiho na Ťuťu, takže se mi to mateřství i zaměstnání povedlo skloubit s tím jakožto vrcholovým výkonem. No tak jednou jsem byla dokonce v Anglii na nějakým semináři, co organizuje BMC, a tam bylo dokonce na to panelová diskuze na toto téma a tam sem se setkala s tím....mě to přišlo normálně, že to chci skloubit a že to jde skloubit, ale tam prostě většina těch Britek měla názor, že buďto to nebo to a když oni měli jednu vynikající horolezkyni Alison Hargreavesovou, která teda měla dvě děti a zahynula na K2, tak ji strašně pranýřovali v tisku a všude, jak je špatná matka, takže já si myslím, že tohle téma

ještě tam úplně není zažitý, že ten problém mají úplně stejně muži jako ženy. S tím že odjedou od malejch dětí a od rodiny, ale vřdycky jsou za to ty ženský víc pranýřovány.

B.: To je pravda, na ty chlapy se pak hledí jako na hrdiny, ale na ty ženský jako ty „co dělají děti“.

A.: Je to tak no, já když jsem jela na ten Kavkaz, to nebyly dlouhý doby, to byly asi 4 týdny, ty zájezdy do těch Alp taky. Ale potom ta expedice, na který sem byla, ta první v roce 1984 na Dhaulághiri, to opravdu trvalo dva a půl měsíce, takže to opravdu bylo náročný, možná i tři měsíce. Jako když jsem se vrátila, tak malýho teda hlídala mamka a na letišti jsem ho vůbec nepoznala, protože když jsem odjížděla, tak to byl takovej malej chlapeček a potom tam byla taková vypasená koule.

B.: To se maminka snažila zastupovat vaši funkci.

A.: Tadyto kloubení s tím mateřstvím je zajímavá věc, to by si měla každá žena udělat podle sebe, jak se cítí. Pokud by se měla cítit provinilá, tak to je k ničemu. Já sem to dělala tak, teda určitě nevědomky, ale když sem nad tím přemýšlela, dařilo se mi na to dítě doma nemyslet, když sem ležla, prostě jsem to vypustila, protože kdybych na to myslela, tak bych nemohla dělat takovýhle věci. A spousta ženských to asi nedokáže se od toho odpoutat a přemýšlí pořád co doma, co se děje, takže tohle mě se dařilo.

B.: Tak asi to bylo silný...

A.: No silný, já nevím...jako touha po těch horách? To si ale taky nemyslím. Jako takový spíš soustředění na ten okamžik, na to, co zrovna dělá a pak když jsem byla doma, tak jsem se soustředila na to dítě, takový ten fokus na něco. Protože mě nepřipadlo, že bych nějak, když to někdy čtu...legenda apod, to je takový hloupost, vlastně mě připadá, že to je o ničem, že to by dokázal každej.

B.: Tak v té době asi ne.

A.: Je fakt, že když se k tomu vrátíme, že sem byla tak trochu exot s tímhle, to je pravda. Ale zas mi to nepřišlo nijak zvláštní, já sem normálně přitom dělala inženýrku a fungovala jsem jako matka, sice bohužel jsme se teda rozvedli po roce, už když jsem otěhotněla, tak jsme se rozešli, zkoušeli jsme se dát dohromady kvůli tomu dítěti, ale to samozřejmě nevyšlo. Ale to je tak obvyklý jev, že těm horolezkyním se ten osobní život moc nepovede, většinou, až teda třeba na Zuzku, který se povedl, ta měla perfektního manžela, respektive manžel pořád je, Zuzka není, ale to je jeden z příkladů, který si myslím, že zrovna jde použít, že ten rodinej život fungoval a bylo to třeba daný tím, že ten její manžel byl absolutní flegmatik, vůbec s ní nesoutěžil, bylo mu úplně jedno, že třeba leze hůř a podporoval jí.

B.: To pak třeba neunes to mužský ego.

A.: No, většinou to tak je.

B.: A myslíte si, že takhle vrcholová horolezkyně by mohla mít muže, co neleze nebo nemá co dočinění s horolezeckým prostředím? Protože mě to přide ne jen jako sport, ale spíš takový životní styl, i ty kamarády člověk kolem sebe shromažďuje z podobného prostředí.

A.: Je to tak, muž by to asi těžko unesl, že ta žena má úplně jiný svět, protože aby to třeba mohla skloubit s tím dítětem, jak jste říkala, musí třeba jezdit s nějakou tou partou, aby se tam třeba vystřídali, nebo aby měla spolulezce, a to si myslím, že by asi žádný chlap neunesl. A druhá věc je, že je hrozně důležitý sdílení zážitků, takže pokud člověk neleze vůbec, tak to nemůže pochopit, proč vlastně to člověk dělá, takže tam by to asi bylo obtížný no. Já jsem měla životní etapu, že sem si říkala, já se na to vykašlu, já si najdu nějakýho intelektuála, no ale to by asi fakt nefungovalo.

B.: Potom jak jste měla druhého syna, tak jak probíhali váš trénink, víkendy? Vy jste jezdila na expedice i potom co jste měla druhé dítě?

A.: No právě, tadyten Kavkaz, to bylo necelej rok po narození a já jsem navíc, ne kvůli lezení, ale kvůli práci, odjela na tři měsíce do Anglie, když bylo synovi 15 měsíců, protože tenkrát uranový doly koupily takovej počítač malej, na který měla pro východoevropský země patent Británie a já jsem se k tomu dostala tak, že jsem byla zaměstnaná na výpočetním středisku a jako v podstatě jediná jsem tam uměla dobře anglicky a měla na to vzdělání na ten technickej kurz v tý Anglii, takže jsem se dostala tímhle způsobem do Anglie, což byla bomba. No ale znamenalo to vrátit se do práce, když bylo malýmu 15 měsíců.

B.: A jak jste vnímala tu Anglii? To bylo v jakým že roce? Líbilo se vám tam?

A.: 1981. Já už jsem tam teda jednou byla, z vysoký školy jsem dostala devizový příslib, to asi víte co je, no a měla jsem jet s nějakou kamarádkou, ale ona ho pak nedostala nebo nevím proč už nejela, takže jsem jela sama, takže to sem si taky užila ty 4 měsíce úplně sama, vyzkoušela sem si řeč a toulala sem se tam různě. Takže jsem se do té Anglie zamilovala a tohleto byla prostě bomba, že jsem tam mohla bejt na tom školení a hlavně jsem tam začala, hned sem šla někam do obchodu zeptat se po nějakých lezcích, takže jsem se tam hned seznámila a každej víkend jsem tam jezdila do těch anglických skal a pro ně

jsem taky byla bomba exotka, pomalu se divili, že mám dvě oči a uši. A od té doby si myslím, že to český a britský lezení je hodně podobný, mentalita těch lezců, no a tam jsem byla od té doby asi desetkrát v té Anglii v tom Walesu, takže to je taky jedna z těch velkých lásek. Takže takhle jsem měla obrovský štěstí, že jsem se dostala do té reprezentace a mohla jsem vyjždět a na druhou stranu i tady tím, že jsem na ty tři měsíce vyjela do Anglie a poznala se s těma anglickýma lezcema, tak sem získala obrovský kontakty a navrch jsem uměla tu řeč, to taky nebylo v té době obvyklý.

B.: To jsem se chtěla zeptat, jak se obecně takhle ti horolezci, co vyjížděli, domlouvali.

A.: Ona byla byla nepovinná na základce ve druhém stupni, to jsem ale nechodila, nebo možná byla možnost někde, ale na gymnáziu nebo na středních školách to byl normálně jazyk známkované a byl volitelný ještě myslím druhý jazyk. No a já sem právě teda začala chodit na angličtinu a díky výborný učitelce, která hrozně milovala Anglii a fakt se tomu strašně věnovala, mě pro to nadchla tak, že jsem si jednak dala za cíl získat ten devizák a jet se tam podívat a za druhý sem se dobře naučila z písniček, ona měla takový hezký metody a vlastně když jsem byla první rok na vejšce, tak už sem si udělala státnici. A ostatní lezci, takhle když začínali, jak se začalo vyjíždět do Alp, nebo ti naši co jezdili do Himalájí, tak to bylo nezbytný se naučit anglicky. A někdo zas trochu měl němčinu, to se jezdilo hodně do Saska, na saský pískovce, takže dost lidí umělo i německy díky tomu. Dá se říct, že to byla taková vstupenka, kdo uměl jazyk, měl jako kontakty a když se vyjelo ven způsobem, který teda popíšu, tak se tam mohl třeba s někým zkontaktovat, zalízt nebo třeba u někoho i přespat. Takže to bylo hrozně důležitý. A ještě nelituje, já jsem na konci 80. let jela na takový sraz, jmenuje se to RHM, je to mezinárodní horolezecká organizace, která vznikla v roce 1968 díky osvícený Švýcarce Felicitas von Řezníček, která pojala myšlenku, že by ženy měly mít, aby rozvíjeli svoje lezení na prvním, nějakou organizaci a ještě chtěla, aby to byla mezinárodní organizace a aby tam byly přizvány ženy z východu, takže díky ní tam jela na ten první sraz zakládající Blažena Karasová a Olga Zibrínová a pak to funguje tak, že v každý zemi je nějaká koordinátorka a jsou nějaký ženský, kterejm předává nějakou informaci a vždycky každé rok v létě se v jedný zemi koná sraz, kam můžou přijet i ostatní a organizátorky z té jedný země všechno připravějí pro ty ostatní, takže ty mají komfort. No a tohleto je prostě úžasně jednoduše princip a takhle to funguje do dneška no a já jsem tak nějak v tom 87 vyjela, poprvé se nějak podívat a říkala jsem si, ježiš marja, nějaký bláznivý ženský, ale fakt to bylo bezvadný, začala jsem víc lízt s ženskejma, hodně ženským to vlastně pomohlo se osamostatnit a lízt si po svým. Takže i díky tomu se ta síť rozšířila, těch kontaktů.

B.: Vy jste jela do Švýcarska poprvé se podívat?

A.: Ne, to bylo zrovna v Anglii. To jsem jela se svým druhým manželem a synkem. Nejezdím sice každé rok, ale funguje to vlastně pořád stejně, ještě si udělaly skialpinistický a RHM on Ice, takže v ledu taky už patnáctej sraz byl. No takže tohleto třeba chlapy nemaj a je to fakt dobrý myslím si.

B.: Jak vás brali v tom týmu národním nebo jak na vás koukali? Možná k vám vzhlíželi, že jste byla ten bezmozek nebo že jste se hnedka ujala, ale tak obecně jaká byla nálada mezi těmi muži a ženami, jak se na ně dívali jako na horolezkyně, jestli je brali jako partáka.

A.: Já si spíš myslím, že to taky záleží kus od kusu, jaká ta ženská je. My jsme se do toho federálu najednou dostaly dvě, do té doby tam žádná myslím, nebyla a najednou hned dvě, takže nás samozřejmě brali hrozně dobře, takže já si myslím, že sem nikdy neměla žádný problém s tím, že by mě někdo bral nějak špatně. I když jsme lezli na střídačku nebo ten partner byl třeba slabší, tak nevím, jestli jsem měla štěstí na lidi, ale nikdy jsem to nevnímala nějak špatně. Až teda po nějakých zkušenostech dalších si myslím, že když jde na expedici hodně do tuhýho, tak pak už nějaký ohledy vůči ženám úplně ustávají a je to teda docela drsný prostředí. Možná že Dina o tom taky bude něco povídat. Když je smíšená expedice, třeba na tom Dhaulághiri jsme byly dvě s tou Zuzkou i když jsme spolu nelezly, tak určitě to si myslím, že je přínos, ale zase záleží na tom, jak to funguje dohromady ten celek.

B.: A Zuzka taky pocházela z té Slávie?

A.: Ne, Zuzka pocházela z Ústí. Ona začala lízt už dřív, já jsem vlastně začala pozdě, až po dvacítce někdy, klem 22. A ona lezla od malička, od těch 15ti... "ježiš lízt", takže ta na tom byla trošku jinak a taky je generačně o 6 let mladší, ale to nevadilo v té době.

B.: Mě by zajímalo, jak jste říkala, že jste byla nejdřív v pražském klubu, potom tady v Liberci, jestli si myslíte, že to měli třeba lezci ze severu snažší než například Slováci?

A.: Jako dostat se do federálu? Ne ne.

B.: Jestli si pamatujete, že jich tam bylo víc odsud?

A.: To bych se musela rozpomenout, kdo tam tenkrát byl, ale to se takhle nebralo.

B.: Jak jste říkala, že se tady soustředila ta špička...

A.: No to jenom v tom oddíle uranovejch dolů Hamr...ale je fakt že na severu bylo vždycky hodně dobřejch lidí, ale tak to je daný geograficky, tady jsou skály a Slovensko, ti zas měli Tatry, takže asi opravdu tam většinou byli lezci ze severu a z Tater. Nebo to už je jedno, jestli bydleli v Bratislavě...některý se skutečně odstěhovali, nosili na tatranský chaty a změnili si život.

No a ten systém, abych se ještě vrátila k tomu systému těch výjezdů, tak to bylo tak, že se vyjet mohlo více méně jenom na nějaký pozvání, když člověk měl ten tzv. devizový příslib, to znamená, že člověk tam mohl fungovat nějakou dobu v tom zahraničí. No a samozřejmě lezci to tak neměli, devizák, to byl strašnej proces, to bylo pravdu zřídka, že někdo ho získal, tak se to dělalo tak, že se fiktivně poslalo nějaký pozvání z toho zahraničí, že uhraděj všechno za ty, kteří vyjedou, a pak se vlastně na tom základě vyjíždělo a pro to volno, to bylo tak jenom v tom federálu, pro ty český a slovenský mančafy ne, že v rámci usnesení strany a vlády dostali volno z práce. To si pamatuju třeba, když jsme se vrátili z toho Dhaulághiri, to bylo v tejdnu samý přednášky, to člověk byl fakt hrdina jo, kdežto dneska...tehdy si myslím, že to bylo i líp tou veřejností vnímaný tady a taky to bylo hodně řídký, neroztrhl se s tím pytel a takže spíš v tý době, v těch 80. letech to bylo přijímaný pozitivně veřejností.

B.: No, dneska už je toho hrozně moc, že to lidi od sebe radši odhánějí a nechť už nic slyšet. Tak to sem nevěděla, že se to provádělo takhle fiktivně. Ale ne přímo takhle na ty federální expedice?

A.: Byly nějaký federální expedice organizovaný horolezeckým svazem, ale to byl zrovna...já nevím, to se dá najít, dohledat. Ale to byly spíš výjimky. Jako všichni lezci si na ty expedice vydělávali natíráním a tehdy téma výškovýmá pracema, protože na tu dobu se tam daly vydělat velký peníze.

B.: To jsem se chtěla zeptat, jak jste to obstarávali finančně, protože to musela být asi nákladná věc ta expedice.

A.: No nákladná...ono to bylo tehdy daleko lehčí vyjet než dnes, aspoň pro mě, protože jsem natírala, ještě den předtím měl člověk barvu na sobě a vyjel, ale vydělal si a mohl jet a nebyla to taková hrůza jako dneska, že bych musela dát 150 000 na každou expedici na osmatisícovku a to každěj nemůže, že jo...to shání všelijak. Takže si myslím, že tehdy to bylo takový jasnější v tom, že kdo byl dobrej, tak se prosadil a vyjel, pokud neměl nějakej strašnej škraloup, že ho nepustili vůbec ven, tak se prostě prosadil, vyjel a jezdil, že to bylo takový jasnější, že to nebylo o těch penězích. Kdežto dneska je to o tom, jak si kdo dokáže sehnat sponzora nebo ty peníze má. To nic proti nikomu, ale první Češka na Everestu, to je prostě úplně zářejnej příklad, že dokázala si sehnat milion na expedici. A Soňa Boštíková tehdy prostě ne, ačkoli by jí ten Everest slušel víc jako první Češce.

B.: Takže ty peníze nebyla překážka, jako je tomu dneska.

A.: No nebyly, už jenom tím, že člověk dostal volno ze zaměstnání a ještě, samozřejmě, že ty lidi okolo, když vedle seděl pracovník a nikam nevyjel a vy jste dostala volno, tak samozřejmě, že záviděl, to nebylo nikdy nic moc na ty mezilidský vztahy, ale nebyla to existenční katastrofa, protože potom v 90. letech po revoluci všichni začli makat neuvěřitelným způsobem a nedovolili si z tý práce třeba odejít, takže tím pádem, takže taky třeba lidi přestali lízt kvůli tomu, že si nemohli dovolit z tý práce odejít. Kdežto za toho socíku to bylo daleko volnější. Já když jsem začala pracovat, když sem odešla z uranu potom po revoluci někdy v 90tym roce, protože to už nešlo prostě dojíždět s těma dvouma dětma a i sem to zaměstnání chtěla změnit, tak pak sem tady začala v soukromý společnosti hnedka pracovat no a prostě sem zírala, když jsme šli pracovat do nějakýho státního podniku, tak to člověk prostě viděl ten rozdíl šilenej, jak furt to jsou ještě strašný lehy, proti tomu jak se člověk musel otáčet v soukromý společnosti. Takže těch faktorů, který ovlivňujou to lezení je hrozně moc.

B.: My jsme se bavily o emigraci a ona říkala, že o tom přemýšlela, ale že se poté vědomě rozhodla, že ne, protože se tady v podstatě měla dobře, nebo nic jí extra nescházelo, ale že jí říkala příklady, že někdo třeba emigroval a potom s tím lezením přestal. Protože ačkoli měl svobodu, neměl tam žádný zázemí a musel se tak otáčet a potom ho už tak zahltily ty další věci, že už..

A.: No tak to je to samý tady. Já sem si tady po tý revoluci připadala jako exot, protože já sem ten západ znala díky tomu, že sem tam jezdila, takže já věděla, že je tam taky chleba o dvou kůrkách, takže jsem to taky měla asi o trochu jednodušší oproti ostatním, oni než vystřízlivěli. Samozřejmě to po čem toužili, tak vyjeli do těch hor, no ale jak říkáte, spousta jich pak poznala, že sice mají svobodu, ale nemají peníze na to odjet.

B.: A zaměstnání? Jak vás brali jako horolezkyni, to, že takhle jezdíte?

A.: Já jsem to moc neřešila, ale bylo jasné, že to nejde nezávidět asi, a potom jsem se naučila obklopovat se lidma, se kterejma mi je dobře. Tohleto vypouštět, takže fakt jsem to nijak neřešila, ale myslím, že byli i lidi, který vám to přáli a obdivovali to, já si fakt nemůžu nijak stěžovat

B.: A ještě když jste byla pryč, výplatu jste dostávala?

A.: To bylo neplacený volno, anebo normálně dovolená.

B.: Takže vy jste nikdy v životě nepřemýšlela o emigraci, jak jste byla v Anglii třeba?

A.: No, jako nepřemýšlela. Mohla, jsem, úplně v pohodě, ale já bych to prostě nemohla udělat. Jednak jsem tady měla dítě a rodinu a navrch to tady..ať byli naši jaký byli, tak mě vychovali k hroznému patriotismu, takže i když já sem byla venku, tak sem pořád propagovala, jak jsou Češi skvělí, vzdělaní, co všechno uměj, takže tak. I když pak jsem přemýšlela, v jaký zemi bych mohla žít, tak ta Anglie je jedna z možností. Ono taky většina těch emigrantů, co odjela, tak se vrátila, co já znám takhle z těch lezců.

B.: Vy jste měla nějaké známé, co emigrovali?

A.: No tak jasně že. To třeba někdo byl v Mnichově, a když se vyjelo...no ježiš, to bylo historek. Člověk si nakoupil marky na černém trhu, teď se hledalo, jak co má provézt, zažívalo se to do plochejch smyček, schovávalo. Teď samozřejmě ty celníci, kdyby chtěli, tak to najdou, že jo, ty nervy. No a za tyhle ty marky se pak jelo k Šustrovi do Mnichova nakoupit horolezecký materiál, který tady nebyl, to asi víte, že jsme si všechno šili sami.

B.: Jo, tak buď se všechno šilo, nebo jsem se dozvěděla, že byl nějaký lezeckej obchod v Brně, prý nějaký jediný, to nevím, zatím jsem si to neověřovala.

A.: No o obchodě v Brně nevím, ale my jsme vlastně všichni, co takhle začali jezdit, tak hodně lidí si šilo spacáky, péřový, takže já sem taky šila samozřejmě no a byly teda výborný, protože peří se dalo sehnat dobře. Měli jsme na to potom i nějaký stříh a dělali jsme opravdu komorový spacáky, péřovky to bylo horší...pamatuju si, že Jirka Janyš když šil, tak hrozně soupeřil s Rakoncajem. Rakoncaj když šil, tak to se nedalo nosit, to bylo strašný a dycky na něj tady nadával a dneska Sir Joseph, že jo.

B.: Joo, já mám od něj spacák.

A.: No takže spacáky, péřovky jsme si šili, oblečení na sebe, kdo začal lízt v zimě, tak si ušil oblečení z larisy deka. Víte co to je larisa. To byla taková deka, chlupatá, teplá. No a my jsme přišli na to, že si z toho ušijeme kalhoty a bundu, no a teď ono to moc nepružilo, tak já si pamatuju, když jsme s tou Zuzkou lezly v zimě v tatrách, tak to člověk ani nemohl zvednout nohu, ale bylo to teplý, jak když člověk leží na dece. No a další stupeň byly takzvané bonekanky, bonekanka, to byla bunda něco jako fleece, takový chlupatý, už to bylo pružný, takže to měl každej, pak kolovaly stříhy, takže každej si tu bundu ušil nebo nechal ušít u někoho, kdo to uměl. Rukavice na zimu se šily, vnější vnitřní ze silonu. Kamaše, všechno se vlastně šilo.

B.: A to lezecký vybavení?

A.: Lezecký vybavení...já sem začla lízt poměrně pozdě, jako někde mám ještě starou fotku, jak se navazuju jenom na lano, ale potom už..já sem přišla do stádia, že se z lana stal hrudní úvazek sešitím asi šesti těch lan k sobě a vlastně už se navazovalo do toho. No a ten kdo vyjížděl ven, tak si už kupoval sedáky, protože vlastně..sedák, osma, to bylo takový to první, co si vozili ti lezci. To měla ta špička, to si vozili z toho Mnichova nebo ze Chamonix. A kdo neměl nebo nejel, tak se i úvazky tady šily. Normálně sedák s popruhama, zase koumesové vymysleli stříh a lezlo se v tom, nepamatuju si, že by se v tom někdo zabil, že by to prasklo. Takže fakt to asi fungovalo. No a potom, můj první muž byl frézař, takže zase, existovaly výkresy a dělali sme si vklíněnce, pak se to odvrátilo, aby to bylo co nejlehčí, prostě hrozně sofistikovaný, někdo dělal skoby, někdo dělal kruhy. Ono to tedka vypadá úsměvně, ale já jsem hrozně ráda, že jsem tu dobu zažila, protože to není ono, když člověk jde tedka do toho obchodu a koupí si to a maj to všichni a nakonec prd vyleze, tak to není takový, jako když...jako fakt jsem ráda, že mi bylo to umožněný zažít, protože fakt si to člověk tak jako zasloužil. Postupoval od začátku, jako v tom lezení, to se k tomu vrátím...písek, ty skalky cvičný, pak Tatry, pak zimní Tatry, hřeben, pak vyjel do alp a vlastně takovejma těma postupnejma krokama získával strašně moc zkušeností a měl toho nalezenýho strašně moc. To je podle mě důvod, proč už tolik neznameneáme v tom alpským nebo himalájským lezení, máme tady dobrý kluky teďka, dva nebo tři, v těch Himalájích Mára Holeček, ale prostě tý šíře jak to bylo to opravdu nedosahuje, tehdy byla ta základna mnohem širší z který se mohlo vybírat. Spolulezci třeba, to je dneska hroznej problém. Já mám kamarádku z Fryštátu, s kterou jezdim a hrozně si rozumim a potom nula.

B.: A čím myslíte, že to je? Já sem se už setkala s názorem, že těch vrcholových horolezců je furt stejně nebo míň.

A.: No protože to bolí. Není to pohodička. My jsme teda tenkrát byli, jako cvičitelé znali metodiku a vyučovali metodiku, ale když jsem začala vyjíždět a kontaktovat se s těma zahraničnima lezkyněma, tak sem si všimla, že oni jsou daleko opatrnější než my, všechno daleko víc řešej a protože oni prošli nějakým kurzem, kde to člověku všechno vysvětlej, tak a tady to bylo furt hrozně dlouho takový nevázaný. Ale zase se vylezlo. Protože když by měl člověk všechny ty bezpečností pokyny dodržovat, tak opravdu nic nevyleze. Ta hranice mezi tím lízt bezpečně ale zároveň...jinak se člověk neposune nebo neudělá žádněj bomba výkon, když by lezl podle všech těch příruček. To jsme byli my i Slováci, to byla ta příčina, proč byli tak dobrý, ta naše generace.

B.: Kdybych to teď nějak shrnula, jak často byly expedice?

A.: No já moc často nejezdila. Byla jsem na tom Dhaulághiri v roce 1984, když byly synkovi 4 roky, no ale potom...pak jsem jezdila. No ony expedice Pamír, Kavkaz...my jsme to tenkrát jako expedici nebrali, expedice pro nás byla Himaláje, ale jako já

jsem jezdila do těch vysokých hor, potom vlastně jsem měla druhý dítě, takže zase to byly nějaký sedmitisícovky nebo takovýhle kopce a pak to začala být otázka peněz, protože jsem zůstala zase sama, to jsme se rozvedli s manželem a takže to byla i existenční otázka, že ta expedice prostě stojí hrozně moc peněz i času, takže jsem se k tomu vrátila až někdy v roce 2002. Na rozdíl od Zuzky, která se tomu naopak začala věnovat, taky vylezla 4 osmitisícovky, ona vlastně začala dělat v Hudy sportu, takže to šlo nějak líp skloubit. Já vlastně pořád dělala tu inženýrku. A tam už je to pak problém vůči spolupracovníkům, vyjet na tu delší dobu.

B.: To asi jo. Já nevím, jak to funguje dneska. Vy asi máte nějaký kamarády horolezce...to jsou asi na volný noze...

A.: Příklad, třeba Joska Nežerka asi hodně vydělává, takže na to má, ale zase znám kluky, který by byli výborný, ale protože na to nemají nebo založili rodinu, tak...byli by vynikající, kdyby vyjeli. Mají nalezeno, nabráno, ale prostě nejedou, protože z nějakých jiných důvodů.

B.: Dneska nefungují nějaký národní expedice?

A.: Nenene.

B.: Dneska si jede každá na sebe.

A.: No, musí si sehnat sponzory sám. Upřímně řečeno, já se divím, že nějaký podnik dneska sponzoruje horolezce, mě přide, že je mnohem důležitějších věcí, na který by to měli věnovat. Ale to je asi o nějakých osobních vztazích, kdo si co sežene. Jediný profík, to víte, to je Radek Jaroš, Marek Holeček byl taky vždycky schopný si získat peníze, takže to dokáže s tou rodinou nějak skloubit. Říkám, jedna expedice na 8000m minimálně 150 000, no a aby byl člověk dobrý, tak by měl vyjždět minimálně dvakrát ročně, a ještě před tím trénovat.

B.: K tomu tréninku, jak jste trénovala na tu výšku, nebo fyziku. Vy jste asi jezdila hodně do skal, předpokládám.

A.: No jako tehdy po tom prvním porodu jsem ještě cíleně začala trénovat, to byl takový pokus tady od toho Vaška Širla, který byl taky v těch uranových dolech, tak vlastně mě a Zuzku, opravdu jsme měli tréninkový deník a zkoušeli jsme nějaký běhání, rehabilitaci potom a lezení, já sem to teda vydržela psát rok, Zuzka byla pilnější, mě to moc ne bavilo, ale byly to nějaké pokusy o cílevědomější trénink. A na ty hory, určitě to vypadá jinak než dneska, potom jak se ty disciplíny rozdělily, trénink na skalní lezení je samozřejmě úplně jiný, takže tohleto my jsme neabsolvovali, my jsme techniku trénovali opravdu lezením a fyzikou...běhalo se, běhalo se na lyžích a trénink na výšku, to nejde nijak natrénovat, to každá musí zjistit, když poprvé vyjede a ještě ani to nefunguje. Měla jsem expedice, kdy mi to šlo úplně samo a jinde jsem se ve stejné výšce trápila, takže ani to ještě není úplně daný, jak člověk ty výšky snáší. Takže nějaký specializovaný trénink ani moc nebyl.

B.: Nevím, jestli dneska se dá taky na ty hory nějak natrénovat.

A.: No natrénovat...s čím jsem se setkala i s lezkyněma z jiných zemí, důležitá je technika, takže ten písek a co je opravdu nejdůležitější, je ten morál. To je asi ta alfa omega, jak se člověk cítí při tom lezení a ten teda natrénovat nejde. No jako jde natrénovat, častým lezením. Nebo jsem kolikrát přemýšlela, když jsem se k tomu vrátila teďka, k těm klasickým sedmám, tak tehdy mi to připadlo, jako byla jsem mladší, ale všechno co je do sedmičky je klasický pohyb a vůbec mi ne bádalo, že mám první kruh ve třiceti metrech, protože takový bylo klima, všichni takhle lezli, bylo to považováno za normální. Kdežto dneska ten písek už je exotický, jestli to vnímáte taky takhle, tahle generace.

B.: No jako asi jak kde že jo, Já třeba jezdím do Labáku, ale v Ádru bych si asi nic nevytáhla.

A.: No právě no. Takže i tohle hrálo na ten psychický stav roli, že to dělala většina té široké lezecké špičky, takže to byl takový komfortnější pocit, kdežto dneska, já když sem se sama vrátila na ten písek k těm sedmám, tak jsem se zděsila, jak jsem tohle mohla lízt a teďka pomalinku se do toho dostávám, takže už mi to taky ne bádá.

B.: Takže vy stále lezete.

A.: No jako jo, tak jako teď nemám v podstatě nikoho na starosti kromě mamky, které je 84, ta už potřebuje denní péči, zase naopak děti už jsou pryč, ale nemůžu zas kvůli mamce vyjet na nějakou delší zájezd, ale toho času na lezení je víc teďka.

B.: Vy jste si vybírali, kam pojedete, ta parta, nebo jste museli nějak laborovat s tím místem.

A.: Já vám pošlu odkaz na rozhovor, který sem teďka udělala s Jirkou Novákem, právě ohledně tady toho, jak si vybírala ta naše generace. Povedlo se mi ho trochu vytáhnout z ulity, spousta lidí to o něm neví, ale on tady ty typy dával lezcům, je tam i vysvětlený, jak k tomu přišel. Jednak pracoval v expediční komisi UIAA, takže měl velký přehled, sám se o tom zajímal a vlastně dával tipy, a třeba vylizem tu anglickou, to byl od něj tip, pak na tom Kavkaze to samý, to sme nebyly jenom my dvě ženské, spousta klukům takhle dával nějaký tipy, takže buď si to našli sami, ale hodně toho udělal on. Třeba to Dhaulághiri ta západní stěna, ta byla do té doby nevylezaná a existovala jenom jedna fotka a na základě toho se udělala celá expedice, prostě neuvěřitelný, to bylo takový dobrodružství, že znovu se vrátím k tomu, že sem strašně šťastná, že jsem to zažila. Protože já

sem se vrátila, byla sem na Gasherbrumech někdy 2007, já sem byla úplně znechucená, poznala jsem, jak to dneska na těch expedicích chodí a upřímně, kdyby mi někdo zaplatil normálku na Everest, tak tam prostě nejdu, protože bych se z toho zvencla....někde v nějakém zástupu tam čekat na žebřík....no ne. Nechci to nějak to, ale když sme tam byli, tak nechápu, co tam ty lidi dělali. Že se někdo umí pohybovat v horách s těma mačkama, to tak jeden z deseti, takhle úplně tristní číslo.

B.: A bylo kde hledat ty informace, když jste říkala, že jste jeli podle jedny fotky, tak jestli jste si vůbec měli někdo co přečíst.

A.: No, jak říkám, jediné těma, kdo měl ty známý, kontakt venku, protože internet nebyl, publikace se dali sehnat těžko...jako překládali se věci, ale se samozřejmě v takovýhle míře a vůbec, tady v tom ta železná opona opravdu fungovala, takže kdo měl kontakty, tak vědě nebo se trochu orientoval, nebo když jednou vyjel, tak si to tam prohlíd, koupil průvodce a tak, ale pro většinu lidí to bylo nedostupný.

B.: A vaše úspěchy, prezentovaly se pak v médiích? V rozhlase, tisku...

A.: Třeba po tom Dhaulághiri nás pozval asi Štrougal, a dostali sme nějaký, nevím co, jak jsem říkala, to byl člověk ještě docela hrdina. Nebo po tom, co jsme vylezli tu anglickou cestu, tak sem napsala do prestižního anglického časopisu, takže taky to bylo hodně publikovaný. Takže díky několika málo jedincům, kteří se o to tady starali, tak ta informovanost v zahraničí o nás byla. Dokonce jsem slyšela, že to bylo oceňovaný víc než tady doma.

B.: To se dá těžko asi říct už dneska. Já jsem trochu brouzdala v rozhlasovém archivu a žádná zmínka tam o ženách před rokem 1989 není, jen něco málo o mužských expedicích.

A.: No rozhlas nevím, ale nějaký časáky asi jo, párkrát jsem byla i v televizi. Já nijak necítím žádnou diskriminaci, že bych byla žena a psalo se víc o chlapech.

B.: Tak přece jenom je jich víc.

A.: No asi tak.

A.: Ty moravanky, jak měli tu svou ženskou expedici, já sem pak taky zkoušela něco zorganizovat, to nějak pak nevyšlo, pak jsem si říkala, že to je hloupost, aby byla čistě ženská expedice. Pak jsem to začala nějak oddělovat, čistě jiný pocity má člověk, když leze čistě v ženském týmu a pak když leze s chlapem, ať už je horší než on, každý má svoje kouzlo, takže jsem so to naučila nějak oddělovat. A když chci lízt s ženskou v horách, tak fakt mám jen jednu spolulezkyňni, ono by se jich třeba našlo víc, ale já nechci, já si už vybírám.

B.: To si myslím, že je důležitý, vybrat si spolulezce, přece jenom mu svěřujete svůj život.

A.: Hlavně teď už si člověk, já sem teda vždycky lezla pro radost, ale teď už mu opravdu o nic nejde. Jako samozřejmě říkám, že sme netrénovali, ale člověk tak musel něco mít, když pak přečkával 3,4 bivaky v zimě, orientace v horách, já to asi moc zlehčuju.

B.: A jak se vám líbilo v Asii, když jste tam jela poprvé?

A.: Hrozně moc. Já jsem v Nepálu byla asi 8x, hlavně jsem ho zažila v rozpětí třiceti let a to je taky otázka, smutný, jak to tam pokračuje, jak ten vliv tý civilizace.

B.: Asi hlavně té komerce, oni se z toho určitě snaží mít profit, protože tam asi není moc jiných možností, jak si vydělat peníze.

A.: Samozřejmě, ale zase se tím ztrácí...dřív to bylo fakt, jak člověk četl. Já jsem taky četla všechny tadyty knížky o věrných šerpách, tak jako když jsme tam přijeli poprvé, tak to tak fakt bylo no. A dneska tam mlátěj Šteka na Everestu, protože si myslí, že mu kazěj kšefty a podváděj a lžou taky, takže to je smutný, jakej vliv má západní civilizace.

B.: To je smutný. Koukala jsem se, že jste působila i v ČHS, byla jste jeho předsedkyní.

A.: Jo, já jsem byla první předsedkyně horolezeckého svazu.

B.: První od té doby co byl založený po revoluci, nebo po rozdělení?

A.: Ne, vůbec. A i mezinárodně, já jsem potom jezdila na nějaký ty zasedání UIAA a ty general assembly, takže jsem byla i docela pyšná, že jsem byla dlouhou dobu jediná předsedkyně toho národního svazu.

B.: Jak na to vzpomínáte?

A.: Já jsem bafuňala vlastně 10 let, já jsem začala bafuňat, protože předtím byl vlastně ten Jirka Novák, kterému vlastně lezecky vděčím za všechno nebo za hodně, né teda za všechno. Tak on když se pak stal předsedou po Skanderovi, to asi taky víte, to nedopadlo dobře s tím Skanderou. Když teda nad ním zvítězil, to byl takový boj, tak mě požádal, jestli bych nešla do

výkonného výboru a já jsem řekla, že jo, vlastně rovnou díky němu jsem dělala místopředsedkyni 4 nebo 5 let, no a 5 let potom předsedkyni, když on odešel.

B.: To je ale čistě asi koníček?

A.: Koníček....pěkně debilní koníček.

B.: No nechci říct koníček, spíš věc, kterou děláte na plný úvazek k práci.

A.: No přesně tak to bylo. No ne zase, jako jsem ráda, že tu zkušenost mám, ale zase dneska si říkám, pane bože, jak jsem to mohla zvládat, taky jsem to moc nezvládala. Ke konci jsem byla už šíleně unavená, přepracovaná, protože v práci jsem musela fungovat na 100% a tadyto zabralo strašně moc času. Já jsem se sice dohodla tenkrát, když jsem kandidovala, že mě v práci uvolněj a svaz to bude refundovat, byly to asi dva dny v měsíci, no ale člověk tu práci stejně musel udělat a bylo to fakt hodně náročný, ale z mnoha hledisek to bylo hrozně přínosný. Pro nějaký osobnostní růst a hlavně musím říst, jak jsou vždycky ty rozhovory s nějakýma ženskýma, který jsou v řídicí funkci, tak že to není tak růžový, jak se to povídá...že to je jako úplně v pohodě s těma chlapama, že je rovnocennost, tak tak to teda není.

Pokračování 2. nahrávky

A.: A takových ženských je určitě víc a ty to maj většinou v hlavě srovnaný a dokážou fungovat i s rodinou. My třeba jak jsme jezdili do toho Saska na ten písek, to se jezdilo v zimě a měli jsme takovou partu. A to bylo hezký, i jak jste se ptala, jak to přijmalo to okolí, tak ta práce, to byla jedna věc, ale tadyto okolí, já si pamatuju, že jsem jezdila s malým a ostatní holky, který třeba tak nelezly, tak mi ho hlídaly, nebo jedna se třeba postarala o ty všechny děcka. Takže takhle to teda fungovalo, dalo se teda trénovat i takhle při tom dítěti tímhle způsobem.

B.: Jo, něco podobného mi říkala i Marta, že jezdila partička holek do těch Tater.

A.: My jsme teda spíš jezdili, že tam byli ty chlapy a třeba já nebo ta Zuzka, nebo jsem měla kamarádku, která neměla vlastní děti, takže mi malýho hlídala, když já jsem lezla.

B.: Já jsem se úplně zapomněla zeptat, co na to říkali vaše děti? Jak koukali na lezení?

A.: No, jako když byly malý, tak do skal museli, takže mi to pak pěkně osolily. ☺ Ne, jako to jsem se pak dozvíдалa. No ani jeden nezískal to, že je to pro něj ta životní náplň. Ten starší jezdí teda sjezdy na kole, to je taky bezmozek, ten mladší vlastně tedka začal jezdit s ním, předtím dělal baseball, takže sportujou, ale to lezení nemaj za svůj hlavní sport a životní náplň, takže to jsem nějak nepředala a v podstatě mě to ani nijak nemrzí.

B.: Ale věděli, že jste známá a podporovali vás?

A.: Jo, to jo, to i rodiče, i když se muselo hodně bát.

B.: Maminka nebyla nějak extra vystrašená?

A.: No člověk prováděl různé věci, já si pamatuju, když jsem se rozsekala o vánocích v Tatrách. Když mě máma pustila, to jsem měla ještě malýho Ondru, byla jsem sama a jela jsem do Tater trénovat, když jsme měli jet na Kavkaz zimní a řekla mi, že ho pohlídá. No a po čtyřech dnech ji zavolal Mírek Šmíd, že ležím v Popradu v nemocnici v bezvědomí, ať si mě jedou vyzvednout. Takže to muselo bejt něco strašného. Člověk to vidí, když má pak ty vlastní děti. Jako šla jsem se podívat na závody, Ondra jel na tom sjezdáku, strašná držka, zaplul do kapradí, takhle se to kejvalo, pak přestalo a nic. Nikdy se mi teda nestalo nic hrozného, ale ten pocit, že se tomu dítěti může něco stát, to je něco hrozného. Takže si říkám, že mi to patří, že jsem to dělala svým rodičům. Ale jako v tom lezení je to horší, protože člověk moc dobře ví, že kdyby lezli...tak ví. Já si moc dobře uvědomuju, že je zázrak, že jsem naživu, že jsem to všechno přežila, že mám spíš velkou kliku, protože těch situací je fakt strašně moc. I jak jsem říkala, že ty pokyny metodický, zásady bezpečnosti vědomě porušoval. Takže asi bych o svůj dítě měla velkej strach.

Blanka Nedvědická

B.K.: Tak vás poprosím nějak spontánně a pak se vrhneme na ty jednotlivé věci, co jste už vlastně zmínila.

B.N.: Já jsem vyrůstala na Křivoklátsku, takže co se týká sportu, mí rodiče byli nespportovci. Sice jsme jezdili na výlety, ale nebylo to, že by mě někdo pod určitým dohledem vedl ke sportu. Já jsem se k lezení dostala víceméně až v šestnácti letech. Jako děcko jsem měla zdravotní problémy a k lezení jsem se dostala jako pacient ve Vysokých Tatrách. Byla to docela vtipná

historika. Já jsem v šestnácti letech měla docela vážný onemocnění, měla jsem zánět mozkových blan a poslali mě pak do lázní do Vysokých Tater, a já jsem se v tom roce, protože jsem nastoupila na gymnázium a předtím jsem dělala biologický olympiádu a v té době vznikala chráněná krajinná oblast Křivoklátsko. Hodně jsem se zajímala o botaniku a v těch Tatrách jsem měla možnost se dostat do Bělovodské doliny, kde zrovna v tom květnu kvetly kytky a právě jeden člen horské služby mi poradil, že když se chci pohybovat volně po Tatrách, ať si pořídím průkazku horolezce, že ty nemusíš chodit jenom po označených stezkách a potom je TANAPáci nehoní. Já jsem tam byla celkem čtyři týdny a těch prvních čtrnáct dnů tam byla taková jedna skupina docela aktivních pacientů, kteří chodili po horách, takže já jsem se přidala k nim, pak jsem se přišla zeptat na horskou službu, když odjeli, protože jsme se míjeli turnusově, společně jsme tam byli jenom čtrnáct dní, tak jsem se šla zeptat na horskou službu, jestli jsou průchodné některá sedla, jestli už jsou bez sněhu a právě jsem se tam potkala s člověkem, který mi nabídl, ať jedu s ním do té Bělovodské doliny, že jede fotit kytky, tak to sem byla na vrcholu blaha. Takže já jsem přijela z lázní a přihlásila jsem se do horolezeckého oddílu.

B.K.: Jenom z toho důvodu, že chcete mít tu průkazku?

B.N.: Taky, ale vlastně v mojí širší rodině, bratranec taky lezl a když ve čtrnácti letech nás s mým mladším bratrem vzal na skalky poblíž Zbečna, tam nás vlastně učil slaňovat, to bylo v blízkosti přehrady, tak tam to byl dá se říct takový můj první kontakt s horolezeckým lanem, tak tam mě to tenkrát moc neoslovovalo, protože tenkrát se slaňovalo ještě, že člověk si musel lano obtočit kolem těla, takže kdo to neuměl, tak se samozřejmě spálil, že jo, protože jsem nevěděla, že si mám vytáhnout ten límeček, aby mi to lano nejelo kolem krku, tak to mě nějak moc nevzalo. No a po těch lázních, ono se vlastně ještě stalo to, že mně tam naočkovali sérovou žloutenku. A já jsem se do těch lázní dostala o rok později, to už jsem na tom byla fyzicky trošku líp a to už jsem v té době, když mi pak bylo zdravotně líp, začala docházet do toho rakovnického oddílu a oni mě vzali jako na úplně první výlet s rakovnickým ne na cvičný skály, ale jeli do Vysokých Tater, takže můj první výstup na skály byl na Gerlachovský štít, takže v podstatě na nejvyšší kopec, který v té době tady v té zemi byl. A tam mě to teda dost chytlo. A co mě taky hodně zděsilo, že v těch lázních jsem byla podrobena nějakým výkonnostním testům a já jsem měla kapacitu plic v podstatě jako tuberkulózní pacient, měla jsem jenom 2,4 litru.

B.K.: Kolik je jen tak normálně, jestli se můžu zeptat.

B.N.: Normálně by ženský měli mít určitě tak přes 3,5 litru. Kdo má dobrý objem plic, tak se můžete dostat na pět, záleží na tom, jaký sport děláte. No takže kapacita plic velmi špatná, já jsem sice začla pozdě, ale začala jsem se tomu hodně intenzivně věnovat a když už jsem potom, po té nemoci, mohla trénovat, já si vzpomínám ještě na výrok pana primáře, já jsem se furt ptala, kdy budu moct začít sportovat, tak mi tenkrát řekl: „pamatujte si, že ani deset kilo svalů, nenahradí deset gramů mozku“. Takže to byla taková úsměvná příhoda a já jsem začala potom hodně jezdit na kole, jezdila jsem do Rakovníka, na gymnázium jsem dojížděla z Bečna na Berounce, takže jsem pak začala jezdit třeba do školy na kole, to bylo 20 km. Ze Zbečna v údolí se muselo vždycky někam do kopce, pak občas, třeba už v tom čtvrtáku, to jsem měla jednu spolužačku, která chodila taky na gympl, tak ta mě brávala tašku po škole a třeba třikrát týdně jsem běhávala 20 km ze školy domů do Zbečna, takže jsem se začala hodně věnovat zlepšení fyzické kondice.

B.K. A to bylo primárně kvůli tomu lezení, protože jste se tomu chtěla začít věnovat?

B.N.: Ano. Jednak a taky jsem si říkala, že ta vitální kapacita, něco jsem si o tom přečetla a opravdu jsem s tím chtěla začít něco dělat. Takže to nebylo jenom o tom, že člověk lezl jenom těžký cesty, ale já jsem to měla spojený, protože mě lákaly, já jsem začla v těch Tatrách a daleko víc mě lákaly ty vysoké hory, měla jsem samozřejmě ráda pískovce, jezdila jsem na cvičný skály. Náš rakovnický oddíl Lokomotiva Rakovník, tak měl chalupu horolezeckou ve SV. Jánu pod skalou, vápence blízko Srbska, tam jsem dokonce strávila svatý týden, byli jsme tam se spolužákama, tak jsem je tam vzala na skály a tam tu oblast mám moc ráda. Jezdili jsme na Kozelku, jezdili jsme na Bořeň, no a já jsem pak vlastně v 84. roce seznámila se svým budoucím manželem.

B.K.: To vám bylo kolik?

B.N.: To mi bylo dvaadvacet v 84 a ve třidvaceti jsem si ho potom vzala. On byl z Ústí nad Labem, takže jsme pak hodně jezdili do Tisejch stěn, jezdili jsme do Ostrova, do Saska, ale já jsem do toho Saska jezdila hodně, ještě než jsme se poznali, protože tenkrát pro vysokoškoláka, já jsem pak začla studovat v Praze v 1981 Vysokou školu zemědělskou, tak pro vysokoškoláka bylo lacinější dojet do Bad Schandau, protože už jsme mohli použít vlastně ISIC kartu, která fungovala i za socialismu. No víte co, já jsem se o to zajímala a měla jsem vlastně už možnost v 1981 roce vyjet v rámci českého družstva do Itálie a samozřejmě pokud člověk tuhleto možnost má, tak hledá možnosti slev a tenkrát na tu ISIC kartu se do Žlebu jelo dejme tomu za 100 procent a do Bad Schandau za 70 procent, protože už to bylo přes hranice.

B.K.: Žleb je poslední stanice a pak je hradka Bad Schandau?

B.N.: Ano, tam vzpomínám strašně ráda, tam jsme jezdili jako velká parta a já jsem pak hodně jezdila s bandou kolem přírodních věd Praha, občas s náma jezdily i ty pražský oddíly, medicína, Vyšehrad, že nás jelo třeba dvacet a tam byla možnost spát v bivacích, kdežto u nás třeba ve Skaláku po nás samozřejmě ochranáři šli a začátkem těch osmdesátých let v Německu,

tam byly velikánský skalní převisy pod těma stěnami a tam jsme spali ve spacákách, přes den se lezlo, večer jsme udělali oheň, hrálo se na kytaru, zpívalo se. Tam vždycky tomu udával tón Jirka Slavík, Prcek Slavík.

B.K.: Jo, Prcas.

B.N.: Ano, Prcas. Prostě to byla ta parta kolem Honzy Ďoubala, Standy Šilhána, Vaška Vodičky. To byla opravdu krásná doba, já na to hrozně ráda vzpomínám, protože lezlo se, jenom když nepršelo, za hezkého počasí, na tom pískovci můžete lízt jenom za hezkého počasí. Když bylo ošklivo, tak se jelo buď na Sušky, nebo třeba na Bořeň, protože tam se zase trénovalo na ty hory, na Bořni se dalo i skobovat, což jako na pískovci nešlo. Ten pásek byl hodně specifický no. A já jsem teda na pisku, co jsem lezla úplně nejtěžší cesty, tak jako první jsem byla schopná v té době vylézt VIIIb. Ale protože mě lákaly ty vysoký hory, tak sem se snažila mít hodně dobrou fyzickou kondici přitom, takže pak když jsem se odstěhovala za manželem do Ústí nad Labem a studovala jsem v Praze na Suchdole, tak když jsem opravdu hodně trénovala, třeba před tím Peru nebo předtím než jsem jela na Pamír, tak jsem jezdila třeba třikrát tejdne do Prahy ráno na kole a večer zase z Prahy. Ale ono když to tak vezmete, než já jsem se dostala na vlak v Ústí nad Labem, pak do prahů, pak z hlavního nádraží přes kulaťák na Suchdol, tak když jsem opravdu makala a tenkrát tam nebyl takovej provoz, byla to hezká trasa. To jsem jezdila právě podél Labe, potom přes Lovosice kolem Řípu, tam už zase ta rovinka kolem Kralup, to nebylo nic moc, ale ta porta bohemika, tak to bylo fakt moc pěkný, takže se to dalo takhle hezky spojit a vycházelo mi to časově skoro stejně, jako když sem jela vlakem. Tak tomu jsem se věnovala docela dost, ale ono jakmile jsem se dostala nejdřív do toho českýho družstva a pak do tý reprezentace, tak už to zase vyžadovalo to, že už si člověk na ty cesty musel vydělat. To znamená, že já jsem se hodně věnovala šití spacáků, my jsme tenkrát s Jorskou Rakoncajem byli velký konkurenti. Joska si jednou, protože zjistil, že já to šiju o něco levněj než on, tak přes prostředníka si u mě objednal dvacet spacáků, ale já jsem to pak nějak zjistila, takže se to nezrealizovalo. A teď když sem byla naposled ve vysokých horách, to jsem byla v roce 2008, tak jsem si vlastně kupovala spacák od Josky, protože já už je nešiju a sehnat teďka ten velmi kvalitní materiál pro maloodběratele je docela problém, takže Joska se zachoval jako kamarád a dal mě to jenom za nákupku, nepočítal mi marži, takže spacák, kterej stojí 14 000 korun, jsem do něj měla za 10 000 korun, ještě jsem si koupila pěřovku no a hodně jsme konzultovali, protože on na tom Mt Mc Kinley byl. Já jsem za ním vlastně byla i v roce 2006, kdy jsem dostala pozvání na K2 na česko-kanadskou horolezeckou výpravu, kterou organizovala moje bejvalá švagrová, ona emigrovala v roce 1984, vy tý době byla vdaná s mym bratrance, to byl ten, co lezl a byli sme společně na zájezdě v Dolomitech a ona se tam seznámila s Pavlem Vaingártlem a na tom zájezdě se domluvili, že emigrujou spolu, takže z toho zájezdu emigrovala a přestěhovala se potom do Kanady. Mýmu bratrance to teda přineslo hodně velký problémy, protože on byl vědec a v rámci vědy mohl teda odjíždět do zahraničí a tím pádem mu zavřela takhle cestu. Tam v tom nebyl žádný záměr, že by ta Hanka měla s tím Pavlem vztah, oni se teda potom vzali, ale tady se domluvili, protože když byl ten můj bratranec půl roku pracovně na univerzitě v Oslu, tak ona tam za ním jako manželka vyjela asi na dva měsíce a pak se netajila tím, že až bude mít příležitost, tak že zůstane v cizině, no a právě můj bratranec nechtěl, on je takovej lokální patriot trošku, takže měl pak zavřenou cestu. No a tady ta Hanka, se kterou jsme taky občas lezli, ještě když byla v oddíle přírodních věd Praha, než emigrovala, tak mě právě tehdy pozvala na tu horolezeckou expedici, ale já jsem měla v té době těžce nemocnýho tatínka a strašně jsem váhala, jestli odjet nebo neodjet, protože když by se člověk musel velmi rychle vrátit zpátky, tak to tehdy nebylo reálný. A já jsem shodou okolností potkala Janu Šimonovou, manželku horolezce Honzy Šimona, který zahynul v roce 1984 na Dhaulághiri a ona se mě ptala, jak se daří, a já jsem říkala, že řeším velký dilema, že jsem dostala pozvání na K2, ale tatínek je těžce nemocen. Ona říkala, že tenhle problém zrovna nedávno řešil Radek Jaroš, odjel na expedici a táta mu umřel. A v ten moment jsem prostě věděla, že nepojedu. Takže já jsem předtím hodně jezdila za Jorskou Rakoncajem pro informace a Joska tam byl tenkrát v 83. roce s takovým silným týmem, kde v podstatě spoustu lidí pracovalo na tom, aby pak pár horolezců mohlo jít na vršek a v tom složení, v jakým byla ta česko-kanadská expedice, tak tam bylo málo lidí na to, aby tam natáhly přes čtyři kilometry lana, aby se pak zase bezpečně mohli vrátit zpátky. Takže už jsem měla trochu rozporuplný pocity předtím a nakonec oni to teda nevylezli. Ale jako druhá věc, že to musel bejt opravdu úžasnej zážitek. Ale teď jsem viděla K2 z vyprávění Radka Jaroše, já jsem totiž měla hodně dlouhou pauzu, od roku 1988 a do velkých hor jsem se vrátila pak až o dvacet let pozděj. Já jsem skončila svojí aktivní činnost v roce 1988 expedicí na Annapúrnu, kdy jsme tam byly tenkrát dvě ženský, byla jsem tam já a byla tam Zuzka Hofmanová a my jsme byly předtím v rámci aklimatizačního výstupu na Ťan Šamu a já jsem na Chantengri v rámci aklimatizace lezla s jedním horolezcem ze Slovenska s Dušanem Becíkem, který vlastně na tom Ťan Šamu se připravoval na výstup na Mt Everest a on tam potom odjel ještě s třema dalšíma klukama, Jožo Just, Tibor Jaško...a teď mi úplně vypadl ten jejich čtvrtý spolulezec...a oni tam všichni zůstali. My jsme spolu vystupovali na to Chantengri, my jsme tam přijeli jako velká skupina, Zoltán Demjan, ten šel na Dhaulághiri s dvěma horolezci ze sovětskýho svazu, tenkrát sovětský svaz, ne ruská federace. Nás bylo 11 na Annapurně, tam jsme měli ještě jednoho Itala s sebou a čtyři kluci ještě s Novozélandcema šli společně na ten Everest. No takže Dušan tam zůstal s těma klukama na Everestu a já jsem s Poldou Šulovským, vlastně dostali jsme se do dvojice s Poldou Šulovským, asi ani jeden z toho nebyl moc nadšený a to už bylo to, o čem jsem tady mluvila. My vždycky když jsme vyjžděli do zahraničí za socialismu, tak jsme byli vlastně konkurenti, každý se snažil prosadit tu svoji individualitu a ne všichni prostě můžou na vršek.

B.K.: To slyším teda poprvé, už dělám čtvrtý rozhovor a ještě jsem neslyšela takhle zmíněnou tu konkurenci.

B.N.: Já jsem to tak vnímala. Ono možná, protože ty lidi, i Alena potom jezdila v době už po revoluci, kdy už to nebyl takovej problém se na ty expedice dostat. To si člověk sehnal sponzory, peníze, nebo do toho sám investoval, ale za toho socialismu to bylo trošku složitější.

B.K.: Mohla byste nějak popsat, co jste všechno museli udělat pro to, abyste odjeli?

B.N.: Já jsem měla to štěstí, že jsem měla to zázemí v těch Vysokých Tatrách a já jsem tam byla celkem v těch lázních čtyřikrát a ještě jsem tam v létě jezdila pět let po sobě, od roku 1981 do 1985, jsem tam v létě pracovala na tý Teryho chatě. Je pravda, že to léto jsem tam byla tak zapíkaná, že jsem se k lezení moc nedostala, ale díky tomu, že jsem byla v tom oddíle Lokomotiva Rakovník a Lokomotiva byl vlastně horolezeckej oddíl při železnici, takže nám stačilo napsat soupisku horolezců, nechat si dát od Lokomotivy razítko a jeli jsme zadarmo až do tater. Takže se mnou chtěla vždycky jezdit spousta lidí, protože věděli, že když pojedou se mnou, tak já seženu razítko z Lokomotivy a pojedeme zadarmo. Já jsem měla individuální studijní plán už od prváku na vejšce, takže relativně jsem měla víc času, i kvůli tomu jsem zvolila tuto vysokou školu, původně jsem chtěla jít na medicínu, ale při tý by asi ty moje nepřítomnosti a expedice a různé akce, to by asi nebylo možný moc naplno. To si myslím, že tyhle dvě věci se zkombinovat v tý době, ještě když si na to člověk musel vydělat, prostě nedaly. S ČSTV my jsme byli tehdy zařazení do sportů čtvrtý kategorie, tam byly tuším ještě kuželky...i lukostřelba byla ve trojce...šachy...vlastně já jsem od mančaftu dostala jenom jedenkrát zaplacený soustředění ve Vysokých Tatrách a to bylo ještě proto, to jsme tam jeli mezi Vánoce a silvestrem, protože nějakej jinej sportovní svaz nestihl vybrat tu svou přidělenou kvótu, takže na ČSTV se rozhodli, že to prostě věnujou horolezeckému svazu. Takže jsem byla vlastně jenom jedinkrát na takovým několikadenním soustředění, který bylo hrazený v těch Vysokých Tatrách.

B.K.: A jinou finanční podporu od ČSTV jste nedostávali, že jo?

B.N.: My jsme to měli tak, že jsme měli možnost si vydělávat prostřednictvím tzv. fakturačních peněz, takže my jsme dělali výškový práce a vždycky ty peníze, který se tam vydělaly to práci, tak nám nešli do ruky, ale šly na oddíl a oddíl nám z toho zaplatil to cestování. Takže já část jsem si financovala sama z těch spacáků, protože za tu dobu, co jsem je šila, jsem jich ušila přes 700, dokonce na tu Annapurnu jsem šila 40 spacáků, dvacet do vejšky a dvacet do základního tábora. Ono pak to bylo taky zajímavý, celá ta expedice, protože jak jsem říkala, že jsme byli s tím Poldou Sůlovským, my jsme původně mysleli, že budem ve dvojce se Zuzanou, jenže šéf expedice na místě rozhodl jinak, prostě nás trošku rozházel. Teďko Polda nebyl zrovna dvakrát nadšený z toho, že musí lízt se ženskou, protože se bál, že kdyby třeba spadnul, tak já ho neudržím, neujistím, prostě neměl s tím ještě zkušenost. A já jsem se setkala v minulosti s názorem, že když holka vylezla ve dvojici něco s klukem, tak se to posuzovalo tak, že většinu toho vytáhl ten kluk a ta holka....ne že by byla úplně ozdobou tý dvojice, ale že to v podstatě víceméně byla zásluha toho chlapa. No a proto jsem začla lízt v ženským družstvu, protože my jsme se se Zuzanou docela dobře doplňovaly, já jsem byla takový ten spíš silovější lezec na ty spáry a Zuzana byla ten technickej typ na ty stěny a měla taky docela slušnou fyzickou kondici, takže si myslím, že jsme se docela dobře doplňovaly.

B.K.: Když jste zmínila ten vztah mužů a žen, jak jste to vnímala v té smíšené expedici, jestli vás třeba brali rovnoprávně.

B.N.: Nikdo na nás ohledy nebral. My jsme nosili stejnou vynášku. Jako když má chlap 75 kilo a nese na zádech 25 kilo, tak je to trošku jiný, než když máte 55 nebo 50 a nesete těch 25 taky. Takže tady se rozdíl nedělaly. My jsme si to musely zasloužit a odpracovat stejně jako ty chlapy...vynášet vynášky...ale zase, když ta žena se v tom kolektivu chovala jako žena, tak ji jako ženu brali, ale jakmile začala mít takový móresy....to jsem vnímala docela dost, setkala jsem se i s tím, že některá děvčata v té mužské společnosti docela zhrubla a pak když se přestaly chovat jako ženský, tak je ty chlapy jako ženský nebrali. Takže to jsem se snažila na tohleto docela dbát. No a s tím Poldou, my jsme, nechci říct bojovali, ale on si myslel, že když je v družstvu s ženskou, tak mu to bude potom i snižovat možnost jít na vršek, že není jistý, že zrovna tadyta dvojice bude vybraná. No jenže člověk si nemá dělat žádný domněnky, protože nakonec to dopadlo tak, že nás v prvním táboře, v noci, při aklimatizačním výstupu nás spolu s Poldou zasypala lavina a my jsme se několik hodin z tý laviny dostávali. To jsme měli obrovský štěstí, že vlastně tenkrát ten stan v tom prvním táboře, kterej byl až na konci toho ledovce, kde nebyly žádné stopy po lavinách předchozích a relativně to vypadalo všechno bezpečný, tak že před náma bylo celý to ledový pole, kde byla spousta trhlin, vlastně ten stan byl na začátku toho ledovýho pole, tak se musela stanovit cesta do toho dalšího tábora k pilíři a to místo bylo relativně bezpečný. No jenže v noci...to byla obrovská stěna Annapurny, kde pořád vlastně byl nějaký pohyb, takže člověk tak nějak už přivyknul tomu, že tam něco praská nebo padá, ale nikdy to nebylo takový, že by to přišlo až k nám. Takže nás to tam, při aklimatizačním výstupu, kdy jsme šli s vynáškou a nechávali jsme ji ve stanu, kterej byl pod takovou ledovou stěnkou, což nás teda zachránilo, protože vlastně ta lavina přelítla přes nás, akorát sme nevěděli, jak jsme hluboko. To bylo někdy ve třičtvrtě na jednu a úplně jsme se z toho vyhrabali až někdy v půl 6. To bylo v říjnu, tam přece jenom je, protože je to blíž k rovníku, tak byla ještě tma a když jsme se potom vyhrabali, tak naprostej klid tam, nefoukal ani vítr nad náma, vršek Annapurny asi o 3,5 km vejš a tenkrát jsem zažila asi nejhlubší pocit pokory, jakej sem kdy zažila, pak až zase další, když se mi narodily děti, ale tohle byl okamžik, kdy si člověk říká „bylo to hezký, ale bylo to krátký“, čistá hlava, než teda jsme zmobilizovali síly a než jsme se tam odtad taky vyhrabali, takže tohle byl jeden zážitek. Další zážitek, kterej si ponesu s sebou, až do konce svých dnů bylo, když jsme našli ostatky doktora Jirky Pelikána. Vůbec, abych vysvětlila, jak to tam probíhalo – my jsme se dostali do těch Himalájí jako jedna z nejhudších expedic v dějinách himalájského lezení, protože my už jsme v květnu

vypravili kamion, byla to expedice, která začínala v září a když jsme vlastně odlítali z Frankfurtu 28. srpna, tak jsme se dozvěděli, že ta loď, která naložila ten kamion, že je ještě někde v Suezském průplavu, ta loď měla poruchu...tenkrát mobily nebyly že jo, a že dopluje do Bombeje poměrně pozdě, takže my jsme vlastně přiletěli do Káthmándú a museli jsme koupit expediční vybavení až tam na místě. Něco jsme měli s sebou, v rámci nákladu, protože nějaký vybavení jsme museli mít na ten Ťan Šam, ale expediční věci, který tady odtad odjeli tím autem, někam tuším do Rijeky, v Rijeci se nalodil ten kamion na loď a ta přes Suez měla pokračovat do Bombeje. Takže nám bylo jasné, že k tomu materiálu se moc nedostaneme, takže jsme tam museli nakupovat i jídlo, takže za těch okolností, kdy jsme utratili spoustu peněz za to vybavení navíc, plus ještě jsme museli zaplatit poplatek za výstup, těch 2500 dolarů za Annapurnu, no a protože v rámci té naší skupiny, měla ještě jedna trojice vystupovat na jeden vrchol masivu Annapurny, byl to Fank, doposud nezlezený a my jsme vlastně měli vystoupit na Annapurnu, zabezpečit pilíř a oni měli vystoupit na ten Fank, ta trojice, po hřebeni dojít na vrchol toho pilíře a tam zabezpečenou cestou dolů. No jenže došlo trochu ke změnám v těch složení dvojic a trojic, no a vlastně ta trojice, na kterou my jsme více méně pracovali, která se měla aklimatizovat na tom pilíři a pak jít na ten Fank, tak když už byli na tom pilíři, tak se rozhodli, že půdou rovnou na Annapurnu a na ten Fank už nepolezou. No takže my jsme byli s Poldou druhý vrcholový družstvo, takže Slávek Drlík, šéf expedice nám řekl, že máme naše jídlo vynést klukům a že kluci teda zkusí vršek, protože to vypadalo, že bude jako dobrý počasí, no jenže v té trojici byl tenkrát Jirka Pelikán, doktor tady odtad z Jablonce, se kterým já jsem se znala dokonce ještě před expedicí jsme byli spolu ve Vysokých Tatrách....taky měl zrovna volno, já měla taky ve škole volno, vyřídila jsem v Lokomotivě, že pojedeme do Tater do Javorovejch šítů v zimě, že přespíme na Teryho chatě a pak mě volal ještě v březnu, že jim schází jeden člověk do družstva do Krkonošský sedmdesátky, jeden chlap, tenkrát běhaly desetičlenný družstva, tak jestli v rámci lezecké přípravy nechci běžet, tak jsem ještě s ním běžela. No a toho Jirku, kterého já jsem znala poměrně dobře, protože jsem sem jezdila, chodila jsem s klukem, který byl tady z Liberce, měla jsem tady i kamarádku, v 83 jsem tu teda měla ten vztah a na ten Liberec jsem měla docela vazby. Pak jsem se teda přestěhovala, vdala jsem se v tom Ústí nad Labem v tom 85. roce, ale přece jenom ty Jizerky...jsem sem jezdila hodně i na běžky, to už byla v té době moje oblíbená destinace. Takže já se ještě vrátím k tomu, takže my jsme jim vynesli to jídlo, byla dvojice Jindra Martyš a Joska Nežerka a právě k nim se přidal ten Jirka a Jirka vůbec neměl jít na vršek, Jirka byl lékař, který tam jel jako lékař výpravy a potom jak se tam dělaly nějaký ty změny v tom složení, původně měl s něma být v družstvu právě Polda Šulovský a jak se to nějak přeskupilo, tak se tam dostal ten Jirka a Jirka byl hodně ambiciózní a on na rozdíl od nás nebyl na té aklimatizaci na tom Ťan Šanu měsíc předtím, my už jsme měli 7000 prostě v krvi, už jsme měli zmnožený červený krvinky, ale on ne. No a oni na tom pilíři už se dohodli, že lepší je vrabec v hrsti než holub na střeše, že se vykašlou na Fank, za kterej se zaplatilo 1900 dolarů, poplatek za ten výstup, že už půdou rovnou na vršek, přece jenom je to jistota, je to osmitisícovej vršek. To mě tenkrát Polda prozradil, že když už šli ze základního tábora, že už měli vlajku v batohu, že už s tím tak nějak počítali. Takže asi ne všichni s tím byli v základním táboře nadšení, ale nicméně dohodli jsme se tak, že my jim teda doneseme do těch 7400 m.n.m. naše jídlo, který my jsme měli mít na ten útok na vršek, my se vrátíme do druhého tábora, tam si vezmeme zase zásoby a půdeme dál, s tím, že ještě vybudujeme meztábor, aby oni, až půdou dolů, tam mohli přespát. Takže právě v těch 7400 jsme vykopali plošinu, tam jsem měla v noci takovej psychedelický zážitek, to jestli bude ještě čas, tak vám to vylíčím. Tam to byl hodně obtížnej terén, kdy jsme to museli kopat v ledu a přece jenom už je to pořádná vejška, strašně tam foukalo a shodou okolností...my nevíme přesně, kdy k tomu pádu Jirky došlo, ale on, pakliže spadnul, tak musel padat kousek od tady toho tábora. On totiž šel s nima na ten vrchol a oni se rozhodli, že ze 7900m. půdou jenom s bivakem, no a Jirka už začal mít problémy s vejškou, protože nebyl dostatečně aklimatizovaný.

B.K.: Horskou nemoc?

B.N.: Ano, a on byl doktor, takže si velmi rychle vyhodnotil, že pokud nesejde dolů co nejrychlejš, tak...navíc ještě, je to skoro osmitisícová hranice, tak že nebude mít šanci. No a zřejmě se tam s ním utrhla nějaká sněhová deska. No a ty kluci šli na vršek, pak šli zpátky, viděli tam jeho stopy, tak jim bylo jasné, že sešel dolů, ale to teda ještě vůbec netušili, že spadnul. No a my, jak jsme se vraceli do toho druhého tábora, tak mezi třetím a druhým táborem jsme s Poldou našli jeho ostatky a ono tělo, když padá přes dva a půl kilometru, tak z něj moc nezbyde, takže my jsme ho identifikovali v podstatě jenom podle věcí, podle batohu, to tělo nezůstane ani celý komplet pohromadě. Takže to byl další zážitek, kterej teda člověka dostane úplně někam jinam a my jsme se pak rozhodli, že budeme sestupovat dál dolů, z té dvojky do jedničky a mě mezi tou dvojkou a jedničkou, jak jsem byla otřesená, otřesený jsme byli oba, navíc já jsem ještě toho Jirku znala daleko víc než ten Polda, takže já jsem tam měla pád, vlastně natrhla jsem si tam tenkrát achilovku, ještě jsem došla do toho prvního tábora, jak jsem to měla stažený v tý botě, tam potom kluci do mě nacpali nějakej Tramal, abych se dostala potom do toho basecampu, no a já už jsem věděla, že pro mě prostě expedice skončila. Navíc ještě pak, když jsem se po těžkých peripetiích dostala do Káthmándú, tak za pár dnů jsem se dozvěděla, že čtyři Čechoslováci na Everestu jsou pohřešováni. Já jsem tam měla toho Dušana, ke kterému jsem měla velmi blízko, to byl člověk, kterého jsem si velmi vážila, třeba jako Standy Šilhána, který i v té konkurenci si zachoval rovnou páteř a prostě byli to féroví chlapi. Takže tohle mě teda hodně vzalo a já jsem pak přestala do velkých hor jezdit, pak jsem měla vlastně rodinu, stavěli jsme s bejvalým manželem dům a já jsem se dostala do těch vysokých hor vlastně, až když mi odrostly děti, teď v roce 2008 jsem byla ve dvojici na Mt. McKinley ještě s kamarádem, ještě jsme se domlouvali se Zuzkou Hofmanovou v roce 2011 před Vánoce, že ještě spolu někam vyrazíme, my jsme to plánovaly několikrát, jenže já jsem pak v létě měla operaci kolene, pak úraz s druhým kolenem, takže jsme to pořád odsouvali a já jsem v roce 2012 strávila půl roku v Himalájích jako dobrovolná učitelka ve sluneční škole. Než jsem tam odjížděla, tak jsem byla ještě za Zuzanou v Hudy sportu,

Zuzka mě nechávala ještě nějaký věi s sebou, že mě je nechala taky za nákupku, bez marže. No a já když jsem se dostala poprvé k internetu, tak po pěti měsících na internetu jsem tam měla spoustu zpráv a mimo jiné od Zuzky „tak co ženská, žiješ?“, ona byla vždycky taková stručná a já jsem ji odepsala, že se vracím 25. června z tý školy, tak že se sejdem a domluvíme konečně nějakou tu naši společnou akci, protože ona nikdy nebyla na Aljašce a já jsem na Aljašku jezdila jako průvodkyně pro cestovní kancelář, od roku 2000 jsem tam byla do dnešních dnů asi 14x, takže Aljaška je taky moje srdeční záležitost a jezdila jsem tam jako průvodkyně vždycky v létě a když jsem byla v tom národním parku Denai, tak jsem koukala z dálky na ten vršek a říkala jsem si, jestli já se tam ještě někdy dostanu. No a pak nazrály okolnosti, v té době jsem běhala maratony na běžkách hodně intenzivně, 2008, to jsem měla na starosti tu magistrálu, takže jsem měla ještě dobrou fyzickou kondici, takže to tak vyšlo, že v tom 2008 jsem tam prostě jela. No a s tou Zuzkou, ještě abych to dopověděla: „tak to už se nevidíme, protože já 22. června odlétám do Pakistánu, vracím se 12. srpna.“ ne, první věta byla: „tak to sem ráda, žes to přežila“..jako tu školu v tom Kardiaku, protože my jsme tam šli i v zimě po zamrzlý řece do tý školy a byli jsme tam docela odřízlí od civilizace v těch horách a to byla nadmořská výška 4200 m. První věta teda byla: „to jsem ráda, žes to přežila, už se nevidíme, protože já 22. června odlétám do Pakistánu“. A ona zůstala na Broad Peak v tom roce 2012...takže my už jsme se neviděly. A shodou okolností, včera jsem hledala nějakou adresu, kterou jsem si nepoznala do adresáře a našla jsem PFko od Zuzky, PF 2012, tu mám schovanou.

B.K.: Tak jenom pár otázek mám na vás. Vy jste říkala, že jste měla děti a rodinu až potom, co jst ukončila tu svoji lezeckou kariéru, jak jste to měla předtím?

B.N.: Já jsem studovala na vysoké škole, na veřejně jsem se vdala...problém našeho manželství, to vydrželo 11 let, byl ten, že my jsme nebyli partneři, my jsme byli soupeři. My jsme se poznali v době, kdy můj bejvalej manžel se nedostal 3x na vysokou školu, zkoušel to prostě několikrát, já jsem v té době studovala vysokou školu, byla jsem v mančafu, jezdila jsem na západ a v té době jsem lezla líp než on.

B.K.: On byl také z lezeckého prostředí?

B.N.: Ano, my jsme se poznali tak, že jsme jeli se Zuzkou v zimě do Tater a Zuzana říkala, že pojede její manžel a aby mu nebylo smutno, že tam bude sám chlap, tak že vezme kamaráda Medvěda, no takže jel s náma a Zuzka nás seznámila s mym bejvalým manželem. A to bylo na začátku roku 1984 v zimě. No a v podstatě pozitivní na tom bylo to, že ten náš vztah ho motivoval, pak ještě zkusil studovat dálkově, pak přišla revoluce, začal podnikat a dneska je někde úplně jinde, my jsme teda jako hodně rozdílný povahy, takže to nešlo, to manželství vydrželo do roku 1994 asi tak, ale já jsem vlastně byla vdaná v době, kdy jsem ještě jezdila na expedice. Krátce po svatbě jsem odjela na tu ženskou horolezeckou expedici do Peru, pak jsme byli v 1986, jak jsme lezli se Zuzkou Frenei, tak tenkrát jsme tam byli na pozvání francouzský horolezecký školy, protože bylo dvoustý výročí prvovýstupu na Mt. Blanc a tenkrát za socialismu, vzhledem k tomu, že ten prvovýstup stěnou Huarascanu byl vysoce hodnocenější, tak vlastně nás tenkrát pustili na to pozvání, my sme to v podstatě dostali jako odměnu, tak tenkrát tam s náma jeli i chlapi, jako můj manžel a Zuzky manžel, škodovkou, málem jsme tam zavařili motor přes jedno sedlo, to bylo taky docela zajímavý. A v 87. roce jsem měla možnost jet do Himalájí na pozvání Jugoslávských horolezců, který mi jsme poznali v 85. roce v Peru. Tenkrát to bylo skoro třičtvrtě roku vyřizování všech formalit a můj vklad do té expedice bylo deset pěfovejch spacáků, který sem ušila, už jsem je měla celně odbavený a dva dny před odjezdem, já jsem měla vlastně jet vlakem do Jugoslávie a tam už jsem měla odletět s nima, měla jsem letenku, všechno...tak můj bejvalej manžel mi dal nůž na krk a řekl mi, že jestli odjedeš, tak už se nevracej.

B.K.: Chápu to tak teda, že ten váš úspěch narážel v tom vztahu.

B.K.: Určitě a žárlil taky a já jsem tenkrát...dneska bych se už rozhodla jinak. Protože jsem si myslela, že v zájmu zachování našeho vztahu...já jsem to brala jako oběť, oběť tomu vztahu a dneska už bych to neudělala. Prostě já jsem neodjela, bylo mi strašně trapně vymlouvat se na to, že mě nepustili přes hranice, ale ten zakopanej pes byl trošku někde jinde. A shodou okolností, já jsem se s těma horolezcema potkala o rok pozdějš na té expedici na Annapurnu v Káthmándú. A když to bylo takhle tenkrát postavený, tak to byla jedna z trhlin, která vznikla v tom našem vztahu. Pak se to nějakým způsobem trošku urovnalo po těch zážitcích z té Annapurny, no a vydrželi jsme spolu do 95 roku no.

B.K.: Když jste měla děti, tak to bylo až po roce 1989?

B.N.: Mě se vlastně první dítě, Šimon se mi narodil těsně před revolucí v 89 roce a v 93 Jonáš. S já jsem v 92 byla jako vysokohorská průvodkyně v Himalájích na treku. Vedla jsem trekovou skupinu pod Mt. Everest a ještě jsme si odskočili, byl tam jeden kluk v té skupině, kterej lezl, tak jsme si načerno šli vylízt na Ailen peak bez povolení, to byl kopec 6300.

B.K. Takže jste řešila otázku matka-horolezkyň, to že jste byla tam a děti tady nějaký delší čas?

B.N.: Ne, to jsem v podstatě neřešila, tohle bylo akorát jednou, když jsem byla na té trekový výpravě a to se o mýho syna, toho staršího, starali moji rodiče. Ale já jsem v době, kdy jsem byla vdaná, sem nejzdila na expedice, myslim, když jsem měla děti, v té době, Šimon se narodil 1989 a já jsem byla až v tom 92 roce a pak jsem jela jednou na čtrnáct dnů v 93 roce do Norska, na takovej jeden zájezd, to už bylo po pádu komunismu a to byl takovej oddílovej zájezd, vysokohorská turistika,

lezení. No, a když to tak vezmu, tak vlastně já jsem odjížděla, opouštěla jsem teda rodinu, protože jsem jezdila do Itálie česat jabka, protože jsme stavěli dům, takže starší syn byl vždycky pár týdnů u mých rodičů a já jsem jezdila do Itálie, pod Messnerovým hradem jsme taky česali jabka a šest let jsme svépomocí stavěli dům. Já jsem se pak odstěhovala s oběma dětma několik tejdnu před kolaudací do libereckého kraje.

B.K.: Zeptám se na to cestování, to se všeobecně ví, že to bylo těžký se dostat na někde, tak jak to bylo pro vás? Vy jste zmínila, že jste byla v Peru.

B.K.: Já když jsem se dostala do toho českého družstva a poprvé jsem vyjela někdy v roce 1981, a to bylo na to, že jsem začala v šestnácti a hned za tři roky v devatenácti už jsem jela. Já jsem měla tu výhodu, že jsem jezdila hodně do těch tater a já jsem měla v podstatě nejvic, když se hodnotili výstupy v horách, ta horolezecká komise to měla rozdělený, na velehory do 2600 metrů, pak to byly Alpy, a pak to byly velehory vyšší a to tenkrát se dalo dostat jenom do Ruska na Pamír, Kavkaz, a to taky nebylo úplně jednoduchý, stálo to dost peněz a člověk tam měl pořád ty Rusáky za zádama.

B.K.: Jak vás stáť kontroloval v zahraničí?

B.N.: Tam jsme mohli bejt jenom v nějakých táborech, který tam měli Rusové zřízený. Když jsme tam odsad' vycházeli, třeba když jsme byli na Kavkaze v 82 roce, to jsem byla právě s tou Hankou, tak jsme dostali doprovod. My jsme se pokoušeli o výstup na Užbuk a nám se podařilo ten doprovod setřást, to bylo jako dobrý, ale oni to potom asi kádrově odskákali, Ale to byl prostě tábor, kde každá skupina cizinců měla přidělenýho ruskýho instruktora, kterej byl samozřejmě prověřenej pro styk se západem. My když jsme vyjžděli třeba na ty autobusový zájezdy od československý reprezentace, co byli třeba do Alp, nebo co se jelo do Itálie, tady po Evropě, tak vždycky tam s náma byl nějaký bafuňář, kterej měl podávat hlášení a museli jsme absolvovat ve škole nebo zaměstnání ten povolovací proces, kdy se k tomu musela vyjadřovat i stranická buňka prostě, u nás na škole třeba abych vyjela, tak jsem potřebovala sedm podpisů. Tenkrát když jsme dostali to pozvání, to jsem se v 84 seznámila s Polkama na Pamíru a domlouvali jsme se, jim stačilo na valutovou knížku, kdo měl vlastně valutovou knížku, tak mohl vyjet, jenomže my jsme mohli vyjet jenom na to pozvání a to ještě jsme museli na ČSTV vyřídít takzvanou bílou kartu a museli jsme si ještě obstarat víza, takže to byl proces administrativní skoro na tři čtvrtě roku a nám se to tenkrát povedlo, protože Peru...my jsme původně měli jet do Himalájí na Nera peak, jenže tenkrát strašně zdražily letenky do Himalájí a do Jižní Ameriky byly ty letenky relativně levný. Takže jsme takhle přes Poláky kupovali letenky, to nás vyšla letenka do Peru na 15 000 se vším všudy přes Kubu, takže jsme letěli s Aeroflotem na Kubu a potom do Limy. A to Peru nám prošlo, protože to bylo tenkrát považováno ne za kapitalistickou baštu, ale za rozvojovou zemi a navíc tam byla v té době nějaká prosocialistická vláda, takže my jsme tenkrát to povolení od ČSTV dostali. To dokonce pak se řešily takový věci, že když jsme byli v mančaftu, tak jsme měli hnědý pasy, na který jsme vždycky jezdili, když jsme jeli s tím mančaftem, zvláštní pas se to jmenovalo a ještě předtím než jsme odjeli, tak v peru byla taková dost nestabilní situace, řádila tam světlá stezka a měly bejt volby a oni tam nechtěli dávat víza turistům, takže my jsme potřebovali služební víza, ale ty služební víza na to jsme potřebovali služební průkaz a ČSTV nám řeklo, že nám ho nedá, protože v případě, že se tam zabijeme, tak nebudou hradit repatriaci, takže my jsme ještě předtím museli mít notářsky potvrzeno, že v případě, že tam zahyneme, tak naši manželé nebudou požadovat převoz těla. Takže ještě takovýhle věci jsme řešili a tenkrát jsme ty víza dostali na poslední chvíli. My jsme tam byli s tím klubem Andino Peruáno a na základě toho výstupu, za kterej jsme tenkrát dostali výstup roku s hvězdičkou, takže na základě toho se člověk udržel v tom mančaftu, pak na základě toho jsme dostali to pozvání do Francie, tam jsme vylezli ten Frenei, takže zase jsme měli jistotu na další rok.

B.K.: Takže jste se museli snažit, abyste se udrželi a dostávali ta pozvání?

B.N.: Přesně tak. Ne pozvání, ale ocenění od komise za třeba výstup roku.

B.K.: A na základě toho jste potom měli otevřenější cestu dál?

B.N.: Přesně. Takže já jsem se dostala do toho družstva díky tomu, že jsem měla 45 výstupů během jedny sezony ve Vysokých Tatrách a poměrně jako těžký věci, třeba v tý západní Lomnici. Já jsem měla i tu výhodu, že když jsem přišla na Teryho chatu a neměla jsem spolulezce, tak tam vždycky někdo z nosičů byl horolezec, takže jsem se s někým domluvila a vyběhli jsme tam nějakou cestu. Díky tomu sem se teda dostala do toho českýho, pak jsem jela do tý Itálie, tam se nám povedlo vylízt taky nějakou slušnou cestu v 82, pak jsem se dostala na Kavkaz, tak jsem měla taky pár výstupů v 1983, v 1984 jsme vylezli s Věrkou Fusovou první zimní průstup tam v Dolomitech, v 1985 Peru, v 1986 Trenei, 1987 jsem měla jet na tu horolezeckou výpravu tenkrát s těma Jugoslávce, to teda nedopadlo, ale v 1987 jsme měli se Zuzkou tuším nějaký dobrý výstupy v Tatrách a v 1988 byla ta horolezecká expedice na Annapurnu.

B.K.: Když jste takhle hodně cestovala, přemýšlela jste někdy o emigraci?

B.N.: Dost často. Ale mě z toho v podstatě vyvedla ta cesta do Peru, protože tam jsem se v tom 1985 setkala s lidma, byla to rozvojová země, který byli opravdu ekonomicky hodně špatně.

B.K.: To je v Peru i teďka.

B.N.: A pak v 88 jsem cestovala po tý expedici, jak se to tam všechno...Jirka se zabil, ta lavina, ty všichni čtyři kluci zůstali na Everestu, já jsem měla tu natrženou achilovku a já už jsem nechtěla čekat v Káthmándú, než tam dorazí celá ta expedice, protože já jsem tam vlastně vyrazila dřív a my jsme měli letenku, se kterou nešlo hejbat. My jsme se měli vracet až někdy 11. listopadu přes Frankfurt, takže já jsem se tenkrát vydala sama do Indie a to bylo ještě v době, kdy tam nebyl zrušený kastovní systém a já jsem se tam dobelhala ve Varanásí jsem se tam byla podívat a v té době jsem se setkala ještě s tím, že tam umírali na ulicích lidi hladu. A to jsem si říkala, jsme za oponou, máme kde bydlet, máme co jíst a v podstatě já jsem si nemohla stěžovat, já jsem tu šanci dostat se do té ciziny měla a já se přiznám, že já jsem patriot. Mně se tady v té český kotlině líbí. Prostě odus to tak chtěl, abych byla tady, já jsem pak prováděla a byla jsem více jak padesátkrát v Americe, teď než jsem nastoupila do nadace, tak jsem pro cestovku absolvovala cestu kolem světa v privátním letadle...jako všude je hezky, ale já jsem tady doma. Mně by prostě scházelo ten jazyk, protože člověk je pak cizincem všude. Já jsem sice světoběžník, ale ty kořeny mám tady a domov mám tady. V té době jsem tady měla i prarodiče a rodiče. S náma totiž tatínek chtěl emigrovat, v roce 1969. Můj tatínek byl ekonomický náměstek v továrně, která vyráběla vrtací kladiva a pneumatiky a dodávali je do Švédska a tatínek ještě před invazí ruských vojsk v 68 roce, tak on byl obchodně, dojednával nějaký kontrakt ve švédsku a byl nadšený z toho modelu ve švédsku, takže když ho potom vyhodili z práce po 1968 roce, tak chtěl emigrovat do Švédska a tenkrát můj dědeček, tatínek má maminky řekl, že jestli chce, at tam jede sám, ale jeho dcera a děti zůstanou tady. Takže tatínek měl už nakročeno v tom 1969 roce poprvé. Já jsem se pak do ciziny dostala a můžu říct, že jako člověk tyhle možnosti měl, ale pro mě bylo důležité vracet se domů. A ta představa, že se nemůžu vrátit, to tenkrát jsme vůbec netušili, že bude nějaká revoluce, že člověk si odřízne cestu a neuvidí rodiče a kamarády. Jako samozřejmě, emigrovala ta Hanka, emigrovala moje kamarádka tady z Liberce, lékařka, ta emigrovala do spojených států amerických, stýkáme se taky do dneška, ale tady jsem prostě doma.

B.K.: Takže ta touha vracet se domů a být tady byla silnější než třeba svoboda v tom cestovat a lézt, kde jste chtěla?

B.N.: Já jsem si nemohla až zas tak stěžovat, protože v rámci těch možností, který tady byly, jsem mohla studovat, to tenkrát se tatínek taky bál, že když to mám kádrově polepený, jestli se dostanu na vysokou školu, jenže naštěstí tenkrát bylo nějaký mistrovství republiky v horolezecké zdatnosti mládeže a my jsme to tenkrát s mou spolulezkyní vyhráli a potom roce 1977, po tý Chartě, už se to trochu uvolnilo, že děti rodičů, který si to nějakým způsobem zavařili, tak už se to tolik neřešilo, nebyli tolik pranýřovaný jako předtím, v době nejtuzší normalizace. A taky tenkrát na gympl jsem se dostala díky tomu, že jsem měla dobrou prospěch a nějaký ty účasti a umístění na těch Bielovodských olympiádách, a ten Rakovník nebyl Praha, takže přeče jenom tam to bylo trochu jiný že jo.

B.K.: Pracovala jste před listopadem 1989, nebo jste ještě studovala?

B.N.: Já jsem měla rozloženo dvakrát a pracovala jsem v zemědělském nákupu a zásobování, takže já jsem nastoupila hned po škole do podniku, který pak po revoluci zrušili, protože to byl krajskej podnik, takže ten byl zrušený a já jsem tenkrát jela na tu expedici, dostala jsem neplacený volno, ale mí kolegové v práci, zvláště některé ženský to nesli dost těžce.

B.K.: Ano, to jsem se chtěla zeptat, jaké byly vztahy na pracovišti, protože už jsem se taky setkala s tím, že ne moc ideální.

B.N.: No Alena, ta to měla tak, že její tatínek byl ředitelem firmy, takže jí brali jako protekční děčko, ale i kdyby nebyl pan Stehlík ředitelem na Uranu, tak prostě ona měla ty lezecký výsledky, takže by do té ciziny mohla. Ale přeče jenom tohle je velmi snadný, vyřknout tento ortel.

B.K.: Takže uvolnění z práce nebyl problém?

B.N.: Uvolnění ne, pokud jsme byli v mančaftu, tak nás museli uvolnit, ale prostě měli jsme neplacený volno, ale ty lidi to tam nenesli moc dobře. Přeče jenom, člověk už tam byl v nějaký referentský pozici, takže si to museli rozdělit mezi sebe no. Ono když tam člověk není, já jsem byla napřed na tom Ťan šanu, to bylo asi 17 dnů, pak jsme byli od srpna, takže to bylo tři a půl měsíce, ale já zase sem ukončila školu v 87 a v 88 jsem byla tady a pak už jsem šla na mateřskou.

B.K.: Jo, jak jste se dozvídali o těch horolezeckých destinacích, kdo rozhodoval o tom, kam se pojedete?

B.N.: Ty možnosti byly omezený, takže jsme se snažili...když jsme věděli, že je letní tábor pro horolezce na Kavkaze, tak jsme se snažili dostat na ten Kavkaz, na ten mezinárodní tábor, i když to stálo tenkrát opravdu velký peníze a v té době se nám podařilo ještě dohodnou výměnu s ruskýma horolezce, že jeden ruský oddíl pojedou k nám, výměna přes vysokou školu Praha přes přírodní vědy, tak ti sem přijeli, ale nechtěli vůbec lízt, oni hor tam mají spousta, ale pro ně tohle byl opravdu západ, tak to byl 82 Kavkaz. Pak byly ty zájezdy, který pořádal horolezeckej svaz, to byly ty autobusy po Evropě, bus group, to se jelo třeba do Chamonix nebo do Itálie.

B.K.: A to bylo jenom pro ty, co byli v mančaftu?

B.N.: Ano, ale vždycky to zaštiťoval nějaký oddíl horolezce, takže ten si tam mohl nanominovat třeba šest lidí z toho oddílu. A pak v tom 1984, to jsem byla na Pamíru, to byla možnost jet na mezinárodní horolezecký tábor, kam jsem se přihlásila, to

stálo tenkrát asi 30 000. Tam nás teda pouštěli relativně bez problému, na Kavkaz i na Pamír, Ťan šan byl zase výměna se sovětama, v tom 88 roce, který sem přijeli a pár lidí, co sem tenkrát přijeli, byli v nominaci na ruskou expedici na Everest, takže ti si to tam museli kádrově nějak vyšlapat, aby je pustili, no a to byl 84, to jsem se seznámil s těma holkama, 1985 to bylo na to pozvání, 86 to bylo taky na pozvání do tý Francie, 87 to jsme byli tenkrát taky s mančafem v Meteore v Řecku, no a to byla ta zima v těch tatrách 88, a pak už sem tam nejezdila.

B.K.: Vybavujete si, že by byly nějaký časopisy, něco co kolovalo...

B.N.: Určitě, Ivan Dieška napsal horolezeckou encyklopedii „Horolezectvo zblízka“, ale my jsme měli samozřejmě knížky Deset velkých stěn, nebo vyšla nádherná knížka „Kde končí země“, dobývání hloubek, himalájských štítů, pólů a kupodivu ty horolezecké knížky docela vycházely. Samozřejmě vycházely taky obrazové publikace Vilém Heckel, Cesta končí pod Huarascánem...to jsou všechno hezký knížky. Čas od času se podařilo nějakým výpravám taky vyjet už dřív, tak o tom byly obrazové publikace, Makalu nebo Divoký Hindúkuš a podobně. Takže ten horolezecký zeměpis jsme měli více méně v malíčku. Já jsem kdysi poslala nějakou fotku z Příhrázský Kobyly do francouzského časopisu Montagne magazine, a mě pak deset let chodil ten časopis, i když jsem neuměla francouzsky. Totiž já jsem se seznámila vždycky při těch výjezdech, vždycky tam byly party horolezců ze zahraničí, k nám sem taky jezdili třeba i Italové, to mám taky dobrou příhodu, když jsme byli na výměně, tak jsme lezli v oblasti Arca a pak jsme přešli do Finale Ligure...

B.K.: Jé, tam jede teďka za týden.

B.N.: No to je bezvadný, já tady mám brigádníka teďka a ten jede do Antalye.

B.K.: Jo, tam jsem byla před měsícem.

B.N.: No tak to je dobrý. No dneska je to jinak, je to o těch sponzorech, který vám umožňoval žít tenhle život, kterej chcete žít a o penězích, abyste měli na to cestování. Radek Jaroš, ten to má zase jinak, ten to má o sponzorech, z hlediska PR to Mára Holeček taky umí dobře prodat. Bohužel to jinak nejde.

B.K.: Jak byste srovnala ten přístup k horolezectví v těch 80. letech a teďka. Vyměnila byste to třeba?

B.N.: Víte co, my jsme měli obrovský štěstí, že v tom tenkrát ještě nebyla taková komerce. Dneska když budu mít hodně peněz, tak si můžu zaplatit, aby mě vytáhli na Everest. A jako já to nemám těm lidem za zlý, že jsou ochotný něco takového absolvovat, ale já bych do toho nešla. Dneska už je velmi těžký bejt v těch horách sám, protože je tam obrovská přetlaka a to co se děje na Everestu, tahleta komerce, to před dvaceti lety, to by člověk ani v nejčernějším snu netušil, kam až to dojde, že lidi budou čekat támhle pod Hilareovým švihem hodinu a půl v 8000 na fixní lano, aby mohli v den, kdy je přesně určená satelitní předpověď, že bude krásný počasí a že nebude foukat vítr, kdy teda je summit chance, tak jako už mi to připadá jako taková degradace té myšlenky toho...no do tohodle já bych nikdy nešla, protože mě by třeba i vadil systém té těžké expedice, já jsem se snažil lízt jak to šlo čistým způsobem a díky tomu, že jsem si docela věřila, co se týká té fyzické kondice, tak prostě hledat v tom tu rovnováhu. Já bych třeba nikdy nepoužila výraz, že jsem zdolala horu, nebo dobila horu, prostě ono je to úplně jinak. A jsem moc ráda, že jsem prožila tu zkušenost na tý Annapurně, prostě mělo to tak bejt, nikdy jsem na 8000 nakonec nevylezla, ale jako pro mě je důležitá ta cesta, není pro mě důležitější až tak ten cíl, ale ta cesta a to směřování. Nemyslím jedna konkrétní horolezecká cesta, ale ten způsob.

B.K.: Ještě se zeptám, jak jste to měla s angličtinou? To byl asi takový jediný dorozumivací jazyk?

B.N.: No já jsem se učila i španělštinu, než jsem jela do oho Peru, měla jsem obrovskou motivaci. A co se týká angličtiny, já jsem i na vejšce chodila do státnicového kurzu a jak jsem i po revoluci studovala anglistiku na Pedagogický fakultě v Ústí nad Labem. Já jsem ji teda nedodělala, protože pak jsem vlastně odešla od manžela a s dvěma malejma dětma jsem byla tady ještě dál od Jablonce, takže ji nemám dokončenou, ale mám živnosták na tlumočení, na překlady z angličtiny a já jsem s jazykama neměla problém, protože naučila jsem se Polsky kvůli projektům, angličtinu si myslím, že ovládám velmi dobře, tu jsem používala hodně často, co se týká provádění, dokonce jsem dělala nějaký překlady a tlumočení a španělštinu ovládám teda na komunikativní úrovni, díky těm cestám do Itálie, protože tam jsem brigádničila pětkrát po sobě, tak na komunikativní úrovni se domluvíme italsky a němčinu jsem dělala, to mě rodiče od první třídy dávali na soukromé hodiny němčiny a dokonce jsem jeden čas v ústí dělala taky pro německou firmu, takže s jazykama velký problémy nemám. Francouzština chybí, tam jsem to nedotáhla moc daleko.

B.K.: A lezete furt? Asi ne na ty vysoký hory, ale...

B.N.: Víte co, já jsem měla obrovský problémy s karpálama, mám tři operace tady na tý ruce, měla jsem nějaký zdravotní problémy...vlastně mám a sebou už pět operací kolen a běhala jsem hodně ty maratony a občas jdu ještě lízt, ale pravidelně už nelezu.

Jana Nosková

B.K.: Pro začátek byste mi mohla popsat vše úplně od začátku – kde jste se narodila, odkud pocházíte, něco o dětství, o rodičích, o škole, to tak pro začátek.

J.N.: Narodila jsem se 2. srpna 1963 a narodila jsem se v Kladně, ale jenom proto, že tam maminka pracovala, jinak jsme bydleli v Praze Dejvicích v hezký vile, kterou postavil pradědeček za první republiky, se zahradou, tak jsme měli hezký dětství, kdy jsme jako děti běhali o těch zahradách dejvicích, dělali jsme expedice na Babu na zříceninu, tak to bylo takový pěkný. Tak jsem tam chodila i na základku, ta byla taková slabší, ono teda i ta školka byla trochu slabší, protože ty učitelky, byly takový nenadaný. No, chodila jsem na devítiletku v ... to bylo takový krásný francouzský gymnázium, opravdu krásná vila a teď jsem úplně náhodou se setkala asi před měsícem s mojí učitelkou ze základky, která mě měla na druhým stupni jako třídní a já jsem ji od té doby neviděla a ona mě vlastně zachránila. Protože tenkrát rozhodoval o naší budoucnosti školník té školy, to byl předseda partaje a z důvodů kádrových, protože můj tatínek ve 68 odevzdal legitimaci, vystoupil ze strany a tím pádem ho vyházeli ze všech jeho profesí, protože on dělal, měl takový hezký místo v bance, byl ekonom a bavilo ho to...tak ho vyhodili z práce a už si začal dělat papíry na nákladák, tak byl takovej zoufalej, protože vlastně přišel o svoji profesi, ale pak teda mu vyšli vstříc v JZD Šestajovice na Praze východ, kde byli jediní ochotní ho zaměstnat v profesi ekonoma, takže pak z těch Dejvic dojížděl každý den trabantem na Prahu východ do JZD vlastně od začátku normalizace až do důchodu. Protože tam byl k té práci takový zodpovědný, tam se tomu věnoval, tak už tam zůstal. Bylo to takový náročný. A maminka byla lékařka, primářka na Kladně, proto jsem se taky narodila na Kladně. No tak na té devítiletce, jak jsem si myslela, že pak budu na ten gympl a budu studovat dál, tak tenkrát se ozvala ta naše paní třídní učitelka, protože ačkoli jsem měla pořád samý jedničky, tak říkala rodičů, pozor, že teda pan školník Valach, to byl takovej zlej psychopat, kterej tam i bil ty děti, nicméně byl předseda partaje uličního výboru, takže ona zjistila, že do mejch kádrových materiálů byl vložen nějaký papír, že není vhodný, abych studovala jakoukoli střední školu. A to bylo fakt hrozný štěstí, že tadyta paní učitelka to našla a statečně to stopila a těm mejm rodičům to řekla a já jsem se tedy náhodou díky tomu dostala na gympl a pak jsem mohla dál studovat, protože jinak by to bylo jinak. A teď jsem ji potkala po těch 35ti letech, já ji od té doby neviděla, tak jsme na to tak vzpomínali, tak to bylo hezký, ještě jsem ji po letech poděkovala.

B.K.: Máte nějaké sourozence?

J.N.: Měla jsem sestru, která byla o pět let starší, ale v roce 94 zahnula v autě, tak mám neteř. No tak jsem pak šla na gympl, chodila jsem Nad štolu na gympl. Jo, já jsem mezitím ještě na devítiletce..a to mě vlastně ještě trošku dostalo do jiný společnosti, party, protože jsem začala chodit do takovýho skautskýho oddílu se skautskou tradicí, zase díky mojí babičce, protože její kamarádky, tak jejich vnučky taky chodili do skautskýho oddílu. Jako předtím sem měla nějakou gymnastiku a klavír a pak sem začala chodit do toho oddílu a to si myslím, že bylo pro mě jako hrozně fajn a důležitý, protože jsem tam potkala spoustu lidí, se kterejma se do dneška setkávám, z vedoucích byl třeba Jirka Stránský, který za náma jezdil na tábory, pokud nebyl zavřenej zrovna a vůbec takovej ten základ toho, že ten člověk měl rád přírodu. To jsme opravdu trávili léta na těch táborech, tam jsme si museli všechno postavit, udělat a zatloukat hřebíky a stavět ty stany s podstavou...po nocích jsme hlídali...tak to bylo takový, že se člověk zocelil.

B.K.: Na budoucnost.

J.N.: Jo, to si myslím, že je hrozně důležitý, i ty naše děti, který třeba zažili toho skauta a některý jo a některý ne, tak že je to znát do života. Myslím, že je to takovej dobrý vklad, když se se všema těma nepřizněma přírody musí člověk poprat už jako dítě a je to taky trošku věc hrdosti, že to zvládne mezi těma ostatníma, tak to je hezký no.

B.K.: Jak jste trávili s rodičema volný čas?

J.N.: S rodičema jsme jezdili na dovolenou a moje maminka, protože byla za mlada taky skautka a takovej organizační talent, tak nám ty dovolený dost organizovala, což ne všechny bavilo teda, ale jo, bylo to takový úsměvný. Jezdívají jsme tak k rybníkům do chaloupky někde, ale do přírody.

B.K.: Jak jste to měla se sportem?

J.N.: Já jsem chodila na gymnastiku od mala, zkoušela jsem všechny možný sporty, který byly po ruce. Já jsem si potřebovala vřdycky všechno vyzkoušet, takže jsem chodila na šerm a na krasobruslení a na plavání a skoky do vody, ale tak jako v zásadě jsem chodila na tu gymnastiku. Já jsem nebyla žádná velká gymnastka dobrá, neměla jsem tak úplně gumový tělo, ale zase mě to bavilo na takovej ten pohyb a tanec, to mě baví doteďka.

B.K.: Jak jste se teda dostala k tomu lezení?

J.N.: K lezení jsem se dostala poté, co jsem teda protřpěla ten gympl. No to bylo takový...tam spolužáci měli rodiče na ÚV a opravdu to bylo...teď jak napsala Dousková Oněgin byl rusák, tu druhou část Hrdýho budžese...no to je přesně ono. Já když jsem to slyšela, tak sem si říkala, že to je neuvěřitelný, ona chodila do té samý školy o dvě třídy níž, my jsme se neznaly, ale to úplně mi mluví ze srdce, protože to je přesně ta doba se všim všudy. Tak to bylo takový děsný trochu, ale zase byla kolem legrace, jiný věci no. Ta škola sama o sobě byla příšerná. Pak jsem teda šla na medicínu, tam mě zase s podobných důvodů nevnímali, tak jsem byla rok v nuláku, což bylo vlastně hrozně dobrý. Člověk vyfasoval koště, rok jsem tam uklízela na Aru, takže to byl takovej první drsný kontakt s medicínou úplně odspoda, to myslím, vůbec nebylo špatný. Jako byla to dřina, najednou po tom gymplu člověk spadl zhůry a to si dodneška myslím, že by vůbec nebylo špatný, kdyby po gymplu lidi šli lidi dělat do nějaký sociální sféry, to by pocejtili ten život úplně z jiný části.

B.K.: Já si teda furt myslím, že není dobrý jít hned po střední škole na vysokou. Člověk žije úplně mimo realitu vlastně.

J.N.: To je člověk hrozně mladej, zvlášť tedka, když má takových možností. Tak mi přijde, že by člověk mohl rok pracovat v nějaký sociální sféře a pak i ty rodiny by fungovali líp, najednou člověk přestane bejt takovej, že vidí jenom sebe a ten svůj život a najednou vidí, že jsou kolem třeba taky lidi, co potřebujou nějak pomoc a jsou v nějaký jiný fázi života než je člověk v těch osmnácti. Mě to teda taky trochu posadilo na zem, to bylo hrozně užitečný, i když teda dost tvrdý a když jsem tam uklízela na tom Aru, tak tam ty lidi byli hodně nemocný. A taky jsem tam zažila spoustu zajímavých historek, protože to bylo na pracovišti kliniky pana profesora Baláže, to byl tehdejší děkan lékařský fakulty, jako velmi kovanej pán, kterej ublížil mnoho mnoha lidem, jako chirurgicky to znal asi velmi dobře, ale to bylo opravdu velmi hrubý zrno. Velkej opilec, tak nám třeba i zpestřil imatrikulaci, kde měl hodinovej projev totálního alkoholika, to byly takový prostě zajímavosti. Vyhlašovali tam nejlepší sběrače brambor v Karolinu, to byla opravdu neuvěřitelná degradace a vstup na univerzitu, ale to bylo až rok po tom nuláku.

B.K.: Jak se vám tedy podařilo se dostat na tu medicínu?

J.N.: No, já jsem měla docela dobrý studijní výsledky a ono v té době to už nebylo tak, že bych byla úplně kádrově...ono kupodivu, já jsem vůbec nechtěla studovat medicínu, ale historii a v každým případě jsem myslela, že se budu vždycky věnovat humanitním oborům, to mě od mala strašně bavilo...archeologie, historie...vůbec mě nenapadlo, že bych šla na medicínu, ale paradoxně, když sem pak byla ve čtvrtáku na gymplu, tak bylo oznámeno mým rodičům, že z kádrových důvodů, ať to na tu filosofii ani nezkouším a prostě se tam opravdu dostat nemůžu, ale kupodivu, že to můžu zkusit na medicínu. Tak po tom roce v nuláku jsem se dostala na medicínu, ale pak sem si říkala, že to bylo zajímavý, že sem říkala, že to prostě aspoň nezkusím jako na tu filosofii. Jako někdo mi řekl, že mu řekl..tak jsem to vzala jako hotovou věc, že mě ani nenapadlo to zkusit. Možná to tak bylo dobře...no a teď se dostaneme k tomu lezení, to jsem nějaká ukecaná. Ta medicína začínala tím, že se jelo do Dobronic na takový soustředění a tam jsme se potkali ještě s dvěma kamarádkama a teď jsme si říkali, co teda budeme dělat a podnikat, kromě toho studia, že jo. A já jak jsem chodila do toho nuláku, tak jsem chodila kolem patologie z metra do té všeobecný nemocnice a tam u té patologie byla nástěnka horolezecký oddílu a to mě zaujalo. Sem si říkala, jako nějaký horolezci na medicíně, tak v těch Dobronicích jsem to říkala holkám a v životě jsem na žádnou skálu nelezla...ale říkala, jsem si, že by to mohlo bejt nějaký dobrodružství, skauti, to už bylo passé. No tak jsme v tom září zalezli do těch poslucháren, ale hlavně jsme vyrazili to té tělocvičny, kde teda měli ty tréninky t horolezci z oddílu medicíny. Tak jsme tam takhle přišli tři holky, teď tam byli ti kluci jo, no a tak jsme začali chodit do toho oddílu a je to vlastně...teďka mi z toho jde úplně mráz po zádech, protože to je taková moje druhá rodina jako do dneška. Jednak můj druhý manžel je z tohodle oddílu, protože jsme se k sobě vrátili o mnoha letech. Mimochodem ta jedna z těch kamarádek, s kterejma jsme byli v těch Dobronicích, je první žena tohodle mého muže. Ale my jsme kamarádky, to tak někdy život zamíchá prostě, to nebylo, že by sme se nějak prosti sobě rozešli. Tak to tak život zamíchal a ty přátelé z toho oddílu máme do dneška. To je zajímavý pozorovat, jak se ty osudy těch lidí proměnily, který spolu tenkrát chodili na tu fakultu. Hlavně jsme spolu zažívali úžasný věci.

B.K.: V rámci čeho přesně byl ten oddíl?

J.N.: To byla tělovýchovná jednota medicíny. Chodili tam hlavně jako medici, ale ne jenom.

B.K.: Můžete nějak popsat, jak to v tom oddíle fungovalo z té horolezecký stránky? Co jste podnikali, kam jste jezdili?

J.N.: No fungovalo to tak, že jednou tejdne byly ty tréninky v té tělocvičně a tam se hrál fotbal, posilovalo. Pak jsme jezdili jednak do Šárky, tak jsem byla poprvé na skále a pak jsme jezdili na Bořeň, na Sušky, na tyhle český skály. A já jsem první dva roky, furt bylo jako hnusně a já měla představu, že to horolezectví je strašně drsný sport, protože člověk někdy dycky hrozně kosí a mezitím s těma zmrzlejma rukama se někde doslova trápí v tom laně a musí dělat, že se netrápí, aby to nevypadalo blbě, ale že zase to je ono. To bylo krásný. To byly taky zážitky hrozně silný. No a pak jsme začali jezdit do Tater. S tím oddílem a mě přijde, že tenkrát ty kluci, třeba lezli jenom rok jako my, ale strašně do toho šli, takže oni v té době lezli strašně dobře a lezli čím dál tím líp a byli nějak v reprezentaci a tak...a že nás vůbec do těch hor brali jako jo...my jsme teda za něma na tom druhým jako spoustu věcí přelezly. Fakt je, že se opakovaně stávaly věci, který byly na hraně jo. To s sebou taky přineslo to, co člověk normálně nezažívá, ale tam jsme zažili takový věci, že si člověk říká...no, to už se asi domů nevrátím. A musím jít dál nahoru, dolů už to nejde, už to bylo takový, že se musel člověk hodně kousnout. Ale to děláme do dneška, že

slaňujeme potmě někde atak. No už to není takový, ale tenkrát mám pocit, že tam byly okamžiky, kdy jsme si jako navzájem zachraňovali životy, občas někdo někde ujel, kde neměl atak. A to spíš ještě ty kluci, který ty hory dobývali a lezli ty těžký věci.

B.K.: Jak jste vnímala to, že jste žena? Vnímala jste, že by vás třeba nějak upozadovali?

J.N.: No oni jako věděli, že se s něma nemůže nějak měřit. Tam nás bylo pár, který sme do těch hor chtěly, a oni taky chtěli, aby jezdili ty holky, ale když zase šli do něčeho zásadního, tak to nám ani jako neřikali, jo. No ale, když se jelo do tater a teď mi to přide zpětně zajímavý, že si troufli s náma lézt v říjnu na Gerlach nějakou docela šílenou cestou, nebo na Gamek...tak že si nás vzali..i na toho druhýho. To od nich vlastně bylo hezký, že to takhle brali, byly to husarský kousky. Tak jako on ta z nás z těch holek nebyl nikdo jako třeba Blanka Nedvědická, jako horolezkyně co jsou i samy atak.

B.K.: Jo, já znám převážně teda tadyty, který lezli cíleně jenom s holkama, prostě výkonnostně zaměřený. Tak mě zajímá, jak to měly i jiné ženy.

J.N.: To my jsme taky zkoušeli samy. Do dneška vzpomínáme, jak třeba se Zuzkou, s tou jsme taky někde potom lezli a ona pak měla kámošku, s kterou pak taky lezly nejvíc, jako nic dramatickýho, ale už tam by taky takovej směr se pohybovat v těch horách samy, tak občas jsem s někam někam šla, tak to jsme taky měli hezký dobrodružství. Kluci nás pak hledali po zimních Tatrách.

B.K.: Jak často jste tam jezdili?

J.N.: Na víkendy, to jsme jezdili takovým tím nočním vlakem. Jako každé víkend ne, kluci tam asi jezdili jednu dobu každé víkend, ale já jsem tam tak často nejezdila. Pro mě to byla vždycky výzva jet do Tater.

B.K.: Jezdili jste i na skály?

J.N.: Joo, to jo. Ale já jsem byla většinou ten druholezeckej druholezec, jako na prvním to bylo vzácný jako. A pak teda se začalo jezdit do toho Ruska. První vejlet do hor do zahraničí a to sem teda úžasně prožívala. A to nebyl lízt, to jsme jeli do Rumunska s trošku jinýma kamarádama, to jsme se špiš tak trošku náhodně sešli. To si pamatuju, že jsme tam šli na tu Pietru Craiu, to bylo hned po prvním ročníku medicínu a já jsem tak šla s tou strašlivou krosnou, to bylo hrozný vybavením děsivej spacák, hrozně věci sme táhli. A to sem si říkala, že sem v horách v zahraničí a hodně jsem to prožívala. Tak z toho byly taky krásný zážitky z tý vysokohorský turistiky, takový to první, co člověk podniká sám na vlastní pěst, to co teď prožívaj moje děti a úplně si vzpomínám, jak je to krásný, když se člověk sám vydá na tu cestu a teď je to na něm. No pak mi najednou někdo volal, jestli nechci jet na Kavkaz a to já doma měla knížku s téma nádhernejma fotkama toho Užbinskýho plata a úplně to vidím. A já si to dodneška pamatuju, jak jsme tam měli ten hnusnej komunistickej žlutej telefon a tam mi volal ten Marián a já jsem ani nedýchala a běžela jsem za téma rodičema a říkala sem, že pojedu na Kavkaz a teď jsem s tou knížkou od toho Sudka jim ukazovala na těch černobílých fotkách, jak je všechno krásný. No a bylo mi divný, že naši nemaj stejnou radost jako já, trošku zpozornili. Tak jsme vyrazili na Kavkaz.

B.K.: A jak se vám to povedlo?

J.N.: No to byli takový ty administrativní...oni kluci tuhleto administrativu měli kupodivu takovou zmáklou, oni si od nás vzali pasy a nějak nám to zprostředkovali. A já jsem tam byla taková trochu, jak se říká, na hyenu, ale oni to měli jako nějaký pozvání, ale všechno to jako bylo načerno, Razítka si vyráběli, to byly samý zfalšovaný dokumenty. Onehdá jsme to vytáhli, tak jsme se tomu smáli, co tam bylo napsaný o tý kulturní výměně a takový věci jo. No a tak to bylo velký dobrodružství, protože ta Svanecie tenkrát byla ještě úžasná divočina. Ted jenom se tam dostat bylo dobrodružství, to jsme jeli na korbě nákladáku nad řekou Inguri mnoho hodin s opilým řidičem. Takový ty kavkazský historky no. Tam jsme vyšli na to užbinský plato, to byly ohromný zážitky. To bylo na ledovci, ve vejšce před 4000m. Kluci tam lezli na Užbuk a my jsme tam tak na tom patu byli čtyři dny, už jenom to, že je člověk na tom ledovci a tam jako bivakuje, ty kavkazský louky. A hlavně to setkání s téma lidma bylo úžasný, s téma Svanama. My jsme se tam letos vrátili s dětma po těch třiceti letech a setkali jsme se tam s člověkem po těch třiceti letech, kterému je 80, kterej je stejnej jako v těch padesáti, má malý děti a prostě neuvěřitelný. Svanecie je taková hodně srdeční záležitost.

B.K.: A bylo to na jak dlouho?

J.N.: Měsíc nebo šest týdnů, já už nevím.

B.K.: A to jste ještě byla ve škole?

J.N.: Ano, to bylo při škole, po třetím ročníku. Pak jsme ještě byli na Pamíru, taky nějakou podobnou cestou a to už je teda úplně jinej kalibr, to už jsou hodně vysoký hory. Pro mě to byl a do dneška si z toho pamatuju každé okamžik. To bylo úžasný jako horsky, tamto spíš lidsky, že jsme tam potkávali ty domorodce, který tam byli. Zpívali tam ty chlapský gruzinský chorály z těch rohů těch horskejch koz a dědečkům bylo 130 a měli kníra a zlatý zuby a byli sme u nich doma, což bylo hrozně krásný. Pak tam proběhly dvě války, no. Ale ten Pamír byl hodně silnej už horsky, protože to už je vysoko a tam se letí vrtulníkem až

nahoru a člověk dostane horskou nemoc jen co vysedne z vrtulníku. Takže tam sme byli u ledovce Moskvín, taky jsme tam byli v podstatě nějak načerno, což tenkrát jsme se tam setkali se skupinou českých oficiálních horolezců, kteří to dost špatně snášeli, že my jsme tam načerno. Tam byl takovej mezinárodní sovětskej tábor, kde teda kromě jinýho bylo pár čechů a my jsme a my jsme tam jako tábořili z druhý strany plesa, tak oni to nějak špatně rozdeřovali.

B.K.: Jak jste se tam dostali takhle načerno?

J.N.: No to byly taky takový dokumenty nějaký zvláštní. Já si to moc nepamatuju, to ne že bych to nechtěla říct, ale jak jsem byla ta hyena, tak oni to ti kluci nějak zařídili prostě, protože oni už tam byli podruhé, já jsem tam jela poprvé, no tak už měli zkušenost, jak se to tam dá nějak zařídít a zorganizovat, s kým se opít, aby se člověk dostal na ledovec, protože to taky nebylo jednoduchý se dostat do vrtulníku, takže takový platidlo jeansy, vodka a já nevím co. Prostě to byly takový divočiny, v tom Rusku to jinak nešlo no.

B.K.: Jak jste tam vnímala ten sovětskej tábor? Ještě se zeptám, v jakým to bylo roce?

J.N.: Moc nevím, ale myslím, že 1986 nebo 1987. No, ono si to tam tak žilo svým vlastním životem, pak tam bylo takových pár táborů kolem toho plesa, takže my jsme s něma moc nepřišli do kontaktu, ale pravda je, že tam z jinýho oddílu....to byla obrovská touha tady, jet do takových vysokejch hor, rovnou do Himalájí to nešlo absolutně, že jo. Takže to byla jediná možnost, jak se dostat do těch sedmitisícových hor, tak po tom lidi toužili a nějak se tam dostávali. A z toho jinýho oddílu tam přiletěl kluk s virózou do týhle vejšky, a nikdo tam nebyl z toho oddílu, tak se tam v noci začal dusit, tak jsme ho tam nějak zajišťovali a pak jsme ho přenesli do toho tábora, kde měli překvapivě nějakou komoru a druhý den musel jet domů, naštěstí se to podařilo, protože bylo počasí. Takže to vůbec neřešili, vyšli vstříc, to bylo úžasný. Ale jinak jsme s něma moc do kontaktu nepřišli. No takže jsme šli na Korženěvskou a šli jsme do nějakých 6500 tisíce nebo 6400 m.n.m. a tam kamarád dostal...začal tam blouznit a běhat nahoru dolů po svahu, tak na ten vrchol jsme už nešli. Teda někdo jo, ale zrovna ta část co jsme měli ten den jít na vrchol, co jsme tam akorát šli s tímhle kamarádem dolů. Ale jako já jsem tam jela s tím, že jsem neměla vůbec žádný ambice jo. Já jsem tam jela s obrovskou pokorou, že nejsem horolezec do sedmitisícových hor a že si vážím toho, že se tam vůbec můžu objevit, v takových horách a že tam budu podnikat jenom to, na co se budu cejtit a na co stačím. Že se mi tam nesmí nic stát, protože jsem si vždycky říkala, že když je někdo celej život v horách, a těm horám dává a je opravdu jako horolezec a je to jeho život, a pak v těch horách zhyne, tak to prostě k tomu životu patří jo, ale kdyby mě se tady něco stalo, tak je to hloupost jako. Jako takovej horolezec zase nejsem, abych v těch horách měla zůstat. Takže to jsem si tam hlídala, stát se samozřejmě může cokoli v těch vejškách, taky sem tam měla trochu horskou nemoc, scházeli se mnou u nějakýho aklimatizačního výstupu. Byli tam kluci šikovný, co ale nemohli vejs nad těch 6000, protože to prostě nešlo. Jsou takový dispozice, který každej máme jiný, každej má ten metabolismus a toleranci výšky jinou. Někdo jde do toho edenu dřív, má ty příznaky vejskovky už v nižších výškách a někdo to zvládá výš. No tak to byla taková moje největší životní expedice. Zuzka tam byla tenkrát taky, oni přišli o den dřív a ta vyšly až na ten vrchol tý Korženěvský. A bylo to nádherný, to jsou strašně krásný hory jako. Ten rozměr oproti Kavkazu je úplně jinej.

B.K.: Jak to pokračovalo potom po škole?

J.N.: No to bylo při škole a pak jsme vlastně byli poprvé v Itálii. To bylo zajímavý, to bylo ještě za bolševika jako, tak to tam taky někdo nějak vyřídil. Ono se dalo třeba, na nějakou výjezdní doložku. Dva z oddílu nějak jeli do Švédska a potkali tam nějaký Italy a domluvili se, že Italové pošlou pozvání našemu oddílu, a když je to takový oficiální, tak se to dalo takhle oficiálně vyřídít. A najednou jsme teda měli jet do Itálie.

B.K.: Jako do Dolomit?

J.N.: Jo, do Dolomit, já jsem měla pocit tenkrát, že to ani není možný. Jak je ta Janouškova písnička „Žádný NY není“, tak to je tak výstižný. Ta opona byla opravdu železná. Prostě jet do Itálie a ještě s oddílem. Nějak se to domluvilo, bylo to přes ČSTV, takže s náma jel oficiálně jeden práškač, to bylo hrozně fajn. On se snažil vždycky tam vmístit, když jsme se tam měli setkat s nějakýma emigrantama, tak nás furt pronásledoval, bylo to takový tragický a komický opravdu. Oni to tenkrát organizovali jako setkání toho italského horolezeckýho klubu a našeho. A ještě oni tam měli mezi sebou nějaký politický pletky, že to byli nějaký dvě strany, jedna byla taková jako levicová a to, že pozvali nás, tak mělo bejt, že se tím zase jako spřátelí jo. Takže to byly takový situace, kterým jsme moc nerozuměli, pozval nás oficiálně starosta Verony na radnici. Ted nás tam přijímal jako horolezeckou delegaci, to bylo opravdu jako komický až. Byli jsme teda v těch Dolomitech a bylo to strašně krásný, my jsme lezly právě jako samy holky a lezly jsme tam nějakou takovou čtyřku, mnohadýlku, celej den sme to tam dobývaly a najednou ten jeden z těch kamarádů tam za náma jen tak přiběhl do tý stěny, že se tam jde za náma podívat, asi na takovýhle to bylo úrovni. Kluci tam lezli jako těžký věci samozřejmě. A pak to bylo legrační, protože v novinách psali, jak ty český ženy, horolezkyňe to tam dobývaly.

B.K.: Takže se o vás psalo?

J.N.: No. A spřátelili jsme se tam s nějakýma lidma a dodneška se stýkáme a vlastně do Itálie jezdíme úplně nejvíc.

B.K.: Když vyprávíte takhle o tom cestování, muselo to pro vás být hodně důležité. Přemýšlela jste někdy, vy jste teda byla hodně mladá, ale o emigraci?

J.N.: No o emigraci jsem prvně přemýšlela, když mi bylo 16, ale to vůbec nesouvisí s lezením jo. Já jsem nějak zázrakem se dostala s kamarádkou v šestnácti letech na měsíc do Anglie a tejdén do Francie. Do dneška nevím..to byl nějaký kuliš jejich rodičů, že nějak to mohli zařídit a protože nechtěli, aby jela sama, tak to nabídli jako mejm rodičům, takže my jsme byli takhle úplně neuvěřitelně na tu dobu v Anglii a ve Francii. Naši dali dohromady všechny peníze, který měli, aby mi to dopřáli, abych mohla odjet, aby aspoň to dítě se dostalo ven. A tam člověk poprvé v životě zažil tu svobodu a to bylo tak neuvěřitelný. My jsme spali u farářů v Londýně, kde jsme si to domluvili, teď se tam vydávali Londýnský listy a my v Hyde parku jsme četly ty Londýnský listy. To už v těch šestnácti, ž od dětství člověk věděl, že tam žije v nějakým mlži státě...jako naši mě tak trošku vychovávali, abych byla takhle orientovaná, ale člověk věděl, že v tý škole vám lžou od rána do večera. Člověk najednou leží v Hyde parku a nikdo mu nekouká přes rameno. Strašně zajímavý na tom je, jak si člověk na tu svobodu hrozně rychle zvykne a jak daleko větší šok pak byl, když jsem se vrátila. My jsme se tam setkali taky s nějakýma emigrantama, s takovým chlapíkem, kterej utekl v 18ti a říkal, proč se tam proboha chceme vracet. Já viděla první CD, squash poprvé v životě, vzal nás do Cambridge se podívat. My jsme tam byli furt hladový, protože jsme neměly peníze, hrozně jsme tam vychrtli. A pak když jsem se vrátila, tak jsem si uvědomila, že člověk má tři možnosti. Budťo tady člověk zůstane a bude se snažit v těch mezích, možnostech, který jsou tady, žít slušně, něco vystudovat, věnovat se nějaký profesí, za cenu určitý míry kompromisu. Druhá možnost byla, se stát opravdu jako aktivním disidentem a jít fakt proti...o a třetí možnost byla ještě využít všeho a vstoupit do strany, o tý ani nemluvim, o tý jsem teda opravdu neuvažovala. No nebo odejít. Já jsem to teda vyřešila cestou nějakých těch kompromisů, kdy si člověk říká, no tak žiju tady, je mi z toho smutno, ale abych šla nějak úplně proti proudu, to jsem v tý době asi neměla nějaký ten pocit tý morální síly, prostě jsem tuhle cestu ne zvolila, neměl jsem na to odvalu. A ještě k tomuhle mi přišlo úžasný, že ti naši, poté co jsem se vrátila z Anglie, tak jsem si s něma o tom povídala, jak to vidím. A to jsem byla ještě dítě jo, a tenkrát mi řekli, že se musím rozhodnout sama, abych věděla, že se mám opravdu svobodně rozhodovat, takže kdybych chtěla odejít, tak at odejdu. To mi přišlo teda jako neskutečný. Tenkrát to znamenalo, že by mě třeba nikdy neviděli. Tenkrát mě to ani tolik nedocházelo, jako mi to dochází teďka, že mi jako k tomu dali ten permit, že se mám rozhodnout. A potom na těch cestách, že bych ještě uvažovala o tý emigraci...no my jsme nikde moc nebyli odkud by se dalo emigrovat jo. To byla ta Itálie a to bylo přece jenom už v době, kdy...no, jako že by člověk tušil, že se to zlomí, to ne. To ani tejdén před tou revolucí. Což mimochodem bylo zajímavý, protože jsme byli někde líz a jeden kluk povídá, počkejte, za tejdén tady bude 17. listopad, to se něco stane. A byl takovej divnej v tom oddíle, nikdo jsme nevěděli, co si o něm máme myslet. Tak do dneška moc nevím, co si o tom mám myslet. Taková zvláštní předzvěst. No a pak u jsem o emigraci neuvažovala. To jsem spíš uvažovala, že se vdám do tý Itálie.

B.K.: Vy už jste natukla peníze, tak jak jste to zvládala, ty výjezdy, finančně.

J.N.: No tak my jsme byli zvyklí cestovat s totálně minimálníma nákladama. V podstatě o hladu a spát na nádražích. A to vlastně byla ještě jedna cesta zajímavá, s Karlem Jakešem, to nevím, jestli vám něco říká. Známěj slovenskej himalájskej horolezec. Tak on zorganizoval jako přes nějakou cestovku, cestu do Řecka. Teda vlastně do Bulharska, na nějaký zlatý písky a v rámci toho, že se pojedou na tři dny do Řecka. No a všem nám řekl, že si máme zařídit výjezdní doložku víc než na ty tři dny. Tak my jsme jeli na ty zlatý písky, tak jsme se vykoukali, odjeli jsme do toho Řecka a vrátili se za 14 dní. Ten Karel si to vzal na triko, kdyby to jeden z těch třiceti v tom autobuse na něj řekl. Takže to jsme takhle vyjeli do Řecka. Projeli jsme celý Řecko a tam už jsme vůbec neměli peníze, tam jsme hladověli, ale hlavně, my jsme se chtěli podívat na ty památky, a když si vzpomenu, jak jsme neměli na to vstupný a ted jsme v Delfách a tam jsme viděli, že je tam nějaká díra v plotě, kterou se tam dá vlízt. My jsme tam vlezli a teďka nás tam začli s píšťalkou honit nějaký hlídači a já jsem si řikala, že já se za tohle prostě nebudu stydět. Já za to nemůžu, že žiju v tom debilním komunismu a prostě já jsem stejně kulturní člověk, jako tady ti Němci, co tady chodí s prachama po kapsách, já to taky chci vidět, už se sem třeba nikdy nepodívám, no tak sem prostě vlezu dírou, ale já za to prostě nemůžu...jsem student medicíny v debilním státě. No utekli jsme tomu hlídači. Takže to byli vždycky takový dobrodružství za málo, člověk někde spal, my jsme byli zvyklí na leccos. Člověk byl mladej, tak to bylo takový dobrodružství.

B.K.: Ještě kdybyste mohla popsat, jak to bylo po škole?

J.N.: No po škole, jsem nastoupila v Příbrami na ARO jako doktor. Já jsem začala pracovat v 88, pak byla úžasná revoluce, kterou jsme si strašně užili, to těžko o tom mluvit, to by byla kapitola sama pro sebe. Ve škole, ale i v tý práci. A tam bylo pár lidí, s kterejma jsme do toho šli hodně. A pak jen co to šlo, tak jsme začali jezdit ven no...od tý doby jezdíme do Itálie a už ne do Tater. Já jsem se pak teda vdala a můj první muž nebyl horolezec, to jsme jezdili spíš na moře a tak, a potápět se, ale tak trošku s náma taky jezdil. Pak jsem měla děti, tak jsme občas taky ještě někam jeli jako parta, aspoň na Paklenici, tam jsme lezli a děti jsme věšeli na lana v Paklenici.

B.K.: Jaký k tomu měly vztah?

J.N.: No některý jako hodně štválo.

B.K.: A ty vaše?

J.N.: No tím, že ten Jarda nebyl horolezec, tak jako jo, znali sedák, karabiny, uměly se nějak navázat, ale přece jenom já jsem s něma do těch hor už pak tolik nejezdila a pak jsem měla docela jiný starosti, měli jsme hodně vážnou nemoc v rodině, takže pak šlo všechno stranou. Jako deset let byl život o něčem jiným a těžkým a složitým a nebylo to úplně jednoduchý a takže to jsem moc do hor nejezdila. No a pak jsem se k tomu zase trošku vrátila před těma sedmi lety, kdy jsem se odstěhovala na Jablonce za svým současným mužem.

B.K.: Takže furt lezete?

J.N.: No teď už zase jo. Jako ne že bych nějak moc lezla, jako Vláďa je velkej horolezec, ale tak spíš děláme všechno možný, jezdíme do hor, na skialpy, na běžky, na ledy...já jsem nikdy nebyla žádný extrémní horolezec a takhle si to užívám. Do dneška mám ráda v Dolomitech takový ty dlouhý cesty, ty mnohodylky je to takový, že je člověk v jiným světě no, a má ty přátelé a je to velkej kus života. Bez toho by to bylo úplně o ničem jiným.

B.K.: Vaše děti se přestěhovaly s váma do Jablonce?

J.N.: Jo, děti se přestěhovaly se mnou. A jako nelezou, Matyáš ten vůbec, tomu bude 18 a ten hraje baseball, ale jako všechny to zkoušely. A protože vlastně Vláďa má taky dvě děti, tak kdo se tomu jako opravdu věnuje, lezení, a přebral takovou tu tradiční lezeckou, tak je Štěpánka, Vláďova dcera, tak ta má opravdu hodně ráda ty hory, v létě byla v Himalájích. Moje dcera má taky ráda hory, ale moc tak jako neleze. Dycky je to o tý partě, v který se člověk pohybuje, ale taky jí nedělá problém někde chodit po horách s baťohem, to má moc ráda, ale není vysloveně horolezkyně. Ale je strašně fajn, že jsme byli před čtyřma rukama se všema jako rodina na tom Kavkaze, tak jsme vystoupili na nějakou horu, já teda ne, protože jsem si tam zvrkla koleno, tak Vláďa ty děti na těch mačkách dotáhl až na ten vrchol tý hory a už jenom, že tu zkušenost maj a můžou s tím naložit.

B.K.: Jak vnímáte tu dobu socialismu, nebo prostě kdy vy jste vyrůstala, s ohledem na horolezectví nějak významnou, specifickou? Jak je to dneska úplně posunutý, tak jestli to nějakým způsobem reflektujete?

J.N.: No já nevím, bylo to jiný. Něco z toho samozřejmě souviselo s tím komunismem, člověk v tý přírodě zažíval jiný dimenze, že jo. Tam jsme byli přátelé, tam byla ta svoboda a tam jsme zažívali takový ty reálný fakt životní zkušenosti. Jako chvála Bohu, ale dneska ty děcka nemají takovou tuhle zkušenost, mají zase jinou. Zase nejsou zanešený ničím a mají takovej nadhled, už neřeší spoustu zbytečných věcí a tím, že jsou takový světoběžníci, to je mi hrozně sympatický. Říká se, že ta naše generace musí vymřít a pak už to bude lepší jo. Že ten svět je prostě větší.

B.K.: A na druhou stranu menší.

J.N.: Ano. A jako jasně, bylo strašně zajímavý, že my jsme si všechno dělali na koleni, my jsme si šli bundy zimní z takovejch dek pro lidi, aby se neproleželi v nemocnici. To jsem zrovna před 14ti dny vyhodila, takže to jsou opravdu takový relikvie.

B.K.: A jak jste sháněli materiál?

J.N.: No to vždycky někdo od někud něco přivezl, to byla hrozná vzácnost každá smyčka. To se pak počítalo, jestli jsou všechny smyčky, říkali jsme, že máme lano kapík a lano socík. To byly strašně šuntácký záležitosti s čím my jsme do těch hor jezdili. No teď je to samozřejmě super...říká se, že není špatný počasí, ale špatný vybavení.

B.K.: Vnímala jste ten rozdíl ve vybavení s těmi cizinci, které jste potkali?

J.N.: No, když jsme viděli Rusy, tak jsme na tom byli dost dobře. No jasně, tak ty lidi z toho západu měli ty věci. Ale já jsem to v tý době tohle moc neřešila, to spíš řešili ti kluci, co měli na starost to železo, já jsem měla tu svoji osmu.

Marta Špakulová

B.K.: Už nahrávám.

M.Š.: Tak jo, takže životní příběh. Otec učitel, narozená roku 1950, takže teď je mi 64, v Jižních Čechách v takovym malym městečku Nová Včelnice, což asi není podstatné. Maminka taková ekonomka, dělala na dráze, to bylo podstatný docela podstatný pro dítě, protože byla každý druhý den celý úplně pryč a měli sme u sebe babičku. Takže Jižní čechy plochý, o horolezectví nic, vůbec jsem netušila, že existuje, to jen taková zmínka. No a vlastně jsem šla, v Jindřichovym Hradci je

gymnázium, chtěla jsem dělat tělocvik biologii, ale v tom tělocviku jsem si moc nebyla jistá, tak sem si řekla, že do Prahy ne, tady byla ta fakulta samostatná, kdy byl tělocvik hlavní, tak jsem šla do Olomouce, kde ta kombinace byla. Na přijímačkách jsem byla celá vykulená, mamka jela se mnou, ty přijímačky trvaly tři dny a chtěli po mně sporty, který sem v životě neviděla ani v televizi, například házenou, takže to sem věděla hned po těch dvou dnech, že na ten tělocvik mě asi nevedou. A biologie naopak byla poslední den a docela se mi to podařilo, protože mě to i dávno zajímalo, takže hned na těch přijímačkách jsme se domluvili s biologama, že přestoupím na speciální biologii jako samostatnou, vědeckou, ne učitelskou.

B.K.: Ne pedagogiku, ale výzkumnou.

M.Š.: Tak to jsem teda vystudovala v tom Olomouci, to bylo úplně perfektní, protože jsme byli jenom čtyři, dva kluci, dvě holky, no a vlastně až tam v Olomouci sem narazila, když mi bylo 21, to byl už 4. ročník, na rodinu Štěrbovou. Otakar Štěrba byl biolog a učil mě a jeho žena Dina tam byla matematik, takže s tou sem jako neměla jako student nic, ale začaly sme spolu potom intenzivně lízt a vydrželo nám to spolu celou dobu, než sem vlastně odešla z toho Olomouce. A byla to celkem náhoda, pro mě objev prostě. Nevadí to furt? Není to moc podrobný?

B.K.: Ne, právě čím podrobnější, tím lepší, já budu ráda za takový vaše vzpomínky ne jenom fakta, ale i ty pocity.

M.Š.: No takže, já sem byla nadšená biolog a dělala jsem diplomku poslední ty tři roky a možná už čtyři, my jsme začali už v druháku, takovou, že jsem sbírala střívlíky a pavouky v zemních pastích v takovém jako diverzifikovaným biotopu, no ale podstatný bylo, že jsme vybírali ty zemní pasti každý dva týdny a přes celý prázdniny, takže já jsem vlastně v tom Olomouci byla i přes prázdniny, ne že bych teda nejela domů a neukázala se. No a přes ty prázdniny tam jako není moc co dělat, studenti tam většinou nejsou a tak jsem úplně náhodou, až v tom čtvrtým ročníku, potkala kamaráda, kterej jel na hory, na cvičný skály k Šumperku na Rabštejn a náhodou jsem ho potkala a on my řekl, že jede a má tam sraz s nějakýma kamarádkama z Brna a jestli nejedu s nim. Tak jsem jela s nim a tam jsem poprvé viděla lano, poprvé jsem viděla, že se dá někam vylízt a slanit, nejmíc se mi líbilo slaňovat. No šáhla jsem si na skálu a strašně se mi to zalíbilo, jako že velká věc, to je to co chci v životě a prostě takový ty pocity euforický, který teda občas mám i kvůli něčemu jinému, i teď, člověk to nečeká a najednou má takovej bezvadnej zážitek.

B.K.: To je přece dobře, že jo, když se člověk pro něco nadchne.

M.Š.: No jasně, ale někdy je to překvapující pro co. No, takže se mi to strašně zalíbilo a ten kamarád prostě zase už sme tam byli ten víkend a tak lezli a ty Brňáci to byli...taky se ještě kamarádím s jednou paní z tý party původní, co jsem je úplně poprvé tam potkala, s Ivankou. Prostě oni nebyli jenom horolezci, oni byli taková parta, která jezdila na vodu, na turistiku a na kole a kamarádili se a setkávali se a na tom Rabštejně je chalupa, teda teď už nevím, jak vypadá, strašný roky sem tam nebyla, tam byla taková chalupa, kterou tehdy měli svazáci z Ostravy, jako to nějak provozovali a tam se teda jezdilo. Na něco mezi kamarádským setkáním venku a jsou tam teda strašně pěkný skály na Rabštejně, takže se tam samozřejmě jako lezlo hodně. No takže nebyli to ti správní horolezci a už vůbec ne horolezci z Olomouce. A že se mi to teda líbilo, tak sem si řekla, že to nemůžu nechat tak a ten kamarád zmizel, teď byly prázdniny, nikde nikdo, tak já jsem ten příští víkend nějak v pátek večer, jsem tam prostě dojela. To se dojede do Bedřichova a potom se jde tři kilometry lesem nahoru a tak sem si říkala, buď tam někdo bude...vzala sem si spacák, no a byli tam Ostraváci, tak zase uviděli nějakou šílenou babu no a pak sem se přidružila, tak mě tak jako vzali pod křídlo a nevím, jestli ještě v neděli jsem s něma nejela někam na Kružberk, prostě někam jinam. No tak jako další parta, která nebyla jako ta správná.

B.K.: To byli asi jenom lezci.

M.Š.: No já sem si myslela, mě to bylo jedno, já sem chtěla lízt a tyhle ty lidi mi stačili, taky sem padala furt...no jako větší nadšení než...já sem nic neuměla v podstatě a oni taky ne, tak mě dycky vytáhli a buď sem spadla, nebo ne.

B.K.: Já vim úplně o čem mluvíte.

M.Š.: No a ještě furt se mi to líbilo a potom jsem nějak zapátrala v tom Olomouci, nevím koho sem se už zeptala, a oni říkali: jo, tam jsou dva oddíly, jeden je univerzitní jako, kam bych bývala mohla patřit a říkali, že ty neberou nováčky, ty neberou civily, to je prostě elitní klub. A potom je tam nějaká Lokomotiva, tam jsou nějaký holky, co jako jezdějí, tak jsem se nějak nakontaktovala na ty olomoucký, většinou svobodný holky, který ještě byly ochotný ještě někoho dalšího někam vzít a začala jsem pravidelně jezdit, tehdy asi nejmíc na ten Rabštejn, ale i jinde po těch cvičných skalách. No, a když už mi to pak šlo, tak jsem stáhla jednoho spolužáka, ten můj nejbližší, jeden z těch čtyř biologů, Petr Hapala, tak nějak nevím, jestli on se nedostal přímo do toho Slavia univerzita, do toho univerzitního klubu. Myslím, že dělal diplomku u Štěrby, no a tak sem se tam dostala i já. No a tam v tom oddíle byla už i Dina, která je o deset let starší než já, Dina Štěrbová, to je taková ta známá paní, která přijde...

B.K.: Já vim, já sem sní v kontaktu.

M.Š.: No a ona, to je dycky problém pro ženu, nevim jak teď jako, mít spolulezce nebo ještě líp spolulezkyni, a to je dycky takový, že než se ty lidi nějak najdou a nemusej se jeden druhého bát. No a ona, jestli bych s ní nejela někam, tak jsme tak začaly spolu lízt a potom sme už jely do těch Tater, to se podívám, kdy to bylo...

B.K.: Nějak počátkem 70. let.

M.Š.: Jo, to sme tam jeli na víkend na Kešmarák, my sme tam hodně jezdili jen na víkendy. A to byl dobrej výstup na ten Kešmarák, můj první teda v Tatrách a myslim, že ještě nějaká dvojka, ale to si nepamatuju, kdo s námi byl. A to si teda pamatuju, že sme tam chytily až nahoře pod vrcholem, dobrou bouřku. Dina si naklepla prst kladivem a teď do toho ta šílená bouřka, liják takovej, že přes nás ta voda tekla, jakože fakt tam tekly proudy vody, tak já sem už v zoufalství vylezla tu poslední lehkou dýlku a mám z toho teda děsnej zážitek. Jo, jakože první túra v Tatrách a hned takovej průser. No a ještě to řeknu, abych hned neodbočila k těm horám, tak sem tu biologii dodělala, dokonce z mojí střevlíkové diplomky potom ten můj profesor, Bořivoj Novák, asi dva tři roky potom sepsal dokonce nějakou publikaci, takže to třeba i za něco stálo.

B.K.: Asi určitě, když z toho vyšla publikace.

M.Š.: No a to byl takovej ten socialismus, co se o něm máme bavit, kdy teda každéj musel bejt zaměstnanéj, ale i to byl problém jako, to byl problém, já teď vylezla, chtěla jsem zůstat v Olomouci a to je dycky...univerzitní města, to je zabitéj, tam je strašně moc studentů a každéj, teda ne každéj, velké procento by tam třeba i zůstalo, což byl můj případ, tak vim, že moje maminka chudinka, sháněla nějaký známosti, to bylo mor jako. Tak potom teda někoho sehnala a já sem se mohla zaměstnat. Zaměstnali mě ve fakultní nemocnici, mě biologa-zoologa, kterej věděl akorát...jako střevlíky sem znala, tak mě tam vzali, jako nezdravotnickýho vysokoškolačka na hematologii. Jako šok, to první zaměstnání, proto vždycky když k nám teď do ústavu někdo nový přijde, tak mám pro něj porozumění, protože to si furt pamatuju, to je teda taky o těch pocitech. Prostě plnej labák ostřílených laborantek, který každý den řešily vzorky krve na stovky, v tom Olomouci a já sem nevěděla nic, ani že jsou bílý a červený krvinky, prostě jsem nevěděla vůbec nic. Takže sem se to kolem nich musela učit a v podstatě ani ten pan profesor, jmenoval se Nýdrman, on už teda dávno nežije, už tehdy byl hodně starej a hodně podivnej...nevěděl co se mnou, protože jsem prostě biolog a oni tam žádnýho biologa určitě nepotřebovali. Tak on děsně vyměřšlel, co mi dá jako dělat, když nic neumim, tak mi vždycky hodil nějakou separátku nebo několik a řekl, že tohleto je ta nová metoda a to bychom potřebovali zavést a teda vy to zavedete...jako že jsem vysokoškolaček, tak si s tím mám poradit. A tam sme teda různěma metodama to barvili a určovali typy rakovinových buněk, jako při leukemiích. Na to bylo takový specializovaný pracoviště v tom Olomouci a byla tam jedna hrozně bezvadná laborantka, která to všechno uměla, co už dělali a to, co ještě nedělali, sem měla dělat já. No tak sem tam se mi něco podařilo jako...ono v těch, víme to všichni, v těch separátkách vědeckých není nikdy napsáno všechno jako hlavně o těch metodikách, to prostě ty fintičky je třeba vychytat. Tak to jsem tak dělala...po tom mě přehodil z tý cytogenetiky na nějaký ty přístroje, který počítaly ty krvinky atd., a prostě jsem tam byla strašně nešťastná.

B.K.: Vás to nebavilo, nebo to spíš nebylo ve vašem oboru.

M.Š.: No ten režim tý nemocnice byl takovej, že tam člověk ráno přišel a prostě se převlík do bílýho, a že by jako někam odběh, všechno bylo v rámci tý nemocnice a já tam vlastně žila tři a půl roku, takže sem se v pátek oblékla, tehdy se ještě nosili..takový ty pumpky... Jak se tomu říká?

B.K.: Pumpky, já znám jenom pumpky.

M.Š.: No prostě takový ty krátký kalhoty na hory. Vzala jsem batoh a jela jsem. V pátek po práci někam a v neděli večer sem přijela. Bydlela sem teda na ubytovně tý nemocnice, potom sem se v pondělí ráno oblékla do bílýho a v pátek sem to bílý zase sundala. Takže potom sem měla někam jet a já prostě neměla civilní šaty jako ani jedny, no a tak se mi to strašně nelíbilo. Tak jsem žila tím lezením teda spíš než nějakou prací, a ještě ten pan profesor na mě pak začal tlačit, že bych měla dělat nějaký chromozomy nebo něco takovýho...a že teda ať si nemyslim, že jako budu každéj víkend pryč. Jo jako že prostě ten kvazi výzkum, že to chce celého člověka, tak sem si řekla, a pryč. Jako to teda ne. A navíc ještě on mi tu výzkumnou práci chtěl dát tak, že ji chtěl vzít jednomu kolegovi a chtěl ji dát mě, protože ten kolega se mu nelíbil, tak sem si řekla, že k tomu já teda neposloužím k takovýmhle praktikám...no tak sem teda utekla a vzali mě tehdy na teoretické ústavy na lékařskou fakultu, což bylo hned vlastně v rámci, v areálu tý nemocnice, takže tam už mě lidi tam trochu znali a tam jsme dělali vysloveně na katedru biologii, a tam jsem taky byla docela dlouho....no do roku 1979. 1973 jsem skončila vysokou, takže dohromady to bylo od tři do devět.

B.K.: Sedm let.

M.Š.: Jako do kopy, i ta nemocnice i ta biologie. A na tý biologii to bylo taky celkem, tam sem se cítila líp, tam sem začla dělat s parazitama, což už mi potom zůstalo až do teďka. A furt sem lezla a tam už mi žádný protivenství nedělali.

B.K.: Že jste mohla o víkendu jet, kam jste chtěla.

M.Š.: Jo, tam sem mohla. A dokonce, tam to bylo takový, no to mě napadlo až teďka, když jsem měla nějakou chandru nebo něco se se mnou dělo, že jsem byla nespokojená, tak vůbec nebyl problém tomu panu profesorovi, mému šéfovi, říct, že teda si beru dva dny volna, proto já jsem neměla pravidelně výuku, já jsem byla jako vědeckej pracovník...že prostě jedu na dva dny někam, tak sem vyšla na silnici a něco sem si stopla a podle toho, kam to auto třeba jelo, tak sem někam dojela a všude jsem vlastně měla známý horolezecký, protože jsme tak jako, hlavně ta severní Morava, furt sme se potkávali...tak za někým sem dojela a potom sem zas dojela zpátky.

B.K.: No to mě teda docela...

M.Š.: Jako nebezpečný?

B.K.: No já jsem teda taky už stopovala, i sama v zahraničí, mamka to teda vůbec neví, ale říká se, jak je to nebezpečný...

M.Š.: No v zahraničí bych teda nestopovala, ale tehdy to byl takový jako normální způsob, opravdu musím říct, že jen jednou v životě to bylo nepříjemný, jako ne že by mě někdo znásilnil, to vůbec ne, ale nějaký takový narážky...a to sem nevlezla do nějakýho nákladáku, to byli volové. Ale tehdy skutečně za toho socíku...buď sme to nevěděli, že se teda nějaký věci dějí...

B.K.: Protože ono se o tom nepsalo.

M.Š.: No, to s tajilo. A nebo opravdu, jako ti lidi to brali normálně, že teda jako mladý nemaj ty peníze, tak je někam vemem. No a teď nevím, co mám říkat. A potom jsem se vdala do Košic.

B.K.: Vy jste se seznámili v Olomouci ještě nebo to byl někdo z horolezeckýho prostředí?

M.Š.: No jasně, tak jak jinak, že. Seznámili sme se na Pamíru. To tak hodně skáču, ale já se pak vrátím, já jen řeknu, že na tom prvním Pamíru na Pik Lenina, tam jsme teda nikdo nevylezl, ale tehdy se tak jako organizovali ty výjezdy na ten Pamír, to vždycky bylo jako československá expedice a to se normálně Rusům zaplatili peníze, tehdy to bylo na tehdejší koruny asi 12-13 000, což bylo hodně jako, to se nedalo vydělat jako plat.

B.K.: No já vim, průměrně byly mnohem menší platy.

M.Š.: No a ze Slovenska vlastně z těch Košic tam, ze Slovenska z celého tam tehdy v té skupě byl jedině ten můj muž, který se jmenuje Ján Špakula a tehdy sme se strašně řehtaly, co je to za blbý jméno...no a jinak tam byli takový z Plzně lidi, ze severních Čech a potom teda ta naše parta, Štěrbovi, z Ostravy jedna holka a Jurza, taky z tý ostravský oblasti. No a tak se mi Špakula strašně líbil...tak hned to nešlo jo jako. Tak sem nejdřív rozhodla sítě a potom, když sme se vrátili, tak byla to i jako náhoda, že já jsem jela do Košic na nějakou školu statistickou na týdenní kurz a no tak samozřejmě tak už se to stalo. Tam už jako že jsme spolu začali chodit a potom sme spolu tak jako různě jezdili. Já spíš za ním já než on, ale sem tam i jako Špakula přijel za mnou do Olomouce, to sme spolu chodili asi tři roky. A jasně, v 76 jsme byli na tom Pamíru a vdávala jsem se v roce 1979, už teda v šestým měsíci, což teda bylo proto, že jsme neměli ani jeden čas. Mezitím můj muž byl někde v Yosemitech, potom byli prázdniny, tak to sem zase chtěla, aby Štěrbové byli svědkové, ale furt neměl jeden z nich čas, tak se to jako nějak prodloužilo a potom jsme se teda nějak vzali, že Dina byla někde pryč a Otakar mi byl za svědka někdy na podzim, ne v srpnu to vlastně bylo. A břicho mi furt rostlo a rostlo, ale tak nic sem si z toho nedělala.

B.K.: To bylo asi docela normální dřív takhle?

M.Š.: Nebylo to tak moc normální.

B.K.: Nemyslím s tak velkým břískem, ale v těch počátečních měsících.

M.Š.: Jo, tak to je asi furt stejný. Teď se třeba lidi ani nevemou.

B.K.: No právě, to jsem chtěla říct, že teďka to ani neřeší, nějaký to oficiální...svatbu atak, prostě že tomu nepřikládaj důraz.

M.Š.: No dyť právě, já jsem byla taková free trošku, ještě víc než teď...teď už vůbec nejsem free...

B.K.: No já si myslím, že to je dost spojený s tím věkem...

M.Š.: Asi jo no, potom už by to možná dost vadilo. No takže, mě to teda až tak moc nevadilo, ale jako potom až jsme se teda vzali, tak jsem zjistila, že je to důležitý pro ten vztah možná, nevím teda, jak to bral můj muž, on se moc nevyjadřuje, není moc mluvněj. No ale já sem to potom pociťovala jako že je to dobrý, jako že jsme se vzali a přitom před tou svatbou jsem to teda fakt považovala za formalitu a řehtala sem se tomu a na svatbě jsme měli pět lidí, přijela maminka moje a mému otci jsme to zatajili, protože jako on byl protivnej.

B.K.: Myslíte, že by se mu nelíbila svatba? Nebo on nevěděl, že to plánujete vůbec?

M.Š.: On jako věděl, že s někým chodím. *(Vystříhla jsem info o otci na přání Marty.)*
No ale skutečně jsem to nepokládala za důležité, no a nakonec díky té svatbě, jsem teďka v jinym státě, že.

B.K.: Takže vy jste se hnedka po svatbě přesídlila do Košic?

M.Š.: No ještě jsem pracovala, takže jsem se nepřesídlila a vlastně až když jsem šla na tu mateřskou měsíc před porodem, tak jsem přejela na to Slovensko a porodila jsem až tam.

B.K.: A od té doby jste pořád tam.

M.Š.: No jako ne pořád, žiju tam, ale do Čech jezdím stále. A teď jsem to tak všechno řekla a teď jako co?

B.K.: Já bych se ještě chtěla zeptat trochu k tomu dětství, vy jste se chtěla dát na tělocvik. To jste dělala nějaký sport?

M.Š.: Atletiku. No v tý Nový včelnici tam byl takovej nověj učitel, kterej akorát nějak dneska jde do důchodu a jmenoval se Jelínek a on to tam rozpochoval, jako že se trénovalo a bezvadná parta a tak. A po soutěžích jsme jezdili a tak vůbec všechno, ale atletiku teda, žádný takový hry nebo něco. Takže mě to šlo, ale všechno jsme nedělali, například si pamatuju, že na ty přijímačky v Olomouci poslali seznam toho, co se tam bude zkoušet. No to je jedno, já sem si vyvrkla kotník a měla jsem nohu v sádře, abych teda do těch přijímaček si to doléčila a protože mi bylo blbý nic nedělat, tak jsem vrhala koulí, na zahradě, furt. Nic jinýho jsem nemohla dělat, tak jsem prostě k těm přijímačkám vrhala koulí. No ale stejně to nevyšlo, říkám, tam byly zkoušky z házené a do dneška si pamatuju, že mi někdo na těch přijímačkách přímo tam řekl, že teda ty poskoky před tím odvrhnutím míče do té branky jsou jiný než v košíkový, což já netušila, tak jsem tam poskakovala stejně jako při košíkový a to se jim teda strašně nelíbilo. Ještě potom jsem neuměla na bradlech jako a spoustu dalších věcí. No ale dneska sem ráda, že jsem na ten tělocvik nešla.

B.K.: A s rodičema jste podnikali nějaké výlety nebo jste někam cestovali?

M.Š.: No, jedinej výlet, který mi spíš neutkvěl, který mi spíš připomínají rodiče nebo maminka na něj někdy vzpomíná, že když mi bylo pět, tak jsme byli s dvouma dalšíma rodinama v Krkonoších a proto mi to připomínaj, že já jsem měla tehdy strašně blondatý vlasy, takový spíš světlý bílý, nebo teda žlutý blondavý, teď je mám furt stejný hrozný a tehdy mi v těch Krkonoších do těch vlasů nalezlo spoustu blýskáček nebo jak se to jmenuje, malý černý broučci, takový kulatý, tak milimetr dlouhý a je jich strašně moc v pampeliškách a oni mi prostě nalezly do vlasů, že jsem měla plnou hlavu černej brouků prej. No to vám nepomůže ve vaší práci.

B.K.: No ale je to hezká vzpomínka.

M.Š.: Jinak ne. No tak já sem z malý vesnice, no je to město a tehdy mělo 3000 obyvatel až, teď vlastně už má zase jenom 3000 obyvatel a je to prostě začátek vrchoviny, je tam strašně pěkná příroda, takže žádný výlety do přírody jsme nedělali, jediný, že jsem chodila s babičkou na dřevo do lesa, což mě teda děsně štvalo. No takže žádný takový prvopočátky...jak říkám, to horolezectví pro mě bylo, jak když mi to někdo naservíruje, jako že ten můj život do tý doby nestál za nic a najednou prostě mi to někdo daroval.

B.K.: A jak jste začla s horolezectvím na vysoké škole, až jste se seznámila s Dinou, tak co si o tom myslela vaše maminka?

M.Š.: No naše maminka, teda moje maminka, mám ještě sestru o hodně mladší. No, já jsem jí řekla, že jako jezdím na hory, aby se nebála, že když teda po těch skalách lezeme, tak že všechno je jištěný lanama, takže se vůbec nic nemůže stát. No a moje maminka si přečetla knížku, něco si přečetla a začla se bát samozřejmě. A bála se teda v jednom kuse furt, jenomže ona je bezvadná a jak sem začla jezdit na ty velký hory, tak furt bylo potřeba nějaký peníze a to mi ona vždycky nějakajma penězma přispěla, ona prostě v rámci tý rodiny nějak šukdlila, aby ostatní nevěděli a tu podporu sem u ní jako měla, i když se teda bála. Ty časy byly jiný prostě, protože jsme odjeli někam na Pamír a žádný spojení nebylo, takže vlastně jsem se objevila až někdy...měsíc jsme tam třeba byli celej, tak měsíc a půl někdy dva ta rodina tom člověku nevěděla nic. No tak jako jim to nepřipadalo jiný, že jo, to sem byla v tom Afganistánu tři, já sem nikde nevyšleza, ale mě tam postřelili.

B.K.: To jsem četla, vlastně tu knížku od Diny, ona tam popisuje svoje začátky a částečně i společnou historii s vámi, jo to bylo v roce 1977.

M.Š.: No takže tam jsem byla tři měsíce, plus teda zas ta doprava jako, ale to ne, to asi byly tři měsíce v kuse se vším a to ta maminka taky nic nevěděla no. No ale tak vydržela to. Jinak já sem docela smolař, teď mě to tak napadlo, že v Afganistánu mě teda postřelili, po Korženěvský jsem měla krvácení do sítnice na jednom oku, to se tak jako rozežene nějakajma C vitamínama. A co ještě...někde jsem dostala hemeroidy. Ale jinak nic horšího se mi nestalo. No a potom taky sem se vdala, to je taky průšvih.

B.K.: Vy jste si vzala muže, který také byl v té vaší touze horolezectví, tak jak jste to pak prováděli? On taky cestoval do zahraničí?

M.Š.: Abych to teda upřesnila, můj muž není jako vůdčí osobnost, on je jako hrozně dobrý kamarád, obětavej, on třeba na tom Pamíru dal vlastní spacák kočce, která měla výškovou nemoc. V 6000 metrech ji dal vlastní spacák a přečkal to bez spacáku. Je jako je takovej, proto sem si ho možná i všimla, ale není takovej, že by on vymýšlel ty výlety atak. Všichni ho chtěj jako s sebou, chtěli, kvůli těmhle vlastnostem, tak byl dvakrát v Americe, jednou teda v Yosemitech, potom byli na Mt. Mc Kinley taková Košičani, na tom Pamíru byl dvakrát, jednou teda s náma a potom o dva nebo o tři roky znova jel na Pamír a to už teda vylez na Pik Komunisma, teď už se to asi jmenuje jinak, takže vylezl tam a kde ještě byl...on už asi nikde nebyl. No ale měl to období, kdy teda jezdil na ty velké hory a spolu sme sem tam jezdili do Tater, i třeba už s dítětem s Jankem malým. Buď já sem si ho nechala, nebo on a já sem šla s někým na nějakou túru, to jo, ale už to nestálo za nic, musím říct. No to lezení nestálo už za nic, tak mezi tou partou těch horolezců bylo dobře, to neříkám, ale nějaký ty kvalitní věci to už teda spolu už vůbec, to jenom nějaký takový lehký. A ani jsme teda ani jeden ani druhý nechtěli spolu lízt, protože...jako nemluvili sme o tom, buď se zabiješ ty, nebo já, ale o tom to bylo jako. Abychom nebyli spolu teda v tom nebezpečí, takže když, tak každéj sám, ale už to teda nestálo za nic moc.

B.K.: Ještě se vás zeptám trošku podrobněji, jak probíhala ta vaše každodennost, až když jste měla syna?

M.Š.: No blbě no. Neměla jsem tam vlastně pomoc, rodiče mého muže, on je z pěti dětí, teda ze šesti, jedno umřelo už malinký a jeho maminka už tehdy byla stará paní a otec už když Janko byl maličký, tak už měl 90 a maminka byla už okolo 80, takže my jsme tam teda jezdili, ale spíš já jsem jim pomáhala než naopak jako. Že bych tam nechala dítě, to v žádném případě, ale jedna jeho sestra teda, když jsem byla zoufalá, tak mi třeba pohlídala Janka, ale jinak ne jako. No já nevím, jestli to víte, já jsem udělala zoufalou věc, nechala jsem devítiměsíční dítě doma a jela jsem do těch Himalájí.

B.K.: Na tu expedici první ženskou. Tak to nevím.

M.Š.: No, no. Ono to taky není moc ze...No jak to probíhalo, ty Tatro jakože v pohodě a můj muž, on je...teď měl 70, takže je o těch šest let starší a tak nějak dřív přestal s tím lezením...jak jsme se vzali, tak on už potom...prostě, to jsou chlapi. Oni se cítí být tím horolezcem a hrdinou a nevím čím do konce života a ještě v tý truhle možná, ale tak nereálně jako. Funguje jim teda ta komunita, jako že na to pivo choděj spolu a i ten oddílovej život v těch Košicích byl úplně jinej než tady jako, i tehdy za toho sociku a teď už vůbec je to jinak rozbombardovaný, ale i za toho socialismu tam ten oddíl fungoval, to se tam jako jezdilo sem tam, ale až na tak přátelský úrovni to nebylo jako. Tak sem tam ani, sice zapadla, ale ne až tak moc. To jsem chtěla něco říct, já se k tomu pak vrátím, jak jsem jela na tu expedici. Ale v těch Košicích...oni věděli, že hodně lezu, do dneška někteří z nich jako říkaj, jojo, Špakulová, hvězda Špakulová, ale teď už to neříkaj, ale tak se vědělo jako, že jsem hodně lezla a i sem potom měla takový výstupy jako, potom jsme jela na tu expedici, pak jsem se vrátila a potom jsem chtěla jet ještě najednu expedici...kam to bylo...Košičani pak ještě později, to už měl Janko 4 roky, tak udělali takovou expedici, teda zaplatili jí, na Gashebrumy a já jsem domluvila, že se tam přidala Dina Štěrbová a jela tam ještě jedna Košičanka, vlastně dvě ženy, ale jedna Košičanka moje kamarádka Lívía Klembarová, která měla jako takovou tu hvězdnou dobu akorát tam, ona je mladší o pět let, tak ona prostě hvězdila, byla už předtím v Himalájích, takže ona a měla jsem jet já. A zavolala sem Dinu a Dina si to zaplatila z vlastních peněz a jela. No a já jsem nakonec nejela, protože jsme měli manželskou krizi takzvanou, protože můj muž prostě zaryl kopyta a řekl, že se se mnou rozvede. Tak já jsem teda nejela, a do dneška mě to mrzí, ale tak teď už mě to nemrzí, ale mrzelo mě to hodně. No oni nakonec vylezli...to byla vysloveně košická expedice, Gálfyho syn tam byl jako vedoucí. A ještě tam byla jedna, co jedna, byly tam tři baby a měla jsem tam být i já. Nakonec byly tři, Dina s tou Livií a ta Helena...nějaká...ta Helena prostě se přidala jako k chlapům a Lívía s Dinou zůstaly samy takový jako vyvrhelové a ony pak vyšly na ten nižší Gashebrum samy bez povolení, protože nebylo povolení, ale ani to myslím neplatili, on je pak někdo připsal na to svoje, prostě nějak se to jako vyřešilo, že z toho nebyl tak velkej průser.

B.K.: Že to bylo jako oficiální s nějakou jinou skupinou.

M.Š.: Jo, na ten Gasherbrum II. No ale průser je to do dneška, protože tehdy tam nastala taková nechuť jako tý jedný částí k těm horolezkyním, že do dneška ten Gálfy nadává na Štěrbovou a ta nemůže ho ani vidět. No takže to byl velkej průser a já sem si pak říkala, že třeba kdybych tam byla já, že by se mi třeba podařilo...nebo třeba bych se na jednu tu stranu musela dát, že tak to v životě bývá, ale že třeba by se mi to podařilo nějak ty hrany tak trochu jako obrousit. V práci se mi to teďka někdy daří, ale dá to hroznou námahu a někdy to nejde.

B.K.: Kdybych vás mohla poprosit o té první ženské expedici, mě by zajímaly ty okolnosti okolo. Jak třeba probíhalo to, že jely jenom ženy...

M.Š.: To jsme chtěly, ale nejely jenom ženy, my jsme tam měly 4 chlapy...

B.K.: Jo takhle, já jsem totiž četla, že to bylo první československá ženská expedice.

M.Š.: Byla.

B.K.: Ale jak nahlížely ty úřady nebo ČSTV, které dávalo to povolení, na to, že to byla jen ženská expedice?

M.Š.: To bude vědět Dina, já nejsem ta správná pro tuhle otázku. Nebo takhle, já se k tomu ještě dostanu. Já sem měla v životě štěstí, že mě prorážela cestu Dina, takový ty oficality, to že jsem tam byla, kdy, to pro mě nebylo podstatný, v nějakým výběrovým družstvu jsem asi byla, teda byla. Ale já jsem to neprožívala a byla jsem tam čistě účelově jenom pro to, že když jsem tam byla, tak sem mohla s tou Dinou vlastně kamkoli jet. Takže mě tam vlastně i nominovali, byla sem nominovaná. Ale to všechno bylo už zásluha Diny Štěrbové, která už v tom čase, říkám, je o deset let starší, byla známá osoba. Nebyla protěžovaná, spíš naopak, ona má tu vlastnost, že ty chlapy, takový, co jsou hloupější nebo méně schopný, štve. Celej život to tak bylo. A ona je dost nekompromisní a dost idealistická jo. Skutečně ty papaláše, jednak ona je nemusí, ale ona to nedává až tak najevo, ale to je vždycky prostě jasná zpráva. Mnoho věcí, třeba na ty Pamíry jsme se dostali tak, že Dina tam chtěla jet a řekla, že chce s sebou nějakou Špakulovou a hotovo a tak sem jela, ale stejně jsme si to platily samy. Jako žádná pomoc finanční z ČSTV teda nebyla, nakonec ani na tu ženskou expedici, to jsme nedostali žádný peníze, jasně. A sháněli sme věci a tak, takže to většinou jsme z toho nic neměli, že je někde nějaký ČSTV. Do toho Afghánistánu když jsme jeli, tak to bylo úplně po vlastní lince. To ještě nám ani...ne že nepřáli, ale jako spíš nás pomlouvali, že tam vůbec jedem. Tam jsme měly jet s dvěma klukama a ti odskočili. Na tuhle akci jsme se domlouvali, že pojede ten můj spolužák a ještě jeden jako, a oni nakonec řekli, že nejedou, tak jsme jely samy. Ale na tu ženskou expedici, jasně, že jsme museli mít od ČSTV pozhánání, že teda ano, ale do jaký míry, jak to bylo, to nevím. To ví Dina, já sem se o to jako nikdy nezajímala. Afganistán byl čistě soukromej, Pamíry, Kavkazy, to muselo bejt spojený s tím výběrovým družstvem, jako to určitě, ale zas mě se to netýkalo, protože když mě tam Dina chtěla a jela tam, tak sem tam jela taky. Jak už to zařídila, to nevím. Do toho Afghánistánu teda jsme musely, tam jsme vyjely na turistický víza.

B.K.: Na devizový příslib.

M.Š.: Jo, na devizový příslib. A ta ženská expedice, abych teda odpověděla na otázku, to se zrodilo v hlavě teda taky Diny, to už jsme vylezly na tu Korženěvskou, ona předtím byla na tom Haramoshi, to je taky skoro 7000m, takže těch 7000 jsme věděly, že to pude, tak sme si říkaly, proč by jako nešlo 8000m, nakonec to Manaslu není až tak vysoký. No tak jsme si řekly, že to jako zkusíme a potom ten výběr těch ženských, zas tak moc jich jako nebylo po Čechách, takže všechny, kdo chtěl, a kdo byl teda schopnej nějak ty peníze sehnat a něco pro to udělat, tak tam tehdy byly všichni. Třeba ještě existovala taková dvojka, že, prostě z Prahy dvě holky, teď si nějak nemůžu vzpomenout, jak se jmenujou, těm sme to třeba nabízely a ony řekly z různých důvodů, že nechtěj, že ta jedna byla bioložka a měla na přírodovědě nějaký chov sluníček sedmítečných, takže nemůže jako opustit tu práci, tak nejela. No a naopak já, ta příprava trvala asi dva roky, takže já v té době jsem ještě ani nebyla těhotná. A potom jsem teda byla těhotná, odstěhovala jsem se do těch Košic a vlastně ty peníze jsem nějak moc nemohla shánět, ale třeba jsem šila, Janka jsem zavřela do nějaký tý postýlky a šila sem spacáky a péřový bundy. Takže každej jako dělál, co mohl no.

B.K.: To vás teda obdivuju, že jste dokázala ušít péřovou bundu...

M.Š.: Noo, to sme šily, dyť tehdy to ani nešlo sehnat.

B.K.: A co ještě z dalšího vybavení, které bylo potřeba se nedalo sehnat?

M.Š.: No v Brně z celé republiky byl jedinej horolezeckej obchod, což je tam asi dodnes, ale dneska už je prostě všude všeho. No takže tam se nakupovalo západní zboží, jako lana a skoby..no tak se to dalo sehnat. Někdy jsme taky vykšeftovali, jako třeba na těch Kavkazech nebo Pamírech, to už nevím, titanový skoby, to bylo od Rusů, tak kdo co měl. Já si pamatuju svojí šílenou akci, kdy sem odložila dítě právě k tý tetě a jela jsem za Neumanem, to byl, je, on ještě žije, není zas tak starej. Prostě horolezec Čech, který žije někde v Kešmarku, v Tatrách...oni se vrátili od někud a já sem ho znala, nebyli sme kamarádi to určitě ne. Já jsem ho nějak telefonicky otravovala, aby nám na tu Manaslu půjčil nějaký titanový skoby, jako takový ty do ledu, ty kotvy. A on asi moc nechtěl, ale asi ani neřek, že ne a já jsem udělala takovou šílenou akci, což do dneška se za to stydím, prostě že sem natvrdo osobně dojela do jeho bytu, na jeho adresu, teda dům to byl. Manželka byla doma, on nebyl doma, tak sem tam zůstala a čekala a až sem se do dočkala, on mi ty skoby dal. Já mám pocit, že sme je ztratily, že sme mu to snad ani nevrátily. Prostě ale to souviselo s tím lezením, řekly sme si, že něco musí bejt a že jakýmkoli způsobem toho musíme dosáhnout, tak sme toho pak dosáhly no. Ale opravdu to bylo někdy zoufalý...no to sem udělala.

B.K.: A ty účastnice té první expedice byly všechny z Čech nebo i ze Slovenska? Protože Dina teda žila v Olomouci...

M.Š.: To i v názvu jsme měly, že česká. První česká ženská expedice v Himalájích. No a byl s náma Štěrba, chlapi jsme měly. Ten Hapala, ten můj spolužák bejvalej...ježiš já ani nevím, kdo tam byl...byl tam Jurza, ten Ostravák...a ten čtvrtý...asi Husička, je to možný. Ten se teda zabil ten Husička. Byli někde v Andách jenom dva a ten Hapala pak přestal lízt, prostě ani se mu nevidím, takovej zážitek, to musí bejt hrozný.

B.K.: To je pravda. Takový zážitky nemáte?

M.Š.: No chvála bohu. Ale Dina joo, ona jezdila častěji, byla tam častěji, tak jí se to stalo, ale mě chvála bohu ne. Jenomže ta moje kariéra trvala jenom deset let.

B.K.: Takže to zapříčinila rodina, že to trvalo jenom tak krátce.

M.Š.: No, můj syn byl alergik, téměř astmatik, což jsme dlouho...jako když byl malej, tak jsme to nevěděli. To se projevilo, až když měl dva až tři roky, tak na jedné horské chatě chytil od cigaretového dýmu šilenej záchvat a byl tejděn v nemocnici a potom se to jako tahalo, ty záchvaty. To už sem potom věděla, o co jde, ale ten první jsme nevěděli, o co jde, tak jsem myslela, že mi dítě umře a potom sem defakto měla i strach ho někomu nechávat. I když to sem jako moc nesplnila, protože potom sem si nahradila trošku ty hory jako prací...a v tom výzkumu, tam furt musíme někam jezdit, tak sem jezdila. V podstatě by člověk nemusel, kdyby nechtěl, ale spíše se to očekává ty zahraniční stáže a spolupráce atd. Já sem pak třeba byla v Seville tři měsíce na projektu...to jsem na to dostala ještě za socíku...

B.K.: Takže ještě v osmdesátých letech.

M.Š.: No poprvé to bylo ještě před 89, to jsem se dostala na nějakou jakoby výměnu, to taky bylo dobrodružný docela, na dva týdny do Sevilly. A potom po převratu jsem dostala takovej jakoby evropskej grant na to, jmenovalo se to GO WEST a to už bylo na tři měsíce, a to byl Janko ještě malý, ale to už pak moje maminka přijela a byla s nimi...kupodivu se s tím mým mužem ani nerozhádala...jenom jednou, no ale přežili. Ale říkám, já sem si to skutečně kompenzovala ten život, aby nebyl tak jednotvárněj, tou prací.

B.K.: To dobrodružství.

M.Š.: No ano i ne. Ale to bych ráda řekla, to je taková moje...to asi každý řekne...kdo teda skončil, někdo neskončí...a nakonec tak rychle jako já v souvislosti s tím dítětem. Já sem se pohybovala v těch Košicích v té komunitě, do dneška se pohybuju, s tou Livií Klembárovou se kamarádíme. Ale nelezu, fyzicky nelezu po těch skalách, i když jsem si myslela, že s tím nikdy neskončím, ale já sem měla potom i třeba na ty schůze oddílový chodit, protože oni se tak dohadovali...jo, teď pojedeme na Dřeveník, to je tam taková travertinová cvičná skála, a nebo pojedem do Tater a tam...a já v podstatě jsem nemohla, protože prostě...i ten můj muž už tak skončil s tím ježděním a když jel, tak jenom s těma svejma kamarádama, tam sem se nějak moc nechtěla plíst a já jenom s tím Jankem...jenom potom ještě řeknu, že jezdíme s babama s dětma, ale já sem to na těch schůzích nemohla poslouchat. Ne že bych plakala, ale mě to bylo líto a nepříjemný...prostě oni si jedou a já nemůžu a já jsem zjistila, že to je normálně odvykací kúra, jakože od drog. Když to prostě někdo dělá a má z toho radost, a teď mu to někdo, ten život, zařídí tak že to nemůžu a nic se s tím nedá udělat, tak jako fakt to trvalo, já nevím...rok, možná dýl a potom sem na ty schůze přestala chodit. Ale i tak jako sem si představovala, že...já teda na drogách nikdy nebyla...ale že je to asi velmi podobný...když to člověk vidí kolem sebe a nemůže to mít.

B.K.: A později, když byl syn větší...já sem taky koukala, že jste spolu byli na Mont Blancu?

M.Š.: Já sem ho tahala. No to sem si dala dárek k padesátinám. A potom když mi bylo těch padesát, že, já jsem padesátý ročník, tak sem si říkala, v Alpách sem ještě nebyla, dám si dárek, tak sem koupila zájezd, normálně u takové...Lehotský, bejvalej horolezec měl takovou cestovku že...

B.K.: Jako s horským vůdcem?

M.Š.: Ne ne ne, prostě cestovku, která vozila turisty i teda jako vysloužilý horolezce, ale nejen do alp...oni třeba i do severní Afriky na hory, ale jako vždy v těch zájezdech byla nějaká možnost někam vylízt, na nějaký kopec...buď těžší, nebo...normálkou jsme tam šli. Ale bylo to bezvadný, protože jako on tam jezdil osobně každej rok a umí dobře francouzsky, tak se vždycky zeptal na tu přímou předpověď, tak jako poradil že. Buď sme teda chodili s nim, ale on nevystupoval jako nějakej průvodce, každý si mohl jít kam chtěl, no ale určitě dal dobrý informace o počasí, o možnostech třeba sestupů nebo i tý cesty nebo já nevím, všechno věděl...ceny za přespání...kde se dá zadarmo, nebo na té nižší chatě, jestli se tam dá spát na divoko pod nějakym stolem nebo jestli se musí koupit postel, všechno to by člověk musel sám zjišťovat, on to jako řekl no. Takže ten zájezd byl bezvadnej...a původně jsem myslela, že pojedem s mužem, ale nakonec on měl ten svůj záchvat testosteronu a řekl, že s nějakajma turistama přece nepojede na zájezd, tak na poslední chvíli sem urvala syna, že teda on řek, že se mnou pojede. Nebyl rozchozeněj, v životě neviděl mačky a bylo mu...kolik mu vlastně bylo? 1979 se narodil...21 mu bylo. Tak že jako pojede a já sem říkala, že není nutný tam vylézt hej, že to prostě zkusíme a uvidíme, jestli to pude. Já už sem taky dlouho nelezla...a on ten astmatik teda, on z toho teda vyrostl, ale ještě v tom čase bral nějaký vakcíny dokonce, teď už teda nemá problém, už je mu 35. No tak sme chodili na všelijaký jiný túry, ne přímo na kopec, to bylo fajn. Jak se to tam volá ta veža? Já si potom třeba vzpomenu. Prostě lanovkou se tam dá docela dobře vyjet a od tý lanovky se dá tak jako dozadu projít na takový plato, kde už teda jako je ledovec jo, takže tam sme tak jako natrénovali ty mačky, no a potom na závěr, když se teda udělalo pěkně, tak že teda jdeme na ten Mont Blanc a tehdy nás tam...jo aha, to se ještě vrátíme k zážitku toho smrtáku, tak byl jeden smrták. No prostě ty lidi z toho zájezdu, někteří nešli, ale většina nás tam šla, každej šel různě rychle, třeba tam byli takový kluci namakaný, který to přepískli a nevylezli...prostě šli strašně rychle a tam zdechli nahoře. No a my jsme tak pomalu, ten Janko nic moc a já taky...tam jsme nahoře na tý chatě přespali, to bylo hrozný, nacpaný, to je vždycky, tam prostě když si člověk lehne, tak je šťastnej a nebo sedí. A potom ještě Jankovi omrzaly nohy, protože měl blbý boty a tak sme taky seděli a on si to rozcvičoval, rozklepával a nakonec sme na ten kopec vylezli, vyšli, to není o lezení. Vyšli sme tam a byli sme šťastní

oba. No ale den po nás tam šel takovej teda účastník zájezdu, takovej hodně tlustej kluk, kterej strašně miloval hory, aspoň o tom vykládal a prostě nedal si říct...ten Lehotský mu říkal, ať tam nechodí, že na to nemá..šel a tam je jedno jediný místo, já nevím, tam na tý normálce je jedna dýlka už úplně nahoře hřebínku, ale takovej že jako, že dvouma nohama vedle sebe se tam nedá jít jako jenom jednou...no a tam spadl na italskou stranu a umřel, ani jsme ho neodvezli...prostě nic. Myslím, že ta rodina ho potom nějak dopátrala...takže ten zážitek vlastně mám no.

B.K.: To je nepříjemný. A váš syn, když byl malej, věděl, že jezdíte, nebo jste jezdívala do hor...

M.Š.: Ne že věděl, já sem ho s tím otravovala...

B.K.: Takže v tom vyrůstal.

M.Š.: Jo, vyrůstal. Třeba sme byli...teď jsme s nim byli...jako mám dvě vnučky a oni jsou v Anglii a nežijou tu, ale byli tu dva týdny, teda v Košicích a byli sme i v Tatrách a právě že ten pobyt s těma vnučkama v těch tatrách vyvolal takový vzpomínky jakože, Janko si vzpomínal. Protože my jsme o tom zas tak moc nemluvili, co si pamatuje z dětství a teďka jako tak vykládal...ta jedna je pět let stará, ta druhá tři, tak tý starší povídá, že „to si pamatuju, já když sem byl malej, že mě hrozně bavilo chodit po těch kamenech“. A to si taky pamatuju, že jsme byli někde na kežmarský chatě nebo to je jedno, o on byl takovej maličký a já sem ho občas nosila a když teda šel, tak říkal, tak tady v tý dírci žije sluníčko sedmítečný, a tam v tý dírci ta je větší, tam bude myška. Ne, myslím, že já sem ho s tím otravovala. No je matematik, myslím, že sem ho k biologii vůbec nepřitáhla. Ale k lezení jo, jenomže spíš jako ten bouldering. Jako že na ty velký hory...to sme byli, ale potom už neměl ty tendence na ty velký hory jezdit, ale o byl dost dlouho, teda na Phd byl v Nashvillu v Americe a tam byla taková parta, šest Čechů a Slováků a ještě se na ně navázali takový Poláci, taková parta. A oni jezdili, teda přímo tam byla taková jako vevnitř...

B.K.: Indoorová hala...

M.Š.: A já když sem tam byla, tak mě tam vzali, jo takže tam byli strašně často, to je bavilo. A ještě někde venku tam jsou cvičný skály v tom Tennessee, že tam jezdili taky. Takže ne že by tím žil, ale jako...A ještě si vzpomínal teďka, jak jsme šli z Brncálky prostě nějaký hřeben, takovej lehkej a dlouhej, a to sme byli asi sami dva, já si to nepamatuju. Teda pamatuju si ten pocit, že sme nevěděli, kudy máme sejít, protože tam shora nebylo jasné, a hlavně v tý mlze nebylo jasné, kterej je správněj ten žlab jako dolů. Potom se nám to teda podařilo, ale dost sme tam jako váhali a Janko si na to tak jasně vzpomínal a říkal, mami, ale tehdy jsem měl strach. Ale já jsem měla taky strach, ale já sem si myslela, že to dobře hraju na to dítě. No takže já sem s ním lezla jako, tahala sem ho. No a ještě to sem chtěla říct, že vlastně do dneška mám kamarádky takový, spíš teda na Slovensku. Slovenky, když měly malý děti, horolezkyňe, tak jsme dvakrát do roka, tak jsme na týden byly v Tatrách a tak navzájem vždycky jedna třeba byla s tou partou dětí a ty ostatní šly někam lízit, ale už to nebyly žádný extrém...no tak prostě tak pro radost. Ale to bylo příjemný, ale teď už nám ty děti odrostly všechny, ale furt se ty ženský srazy jakoby dělat, ale já sem tam moc nejezdila, ne že bych nechtěla, ale vždycky to bylo v září a na jaře a já vždycky v září byla někde venku pracovně v teréně...já jsem dělala nějaký jeleny a furt sem čekala, až se někde zastřeje na Dunaji jeleni, nebo na ryby. No většinou to září je hrozný, ale na jaře ještě občas sem jezdila to jo, ještě když je sníh. Ale zase nějak nadšená z nějakýho ženskýho horolezení...ne. Mě nevadí ženský horolezectví, mám ráda kamarádky, všechno, ale že bych ten stálej člen to ne, to já nejsem, já furt takový ty individualistický stavy.

B.K.: Že se necítíte dobře v tom kolektivu pořád?

M.Š.: No tak, že bych měla být ten úhlavní člen. Tak spíš to nechávám tak jako, abych měla tu volnost.

B.K.: Ještě se zeptám ohledně cestování, jaké to bylo v té době, to jste si asi nemohli vybírat, kam pojedete nebo jo? Takhle, do těch alp asi ne...?

M.Š.: No kdybychom tam velmi chtěli, tak...no to je všeobecně známá věc, že člověk musel mít devizový příslib.

B.K.: Ale jestli to třeba pro ně znamenalo, že budete reprezentovat Československo nebo tak.

M.Š.: Já nevím, co vám na tohleto teda řekne Dina, protože to jsme jezdili spolu a o nějaký reprezentování...možná ona měla nějakou takovou tendenci, ale já nikdy. Mě to bylo fuk, já sem byla daleko od nějakých snah nekocho reprezentovat. Jako já sem si lezla pro sebe a pokud mě někdo někam napsal, jakože, tehdy se jako udělovaly výstupy roku a takový kraviny...no nikdy sem neměla žádný výstup roku nebo sem si toho nevšimla, ale to bylo spíš takový srandovní, pro mě teda. A když sme teda někam chtěly, tak sme šly za tím, jakým způsobem to zařídit, aby sme tam byly. Teda Dina měla takovou tendenci...ona je jako v Olomouci hvězda a ona ráda přednáší, má ty přednášky, což já teda ne, já sem teda ani neměla o čem, ale i v těch Košicích kdybych chtěla, tak bych jim tam bejvale mohla udělat nějakou přednášku, ale já to nemám moc ráda a nevidím toho účel pro můj osobní život jako, takže ani propagace, ani teda propagace tý vědy, mojí vědy mi nesedí...to je taková vlastnost člověka jako pokud má tu schopnost, tak já ne. Čili my jsme se snažily, i ten Afganistán jsme si řekly, to by bylo fajn a proč ne, jezďej tam Poláci, proč by sme tam nemohly my. Noshaq je vysoká hora, krásná, já sem tam teda nebyla, ležela sem v nemocnici, ale ten nápad byl osobní, a udělaly sme všechno, co jsme mohly. A to sem chtěla, že ty devizový přísliby vlastně

taky vždycky zařídila Dina, tím, že byla taková a výrazná osobnost, veřejně známá v podstatě a sem tam někdo i prospěšnej jí začal obdivovat, jako a měla nějakýho takovýho obdivovatele, kterej byl na nějakym vlivnym...prostě někdo, kdo mohl zařídít, aby ten devizový příslib dostala, když řekla, že ho chce teda i pro Špakulovou, tak ho měla i pro Špakulovou. Takže opět jako...Dina.

B.K.: Tak na vlivným místě měla nějakýho obdivovatele. To asi dřív fungovalo takhle...

M.Š.: No fungovalo, ale pokud ne, tak to nefungovalo vůbec. Protože skutečně anonymně dostat devizovej příslib...to byla ruleta, někdy i ruská. No takže to o režimu...jak říkám, já nejsem vhodnej na to nějak hodnotit a kritizovat minulej režim, protože já jsem prostě měla to štěstí, že mi to šlo tak jako bez nějakých...já sem nikdy nebyla v žádný straně, dostala jsem zaměstnání bez problému, prostě sem byla takovej ten neviditelnej člověk, který mu tak všechno vychází i za toho minulýho režimu.

B.K.: Tak takovejch lidí byla spousta, to je úplně normální.

M.Š.: Spousta no...ještě jsem si říkala, že vám musím říct, že vlastně všichni...teda všichni, my jsme se o tom moc nebavili, lidi, který se teda dostali ven a měli ten přehled, tak určitě jsme přemýšleli o tom, jestli nezůstat venku, protože fakt je, že úplně všechno sme nemohli, tak jak jste se ptala...ty devizový přísliby byly, prachy sme neměli, prostě ty platy to bylo směšný, museli sme je...ty peníze, který sme někdy horko těžko sehnali, tak sme je pašovali přes hranice, no prostě šilené. Ale samozřejmě, že sem tam někdo venku zůstal, takovej Bednařík si pamatuju, prostě krásnej bezvadnej horolezec, potom tam venku už moc nelez ale...ten život venku je zas jinak těžkej. My jsme si tu lezli a lezli a lezli a ty lidi venku se museli starat, žal bohu ti emigranti, který tam jako museli něco vybudovat a potom když to vybuovali, tak byli už daleko od toho lezení jako celýho. Tak nějak sem se zamýšlela samozřejmě, dokonce spoustu lidí si o mě myslelo, že emigruju, ale nikdy, já sem se teda rozhodla vědomě, že teda ne. A vlastně jsem dospěla k tomu, že nějaký ten pocit spokojenosti nebo spokojenosti s tím životem...že si to neseme nějak v genech, jo že prostě bych na tom západě nebyla spokojenější než jsem a naopak lidi, který emigruju a jsou už tady našťvaný na všechno, tak mnohokrát zůstanou našťvaný i tam. Že to prostě není tak jednoduchý, že by se to změnilo k lepšímu. Většina lidí, když se baví o emigraci, tak říká, že měl sem tu rodinu a rodiče starý, ale většinou to není o tom, je to o nějakým tom vnitřním rozhodnutím, jestli to chci a potřebuju a já jsem zjistila, že to vlastně nepotřebuju. A teď jsem v zahraničí.

B.K.: Na Slovensku ☺ Tak dřív by to zahraničí nebylo, že jo.

M.Š.: Ne ne ne, ani dneska to není moc zahraničí.

B.K.: Asi ne, vlastně pro nás už třeba jo, ale já mám rodinu na Slovensku, takže od malička to beru tak...

M.Š.: No né, tak jako ta národní...vlastnosti, povahový vlastnosti, když se to tam globalizuje, tak na tom Slovensku jsou jiný, ti Slováci jsou fakt trošku jiný, ale zase fakt málo, když to pak vezmu třeba jenom s Polákama...Poláci jsou ještě úplně jiný, ještě víc je tam ta odlišnost.

B.K.: Co si myslíte dneska o tom horolezectví. Chtěla byste se narodit dneska třeba, kdy můžete všude a máte všechno k dispozici?

M.Š.: Já nevím. Já si myslím, že v tý době, jak jsme nemohli, víc jako lidi drželi spolu jo. Bylo to takový, že si i přáli...že si řekli, tak a teď jedeme spolu a vlastně tedka je to strašně atomizovaný...těch skupinek, kamarádů kteří spolu jezděj je jako..já nevím, já to vidím jenom z venku. Předtím to bylo taky třeba, že já jsem chtěla bejt s tou Dinou a ty ostatní tak jako dobrý, já sem lezla se spoustu lidma, to ne že bych se vysloveně upnula na to, že nejedu do Tater, když nejede Dina, ona nejedila tak často, přece jenom taky měla rodinu. Jako jezdily sme i spolu, ale já sem jako intenzivnějc lezla, tehdy, po takových těch skalách jako, neříkám o těch vysokých horách, to je jiná. Ale prostě do těch Tater sem jezdila každej tejdén a to mi třeba nebylo úplně jedno s kým, ale byly ty party takový větší než dneska, bych řekla. Zas dneska je to takový, že opravdu když někdo je dobrej, tak jede, to předtím nešlo. To bylo takový bržděný jako, třeba hodně dobrý lezci třeba neměli až zas tak hodnotný výstupy, protože se k nim nedostali. Dneska, těžko říct, spíš jsou ty lidi takový osamocenější. Těžko říct...někomu to vyhovovalo dřív tak, dneska zase někomu tak...přítom na Slovensku například v Banský Šťavnici, myslím, že tam, je bezvadná parta lidí, který jezděj na skialpy, drží...samozřejmě to chce dycky nějakou tu osobnost, která kolem sebe soustřeďuje ty lidi, ale jsou do dneška ještě přežívající ty velký party, který spolu drže. Ale tady v Čechách sem to...no já nevím jestli jsou nebo ne.

M.Š.: Ještě zpátky k tomu, jak je to dneska. Ty Košičani, jsou ty party takový maličký, ale jedou celý rodiny jako do Chorvatska nebo kde, prostě někde jsou tam takový extra skály, tak oni tam jedou na dovolenou a prostě tam lezou jak blázni. Teď mi akorát můj muž o tom vyprávěl, že ta a ta parta tam byla, takže jako určitě si dobře žijou lidi. Jako stoprocentně no, jenom mě už se to moc netýká, takže to neumím jako moc zhodnotit, ale myslím si, že to mělo svoje přednosti tehdy a má to přednosti teď.

B.K.: Asi i především proto, že tehdy to bylo v počátcích, pro ty ženy myslím ty osmítisícovky...teda s tím rozdílem, že dnes je to přístupný každému a dřív to tolik lidí nedělalo...

M.Š.: Já si myslím, že dneska na 8000ku leze velmi málo žen, možná ještě míň než tehdy...

B.K.: Myslíte? Tak já schválně zabrousím někam...

M.Š.: Já nevím. Potom ještě byla taková ta generace, co se otřela o ten socík jako po nás a teďka že by jezdilo na velké hory, osmítisícovky z české republiky nějak moc žen, to bych teda pochybovala. Já to nevím, já to fakt nevím, ale já si myslím, že ty chlapy ty ženské stejně furt neberou, s tím že by ta ženská teda měla příležitost, ne že by ji tam vynesli, to ne, ale že by ji tam nechali jako fakt vyjít. To si myslím, že se žádným politickým systémem nezmění, ten vztah. Jak to mám říct...že ty chlapy jsou prostě silnější a lepší, ale nejenže jako fyzicky, ale i chtěj, aby to tak vypadalo. Pokud dokáže ty chlapy zlomit nějaká ta ženská, zlomit v tom smyslu, že jí berou potom, že ji respektují potom v těch horách. Že když máš schopnost tam vylézt, tak dobře, my ti to dopřejeme, berou ji jako rovnocenného nějakýho člověka...to fakt dokáže jenom málokdo. A nemyslím si, že by jich bylo víc, než by jich byl předtím.

B.K.: To asi zůstává, tak to máte asi pravdu no. Tak já to z tohoto hlediska nevidím, já na hory nelezu, já lezu jenom na skalách.

M.Š.: No ne, tak na skalách, když je holka šikovná, tak tam není problém, naopak ji obdivují a říkají, ježiš ta je dobrá.

B.K.: To si myslím, že spíš.

M.Š.: No určitě, ale vlastně na těch vysokejch horách, hodně vysokejch, tam už je to o tom, že těch lidí strašně odpadáva...taky jako tam nahoru se ty věci musej vynést. Ta holka toho tolik jako neunes, pokud je to teda někde, kde jsou šerповé, tak to je o jiném, ale mnohokrát teda, třeba na tom Pamíru, tam jsme si to museli nosit samy...tam nikdo nebyl, že by nám to jako nes. A v těch Himalájích potom ta Vomáčková, ta jakože byla dobrá, já ji neznám, ani sem neměla nějaký tendence číst nebo shánět informace, ale ona teda evidentně mezi těma chlapama prorazila, pravděpodobně, tak potom už asi jako ty chlapy řeknou, že když má tu schopnost...chce to přelomit no. Ale že by těch holek bylo víc...pochybuju.

Doplněk po emailu:

B.K.: Ohledně cestování obecně - jak na tebe působila Asie? Místní kultura a lidé?

M.Š.: Toto je jednoduché – předchozí zkušenost s vysokými horami jsem měla jen z Ázie, tedy Pamír (Pik Lenina 1976, nevylezeno) a Pamír (pik Korženevskej, 1978, vylezeno). Krom toho ty 3 měsíce v Kábulu (1977). Nepál jsem si přála nejvíc na světě, jeli jsme přes Indii (Bombaj týden, vlakem do Váranasí, letadlem do Kathmandu). Líbilo se mi i to hrozné – špína a nedotknutelní v Bombaji atp. Prostě hluboké zážitky, které produkují lásku nebo co to je. Takže I potom – když někam, tak do Ázie. Vloni jsem měla možnost jet s 2 mladými ve věku mého syna služebně do Číny na 16 dní, byli jsme ve 4 městech, na trhu kupovali ryby a pitvali z nich parazity a s těmi dělali všelijaké "kouzla" pro příští výzkum doma. Pro mě to byla čistá radost. Kultura – jasně že to člověka ovlivní, rozdíl mezi hindu v Kathmandu a budhisty na severu je jasný, až potom jsem to nastudovala líp. V bytě máme doteď věci z nepálu, náhodná návštěva si myslela, že jsem budhistka ☺ Teď v Číně lidi milí, jeden mladý výzkumník s námi byl celou dobu (bez něho nebyla šance na nic – mimo Šanghai snad není nikde ani nápis v latince). Prostě vím, že všude jsou lidi hodní i zlí se najdou, a při krátkých návštěvách je třeba vidět sama sebe jejich očima – my jsme ti exoti...

B.K.: Jazyk - ovládala jsi angličtinu nebo jiný jazyk? Jak ses dorozumívala na místě?

M.Š.: No anglicky jakš takš, užívali jsme ji bez problému. Mnohdy posunky a mimika stačí. V Afganistanu jsem se naučila pár slov a číslovky v jejich řeči, už nevím, jestli to bylo paštú?? Maj tam 2 řeči... Ty číslovky jsou moc důležité, I se jinak píšou, použila jsem to stokrát při smlouvání – nákupech, ale I jindy.

B.K.: Během toho, co si byla pryč ze zaměstnání, jak probíhalo uvolnění? Co na to kolegyně atd?

M.Š.: Toto si nepamatuji, asi to bylo v pohodě, asi celá dovolená a nějaké neplacené volno, asi. Déle než 3 měsíce jsem nikde nebyla, v lidi včetně šéfu mi asi fandili, pokud si pamatuji. A asi mi na tom ani nezáleželo, jak se na mně někdo kouká, pusobila jsem určitě jako šílená ženská. Dobrá ilustrace je, že když jsem otěhotněla (bylo mi 28) tak se mně kolegyně přejícně zeptala, jestli nechci mít pozitivní test na toxoplasmózu, který je (tehdy byl) indikací na potrat. Prostě nepředpokládala, že bych s tím lezením sekla kvůli takové komplikaci jako je dítě (No ani jsem nesekla hned)

B.K.: K té první ženské expedici - vztahy mezi holkama, nevráživost, ponorka, přátelství?

M.Š.: Tak tady asi zklamání očekávání. Vztahy tam byly nejen mezi holkama ale i klukama, bylo nás 8 bab a 4 muži. Tři měsíce jsou opravdu dlouho, a navíc jsme nebyli všichni před tím kamarádi – někteří se ani moc neznali, gró skupiny však tvořili dlouholetí a dobří přátelé. Jak jsem už Ti říkala, jela jsem tam bez nějakých extrémních plánů na vrchol, ale kdyby se dařilo, nevzdala bych se příležitosti. Takže jsem to cele prožila celkem v pohodě. I když na konci, když bylo téměř jasně, že na hlavní

vrchol nevyleze nikdo (na podzim je sezóna krátká), tak ty nervy pracovaly u většiny lidí. Na vedlejší vrchol vylezly dvě ženy (Božena Marušincová a Jana Koukalová, a Otakar, ale ten to nikde neuváděl). Já došla těsně pod sedlo do 7000 a byla ráda, že žiju. Potom jsme šli nazpátek okolo Manaslu ze severu, byl to pohádkový trek přes sedlo Larkya La (5200), kde jsem chytla sněžnou slepotu, ale i tak se mi to děsně moc líbilo. Takže na to celé vzpomínám ráda. Jinak Dáša z Ostravy zjistila až pod kopcem, že je těhotná. No a poslední dojem – zážitek – že se všichni těšili domu, kupodivu hlavně naši muži, a já na letišti v Kathmadu brečela jak blb, přitom jsem se vracela k ročnímu synovi. Prostě jsem věděla, že je konec.

Dina Štěrbová

B.K.: Aby to nebylo jenom o tom lezení, ale o tom životě celkově, takové komplexnější. O dětství o rodičích, o škole, úplně takhle od začátku a pak se dostaneme dál.

D.S.: Tak nějak v rychlosti. No já jsem válečně dítě, že, to jste asi viděla, to znamená, že těch prvních pět let života jsem zažila v Bratislavě různé stresy s bombardováním. No dost se to podepsalo na takové ty moje dětské nervy, furt sme lítali do sklepa a pak tam brali židy, to si pamatuju, i když jsem byla maličká, tak jsem viděla, že je to něco dost hrozného. Nebo utíkaly židovské děti po ulici a můj otec otevřel bránu a pustil je a tam bušili, nějaká horda. Mám takové zvláštní zážitky, ne moc veselé no, a po válce to bylo ještě horší, protože můj otec byl německé národnosti. V Bratislavě je hodně takových lidí no a to se strašně promítlo do mého života, i když byl antifašista, měl to neštěstí, že byl vystudovaný právník prvorepublikový a nechtěl sloužit tomu komunistickému režimu. Dobrovolně odešel, aby nemusel soudit kulaky, nahánět je do těch družstev. Navíc jsme žili několik let ještě jako Němci, to bylo prověřováno, jestli máme vůbec právo na občanství a jestli nebudeme odsunutí, protože prakticky všichni bratislavští Němci a Maďaři byli odsunutí. To bylo podle těch Benešových dekretů, to se bralo plošně...

B.K.: Jenom když jste se třeba nějak vyznamenali aktivně v boji...

D.S.: No jo ale jak to máte prokázat. Otec měl taky takový dobrozdání, to si pamatuju...No a to se taky promítlo do mého života, že jsem nemohla studovat medicínu. Protože já nevím proč, ale takovým hrozným zážitkem pro mě bylo, že mě vlastně v dobách toho února umřel bratříček na banální zánět slepého střeva, oni to nějak zanedbali v té nemocnici, já sem si tak tajně řekla, že já budu tou lékařkou, no a pak jsem tou lékařkou nemohla být. Jeden rok jsem chodila na černo dokonce, já sem byla taková naivní. Myslela sem si, že když tam vypadnou nějakí, co tam dycky vypadnou, tak že mě tam vezmou, protože vždycky uváděli jako příčinu převýšení toho směrného čísla. No tak nakonec jsem šla studovat matiku, jako ne z nějakého donucení, mě ta matematika bavila vždy a hrozně se mi jako disciplína líbí, ale neviděla jsem v tom nijakou možnost povolání, to lékařství pro mě bylo jasný povolání.

B.K.: Takže ze zájmu jste to tak měla.

D.S.: Ano, už na gymplu jsem četla různé matematické knihy, které se brali na vysoké, jenom z toho zájmu. Že se mi matematika líbila a stále líbí a myslím, že mi taky do života hodně dala, ta matika je dobrá v tom, že tam se nedá lhát. To není ideologizovatelné a tam vlastně neplatí, že by měl pravdu ten, kdo nejvíc řve. Protože pokud znáte matematiku, tak víte, že jsou nějaké předpoklady a z těch se určité tvrzení dá nebo nedá, a buď to ten dotyčný umí, nebo neumí dokázat. To je úplně něco jiného než křičet a tou si tu pravdu vydobýt. Pro mě toto vědomí bylo hroznou oporou potom vlastně i dál, protože já jsem vlastně většinu života prožila v komunismu. Jednak tu válku, pak ten únor, padesátá léta, pak mírné uvolnění, osmašedesátý rok a po osmašedesátém roce jsem už vlastně byla v nejlepších letech pro všechno, tak spadla klec pro nás, pro naší generaci. No a já jsem dělala tu matiku a byla jsem ráda, že dělám něco, kde je to taková skutečná hra na pravdu jo, že mám takovou nějakou osu pravdivou a že nemusím lhát. Protože to vědomí, že lžete, to se pak zapletete a už sama nevíte, co pravda je, a co ne, a to je pro některé lidi dost frustrující, já patřím k těm lidem. Já musím mít jasno, a to vím, že abych se nezbláznila, tak jedna z takových těch berliček pro mě byla ta matematika, protože kdybych musela učit něco, co by se musela lhát, tak to bych asi odešla. Takže takhle se ta matematika v pozitivním smyslu strašně promítla do mého života, ona kromě toho je to strašně krásná disciplína, já to беру jako takové umění.

B.K.: Ještě se teda vrátím k té Bratislavě, vaši rodiče...jak to pak pokračovalo po válce, čemu se věnovali?

D.S.: Tak můj otec byl, jak jsem řekla, vystudovaný právník, tím pádem měl teda útlum v tom komunismu, pokud se nechtěl přidat někam, kam nechtěl. No a maminka byla stará Bratislavačka, tři sta let ta její rodina žila v Bratislavě, takže ona se tam cítila strašně zakořeněná a to jí dávalo takovou jistotu, kterou přenášela na mého velice nervozního a neurotického otce. Takže ona byla takový strom v tom našem životě rodinném. Otec teda potom ztratil to zaměstnání, ale byl také nadaný hudebník amatér, a když odešel od toho soudu, což bylo strašně riskantní, on vůbec nevěděl, co riskuje, když v padesátých

letech na vlastní žádost odešel od soudu se zdůvodněním, že se nechce podílet na té kolektivizaci. Tak potom byl houslistou ve Filharmonii, to se zrovna založila Slovenská filharmonie, bylo tam málo lidí, takže ty lidi horšího kádrového profilu tam brali. Takže takhle jsme žili. Maminka měla konzervatoř a vyučovala děcka na klavír, takže tu hudbu jsem měla předem zadem.

B.K.: Takže vy jste byla ještě z takhle hudební rodiny.

D.S.: No ano, dva mí sourozenci byli ještě pak profesionální hudebníci.

B.K.: A jak jste trávili dětství, asi to nebylo nic příjemného...

D.S.: Ne, bylo to velmi příjemné, protože rodiče vůbec neměli čas sledovat, co dělám. A já jsem byla takové dobrodružné kvítko. Já jsem sice ze školy jako takovou úlitbu přinesla samý jedničky a tím si rodiče mysleli, že nemají žádné starosti, ale vůbec netušili, co my tam provádíme. My jsme rozebírali munic, plazili jsme se tam v různých podzemkách, jak je hrad, který byl vyhořelý, no a jedna z takových našich zábav byla, že jsme našli možnost vylézt úplně nahoru a tam jak to vyhořelo a spadla střech, tak zbylo to obvodové zdivo, no a samozřejmě lidi když se dívali, tak omdlívali, takže tohoto druhu zábavy. Nebo sem taky hrozně ráda střílela ze vzduchovky, no samé takové zábavy, které se pro holku moc nehodily.

B.K.: No a ještě že holka si tam najde takovouhle zábavu...

D.S.: No a ještě cíleně. Tak mě k tomu vedl od útlého dětství otec, že mě nasměroval na verneovky, Mayovky a tuhleto literaturu a pak už od toho nebylo daleko tohle. Asi to bylo předznamenání toho horolezectví.

B.K.: No asi určitě, to si myslím, že už má člověk v sobě nějak daný.

D.S.: Přesně tak.

B.K.: A potom jste šla na jakou střední školu?

D.S.: Na gympl, to se tenkrát jmenovalo nějaká jedenáctiletka, protože oni to všechno zreformovali že.

B.K.: Ještě teda možná zůstaneme u toho dětství a můžete mi říct o těch vašich začátcích s horolezectvím. Já jsem teda četla takovoutu příhodu, jak jste jela do těch Tater.

D.S.: No, to bylo určující.

B.K.: To byl školní výlet?

D.S.: My jsme nalhaly rodičům, že je to školní výlet a právě protože jsem nosila ty samé jedničky, tak si mysleli, že jsem vzorná a oni chudáci aby uživilí rodinu, protože já sem potom měla ještě další tři mladší sourozence. A oni aby uživilí tu rodinu a bojovali se všemi těmi příkořími, kdy je pořád někdo buzeroval, ze strany toho státu byli nespolehliví, nás taky v osmačtyřicátém vyhodili z bytu, takže oni dlouho čelili těmto nepříjemnostem, takže oni opravdu neměli čas, nezkoumali, jestli je to pravda nebo ne. A to mi bylo nějak čtrnáct let a s kamarádkou jsme řekly, že je to výlet, že je to velká skupina, uklidnily jsme je a pak jsme stopem odjely, to se tenkrát ještě stopem moc nejezdilo, tak jsme odjeli do těch Tater. Peníze já jsem měla, protože od sedmé třídy jsem doučovala matematiku, ty mladší, takový ty, co nic neuměli. Můj učitel už tenkrát vyzpozoval, že budu dobrý doučovač, takže jsem si vydělávala relativně královské peníze, tenkrát deset korun na hodinu jsem dostávala, to jsem dělala tehdy i na vysoké, stále. Takže peníze jsem měla, a pak jsme jeli do těch Tater a tam jsme prováděly takové kousky, že jsme sami vylezli na Gerlach s tou holkou, ještě jsme to našly, nějaké řetězy, tak úplně po čuchu, no tak to taky nebylo úplně normální.

B.K.: A jak vás jako napadlo jet do tater? Nebo vy jste ještě předtím nepřišla do styku s horolezectvím?

D.S.: Ne, to jsem nepřišla, ale tak Tatry, to jsem věděla, že to jsou krásný hory, že je to to nejkrásnější co je na Slovensku, no a tak jsme tam chtěli jet. Vylezly jsme na Lomničák po takových drátech, no kdyby to moje matka viděla, tak to by nepřežila. To je jako otřesný, kdybych si představila, že můj syn něco takového dělá. No a tam mě to postihlo.

B.K.: Tam se to stalo vašim životním snem.

D.S.: Prostě vždycky je něco v každém lidském životě, co toho člověka okouzlí, může to být i více věcí, mě okouzlovalo taky více věcí. Ale ty hory, to bylo takové to nade vším.

B.K.: Potom jste přijely a chtěly jste v tom pokračovat, nebo nevíte, jestli ta kamarádka.

D.S.: My jsme potom vstoupily do oddílu, ale ještě jsme musely čekat. Teď už berou malý děcka, že, ale tenkrát jsme musely čekat asi do sedmnácti. Nejdřív jsme to chodily pozorovat, tu místnost, kde byly ty schůze, tam byly tenkrát takové celebrity jako Jožo Psočka, co byl v tom oddílu, ten vylezl a umřel na Everestu. A takový méně slavní ale taky dobří horolezci, třeba Zdeno Zibrín, si pamatuju. A než jsme se tam vůbec odvážily vůbec vkročit, tam žádné holky nebyly, navíc to byl sport, ve

kterém navíc řada těch klubů ani ty holky nebrala. Dokonce v Německu byly kluby, kde nejenže ženy nesměly být členky, ale ani tam nesměly vstoupit. Potom jsem v některém takovém klubu v Německu měla přednášku o Čo Oju, byl to pánský klub a zakládali si na tom, mě nějak vzali na milost. Protože jejich členem byl Herbert Tichý a to byl vlastně prvovýstupe na Čo Oju, takže vlastně jeho slovo něco znamenalo.

B.K.: Tak to určitě. A potom jste pokračovala v rámci toho oddílu, a jak probíhaly vaše tréninky?

D.S.: No jezdila jsem do Tater, protože jinak se nedalo, každou chvíli jsme byli v Tatrách, v létě, zimě, což je ohromná škola. A tenkrát se ještě netrénovalo tím stylem jako dnes, nebyly žádné umělé stěny, ale my jsme jezdili na cvičné skály, jednak v okolí Bratislavy tam v Karpatech je jich několik, Sološnica, pod Bratislavským hradem, pak tam byla zeď židovského hřbitova, to se tak traverzovalo třeba dvě stě metrů nad zemí...

B.K.: Jako na výdrž?

D.S.: No, to byla taková náhražka stěny. No a lezli jsme furt a v Tatrách jsme neměli peníze, tak jsme tam, to se ještě smělo bivakovat, takže to bylo ohromně romantické, my jsme tam spávali pod těma šutrama a vždycky tam byla bezvadná společnost. A to sem vylezla strašně moc v Tatrách, i takové těžší túry, třeba první přežení Hokejky v západní stěně Lomnického štítu čistě v ženském družstvu, v sedmdesátých letech to ještě něco znamenalo, že. Já nevím, ještě asi Orlovák jsme vylezly s Martou právě, nějaké cesty na Volovku, tam byli takový ty extrémní, tak tam jsme taky něco vylezly, ale oni nás nebrali, ti chlapi. Jako tenkrát oni vůbec ženské nebrali.

B.K.: A s kým jste jako lezla?

D.S.: No já jsem se snažila lézt s holkama.

B.K.: A záměrně?

D.S.: Záměrně, protože nechtěla jsem lézt jenom jako druhá, to mi bylo proti, já jsem takový individualista a prostě jsem chtěla být jako spoluvůdčím té cesty a mít za to odpovědnost. A to jsem si toho všimla u mnoha těch ženských prvovýstupnic, že měly tu stejnou potřebu.

B.K.: Takový drive.

D.S.: Ano, takový drive, ale vlastně když to vezmete logicky, kdo by chtěl být furt jenom vláčenej a poslouchat toho druhýho a nemít na tom nějakou tu spoluúčast, to si myslím, že jenom takový ty slabý lidi. Tak bylo takových hodně holek, který tam hledali jenom kluky, oni tam někoho vytáhli a oni tam pištěly. Já sem teda stále hledala ženské spolulezkyňe, protože to bylo mnohem těžší s tou holkou vylézt tu těžkou cestu než s tím chlapem, protože on je v podstatě lepší a když o něco jde, tak to převezme a tu holku tam vytáhne. Dneska už jsou holky mnohem lepší, protože mnohem víc trénují. A taky samozřejmě v těch horách, Tatry se změnily, teď už to jsou samozřejmě taky cvičné skály, všechno zajištěné, my jsme museli zatloukat a vytloukat skoby, museli jsme umět všechno, ne jenom to tam přelézt někde v zajištěné cestě, že.

B.K.: A potom, jak jste se dostala do Olomouce z Bratislavy?

D.S.: Do Olomouce jsem se provdala, jsem ho následovala.

B.K.: Tak to mě taky zajímá, váš muž je taky horolezec.

D.S.: No naštěstí je takový, on je dobrodruh založením, on je biolog a zkoušel řadu sportů, on není takový umanutý na jednu věc, jako to byl můj případ, já jsem neměla moc fantazie, ale on zkoušel všechno. Byl pohybově nadaný, tak mu šli různé sporty, atletika, plaval, výborně lezl taky, no seznámili jsme se v Tatrách o pololetkách.

B.K.: To bylo zhruba kdy?

D.S.: Já jsem se vdávala v šedesátém čtvrtém, rok po promoci, a toto bylo nějaký šedesátý rok asi, v nějakém druhém ročníku. Tam byli Olomoučáci v zimě na Pirince a to jsme se seznámili, pak jsme spolu chodili, jenomže moje maminka byla velmi staromódní a tenkrát se všichni rodiče do jedno báli, že holka bude v jiném stavu, takže to byl jako dost šílený tlak, který na ty holky vyvíjeli, no a to vlastně vedlo k tomu, že já jsem absolutně tajila, že s někým chodím, já jsem nechtěla, aby mi do toho mluvili, teď oni si to nějak zjistili, on byl rozvedený, takže on byl rozvedený luterán a ještě Čech.

B.K.: Tak to musela být trojkombinace.

D.S.: To byla trojkombinace krajně nevhodná, ale já jsem do svatby nic neřekla, i když vím, že mě maminka tajně četla některé dopisy, to sem jí šíleně začala opovrhovat jako.

B.K.: No to maminky dělej.

D.S.: No ale neměly by, já jsem to nedělala. A rozhodně jsem si nechtěla takzvaně zkazit život, já jsem chtěla lézt, chtěla jsem u toho dělat nějakou kariéru, já jsem nechtěla být taková ta matka v domácnosti, to jsem nechtěla být v žádném případě. Já jsem vlastně svého manžela představila, když už on se chtěl představit, což je divný, řekl, tak buď se vezmeme, nebo se rozejdeme, takhle to jako dál nejde. A já jsem stále neměla odvahu, já jsem se asi hrozně styděla, já jsem strašně nerada snášela jakékoli zásahy do svého soukromí. Já jsem takový individualista, velmi introvertní člověk, teď už ani tak ne, ale tenkrát jsem byla ještě mnohem víc a vlastně on už byl víceméně na cestě, on už dělal v Olomouci asistenta na univerzitě, na biologii, zoologii. A já jsem odpoledne řekla, on už musel být asi sto kilometrů od Bratislavy a já že musím odejít a že někoho přivedu a oni neměli vůbec nic připraveného, takže on přišel a dostal tam nějaký špenát nebo co, no a takovýmto způsobem jsem ho představila svým rodičům. A za měsíc jsme se vzali.

B.K.: A to už rodiče vzali v pohodě?

D.S.: Jo, oni nejdřív mu nedůvěřovali, ale potom moje matka si ho hrozně oblíbila.

B.K.: A potom hned po svatbě jste se odstěhovala do Olomouce a to už jste měla vlastně po promoci, tak jste si hledala práci?

D.S.: Já jsem promovala v šedesátém třetím, pak jsem rok učila na technice tam, protože matematik by nedostatek vlastně i pro takové špatné kádry jako já nebyl takový problém sehnat místo. No a tady taky brali na přírodovědecké, ta fakulta byla v takových počátcích.

B.K.: Takže s tím nebyl problém?

D.S.: Problém s tím nebyl, ale potom i tady pokračovalo to němectví moje, mého otce tu vyhrabali, tady v těch Čechách to hrálo mnohem větší roli, protože v Čechách, jako Slováci měli Slovenský štát a byli mnohem méně pronásledováni, zatímco Češi se cítili mnohem více ukřivděni a ten odpor vůči těm Němcům byl tady mnohem silnější než na Slovensku, to můžu říct a taky tady ten odsun ty lidi strašně schvalovali atd, a v této situaci to nebylo jako dobrý. Mně to v podstatě zničilo kariéru.

B.K.: Takhle na univerzitní půdě?

D.S.: Já jsem nic nesměla, já jsem byla ta třetí kategorie. Já jsem ale učila tu matematiku a mě ta matika bavila, tak jsem si studovala, co mě zajímalo, akorát jsem z toho nemohla mít žádné benefity, protože veškeré vědecké hodnosti, docentury atd, to bylo určeno pro komunisty, to tak opravdu bylo. To jenom někde vzácně na těch katedrách byl osvícený vedoucí a pohlídal si to a chránil ty lidi, ale to nebyl můj případ. Ale k tomu já se nechci vracet, to už je za mnou.

B.K.: Ale byla jste tam pořád na té univerzitě, jak dlouho jste tam učila?

D.S.: Učila jsem tam 35 let, dlouho. Potom jsem nakonec odešla o trochu dřív, protože to už bylo po převratu a my jsme měli v rodině restituce a někdo kolem toho musel lítat a můj manžel byl v té době zvolen děkanem, takže neměl vůbec čas a tím to na mě tak spadlo a kdybych se toho neujala, tak bychom ten majetek nevybojovali, takže jsem musela se obětovat pro rodinu. To vždycky ženy musí, ženy mají více povinností v rodině.

B.K.: To asi určitě. A jak pokračovala vaše lezecká dráha, když jste byla v Olomouci?

D.S.: Furt tady, tady byl dobrej oddíl, můj manžel v něm dokonce byl předsedou, tady jsou bezvadný skály, já nevím jestli to znáte, velký Rabštejn, malý Rabštejn.

B.K.: To mi říkala Marta o tom.

D.S.: No a tam sme jezdili s Martou, potom Marta byla studentka mého manžela, studovala biologii, ona je o deset let mladší než já a ještě tam byly další děcka, tam byla bezvadná parta jako. S Martou jsem se vlastně strašně skamarádila, to byla jedna ze tří nejlepších životních kamarádek.

B.K.: Ona mi taky říkala, že má lezení spojené s váma, že jste každý víkend vypadly.

D.S.: No a já s ní. Než se teda provdala do těch blbých Košic. Potom ji začal manžel omezovat no, já nevím, jestli vám to říkala, ale on ji kladl hrozné překážky. Ona se mnou měla jít na Čo Oju, potom vlastně měla jít na ten Gasherbrum taky a on ji to pokaždý zničil.

B.K.: Ona říkala, že se s ní jinak rozvede.

D.S.: Oni měli nemocné dítě, trpělo astma a to už začlo tak nenápadně, že to děcko má takové potíže a on to na to hrál, že ji nutil, aby byla neustále k dispozici. On se de facto asi podvědomě bál s tím děckem být sám, Marta byla vždy velmi rázná, nikdy nezpánikařila, vždy ho včas odvezla do nemocnice. Ona teda byla zvyklá, protože její otec byl alkoholik, to je vždy tak propojené, to je strašně zajímavé. Mě je jí vlastně hrozně líto, že jí všechno tak zkrachlo, ještě když jsme byli v tom Afganistánu v tom sedmdesátém, tak tam ji postřelili, ale to bylo světové dobrodružství jako.

B.K.: Ještě se vrátím k tomu oddílu, jak to tady fungoval ten oddílový život, myslíte, že to bylo lepší než dnes? V rámci lezení.

D.S.: Já nevím jak je to dneska, ale ten náš oddíl byl oddíl individualistů, tam mohli být jenom silné osobnosti, tam nebyl nějaký takový dril jo. Tam se lidi domlouvali jenom mezi sebou a ad hoc, takový velmi volnomyšlenkářský oddíl. Tam nějaké výcviky nebo dril, to tam prakticky nebylo, tam člověk musel sám, sám se propracovat.

B.K.: A to bylo v rámci univerzity. Mě totiž třeba minulej tejden jsem se o tomhle bavila s Alenou Čepelkovou a ona vlastně popisovala tu svou horolezeckou kariéru tak, že vlastně že to bylo díky tomu oddílu. Že se tam lezlo tohle tohle tohle, pak si ji všimli, dostala se výš.

D.S.: No protože ona je trochu jiný případ, její otec byl ředitel uranových dolů, takže tam hledejte. A tím pádem to byl vlastně vítaný sponzor a ona díky tomu se dostala do té expedice na Dhaulághiri. Ale ona to samozřejmě nebude vykládat nikomu. A já jsem je hrozně obdivovala, protože ony byly úžasně technické lezkyně a já jsem je obdivovala kvůli jedné věci a myslím, že nikdy to nepřekonaly, její největší výkon je na Kavkaze, tam je takový strašně těžký kopec Ťuťu Baši, Chergianiho cesta. Chergiani byl pojem, že, a ony to samy vylezly. Kvůli tomu mají můj nehynoucí obdiv, já si myslím, že už to nikdy nepřekonala, že už nic lepšího nevylezla, ale to je jako úžasný tohle. Tenkrát ten Kavkaz byl divoký, tam třeba když jsme šli na Užbuk, tak to se muselo všechno odnést a bez nosišů. V Himalájích na to máte šerpy a lidi a ty kavkazské doliny jsou dlouhé, to jsou galeje. Takže to je náročné jenom si tam ty věci donést. Tam nejsou chaty, bivaky, to nejsou Alpy. To pravdu bylo něco, já nevím, jestli ona to tam taky považuje.

B.K.: Ano, a ještě to Dhaulághiri.

D.S.: No ale tam nevyšla na vrchol.

B.K.: Aha, ale zmiňovala to. No každopádně já jsem nabyla dojmu z jejího vyprávění, že ten oddílový život může za to, že to tak postupuje, tak mě zajímá váš případ.

D.S.: No tak já jsem byla od začátku rebel, já jsem nebyla Alena Stehlíková, neměla jsem otce ředitele uranových dolů a nějaké takové dostat se tímto způsobem na expedici, to se mě netýkalo. Takže já jsem se nějakým zázrakem dostala na docela brzy na Kavkaz a tam bylo zemětřesení, tak nás převezli pod Elbrus a my jsme měli možnost za dva dny si vylézt Elbrus anebo nevylízt. A já sem se tam vystrachala, za dva dny bez aklimatizace to je jako dost tvrdý, no a tím jsem nějak zjistila, že ta výška, to je prostě zvláštní rozměr těch hor. Já jsem tady jinak hrozně ráda lezla ty technické věci, v Tatrách, to je taky adrenalin, ohromný, no vy lezete že, tak...

B.K.: Na skalách.

D.S.: No, tak to je skvělá zábava, to je úžasný adrenalin.

B.K.: Jo, mě to hrozně baví.

D.S.: No ale ty vysoké hory ještě cosi víc. Možná že tam není až tolik těch technických potíží, to není, co dneska ty špičky lezou, to se tehdy nikomu ani nezdálo, každý tomu říká chodáky atak, ale je to úžasná prostředí, ta fantastická velikost, no prostě je to něco jiného než malé. A to mi došlo už na tom Kavkaze, já už jsem věděla nějak podvědomě, že chci na ty vysoké hory. A teď ti Rusi to tady zničili a předtím osmašedesátým tady začal takový boom, protože ještě takhle, s tím expedičním lezením, ale teď to vykládám nesouvisle, to nevádí?

B.K.: To vůbec nevádí.

D.S.: Takzvaný socialistický tábor byl úplně jako mimo z té koleje toho dobývání prvovýstupů v Himalájích, protože tady byla hluboká padesátá léta, když se otevřel Nepál, tak my jsme tady měli únor, takže to všechno jako...tam se dostali alpští lezci, Američani, Japonci, ale nikdo ze socialistického tábora, nikdo tam nevylezl jako první nějakou osmitisícovku. Ta první dobytelská fáze ta úplně minula tadyty takzvané socialistické státy, no ale potom při tom uvolnění, samozřejmě, že každý chtěl jezdit do těch vysokých hor, tak začaly i tady expedice do Hindúkuše v šedesátých letech, mimořádně úspěšné.

B.K.: Myslím 65.

D.S.: Ano, 65, bylo jich, já nevím přesně. Takže přece jenom se na vysoké hory začlo jezdit a první osmitisícovku Českoslovinci vylezli, to byla Nanga Parbat v jedna sedmdesátém, to byla teda slovenská výprava. Takže to bylo první, to je o dvacet let posunutý, to je jak ty ženský, to bylo dalších pár let. A my jsme v éře toho uvolnění, chtěl kde kdo udělat nějakou expedici. A taky je známá ta exedice z šedesátého devátého roku na Annapurnu, co udělali Liberečáci, to byla taková ta nejslavnější garnitura tehdy už výborných lezců. No a naše expedice olomoucká, kterou sem tady zorganizovala byla do Karakoramů na Haramoš a já sem se do ní dostala.

B.K.: Ale dostala jste se do ní, protože jste to organizovala ne?

D.S.: Proto a proto, že můj manžel byl vedoucí. Ale oni mě tam nechtěli, ale já sem se tam vetřela.

B.K.: A kdo oni?

D.S.: No ti kluci. Oni tam taky nechtěli žádnou ženskou, to nechtěl nikdo. To bylo zakořeněný, se ženským nikdo nechtěl lízt ve vysokých horách, jediná výjimka byla Claude Coganová s tím Lamberlem, protože ten byl do ní zamilovaný a navíc ona byla výborná, takže ten ji na milost bal, ale jinak to byl jediný případ.

B.K.: Myslíte, že i takhle celoplošně na světě?

D.S.: Ano, a zajímavé je, že i ty zápaďačky, když se to otevřelo, tak předběhli je Polky. Polky, to byla úplná extra třída jako.

B.K.: Ty jsou teda dobré i na to skalní lezení.

D.S.: I na to skalní, ale vlastně ony vytvořili taková nekompatnější expediční, jako ne jeden nebo dva, ale celou skupinu těch bab. To nebyla jenom Wanda Rutkiewiczová. To nebylo jako, když dneska mají lidi rádi taková loga, no vždycky si ztotožní tu věc s nějakým člověkem, ale už nevidí, že jsou tam třeba stejně dobří i jiní. Takový je svět, to už se tam musí brát.

B.K.: To je jako, kdo byl první na měsíci.

D.S.: No, kdo je první, ten je první. Takže to byl takový ten druhý moment, kdy sem se dostala na tu výpravu a to byla úžasná výprava, protože tehdy se samozřejmě nedalo letět, na to nebyly peníze, takže my jsme jeli ten měsíc W3eskou, přes celou Evropu, Rusko, Irán. V Rusku nás třikrát zatkli, w3eska se několikrát rozsypala. Potom jsme museli v Islámábádu několik týdnů čekat, protože byl monzun výjimečně, normálně není. Po třech týdnech nám jako prvním vůbec dovolili jet po ose rozestavěnou cestou údolím Indů, my jsme byli úplně první, tak to bylo jako neskutečný dobrodružství, protože to byla jízda v kamenolomu. No a pak ten Haramoš, to bylo takový množství zážitků cestovatelských i těch horských a i nakonec jsme tam museli léčit domorodce. Oni chudáci chodí za každým, kdo má nějaké léky a tenkrát těch cizinců tam bylo málo. Takže my jsme neustále léčili, tam byl s náma lékař a já jsem mu s radostí asistovala, protože mě to bavilo a obzvlášť když tam je mohamedánství, teda Islám a on se na ty ženské nemohl ani podívat, takže já jsem mu jako pomáhala. To bylo takové zajímavé, že já už jsem mezitím tu medicínu z hlavy vytěsnila a ona se takhle objevila, to je asi osud.

B.K.: A ještě se teda vrátím k tomu všemu, co předcházelo, abyste jela na tu expedici.

D.S.: No měla jsem štěstí s tím Haramošem, s tou první československou výpravou do Karákoramu, to vděčím svému muži, jako opravdu. Že ať jsme se hádali, jako byli jsme dost konkurenční manželství, protože jsme byli dost vyhranění oba, jo, to lítaly blesky. Ale nikdy jsme nelikvidovali druhému jeho možnosti, to byl takový zákon číslo jedna, i proto jsme stále spolu, že jsme toho druhého vždy podporovali. A díky jeho podpoře taky vděčím tomu, že jsem mohla někam odjet, nemůžete bojovat s celým světem a ještě doma s manželem, to nejde. On mě teda umožnil, že jsem mohla vidět ty vysoké hory a to už jsem pak neměla v hlavě nic jiného. Mě už pak bylo taky třicet let a říkala jsem si jak sem stará, že už nikam nevylezu, tak jsme vybojovali několik zájezdů na Pamír, tam už se mohlo, s Martou a potom jsme si vymyslely, že pojedeme do toho Afganistánu, protože jsme se kdesi dočetly, že tam dojel nějaký bratr se sestrou, člověk vždycky chtěl mít nějaké příměry, takové vzory, co něco dokázaly. Odjeli tam malinkým autíčkem, ale tehdy byl Afganistán klidná země, tam byl šáha, král, to nebylo jak dnes. A oni dojeli až do Vachánu a vylezli na ten Noshag, tak to byla taková inspirace, že to jde. Tak jsme tu udělaly takový socialistický mobil, vyžebrały jsme nějaké devizové přísliby. Jeden pán přišel na nějakou moji přednášku, pracoval v bance a nějakým způsobem nám to opatřil. Já jsem dokonce vzala funkci v Horolezeckém svazu, to byla nějaké ženská komise a řekla sem si, že dobře, já budu dělat, to oni jako vzali jako jednu ženu a tím pádem to pro ně bylo vyřízené, tak sem si říkala, že tam budu chodit na ty schůze a oni mě nebudou moct úplně přehlédnout, jako blázen jsem několik let jezdila do Prahy na ty schůze a začala jsem tam prosazovat nějakou ženskou expedici, protože v té době zrovna, v 1974 vylezly Japonky na Manaslu, o rok později Polky na Gasherbrum II, načež ve stejném roce vylezly Japonky na Everest a v 1978 vylezly Američanky Annapurnu. No a tohleto jsem samozřejmě věděla a to bylo pro mě něco strašného, že já nemůžu. Tak jsem dělala v těchto omezených možnostech tadytoho šíleného buzeranství a toho reálného socialismu a té nomenklaturní společnosti, a kupodivu fakt když člověk hrozně hrabe a nedá tomu pokoj, tak třeba abych dostala výjezdní doložku, tak mě musela moje sestra, která se mezitím vystěhovala do Itálie a provdala se tam, napsat, že mě zve na výlet já nevím někam, že mi všechno hradí, dokonce i odvoz rakve zpátky, to se tak jako muselo no. Já nevím jakým způsobem, asi i na ty policajty to nějak působilo, já sem neměla protekci, tak mě tu výjezdní doložku třeba do toho Afganistánu, to se strašně divili, jako proč chcete do Afganistánu, vždyť to není žádná zajímavá cizina, oni nechápali, jo a dali nám tu výjezdní doložku s Martou. Ale my sme řekly, že potřebujeme na nějakých šest týdnů nebo kolik...to nejde, tam řvali a běhali po chodbách, ale pak nám to dali, oni se na nás dívali jak na cvoky, tak proto nám to dali, že jsme neškodný.

B.K.: No ale takhle to na mě působí, že jste vlastně mohli jet kamkoli.

D.S.: No mohli, ale my sme chtěly na ten Noshag do toho Afganistánu.

B.K.: Jo, ale v tom smyslu, že by vám to dovolili všechno.

D.S.: No to by nám, za prvý nedovolili všechno...

B.K.: *Nebo takhle, do tý Asie to bylo něco jinýho, než kdyby jste chtěli jet do Alp.*

D.S.: To bylo jiný. To byla kapitalistická cizina a Afganistán byl malý spřátelený stát. Tam měli Rusi velký vliv.

B.K.: *No právě kvůli tomu.*

D.S.: No ale nebyla to žádná oficiální výprava a my jsme tam jely jako normální výletníci, turisti, s tím, že jsme samozřejmě měly veškerý expediční materiál, který je potřeba na sedmitsícovku: jídlo, stany, oblečení, spacáky, všecko. Protože jsme neměly peníze tak jsme jeli tím vlakem přes Sovětský svaz, to stálo pár šupů a celé to bylo nejisté. My jsme měly jenom z druhé ruky informace, že tak jezdí Poláci. Tam byl taková polský koridor, že oni vystoupili před Taškentem, v takový díře asi pět hodin přes Taškentem, to se jmenovalo Fermes, na břehu Onberý, ta tvoří hranici s Uzbekistánem nebo Tádžikistánem, já nevím, co tam na té straně je, a protože tam fungoval malý pohraniční styk, protože ti Uzbeki a Tádžici žili jak v Sovětském svazu tak v Afganistánu, tak tam jezdila asi třikrát týdně taková loď, převoz přes tu Angaru na druhou stranu a my jsme to věděli od těch Poláků. Ti Poláci tam totiž jezdili pašovat, to jsou šílení obchodníci. Oni i v tom komunismu měli mnohem větší svobodu, oni si to uchránili, takže i ti horolezci, já sem to viděli, oni nakoupili v Polsku vodku, salámy nebo co, to vyměnili za ruské foťáky v Rusku, potom ty prodali někde v Afganistánu a v Indii, za to nakoupili hadry nějaké šílené kožíšky a končilo to někde ve Vídni na Mexiko placu, tam to všechno prodali a vydělali prachy. A taky myslím, pašovali drogy, ale to mě nezajímalo. No a chodili tímto způsobem a já už nevím, kdo mě to řekl, a já jsem nevěděla, že je to pravda, prostě jsme to riskly. Jediný, co jsme měly, byl lístek na vlak do Moskvy, a už z té Moskvy do toho Termesu jsme si to musely vybojovat, protože tam se nedal sehnat lístek na vlak, to se muselo čekat týdný. No a teď s těma bágama na Dostojevského nádraží, to je do Evropy, na druhé straně je nějaký kazaňský varzal. My jsme uměly rusky, protože jsme měly dvacet let ruštinu ve škole, takže jsme to musely převést tam, a tam jsme musely vybojovat lístek do toho taškentského rychlíku, což nevím už, jak jsme dokázaly. Tam lidi lezli na ty vagony a oni je tak z toho setřásali, my jsme tam asi někoho podplatily, no to bylo něco šílenýho, ale dostaly jsme se do toho vlaku. Zoufalství je hrozně silná věc. Takže jsme takhle jeli čtyři dny, pak jsme vystoupily, tam vedro v poušti, normálně taková ta sovětská Asie je šílená, samej zloděj a my jsme se zeptaly, kde je přístav. Tak nás tam kdosi odvezl, zrovna jela ta loďka, to byl takovej parníček, a museli dodržovat nějaká lidská práva a v rámci toho to tam jezdilo. A teď se přijelo do Afganistánu jo, to je divoká země a tam nás vyložili a to byl ještě nějaký státní svátek, to bylo na výročí republiky, to tam ještě ten šáh nebyl. No ale my jsme měly štěstí, to tam zrovna přijela polská expedice, včetně Andrzeje Zawady. No a oni byli hrozně kamarádští ti horolezci, na jednu stranu byli hrozní obchodníci, ale když tam viděli takovýhle dvě holky, jak chtějí někam jet, tak oni vůbec nebyli jak ti naši horolezci, oni aji ty svoje ženské podporovali.

B.K.: *Myslíte, že je to tou mentalitou?*

D.S.: Já nevím čím to je, ale je to strašný rozdíl. Tak oni řekl, že jedou rovnou do Vachánu, to byl myslím Januš Maier, a řekl, že nám ty bágly odvezou do Vachánu a my si to máme jet vyřídít do Kábulu.

B.K.: *To povolení na tu horu?*

D.S.: Ano, my jsme taky museli mít povolení. No neměli jsme v ruce nic, já jsem jenom vydindala v Horolezeckém svazu od jednoho z těch funkcionářů takový papír, který s velkým váháním podepsal, a tam bylo, aby Československá ambasáda v Kábulu soudružkám pomohla podle možností dostat se do hor. Takový nemastný, neslaný, neurčitý. Tak to byl jediný papír, co jsme měly a my jsme jely, to tam byly tenkrát ještě krásný cesty, to bylo ještě před tou válkou, tam byla dokonce asfaltka v Kábulu, takže jsme jely autobusem do Kábulu a tam byla zrovna slovenská výprava vedená Krišákem, ti se vrátili od někud z Vachánu a na nás zase se dívali hrozně, jako „co tady děláte, máte být doma“.

B.K.: *To je strašný, když si uvědomíte, že potkáte někoho ze své země, tak čekáte nějakou vstřícnost.*

D.S.: Ne, „jenom bordel všude děláte“ atak no. No a my jsme se chtěly přidat k těm Polákům, oni to tenkrát dělali tak, že si zaplatili jedno povolení, to vyřídili na místě v tom Kábulu, to ještě tenkrát takhle fungovalo. A na to povolení připsali třeba sedm expedic, oni byli šílení, oni si to vymakali. Takže oni to napsali dohromady, jeden vedoucí a to se pak rozptýlilo do sedmi údolí. A vedoucí toho byl Zawada, a my jsme věděly, že je to Zawada, tak jsme tomu našemu...velvyslanec byl na dovolené, tak tam byl takový hrozný kolaborant, co studoval v Moskvě a ten byl odpornej, to si pamatuju. A ten „co soudružky, co tady chcete“. No my jsme říkaly, že se tady přidáme k polské výpravě, my jsme musely kamuflovat, my jsme toho Zawadu nikdy neviděly. A došlo tam k scéně, „tak tam zavoláme do té kanceláře kvůli tomu povolení“, a co čert nechtěl, zrovna v té kanceláři byl ten Zawada. „No tak tady jsou dvě soudružky, které tvrdí, že jsou ve vaší expedici a jedou s váma do Vachánu“, a Zawada byl úplně zaskočenej a z druhé strany se nic neozývalo, „tak tady máte soudružku Štěrbovou“, já jsem musela zachovat dekorum. Uplně zkoprněle jsem se opakovala „No dobrý den pane Zawada, my jsme ty dvě, co se k vám přidáme...“ „co, kdo?“ „Já vám strašně děkuju za vaši vstřícnost“.

B.K.: *Takže vy jste to takhle ukončila?*

D.S.: No jenom jsem takhle dělala, aby šel zvuk a on nic nepoznal. A on pak řekl, že nerozumí ničemu, ale „přijďte za mnou“, jakýsi hotel tam řekl. A já jsem mu stále děkovala, ale byla jsem úplně na mrtvici samozřejmě, takové divadlo. No a tak jsme za nim jako šly a teď jsme si představovaly, že to bude jako setkání s Gálfym, ten mezitím prohlásil, že už nevezme nikdy žádnou ženskou do expedice atd, a toto byl velmi milý člověk a hned pochopil a to jsme mu to vysvětlily ve dvou větách, vůbec si nezjišťoval, jestli lezeme nebo ne. Normálně nás připsal na ten polský seznam a my jsme nemusely ani nic platit, ale to tenkrát bylo levný, to nebyla otázka peněz. No a už jsme měli jakýsi status, tak už ten Doležal nemohl tolik vyskakovat, ale on byl strašný alibista a ještě řekl, že neví, jestli jsme nějaká expedice, tak chtěl, aby Horolezecký svaz napsal nějakým dopisem, že schvaluje, abyste se připojili k expedici k Polákům. My jsme sesmolily telegram, protože jsme neměly prachy, tak aby to bylo co nejlevnější, někde mám ten telegram stále napsaný a to sem poslala svému muži, že potřebujeme povolení Horolezeckého svazu, že můžeme do expedice s Polákama.

B.K.: Jo, já myslím, že jsem tohle četla v té vaší knížce, to bylo strašně legrační.

D.S.: No legrační to moc nebylo.

B.K.: Teda takhle s odstupem času.

D.S.: No ale nejlegračnější na tom bylo, že tehdy můj manžel byl nejlepší kamarád se Štětinou, dnešním senátorem, to byl taky hrozný dobrodruh, ale pak jak se dal na politiku, tak zblbnul. Ale tenkrát oni vlastně dělali tu Matyldu a zorganizovali první výpravu na vodu, jsou první rafteři, oni byli průkopníci. A oni zrovna odjížděli tenkrát na Gangu, jak se tam utopili ti dva a měli těsně před odjezdem, tak dostali ten telegram a oni ničemu nerozuměli, jak tam bylo málo slov, ale oni z toho měli úžasnou recesi, jak naštveme ty komunisty a tak. A místo na Horolezecký svaz napsali „ano, expedice se schvaluje“ a podepsán předseda Horolezeckého svazu a ten telegram poslali, takže Doležal byl spokojenej, ale co čert nechtěl, tak potom tam Martu postřelili a to už jako nechtěl slyšet o ničem.

B.K.: On se to dozvěděl?

D.S.: No samo, on ještě nadával těm Slovákům, že to zavinili, že ani pojistku nedostanou, že tam neměli co jezdit. Ambasády nebyly od toho, aby pomáhali lidem.

B.K.: Spiš aby jim znepríjemňovali život.

D.S.: Jenom znepríjemňovat život, že se porušily pravidla. Vždycky se porušily nějaká pravidla. Je přepadli banditi a oni za to nemohli, to ani nebyli političtí banditi, to byli normální banditi...

B.K.: A vy jste jela...

D.S.: Já jsem tam nejela, já jsem musela něco vyřizovat a Marta se svezla s těma Slovákama, no a tak přišla k tomu průstřelu té nohy a ti Slováci se z toho nijak vybabrali, protože oni byli státní expedice a nám řekl, že toto všechno tím pádem neplatí, protože ona musela do nemocnice, že. Ale já sem říkala, že chci jet, že když už sem tady. My jsme to s Martou v té nemocnici probraly a ona chtěla, abych tam jela, jako zachránit čest, když už jsme to vlastně všechno takhle vybojovaly přes tolik překážek. No tak on, že chce nové potvrzení, že tam smím jet sama. No tak cosi jsem napsala, ale tomu už můj muž vůbec nerozuměl a už odjeli, takže já sem to uhrála tak, ale to byl jako fakt hrozný průšvih, řekla jsem, že já už musím odjet, že mám lístek na autobus do Kundůzu, to je tam ve Badachšánu, ale že mezitím to určitě přijde. A on že tady podepíšu revers, že jedete na vlastní odpovědnost a že jestli to potvrzení nepříde, tak se vrátíte. Já jsem to podepsala, co sem jako měla dělat a ještě dodal, že když to nedodržím, tak mě nechá hledat policií a zatknout, prostě aby si chránil svoji kůži, tak udělal všechna opatření. No a já jsem odjela, mě tam teda podporovali takový Čechoslováci, co tam žili, protože tam pracovalo spousta Čechů, v cementárně a já nevím kde všude a ti jako nenáviděli ty ambasádníky, to ani nebyli komunisti a ti byli přátelští, ti mě sehnali lístek na autobus, nějakou rodinu v Kundůzu, kde jsem mohla přespát, nějakou českou. To tam někdo zakládal nějakou fabriku, my jsme tenkrát měli velkou spolupráci s Afganistánem, ten se skoro počítal do sovětského tábora, o to válčili Američané s Rusama.

B.K.: No mě trochu překvapuje, že jste tam potkala Čechy.

D.S.: Ale hodně a ti mě aji s tou Martou drželi nad vodou. Představte se, že už se tam konečně dostanete a oni vám tu kámošku postřelí, to je jako hrozný. No a suma sumárum, já sem to ani teďka nemohla napsat, já to až teďka v memoárech napíšu.

B.K.: To je dobře.

D.S.: No ale mám perfektní deník, to je jediný deník, který mám po dnech. Já jsem teda odjela a měla jsem strašný strach, došly mě všechny ty...postřelení, že to není žádná legrační země a mě to naráz došlo. Ale já sem tam musela jet, měly jsme tam věci, tak jsem odjela do toho Kundůzu, a druhý den, oni mě sehnali letenku, tam lítalo takový letadýlko do toho Badachšánu do Fajzabádu, to potom bylo slavné v těch bojích, tam vyvraždili všechny, to je vlastně na půl cesty mezi Vachánem a severním Afganistánem, to je vlastně vstup do Vachánu, do toho údolí. No a tam jsem doletěla a tam byl takový šílený

hašišácký hotel, protože ti co tam jezdili, ti Američani atak, tak ti tam všichni fetovali, protože to je sladká země heroinu, Afganistán. A teď tam měli dyzentérie a teď tam já sama. Hned se tam na mě vrhl nějaký muslim, co tam jako dělám, tak já jsem mu to vysvětlila, že potřebuju odjet do toho samotného Vachánu, to byl celý den jízdy takovými...oni tam tenkrát neměli džípy, to byly takové kraksny. No řekl, že musím počkat ještě na někoho, že sama nemůžu jet, tak tam ještě přišli další Poláci, kteří doháněli tu expedici, tak s něma dohromady jsme asi tři dny sháněli nějaké auto. No a mezitím já jsem vlastně stále čekala, on mě totiž řekl ten Doležal, že musím zatelefonovat, abych se dozvěděla, jestli to povolení z té Prahy přišlo. Tak sem si říkala, ty mě už neuslyšíš nikdy v žádném telefonu, ale jak jsem tam tak čekala, tak mě chodili kontrolovat každý den místní policajti, oni nemůžou mluvit s holkama a to byl ten důvod, oni maj všechny zahalený, tam je šíleně striktní ten islám. Takže oni za mnou chodili a já jsem nikdy nevěděla, jestli mě jdou zatknout, nebo jenom znovu kontrolovat pas, jako to byla záminka. A vždycky jsem se bála, že už jsou, že to mají od toho Doležala, že tam nepřišel ten...ono to teda nikdy nepřišlo, to ani nemělo nárok přijít, můj manžel už byl na cestě na Gangu. Takže s těma Polákama jsme si tam zaplatili takovou hroznou kraksnu, jakéhosi váza ruského a teď vím, jak my jsme to zaplatili, tak na tu korbu naskákalo asi patnáct Afgánců s námi a nějak jsme tam za den dojeli do toho Izkášimu a potom do Kázidech, jako na ten Nohaq a tam byli v jedné hospodě ty moje tři bágle jako skutečně to tam ti Poláci dovezli, oni měli nějaký nákladák svůj a já sem si to tam vyzvedla, mezitím tam v tom shnily sýry, my jsme například měli bochník Eidamu, ten byl takový čtyřnásobný, ten sem musela vyhodit. Pak jsem tam, já nevím, jak sem to mohla udělat, to bych dneska měla hrozný strach, no našla jsem si tři nosiče, to tam přiběhli takový tři kluci, že mě to jako ponosou a za tři dny jsme došli do basecampu.

B.K.: Pak jste sama pokračovala?

D.S.: Jo, tam už bylo plno expedic, zase tam byli Poláci, ti byli zase velmi kamarádští, tak jsem si vedle nich postavila stan, já sem působil velmi exoticky, takže jsem tam budila jakési sympatie, že takovýhle blázen přišel a oni strašně prožívali, jestli tam vylezu nebo ne a já sem tam fakt za těch jedenáct dní vylezla. Sice jsem neměla žádný velký zkušenosti, a jelikož jsem strašně spěchala, tak sem už nějaký šestý, sedmý den lezla do nějakých šesti sedmi tisíc, tak mě to hrozně sklátilo, ale pak jsem se z toho vyhrabala, to sem si slezla, dala se do hromady a potom jsem pokračovala a pak jsem to za těch dní vylezla. Všichni mi tam strašně drželi palce, Jugoslávci křičeli „Dina very good“ a „Stalin very bad“. Tak akorát bylo blbý, že ta Marta byla v tom špitále.

B.K.: A pak jste se spolu vrátily?

D.S.: Jo, Jugoslávci mě vzali, oni měli takový svoje expediční autíčka. A tam sem samozřejmě strašně dostala, hrozně mi vynadali, ten Doležal. A říkal, že jestli někde cekneme nebo něco napíšeme, tak že nám nechá sebrat pasy a vyhodit z práce.

B.K.: Takže vy jste to ani nemohli nikde prezentovat?

D.S.: Ne, fakt sme o tom vůbec nikde nic nenapsaly, protože jsme fakt měly strach. A on ještě, že musí napsat nótu a já že proboha hlavně to nedělejte, však to dobře dopadlo. On byl ještě tak falešný, že mi blahopřál, já sem tím pádem měla i výškový rekord, ale na druhou stranu říkal, že takhle se to nedělá a já musím napsat tu nótu, to se nedá nic dělat. A to mělo strašnou dohru, nenechal si to vymluvit tu nótu na ministerstvo zahraničí, to byl strašnej hajzl. Takže tu nótu napsal a druhý den Himl, to byl předseda ÚV ČSTV, běhal po chodbě a křičel „nějaká Štěrbová, no kdo to je!“, takže mě taky málem vyhodili z toho celého horolezeckého svazu.

B.K.: A jaký jste tam pak měla postavení v tom svazu?

D.S.: O nás se tam bavili jako o trhlých babách, že jsme utekly z blázince atak, a ještě to postřelení. No byly jsme velmi populární mezi horolezci, oni z toho měli hroznou srandu a já si myslím, že kde kdo byl rád, že jsme přelstily komunisty. Tak to bylo přelstění komunistů.

B.K.: Na mě ten svaz působí, že to bylo plné takových funkcionářů, takže...

D.S.: No a hnusní funkcionáři, kteří sami ani nelezli nebo někdy dávno kdysi trochu lezli a potřebovali se zviditelňovat a o někom rozhodovat. To byli takové byrokratické špičky, většinou na tom kádrově dobře a oni z toho měli ty výhody, že se dostali na ty zájezdy, kterých bylo minimálně.

B.K.: A oni tam teda taky chtěli jezdit na ty zájezdy? To nebyli jako staří...

D.S.: To byli takový různí, nebyli už mladí, ale byli to typičtí kariéristi, nebyli všichni stejní, taky jeden takový předseda, on byl teda estébák a fízl, ale měl slabost, že přeče jenom těm ženskejmu trochu nadřoval, takže nedělal to teda tak, aby se poškodil. To oni nikdo se za nikoho veřejně nepostavil. No ale fakt je, že jsem si tím nějaký respekt vydobyla, na tu dobu to byla velká věc. Tak navíc příští rok jsme spadla klec, nemohlo se jezdit, začala potom ta invaze, Rusi to obsadili a dodnes se tam nejezdí. To skončilo, to byla přítom velká oblast, nebylo to drahý, tam jsou takové krátké pochody, to byl takový velký Kavkaz.

B.K.: A ještě k tomu ČSTV...

D.S.: Já jsem je strašně nenáviděla.

B.K.: To chápu z vašeho vyprávění. A to byli ti, co organizovali ty federální výpravy?

D.S.: Ono to bylo tak, že horolezectví byl takový vedlejší sport, to nebyl fotbal ani hokej, ale přece jenom nemohli říct, že horolezci u nás nemůžou existovat, takže se vytvořil takový kompromis, a ještě bylo rozdělování peněz, to byly státní peníze, z nichž většina šla na ty populární a masové sporty no a na takové ty vedlejší sporty šlo jenom něco a to se rozdělovalo. Já nevím jak, nemontovala jsem se do toho, ale bylo to tak, že jednou za čtyři roky byla tzv. jedna federální výprava. Monopol na ty výpravy měl Gálfy, to byl komunista, navíc agresivní Slovák.

B.K.: Ten působil v Bratislavě?

D.S.: No on byl předseda expediční komise jakési a on nebyl jen v Bratislavě, bydlel v Tatrách. A on vlastně několik let rozhodoval o všech těch federálních výpravách, takž tam nebyla šance pro nějakou ženskou. To bylo jednou za čtyři roky a ty výpravy byly celkem úspěšný, protože ti naši kluci byli výborní a rozhodně jich bylo víc, než kolik je jich mohlo dostat na ty expedice, takže taková expedice vždycky vypadala tak, že první byli na Nanga Parbat, jedna neúspěšná, potom ta úspěšná, a potom to pokračovalo, myslim Makalu dvakrát, potom ten Lhoce šar. Dhaulághiri už nebyla Gálfyho výprava, to už právě byli ti Severočeši, uranové doly a ty jejich peníze, to už bylo jinak.

B.K.: Aha, to jsem nevěděla, já myslela, že je to vše pořád v rámci ČSTV.

D.S.: No bylo to, oni to samozřejmě vždycky museli schválit, takzvaný technický souhlas, ale potom už se to trochu rozvolnilo.

B.K.: Myslíte v těch osmdesátých letech.

D.S.: Ano. Vedle těch federálních výprav mohly existovat už takzvané oddílové. A to byl ten případ, že někdo byl šikovný a sehnal si peníze třeba od takového ředitele uranových dolů.

B.K.: Takže zásadní roli v tom asi hráli peníze.

D.S.: Peníze i vliv. Takový menší města jako Liberec bojovali, tam byli taky komunisti, kteří se v tom angažovali, aby odjeli. Tam byli více méně lidi z toho kraje.

B.K.: Jo, na mě to tak působí, že ty lidi například z Liberecka, ze Slovenska, že to bylo takhle hodně po těch krajích.

D.S.: Všude to tak bylo. Protože v těch osmdesátých letech si vemte, že ten komunismus, už tomu ty lidi tolik nevěřili, ta ideologie už nebyla, to byla jenom konjunktura, opravdický komunisti už byli prospěcháři, jenom opravdový blbci tomu věřili a ti ostatní tam byli, protože z toho měli výhody, to nikdo nelezl do strany z nějakého idealismu. Takže se to takhle zvnitřku celé rozkládalo, sice si to hrálo na ten socialismus, ale lidi hledali různé cestičky a způsoby, jak to obejít až se to rozpadlo v tom osmdesátém devátém úplně, to fakt takhle bylo. Takže oni v těch osmdesátých letech byli nuceni to rozvolnit a vedle těch federálních výprav povolili sem tam nějakou tzv. oddílovou výpravu. A toto vy chcete vědět? Protože když já to někde vykládám, tak každé vyvrací oči.

B.K.: No ano, protože ono se o tom nikde nepíše.

D.S.: No nepíše, oni teďka dělaj hrozný kamarády, jak drželi spolu.

B.K.: Většinou je jen taková deníková tvorba, ve které se toto nepíše a mě to zajímá.

D.S.: No bylo to docela hrozný, protože v těch federálních výpravách, ve kterých vedoucí byl výlučně až do roku 1984 jenom Gálfy. Potom ho vystrnadil ještě silnější komunista Kele, odporný kolaborant. Navíc proti Gálfymu – ten byl aspoň horolezec, v Tatrách významný – a ten Kele byl nula. Ten se teďka zabil v Tatrách, to víte. To byla jedna z nejodpornějších ropuch, kterou člověk může spatřit. A oni i mezi sebou bojovali. Je těžký se v tom orientovat, ale podstatný je, abyste si v tom udělala jasno, že ten Gálfy uchvátil po té ruské invazi v tom horolezeckém svaze moc, protože on byl podporovanej Slovenskem a těma nejvyššíma komunistama – Colotkou, Jindra, Lenárt. Tyto tři postavy to byli Slováci, vysoko postavený komunisti v Československu. A ti jezdili do Tater, kde oni jim dělali různé chlastačky, jako horská služba organizovala a platil to Gálfy a tam oni ti to ukecali u nich. Sám Gálfy byl taky velký komunista, on sice dělal, že není, ale byl to normální kolaborant odpornej. A on to dovedl domluvit s těmato, a z toho vyplynulo jednak, že stát na to uvolnil ty prachy, to šlo všechno těmato kanálama a například stát dal příkaz, že je tam letadlo zadarmo odvezlo...to všechno šlo s tímhle. Teďka různé fabriky daly všechno zadarmo, nebo oni tenkrát nelítali, ale jezdili těma liazkama, tak jim nějaká jiná fabrika dala liazku, takže takhle to ten Gálfy organizoval a ještě na to dostával jednou za 4 roky peníze od ČSTV, takže oni to měli dobře podporovaný, jenomže to byla ta jediná výprava, která to tak měla, všichni ostatní jednak vůbec neexistovali a když existovali, tak si museli ty peníze sehnat od těch uranových dolů.

B.K.: Takže to byly ty federální.

D.S.: Jo, to byla Nanga Parbat, Makalu 1 a Makalu 2m Lhoce šar v 1984 a potom toho Gálfyho už vystrnadili a ten Kele byl potom na podzim vedoucí té everestské expedice, kterou vlastně jakoby ukradl tomu Gálfymu. A ještě mezitím byla jedna na Everest neúspěšný, to už nevím, v jakém roce. Takže skutečně každé ty 4 roky tam měl ten Gálfy tu svoji výpravu.

B.K.: A o čem teda rozhodovalo to, kdo tam bude?

D.S.: No on rozhodoval. On si tam vždycky vzal nějaké zasloužilé kamarády nebo nějaké soudruhy, to se tam sešli fotografové, co se šli zadarmo podívat do Nepálu někam. A vzal si tam samozřejmě ve vlastním zájmu, nebyl na hlavu, taky výborné kluky a ti mu to tam vylezli. Ale teď tam panoval jednak strašný antagonismus mezi Čechy a Slováky, za druhé tam byla absolutní poslušnost, to bylo jak v padesátých letech v té původní expedici, to nebyla žádná svoboda. A když byl třeba nějaký neúspěch, třeba to Makalu, kdy se tam pokaždé zabil nějaký člověk, tak tam byly stranické schůze. Dokonce Šmídák, to byl takový recesista, to jste asi slyšela, ten zakladatel toho festivalu v Adršpachu.

B.K.: Já, to on to založil?

D.S.: No ano, Míra Šmíd. A ten to dokonce natočil na nějaký magneták a potom to různě pouštěl...tam se vedly takové řeči, jako že strana a vláda to zaplatila a vy budete poslouchat atak no.

B.K.: To je teda tak strašně daleko od toho horolezectví.

D.S.: Je to šíleně daleko. A potom samozřejmě v těch knížkách se to kamuflovalo a oni lhali, jak když tiskne. A to nikdo neřekne. Jako já jsem absolutně jejich protiklad a já sem byla vlastně skoro exkomunikovaná, dalo by se říct. Takový rebel, po všech stránkách jiným způsobem jsem si to vydobyla, takže oni mě pak jakoby brali s takovou...“no ta bláznivá Štěrbová“, jo, asi tímhle stylem. Jinak oni všichni měli máslo na hlavě, protože oni jeden druhému na ruku a potom nikdy tady nebyla žádná sebereflexe o tom, jak byly ty expedice organizované. Že to vlastně bylo jenom to totalistické svinstvo, že někomu to umožnilo a druhý vůbec se tam nedostal. Nebo se tam děly takové věci, že někoho očernili, že udělal to a to a oni ho vyhodili z té expedice a daly tam někoho mnohem horšího, tohleto se tam samozřejmě všechno dělo.

B.K.: Potom v těch oddílových expedicích, jak už byly od osmdesátých let, tak tam to nebylo takhle přísný ne?

D.S.: To nebylo, my jsme vlastně taky udělali v tom osmdesátém roce oddílovou, ten rank té oddílové expedice na Manaslu. To bylo nepodporované, to bylo akorát trpěné a člověk si musel vybojovat ten technický souhlas a to byl jakýsi plán, kolik jich smí za rok nebo za dva odjet a my jsme se tam taky málem nedostali, protože nás spojily s další výpravou, která měla úplně jiný cíl a to samozřejmě nešlo sladit. Jinak to bylo úplně fuk.

B.K.: Takže jak to bylo takhle oficiální, tak do toho mohli zasahovat.

D.S.: No oni to buď povolili, nebo ne a taky na to uvolnili přes cestovní kancelář Sport tourist, to podléhalo ČSTV, a ti na to dostali nějakou kvótu, kterou si ti účastníci, kteří tam byli nominovaní mohli koupit, ale to byly mnohem menší částky, než měly ty federální výpravy samozřejmě.

B.K.: Takže jste na to dostali nějakou částku?

D.S.: Asi deset tisíc dolarů.

B.K.: Jako dohromady a to jste teda použili na tu cestu?

D.S.: No na tu cestu a museli sme k tomu, na tu Manaslu, tak to vám nestačilo samozřejmě, protože my jsme se ještě museli podělit, to byla tehdy hradecká výprava. Jo tam se chtělo dostat co nejvíc lidí, tak oni klidně spojili dvě výpravy, které neměly nic společného, jako tu ženskou...

B.K.: Ale idea to byla vaše ne?

D.S.: No ano, já sem za to strašně bojovala a oni řekli, že to se stejně neuskuteční, s tím vždycky kalkulovali a potom řekli, no tak dobře, my vám dáme ten souhlas společně s hradeckou výpravou a ti nás nechtěli, my jsme je nechtěli, samozřejmě oni s ženskou nechtěli vůbec. Takže oni potom strašně špatně dopadli, protože si změnili Manaslu na jinou horu v Nepálu, ale Nepál tenkrát, to nebylo jak dnes, že by se to prostě přepsalo, ale oni chtěli souhlas toho Národního svazu a oni už pochodovali k nějakému Himalčuli, to je vedle Manaslu, chtěli hlavně jinou horu, a když je zastavili místní policajti a řekli, že to Praha zatrhla. Takže toto jim udělali.

B.K.: To je neuvěřitelný.

D.S.: Tam se celý Nepál smál, museli se vrátit a udělali největší výprodej, oni tam měli Liazku, ne jako my, my jsme tam jeli šíleným způsobem, to bylo další šílený dobrodružství. To je tam trošku v té knížce popsáný, minimálně...a oni udělali výprodej v Pokaře na břehu toho jezera. Tam všichni kupovali české jídlo, protože oni to vlastně rozprodali všechno, aji výstroj. Protože

jim už to nebylo k ničemu a na nás strašně nadávali, že my jsme to zavinili, ale přitom my jsme to vůbec nezavinili. Prostě nechtěli s náma mít nic společného, tak si tam zažádali o jiný kopec no...ale to neměli dělat, to bylo jasné, že jim to ten Gálfy nepodepíše..to jim ten Gálfy zatrh. No a nám se to skoro podařilo vylézt, to se tam ukázalo, že nakonec nejsme tak špatný a i sme si to sami zorganizovali, všechno. To bylo perfektní.

B.K.: Mě ještě zajímá, jak jste brali finance.

D.S.: No finance jsme brali tak, že tehdy byla povolená v rámci oddílu taková vedlejší hospodářská činnost – výškové práce a my jsme měli teda čtyři komíny, které se jmenovali Manaslu 1, Manaslu 2, Manaslu 3 a Manaslu 4. Zbourali nám to teda čtyři kluci, jeden z nich byl můj muž a ještě tři další a my jsme teda napodobily ten polský model, že vezmeme pár chlapů s sebou a ti nám budou jakoby dělat šerpy, že nebudeme muset platit šerpy. Jenomže to potom nefungovalo...to na místě samém, ten element mužský, to nefunguje. Oni pak neposlouchali, protože proč by měli nějakou ženskou poslouchat. No ale dostali jsme se tam a ty peníze jsme taky vydělali s těma komínama a pak jsme ty valuty, to bylo jenom 6000, co jsme dostali, druhých 6000 dostali ti Hradečáci, no což bylo málo, tak jsme každý, kdo tam chtěl jet, udělaly takový výběr a ty ženské museli složit prachy, já nevím, asi dvacet tisíc, to byly strašný prachy na tu dobu. A neměly jsme prachy, jako měli jsme něco z těch komínů, ale tenkrát se nedaly žádné reklamy, bylo strašně málo těch možností, takže každý musel složit ty peníze a za ty peníze se od veksláků nakoupily dolary a ty se rozložily po lidech, protože to bylo trestný je mít doma. Tím se porušoval jakýsi zákon o devizách. No a takhle jsme sehnaly nějakých těch dalších 5000 dolarů, my jsme měli informace od kámošky Zdeňky Karkiové, to je Češka žijící v Nepálu. S tou jsem navázala kontakt a ta mi hodně věcí poradila, takže věděla, co bude kolik stát, kolik stojí nosič, protože my jsme neměly tušení. Takže takhle jsme tenkrát posháněly ty informace a peníze a rozdělily sme si úkoly. To byla expedice, která furt šila...my jsme ušily všechny péřovky, všechny spacáky, ale nejenom pro sebe, to sme věděli, že budeme najímat nějaké šerpy, dokonce nějaké stany sme šily. To jídlo vím, že nám i daly nějaké fabriky, že sme chodily a žebrały. My jsme taky samozřejmě budiły nějaké sympatie...já už nevím, to bych musela moc vzpomínat, ale třeba salámy nám kdosi dal sto kilo, potom jsme udělaly zabijačku tady v nějakém JZD, nám dali dvě prasata a to maso se naložilo do konzerv, tak to byl takový druhý zdroj. Pak jsme věděly, co se dá koupit v Nepálu, to od té Zdeny a my jsme už do toho Nepálu nejeli autem, ale letěli jsme Bombaje, tam se dalo letět s českýma aerolinkama, já jsem zblbla takové pána v těch aerolinkách, který nám dal slevu, ten se úplně nadchl. To vždycky hrozně záleželo na lidech, když jste našla nějakého hodného člověka, který vám chtěl pomoci, tak našel nějakou cestu, jak vám pomoci a takhle sme si řadu věcí jako sehnali a pak sme letěli do té Bombeje a pak byl plán jet přes Indii vlakem, což v té době bylo tou nejhorší třídou se všema těma opicema a těma svatejma mužama, to byla ohromná sranda.

B.K.: Já myslím, že i teďka je to v těch indických vlacích dost podobný.

D.S.: No, je to stejný, já sem tam i cestovala sama a ještě sem ani po převratu neměla peníze na nějakou ten klimatizovanou vagón. Takže takhle jsme vlakem přešli Indii do Menáresu a z Menáresu jsme zase letěli už jen takový krátký let do Káthmándú. Co nejlevněji, to bylo všechno vymyšlený, abychom se vešli do těch mizerných pár dolarů.

B.K.: Ale byla možnost si ty peníze nějak usylit v Československu?

D.S.: No na černém trhu.

B.K.: A nějak si to vydělat?

D.S.: Všelijak no...

B.K.: Museli jste asi tomu uzpůsobit domácnost.

D.S.: Celou, já sem šila spacáky, to sem si vydělávala spacákama, asi 300 sem jich ušila. Dělal se výškové práce, to se smělo. Kdo uměl něco vyrábět, nějaké skoby nebo materiál, tak to prodával dalším a pak ty spacáky. To bylo dobrý, protože jeden spacák stál tolik, co byl můj plat na fakultě. Ale musela sem si umět sehnat dobré peří – nějaké známé a běhat a strašně úsilí musel jako člověk vynakládat.

B.K.: A myslíte si, že dneska je ta cena adekvátní? Asi je mnohonásobně vyšší.

D.S.: No ale lidi víc vydělávají, je to adekvátní. Dnes je to určitě přístupnější. A navíc dnes si objednáte letenku a zítra letíte do Káthmándú a tam si seženete povolení a my jsme museli na Čo Oju skoro dva roky čekat jestli vám to udělí. Já sem chtěla i v té knížce ukázat, jak se to rozvolňovalo díky té nastupující komerci, která je kladná i záporná, protože na jednu stranu umožní se tam mnohem většímu počtu lidí dostat a že je to jenom otázka peněz, na druhou stranu se tam umožní ty příšerné komerční výpravy, které furt opakují ty stejné výstupy a ty lidi tam vystrkají a natáhnou od spodu až nahoru ty fixy, což je konec horolezečství, kdyby to takhle mělo pokračovat. To je taková degradace a ten si každý hraje „vylezl jsem K2“, ale jak...teď ještě tam málem dochází k vraždění a ke střetu těch zájmů, kvůli penězům, protože z toho se stal jeden hnusný byznys. Což doufám, že si ty lidi uvědomí, ale nevím, jestli si to uvědomí. Takový Mára Holeček si to uvědomuje a taky na to kašle, ten poleze svoje

cesty někde na Dhaulághiri. Annapúrnu a nikdy nebude chtít čtrnáct osmitisícovek. To je dneska v zásadě cíl, který už se mění s dobou. To mělo smysl ze začátku...

B.K.: Když to bylo průkopnické no.

D.S.: Ano, když to bylo průkopnický, ale teď už to každý opakuje. Vidím, že tomu dobře rozumíte.

B.K.: Jo, tak to je úplně logický. No já osobně nemám ráda místa, kde je moc lidí a obecně komerci.

D.S.: No přesně, já taky, to jsme úplně na stejné vlně. To horolezectví dává člověku něco, pouze když tomu může dát ty vnitřní hodnoty a ještě když je to všechno za peníze a nesrovnatelné věci se porovnávají a z toho pramení ta agrese.

B.K.: Teď se teda úplně přesunu, k vaší rodině. Zajímá mě vaše každodennost...vy jste měla syna, tak jak to probíhalo u vás doma?

D.S.: No velmi klasické manželství. U nás se vařilo, nakupovalo, chodili sme s klukem na skály a věnovali se mu.

B.K.: Takže odmalička jste ho brali s sebou o víkendech?

D.S.: Ano, o víkendech.

B.K.: A kam jste jezdili nejvíc?

D.S.: Do Krasu, na Rabštejn, malý, velký...ten Kras to bylo tehdy obrovská oblast, dnes je to všechno zavřený. Macocha se nesmí lézt, Rorejsi se nesmí lézt, Majdalena se nesmí lézt, Sloup je celý bílý od těch idiotských magnéziových těch...to už je tělocvična, to už není...to už nemá to kouzlo. Já už sem v podstatě ráda, že je tohle všechno za mnou, protože mě se toto protiví.

B.K.: A jak se vás syn díval na to, že lezete?

D.S.: No to je těžká otázka, protože on jako děcko samozřejmě chtěl, že taky poleze atak, ale my jsme ho vyloženě netahali po skalách, jenom za odměnu a on si tam hrál s jinejma děckama a potom si třeba vylezl jednu lehkou cestu s náma, a když to začalo být zajímavé, že bychom ho třeba začali brát do Tater s náma, tak on už o to neměl zájem. On nechtěl dělat to, co dělají rodiče. Potom ještě na vysoké měl kámoša dobrého horolezce, ten ho někde tahal a lidi se ho ptali a co ty lezeš taky? Tak chtěl asi ukázat, že jo, ale to bylo opravdu jen takové období.

B.K.: Takže k tomu nepřilnul?

D.S.: Nepřilnul. Naopak, pak v pubertě ještě s náma bojoval, jak děcka blbě mluví...jste blbý a horolezectví je největší blbost a vodáctví je největší blbost.

B.K.: Tak oni se ty děti musí vždycky nějak vymezovat. A třeba to tak bývá, že rodiče co lezou, tak jejich děti k tomu mají odpor a třeba se pak k tomu vrátí.

D.S.: No tak třeba Mára Holeček je z horolezecké rodiny. Oni asi nebyli tak extrémní, tak tam to jablko není daleko od stromu, ale myslím si, že v mnoho jiných rodinách ne. Nevím, toto mě nikdy moc nezajímalo.

B.K.: A jak to probíhalo, když jste byla pryč?

D.S.: Jo, to bylo zajímavý. To bylo vlastně to, co ten muž pro mě udělal. Že mě nepropouštěl s nějakým proklínáním...nevracej se a podobně, takže se třeba ty dva měsíce o toho kluka staral, sice svým způsobem, protože on je děsně tvrdohlavý a nikdy neuznal, že ty věci v té domácnost mají být nějak, takže když já sem se vrátila, tak sem týden uklízela. Všechny kytky byly totálně nezalité a poslední den přelité a všude byla voda. A co jedli...no vim, že jednou celou tu dobu jedli nějaký řízky bez přílohy, no dělal to tím svým způsobem, ale kluk to přežil.

B.K.: A jaký to bylo pro vás odjet takhle na delší dobu?

D.S.: No tak já jsem o tom radši moc nepřemýšlela. Já jsem jako první svoji povinnost brala svoji rodinu, to asi zní divně, ale měla jsem to tak nastavený – povolání a rodinu, nebo teda rodinu a povolání. No vůbec sem nebyla ten typ, že bych na to kašlala. To třeba spíš ty Polky, ty se schválně nevdávaly, třeba ta Vanda, ta se rozvedla, vždycky všechno ukončila, i podruhé se rozvedla, protože jakmile ji chtěl někdo zotročit takzvaně, tak z toho vycouvala.

B.K.: To bylo asi hodně takových případů.

D.S.: Dost, já si myslím, že to těm ženským zničilo ten rodinný život, nebo si ho vůbec neudělaly jako apriori. A taky nechtěly, aby byly sirotci. Jako v té knížce je to vidět, tam jsou případy, ne teda veselé...jako ty ženské musely mnohem víc obětovat pro ty vysoké hory než ty chlapy.

B.K.: Jo, to jste tam psala, že svět se na to dívá jinak, když odjede žena do hor, než když jede muž.

D.S.: No to je úplně něco jiného. Dnes už to třeba není až tak. Třeba ty holky co vylezly těch všech čtrnáct, tak všechny mají stejný život. Do čtyřiceti žádný závazek, dítě, žádná. Prostě až to udělaly, já teda nevím, co v těch čtyřiceti mohly dělat, ale tak to mají nastavený takhle. Taková nejnórmálnější je tam ta Gerlinde. Ta Pasaban, nevím, ta je podle mě taková strojená. Martin Krejza, kámoš, s ní dělal rozhovor a taky s ní neměl úplně nejlepší pocit. A ta Och Eun Zu, to je zvláštní kapitola, tu podporoval stát, aby byla první, tak jako Japonci jsou tomu podobní a oni do toho vstoupili pozdě a ona dokonce nějak švindlovala a nechala se tahat a hlavně ona neměla žádnou expedici, ona měla dvacet nejlepších šerpů, kteří tam byli, a na to se už nikdo neptal. Dokonce mě tvrdil ten Junbulski, co dělá tu statistiku, že ji na Gasherbrum nějak doslova donesli. Ta Kanchinchen evidentně švindlovala, to potom na sebe prozradila...to jsou takový nechutnosti.

B.K.: Takový drbiky.

D.S.: Ani ne drbiky, když ta Pasaban si to rok nechala pro sebe a když bylo ohroženo její prvenství, tak pak s tím vyrukovala, tak co to je. To je všechno takový průvodní jevy toho komerčního horolezectví.

B.K.: Pro vás, role matky a horolezkyně, dá se to skloubit?

D.S.: No dá se to skloubit myslím hrozně těžce, já nevím, co si o tom myslel můj syn, dodnes to nevím, asi to pro něj taky nebylo lehký.

B.K.: A kolik mu bylo poprvé, když jste odjela? Tři roky?

D.S.: Ano, tři roky, ale to byl u babičky, to ještě bylo takové nejméně drastické. Nejhorší to bylo na Manaslu, to mu bylo třináct let a byl v pubertě a hlídala ho jedna moje studentka, která u nás mezitím bydlela...

B.K.: To tam bydlela ještě s vaším mužem?

D.S.: Ne, to on byl se mnou, právě že to bylo nejhorší a oni na něj hodili tenkrát krádež třídní knihy, on teda nebyl žádný nevíňátko jo, ale byl hodnej kluk, takovou věc by neudělal a udělal to tam jinej kluk a schoval to do komína, ale hodili to na něj, protože on byl taky takový rebel, nesympatický učitelkám, rušil při vyučování. A on tím hrozně trpěl a nikdo ho neubráníl, až později se to prokázalo. A tenkrát nám napsal takový šílený dopis, já sem se tam rozbrečela v tom Káthmándú, to dodnes nemůžu strávit no. Tak krasopisně, on jinak hrozně škrábal: „Doufám, že jste vylezli a jestli ne, tak to nevdá, hlavně že se vám nic nestalo“. No to je přece hrozný.

B.K.: Marta i Alena mi říkala, že se snažili, aby nelezli partneři spolu.

D.S.: No ano, to je takový pud, samozřejmost. To jsme tak dělali.

B.K.: Jak jste to měla s angličtinou, to jste asi taky museli umět? Rusky jste uměla.

D.S.: No já jsem měla štěstí, že mě dědeček v pěti letech začal učit anglicky, takový můj osvícený dědeček, ještě sem neuměla číst, psát. Učil mě zvláštním stylem, že jsem se s ním učila celé lekce zpaměti v učebnici pro dospělé. On mě to jako opakoval a já sem se to naučila zpaměti. No ale potom jsem ho ještě mnohokrát blahořečila, i když to byla hrozná metoda, tak to byl výborný základ a pak to školství naše...ty jazyky se vůbec neučily, dyť moje generace absolutně nemluví jazyky, to je jako ztracená generace. No ale zase já jsem chodila do soukromých hodina něco jsem se naučila a potom když jsem někam jela ven, tak jsem byla hosená do vody a musela jsem plavat, takže jsem se za pochodu otkávala v té angličtině.

B.K.: A doma jste se učila sama?

D.S.: Doma jsem se učila sama, samouk. Tenkrát jiné možnosti nebyly, a poněvadž jsem musela plno věcí zařídit, tak jsem musela být schopná komunikovat.

B.K.: A když jste se seznámila s Věrou Komárkovou, tak ona mluvila česky?

D.S.: Ona mluvila česky, nezapomněla, nebyla zas tak dlouho ještě v emigraci, tam odešla dospělá že. My jsme se seznámily v tom osmdesátém roce, oni se vrátili z Dhaulághiri. No to jsem úplně zapomněla, díky tomu jsem se naučila anglicky.

B.K.: A do dneška si pamatujete asi, že?

D.S.: Jo, to jak dělám tu humanitární činnost, tak tam musím psát smlouvy a hádat se s politikama, i když to je taková ta pakistánská angličtina, ale i tak že. Zajímavé je, že v těchto zemích, oni jsou násilníci Indie, tak oni mají velmi dobrou psanou angličtinu, oni jsou trénovaní, ty psané dokumenty jsou dokonalé, ale ty lidi strašně mluví.

B.K.: Takovej strašnej přízvuk.

D.S.: Takovej ten pandžábí. Tak díky tomu to můžu dělat, jinak bych byla ztracená, že jo, to je strašně různorodá činnost.

B.K.: *Jo, já si myslím, že je to nutnost ty jazyky.*

D.S.: Právě ten můj kolega neumí a je to hrozná brzda, že o nemůže nic vyřídit.

B.K.: *Ještě se vrátím zpátky. Přemýšlela jste někdy o emigraci?*

D.S.: Jo, já jsem chtěla, když sem viděla nad barákem ruský vrtulník v šedesátém osmém, to měl kluk rok, ale muž muž řekl, že je tady doma, tak sme nikam nejeli. Ale já jsem ráda, že sme neodešli, protože jsem ráda, jak ti emigranti většinou dopadli. Nedopadli moc dobře, oni jsou nespokojení no a nakonec se mnoho z nich vrátilo a tady jsou dále nespokojení. Asi kdybychom emigrovali, tak bychom se tak strašně museli věnovat povolání, že myslím si, že bych nebyla lezla.

B.K.: *Ta reálná svoboda by byla, ale ta svoboda volného času asi méně.*

D.S.: Protože to bychom museli od nuly začít a co maj ty jiní lidi...no skoro všichni tam přestali lézt. Ta Věra to byl jiný případ, to je takový zvláštní člověk.

B.K.: *Další otázka, jak vnímalo Československo vaše úspěchy. Jestli se o vás psalo, nepřesalo...jestli vás třeba pranýřovali nebo něco podobného.*

D.S.: Nepsalo. No tak po Manaslu jsem měla dutku, zákaz činnosti na tři roky. To Gálfy.

B.K.: *To bylo z jakého důvodu?*

D.S.: To bylo proto, že jsme se tam s těmi Hradečáky nepohodli, nevím, porušili jsme jakési pravidla expedičního nevím čeho...nějaký řád nebo co.

B.K.: *A proč jste vlastně nevylezli na Manaslu?*

D.S.: No protože bylo špatný počasí a my jsme pak nemohli pokračovat, tak jak to obvykle končí a na podzim je kratší ta doba, ja jaře je to delší. Na podzim když tam švihnu ty vichřice, tak je většinou jako konec.

B.K.: *A nikdo se nezmínil, že jste vylezla jako první Čechoslovačka na Čo Oju?*

D.S.: No to tak bylo v roce, kdy tady ten tuhý socialistický tábor bojkotoval v Los Angeles olympiádu, potom na revanche udělali v té Moskvě a do toho já jsem se vezla nešikovně s Američankou a když se vylezlo, tak se o tom mluvilo jenom na Hlasu Ameriky, tak moji ti to věděli, a když sem se vrátila, tak byl výslovný zákaz o tom cokoli psát. Vydalo ho ÚV ČSTV.

B.K.: *A dostalo se vám někdy potom nějaké...*

D.S.: Ale jo, to potom mnoho lidí porušilo, protože ten komunismus byl v rozkladu, ale ČSTV se od toho tímto způsobem distancovala.

B.K.: *To bylo v roce 1984.*

D.S.: Ano. A potom mě různě zvali, to se našli odvážní novináři. Jeden mě napsal asi za měsíc do Mladé fronty takovej článek, potom Lidé a země mi dovolili uveřejnit moji reportáž, oni zas ne všichni byli podělaní jo a zase už to nebylo tak mocný...to oni si hráli na něco, ale tu moc neměli. Už i toho Gálfyho sesadili, ten Kele ho z té everestské výpravy vystřadil a sám se tam nasomroval, já už nevím ty podrobnosti...no prostě měl lepší politické tlačanky.

B.K.: *Ještě taková zvláštní otázka. Jak jste tak líčila ten svůj život, který jste vlastně prožila převážně v komunismu, tak ve spojení s horolezectvím, měnila byste třeba dobu? Chtěla byste to zažít dnes? Začínat?*

D.S.: Ježíš, to nevím teda.

B.K.: *Jo, takhle, jako jednak je tady ta svoboda, ale horolezectví je v takové fázi...*

D.S.: No to je v blbě fázi. No ale nevím, asi by si člověk třeba našel svoji cestu. Určitě bych nechtěla těch čtrnáct osmitisícovek, tímto směrem bych se nedrápala, protože aji jiní lidi si našli tu cestu, nejsou slavní, ale jsou sví. A ti co tomu rozumí, si jich váží a takových jsou plné japonské časopisy, o kterých nikdo neví, kde se popisují nové cesty ve východních Himalájích, takže to prospektorství v objevování stále pokračuje, jenom že to není na předních stránkách deníků, ani v televizi. Což by mě teda určitě nevadilo.

B.K.: *Jak jste se vlastně dovídali o těch zahraničních horách? Kde jste brali informace o tom, kam chcete jet?*

D.S.: No strašně těžko. No byl Himalájský žurnál a ten vydávali v Indii a k tomu se dalo nějak dostat, protože třeba tady byli lidi, co tam psali, tady z Olomouce třeba konkrétně Vlastík Šmíra a on dostával ty Himalájský žurnály za ty recenze, co tam posílal.

B.K.: A to byl zahraniční deník?

D.S.: To byly ročenky a potom dvakrát ročně to vycházelo, vydával to Himalájský klub v Dillí, taková velká organizace a měli dopisovatele z celého světa, ze všech expedic. To byli takový první, co něco takového dělali, potom byl německý časopis. No dneska už je spousta časopisů, dneska už je na internetu všechno, ale tenkrát opravdu to bylo velmi těžké vůbec nějakou mapu sehnat. Většinou to bylo tak, že tam člověk musel jet a tam na místě shánět a psát různým lidem, o kterých se dověděl. Třeba když jsme šli na Manaslu, to vím, že tam měli Poláci výpravu, tak sem jela do Wroclavy za Ferenckým, který se se mnou podělil o zkušenosti, dal mě fotky, ukázal mapy. To bylo strašně různorodých úkolů, které člověk musel vyřešit, než vůbec někam odjel, to už sem úplně zapoměla. Peníze, výstroj, výzbroj, informace, to „know how“ nebylo prostě. Ta Zdena mi hodně pomohla, v tom Nepálu. Nebyla sice horolezkyně, ale žila tam, poptávala se, znala horolezce a znala ty lidi na tom ministerstvu turistiky, takže ona nám hodně pomohla.

B.K.: To je zvláštní, ministerstvo turistiky. Jak byste srovnala ty úřady v tehdejším Československu a Nepálu tehdejším? Byla to taky tak hrozná byrokracie nebo to bylo vstřícnější?

D.S.: Bylo to vstřícnější, nebyl to komunismus, ale oni jsou taky hrozní byrokrati, to byl vlastně pozůstatek té indické byrokracie bych řekla, ale to se rozvolnilo hodně.

B.K.: Mě by ještě zajímala ta vaše humanitární činnost.

D.S.: No to je na dlouho. Vlastně mi to nahradilo to horolezectví.

B.K.: Vy už nechodíte po horách?

D.S.: No sem tam, ale už samozřejmě nikdy nevyjdu na žádnou osmitisícovku. Snažím se vždycky dostat aspoň na nějaký pěkný trek, já jsem hodně trekovala potom, hodně jsem poznala jak Nepál, asi dvacetkrát jsem tam, tak Pákistán, Tibet jsem projezdila hodně, mě to zajímalo z mnoha hledisek jako. I ta kultura, ti lidi, proč žijou, jak žijou, jak se jim to promítlo do života. Je to hodně horolezecké specifikum už od Hillaryho, ten začal jako první, ale těch lidí, co tam udělali různé školy a nemocnice...těch nemocnic je málo, ale těch škol je hodně, co tam třeba cizinci založili. Nebo nějakým jiným způsobem je podporují, hlavně ten Nepál, ten Pákistán jim není sympatický kvůli tomu islámu.